શ્રી મહેતાબકુમારી

જીનેંદ્રપ્રાસાદ વર્ણન

તથા

પ્રાચીન જૈન સાહિત્ય સંગ્રહ.

પ્રકાશક—

બાબુ ચોથમલજી ચિંડાલીયા.

કીસ્નગઢ

॥ श्री वितरागाय नमः ॥

(શ્રી સિદ્ધાચલજી ધનવસી ટુંક.)

શ્રી મહેતાબકુમારી જિનેંદ્રપ્રસાદ વર્ણન

તથા

પ્રાચીન જૈન સાહિત્ય સંગ્રહ.

卐

પ્રકાશકઃ—

બાબુ ચોથમલજી ચિંડાલિયા.

કિસનગઢ.

સંગ્રાહક:
માસ્તર ગુલાબચંદ શામજી
કોરડીયા.

પ્રત ૨૦૦૦.

વિક્રમ સં. ૧૯૯૧.

મુદ્રક:
શા. અમરચંદ બહેચરદાસ
શ્રી બહાદુરસિંહજી પ્રીં પ્રેસ
પાલીતાણા.

વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠાંક.
મંગલા ચરણ-દહેરાસર બંધાવવાનું પ્રયોજન.	૨
માતાની ઉમેદ પૂર્ણ કરનાર પુત્ર.	૩
દહેરાસરની ટુંક ધનવસીના દરવાજા.	૪
દહેરાસરનું સ્વરૂપ સુંદર ફોટા સાથે.	૫
દહેરાનું તૈયાર કરવું, ભમતિપ્રદક્ષણા સાથે.	૭
દહેરાંની વિશેષ શોભા.	૧૦
લક્ષ્મિને ગુણકા જેવી ગણનાર.	૧૧
શ્રી રાણી મેનાકુમારીને સ્વપ્ન.	૧૨
અંજનશલાકા તથા પ્રતિષ્ટા મહોત્સવ.	૧૩
બબુસાહેબની ઉદારતા.	૧૪
શ્રી મહેતાબકુમારી જિનેંદ્રપ્રાસાદનું વર્ણન.	૧૬
દહેરાના ત્રણ ગભારા સંબંધી.	૧૭
સભામંડપના મોટા આઠ ગોખનું વર્ણન.	૧૮
,, નાના બાવીશ ગોખનું વર્ણન.	૨૭
સભામંડપ બહારભિંને ગોખલા.	૩૪

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ઉપરના ચોમુંખજીનું વર્ણન.	૩૪
ભમતિના નિચે રાયણાદિ ત્રણ દહેરીનું વર્ણન. ...	૩૫
પુંડરિકજીના દહેરાં નિચે ભિંતે (બીજો ગાળો.) ...	૩૬
પુંડરિકજીના દહેરાંનું તથા ચોકીનું વર્ણન.	૩૬
ભમતિ-ધણીધણીની નંબરવાર દહેરીઓ.	૩૯
દાદાસાહેબની દહેરી અને જીવન ચરિત્ર.	૪૮
જયતળેટીનો ફોટો અને લાખ્ખોનો મૂગટ.	૫૩
દુગડગોત્રની ઉત્પત્તિ.	૫૪
બાબુ કુટુંબનો બંગાળદેશ કયારથી.	૫૬
રાજા પ્રતાપસિંઘજી દુગડનું ચરિત્ર ફોટા સહિત	૫૭
રા૦ બ૦ લક્ષ્મિપતસિંહજી " " "	૬૩
રા૦ બ૦ ધનપતસિંહજી " " "	૬૫
રા૦ બ૦ ગણપતસિંહજી " " "	૬૯
રાજા નરપતસિંહજી " " "	૭૦
રાજા મહારાજ બહાદુરસિંહજી " " "	૭૨
બાબુ ચોથમલજી ચિંડાલિયા ચરિત્ર "	૭૪
પાલીતાણા મૂળ વસાવનાર નાગાર્જૂન.	૭૭
પાલીતાણામાં આવતા સંઘને પ્રથમ તિલક કરવાનું માન. ...	૮૦

વિષય.	પૃષ્ઠ.
શ્રી સંઘ પેઢીનો જાહેર નકરો.	૮૩
પાલીતાણા શહેર યાત્રા.	૮૯
પાલીતાણામાં ધર્મશાળા અને સંસ્થા.	૯૩
તળેટી રોડ વચ્ચેના દસ્યો.	૯૬
ચિલ્લણતળાવડી, અજિતશાંતિ દહેરી.	૯૯
સિદ્ધાચલના અસલી ૨૧ નામ, કદંબગિરિ	૧૦૩
જેવો તેવો સંજમિ શેત્રુંજે પૂજનિક.	૧૦૭
પ્રાયઃ એ ગિરી શાશ્વતો કેમ કહેવાયો.	૧૧૦
નવટુંકના પ્રતિમા, દહેરાં વિગેરેનો કોઠો.	૧૧૪
ચક્રેશ્વરીના દહેરાં સંબંધી.	૧૧૬
ભરતના ભરાવેલ જિનબિંબનો પ્રભાવ.	૧૧૮
અષ્ટાપદના દહેરાં સંબંધી.	૧૧૯
તિર્થપતિ દાદાના દહેરાંની તથા ચોક સંબધી.	૧૨૦
દાદાના દહેરાંમાં પ્રથમ પહેલી વીજળીનું પડવું- તથા ચમત્કારપૂર્વક નીકળી જવું.	૧૨૮
સૂર્ય ને ચંદ્રવંશી રાજાનું મૂલ જૈન ધર્મ.	૧૩૪
રામ, રાવણ જૈનરાજા હતા.	૧૩૫
પ્રાચિન જૈન પ્રતિમાંઓ સંબંધી.	૧૩૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
કેસરિયાજી, મુનિસુવ્રતની પ્રતિમાં સંબંધી.	૧૩૬
અષાઢી શ્રાવકની ભરાવેલ ત્રણ પ્રતિમા.	
મથુરાના દહેરાંના વીરપ્રભુનો સં. ૨૦ નો લેખ.	૧૩૯
અજારાપાર્શ્વનાથને પાંચલાખ અધિક વર્ષ થયા. ...	૧૩૯
સંખેશ્વરા, ભટેવા અને મહુવાના મહાવીર સંબંધી. ...	૧૪૦
પુલિંગપાર્શ્વનાથ નેપાળમાં.	૧૪૦
મંત્રાધિરાજ પાર્શ્વ તથા છાયાપાર્શ્વ હિમાલયમાં ...	૧૪૧
જૈનધર્મ પ્રાચિન છે અને તેની જાહોજલાલી.	૧૪૨
,, પ્રાચિન માટે ઇતર ધર્મોની શાક્ષી.	૧૪૪
ગૌતમ ત્રણ છે તે સંબંધી.	૧૪૭
ચાલીશ ક્રોડની જૈન વસ્તી.	૧૪૭
તિર્થ રક્ષણ માટે જૈનોની કાળજી.	૧૪૯
ભાઈ મુળચંદજીને આબુજી માટે કરી આપેલા ફરમાન. ...	૧૫૦
ચારે વર્ણમાં જૈનધર્મ કેવી રીતે પળાતો.	૧૫૧
જૈનોએ બૌદ્ધોને વાદમાં હરાવ્યાથી હિંદ બહાર કર્યા. ...	૧૫૨
તિર્થોની પ્રાચિનતા, શેત્રુંજે બૌદ્ધનો કદી નથી થયો. ...	૧૫૫
સંપ્રતિરાજાના દહેરાંને પ્રતિમા.	૧૫૮
ગુરુવર્યના સામઇયામાં શ્રેષ્ટી વર્ગ.	૧૫૯

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ભેંસાશાએ ગુજરાતના શેઠીઆની કાછડીનો આગલનો છેડો છોડાવ્યો.	૧૬૦
ચાંપાનેરના સંઘનો ઘણો પ્રશસ્ત ઠરાવ.	૧૬૧
ભામાશાહને પ્રતાપરાણો, જગડુશા.	૧૬૨
રાજગ્રહીના ધનાઢ્યો.	૧૬૪
કલ્પસૂત્રની વાંચના શ્રી સંઘ વચ્ચે થઇ.	૧૬૫
કાળિકાચાર્યે ચોથની સંવત્સરી સ્થાપી.	૧૬૫
શંકરાચાર્ય સંબંધી કંઇક....	૧૬૫
મક્કાથી પ્રતિમાઓ મહુવામાં આવી....	૧૬૬
જૈનધર્મ તે હિન્દુધર્મ નથી.	૧૬૬
ધનો પોરવાડને કુંભોરાણોને રાણકપુર.	૧૬૭
શેત્રુંજા તિર્થ રોડ વચ્ચેના દશ્યો.	૧૬૮
નવટુંક માંહેના કેટલાક દશ્યો.	૧૬૯
અષ્ટાપદ તિર્થ સંબંધી.	૧૭૨
નંદિશ્વરદ્વિપ સંબંધી.	૧૭૪
નવટુંકો ક્યારે બંધાણી.	૧૭૬
અંગારશાં પીર સંબંધી.	૧૭૭
શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનું જીવન ચરિત્ર.	૧૭૮

વિષય.	પૃષ્ઠ.
૨૩ પ્રભુના વખતના બનેલ બનાવ.	૨૦૧
આવતી ચોવીશીના તિર્થંકરો હાલ ક્યાં છે ?	૨૦૫
સ્તવન સમુદાય.	૨૦૭

આ પુસ્તકની કંઇપણ નફો લીધા વગર મૂળ-પડતર કિંમત આઠ આના રાખવામાં આવી છે જોઇએ તેમણે નિચેના શિરનામેથી મંગાવી લેવી.

ઠે-રા. બ. બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજીના કારખાના
મુ. પાલીતાણા-(કાઠિઆવાડ).

॥ श्री तिर्थाधिराजायनमः ॥

શ્રી તિર્થાધિરાજ–

જયતળેટીનો મૂકુટ.

(શ્રીમતિ મહેતાબકુમારી જિનેંદ્ર પ્રાસાદ)

યાને

પ્રાચિન આદિ જાણવાની યથાર્થ બિના.

प्रकाश १ लो.

કિરણ ૧ લું.

મંગળાચરણ.

પૂર્ણાનંદમયં મહોદય મયં, કૈવલ્ય ચિદ્દિપ મયં;
રૂપાતિતમયં સ્વરૂપ રમણં, સ્વભાવિકી શ્રીમયં;

જ્ઞાનોદ્યોતમયં કૃપારસ મયં, સ્યાદ્વાદ વિદ્યાલયં,
શ્રી સિદ્ધાચલ તિર્થરાજ મનિશં, વંદેહ માદિશ્વરં. ૧
વિકટસંકટ કોટીવિનાશનિ, જિનમતાશ્રિત સૌખ્યવિકાસનિ;
નરનરેંદ્ર કિંનર સેવિતા, જયતુ સા જિનશાસન દેવતા. ૨
શ્રીમદ્ યુગાદિશ પદાબ્જ ભક્ત, શ્રીસંઘરક્ષા કરણાભિયુક્ત;
સમ્યગ્દશાં મૌલિમણીર્વિમુદ્રં, યક્ષઃકપર્દી વિતનોતુભદ્રં. ૩

દેહેરાસર બંધાવવાનું પ્રયોજન.

માતુ વચન પાળક પુત્ર.

સાક્ષાત શ્રી લક્ષ્મિજીનો અવતાર! કે જેમણે સં. ૧૮૮૨–૩ અને સં. ૧૮૯૨–૩ એમ દશ વર્ષમાંજ, પોતાના પ્રતાપવંત પતિ બાબુ સાહેબ ‘ રાજા પ્રતાપસિંહજી ’ પાસે તિર્થાધિરાજ સિદ્ધાચળજીના બે સંઘ સંખ્યાબંધ યાત્રુને લઈ છરી* પાળતા કઢાવીને ‘ સંઘવી ’ પદને ધારણ કરી સંઘવી કોટીમાં નામનો ઉમેરો કર્યો. અને લાખો રૂપિયા ખર્ચ્યા. બંને વખત શહેર પાલીતાણા મહાજનમાં અકેક શેકડા રૂપિયા સાથે લ્હાણું નવકારશી કર્યાં.

શ્રીમતિ મહેતાબકુમારી જીંદગી પર્યંત ઉગ્રતપને સેવનાર જૈનધર્મનું સાચુ જવાહીર હતું. તેમણે નવપદ

---

* ૧ પાદચારી. ૨ બ્રહ્મચારી. ૩ એકલઅહારી. ૪ ભૂંઇસંથારી. ૫ દો ટંકવારી. ૬ સચિતપરીહારી.

અને વીશસ્થાનક તપ પૂર્ણ વિધિયુક્ત કરી પ્રાંતે તેના વિસ્તારથી ઉજમણા કર્યાં. અને માસક્ષમણની મહાન્ તપશ્યા પૂર્ણ થતાં શ્રી સિમંધરજિનની શાશનદેવી પંચાંગુલીએ દર્શન દઈ શાતા પૂછી હતી.

ઉમેદ પૂર્ણ કરવા.

એકદા મહેતાબકુમારીએ પોતાનું આયુ નજિક જાણીને પોતાના પુત્ર ધનપતસિંહજીને કહ્યું કે ' બેટા ! તારા પિતાજીએ એક નાજૂક દહેરાસર શ્રી સિદ્ધાચળતિર્થે ખરત્તરવસહિમાં બંધાવ્યું છે. પણ મારી ઇચ્છા એક ભવ્ય જિનાલય તિર્થરાજમાં બંધાવી ધામધૂમથી મહા મહોત્સવપૂર્વક શ્રી આદિશ્વર ભગવાનને અર્પણ કરવા ઉમેદ છે તો જરૂર પૂરી પાડશો.

માતા પ્રત્યે પુત્રનો જવાબ.

હે પૂજ્ય માતુશ્રી ! 'આપના આત્માને શાંતિ આપો. શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં એક અપૂર્વ જિનાલય બંધાવી શ્રી આદિશ્વર ભગવાનની મનહર પ્રતિમા અંજનશલાકા મહા મહોત્સવપૂર્વક પ્રતિષ્ટીત કરીશુ.' સાકર ને શેલડીરસ જેવા મિષ્ટ વચન પુત્રના સાંભળી માતુશ્રી મહેતાબકુમારીની ઉઠકોડરોમરાજિ હર્ષવિકસ્વર થતી હતી. ત્યારબાદ થોડા વખતમાં સમાધિ મરણે સ્વર્ગે ગયા. માતુશ્રીની અંતિમ

ઉમેદ પૂર્ણ કરવા ભણી આ દહેરાસર બાંધવાને બન્યું. અને અંજનશલાકા સહિત પ્રતિષ્ટા મહોત્સવ કર્યો. સં. ૧૯૪૯ માહ શુદિ ૧૦ તે સર્વ સંઘને સુખશાંતિવાળો ફળદાયિ હો.

ધનવસી ટુંકના કિલ્લાના દરવાજા તથા બારી દરવાજાનું વર્ણન.

આ ટુંકના દહેરામાં પ્રવેશ કરવાને મુખ્ય મોટો **દરવાજો** ઉત્તર દિશામાં છે. બીજો **બારી દરવાજો** શેત્રુંજા ઉપર જવાનો છે તે પશ્ચિમ દિશામાં છે. આ બારીના સામે એક મોટો **દરવાજો** પૂર્વ તરફનો છે. તે દરવાજેથી આ દહેરાંના કામકાજ માટે ગાડાં પ્રમુખ આવાગમન થતા હતા. પણ તે હાલ બંધ રાખ્યો છે. નિચેના ગાળામાં એક **બારી** છે. તેમાં રાત્રિના દહેરાના માણસને જરૂરી કામ માટે આવ-જા કરે તેમ રાખ્યું છે. આ બારી સામે પશ્ચિમ તરફની **બારી** છે. તે બંધ રખાય છે. એમ કિલ્લાને પ્રથમથી પાંચ મોટા-નાના દરવાજા મૂકેલા છે.

શ્રીમતિ મહેતાબકુમારી જિનેંદ્રપ્રાસાદ યાને ધનવસી ટુંક બંધાવવાને આદ્ય મુનિમ **નાથાલાલે** કેટલુંક કામ કર્યું. બાદ **નારણજીએ** પૂર્ણ કરાવ્યું. બાદ મહારાજ બહાદુરસિંહજી બાબુસાહેબે આ પાલીતાણાના દહેરાં માટે એક

અચ્છા મેનેજરની જરૂર જાણીને પોતાના પાસે અને મરહુમ બડા બાબુસાહેબ પાસે કેળવાયેલા સંબંધી ચોથમલજી ચિંડાલિયાની નિમણુક સં. ૧૯૭૭ માં કરીને મોકલાવ્યા. જે અદ્યાપિ પર્યંત કાળજીપૂર્વક તન, મન વડે કારોબાર ચલાવતા રહી આ ધનવસી ટુંકની ઉજળામણુ અને સ્વચ્છતા તથા પવિત્રતા અનાશાતનાપૂર્વક વૃદ્ધિ પમાડી છે. કે જેની બરોબર જોટો નથી. કિંબહુના !

શ્રી મહેતાબકુમારી જિનેન્દ્રપ્રાસાદ દહેરાસરનું સ્વરૂપ.

ત્રણ મંડપવાળું તેમાં મધ્ય મંડપના ગભારામાં મૂળનાયક પ્રથમ તિર્થંકર શ્રીઋષભદેવજી ગાદિએ બિરાજે છે. અને આજુબાજુ ગોખમાં જિનબિંબો પ્રતિષ્ટીત છે. દાદાની જમણી બાજૂના મંડપના ગભારે શ્રી પાર્શ્વનાથજી મૂળનાયક છે. અને બીજા જિનબિંબો પણ તેમની બંને બાજુ પ્રતિષ્ટીત કર્યા છે. ત્યારે ડાબી બાજુના મંડપના ગભારામાં પણ શ્રી પાર્શ્વનાથજી મૂળનાયક છે. ફક્ત એકજ મોટા બિંબ છે.

નોંધ:—આ દહેરાસર જુદાજુદા ત્રણ મંડપવાળું છે દરેક મંદપે એકેક ગભારો છે.

રંગમંડપ.

આ નવદ્વાર પ્રાસાદ મધ્યે રંગમંડપના વચ્ચે એક આરસનો હાથી છે. અને ગર્ભદ્વાર તરફ બે સ્થંભને ટેકાવીને બે બાજુ આરસની એકેકી દહેરી ઉભી કરીને પ્રભુ પધરાવ્યા છે. ત્રણ દિશાના ત્રણ ત્રણ દ્વારના વચ્ચેની ભિંતે મોટા ગોખ બેવડા મુકીને સંખ્યાબંધ બિંબો પુન્યવંતોએ પ્રતિષ્ટીત કર્યા છે. અને દરેક બારણાની (દ્વારની) બંને બાજુ સામસામા મોટા આયના (કાચ) ગોઠવ્યા છે, ત્યારે છાટ ઉપર ઉંચે હાંડી ઝુમર, ગોળા અને વાલછટ વિગેરે કિંમતી ફરનિચર વિવિધ નમુનાવાળું ટાંગીને રોશની-લાઇટના તેજને ઝળહળતું પ્રકાશિત પમાડયું છે.

ગભારાની બહારની ભિંતે નાના નાના ગોખ ઉપરા ઉપરી બાંધીને તેમાં પણ ખિચોખીચ બિંબો પધરાવ્યા છે. દરવાજાની ભિંતે (દાદાજીની સન્મુખ) નાના ગોખમાં બાબુસાહેબ પ્રતાપસિંહજી અને તેમના પત્ની મહેતાબ કુમારીની, બીજામાં રા. બ. બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી અને તેમના પત્નિ રાણી મેનાકુમારીની યુગલમૂર્તિ છે. ત્રીજામાં રા. બ. બાબુસાહેબ લક્ષ્મિપતસિંહજી છે.

માળ મેડી ઉપર ત્રણ ચોમુખજી.

આ દહેરૂં માળવાળું છે. બંને બાજુ પત્થરની સી-

ડીઓ બાંધેલી તે ઉપર ચડીને માળ ઉપર જવાય છે. અહીં ઉપરના ત્રણ મંડપનો ગાળો ખૂલ્લો રાખ્યો હોવાથી અંદરથીજ એક બીજા ચોમુખમાં જવાય છે, આ ચોમુખને ફરતી પ્રદક્ષિણા દેવાને કઠેડો કમ્મરપૂર બાંધ્યો છે. મંડપ ખૂલ્લો છે, ને તેનું તળિયું આરસથી શોભિત કર્યું છે.

આ જગ્યાએથી ગિરિરાજની પ્રથમ પીઠના દર્શન થાય છે. જગ્યા સ્વચ્છ, હવાવાળી શિતળ, અને ગરબડ વિનાની એકદમ શાન્ત અને એકાંતવાળી હોવાથી ચૈત્ય-વંદન તથા કાઉસગ્ગ કરતાં મન પ્રણામ સ્થિર રહે છે. તે પણ વિશેષ લાભને પ્રાપ્ત કરાવનાર સ્થાન જાણવું.

બે માળાનું દેહેરાસર બંધાઇને તૈયાર થયું.

માતુશ્રી મહેતાબકુમારી સ્વર્ગસ્થ થયા બાદ નમ સ્મરણ માટે ખુદ બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી સિદ્ધાચલમાં યાત્રા નિમિત્તે જઇ પહાડપર જગ્યા કિલ્લાબંધ દહેરાસર થાય તેટલા પૂરતી નહિ દેખી હોવાથી છેવટે લાંબેવખતે તળેટીના મથાળની જગ્યા પસંદ પડી. તે રાજ્ય તરફથી બક્ષીસ મળી. જેની નકલ આ સાથે છે. તેનું ખાત મુહુર્ત સં. ૧૯૪૫ માં કર્યું.

લીધેલ જગ્યાને વાળી લેવા પ્રથમ કિલ્લો બાંધીને પોળ દરવાજો મુકયો, અને કિલ્લાને નાજૂક કોઠા પણ

બાંધ્યા. જમીન ૬૭૭૬ાા ગજ જેટલી વિશાળ હોવાથી એક ભવ્યટુંક (વસહી)ના રૂપે દહેરાસર બંધાવવા બે ગાળા પાડયા, ઉપરના પ્રથમ ગાળામાં મૂળનાયક **આદિશ્વરજીનું** દેવાલય અને તેના સામે પુંડરીકજીનું અને ફરતી ચોમેર ભમતિની દહેરીઓ ધીમે ધીમે તૈયાર થતી ગઇ. એટલે પ્રદક્ષિણા ફરવાની હોંશે હોંશે મન વધે તેમ તૈયાર થયું. પહાડ ઉપરની સઘળી ટુંકના પ્રમાણે આ ટુંક બાંધેલ છે. પુંડરિકજીનું શિખર બંગાળી ઘાટનું જૈન શિલ્પી છે.

બીજો ગાળો—જે તળેટીના તરફ છે. તેની પોળ દરવાજો મૂળ આવાગમન કરવાનો અને પૂજારી-ગોઠી, પહેરેગીર, અને મહેતાને રહેવાની ઓરડીઓ, સૂખડ કેશર ઘસવાની, તથા પુરૂષવર્ગ અને સ્ત્રીવર્ગને પૂજા કરવા પહેરવાનાં કપડાની સામસામે ઓરડીઓ હારબંધ છે. વચ્ચે જમીનમાં બે બાજુ પાણીના ટાંકા (ભોયરા) બાંધ્યા છે. અને તે ટાંકાના મથાળ ઉપર એકેક મંડપ બાંધીને તેમાં દહેરા જેવી આરસની દહેરીમાં ગુરૂ સ્થાપના, અને બીજા મંડપમાં ઉપરની નવટુંકની રચના. દરવાજાની ભિંતના જોડે ઓફીસ અને છેક ખુણે ગરમ પાણીની, નહાવા માટેની જગ્યા છે.

ભમતિ–પ્રદક્ષણા.

શ્રીમાન્ પુંડરિક ગણધરની ડાબી (વામ) બાજુથી

નંબર એકવાળી દેવકુલિકા–દહેરીથી ભમતિ શરૂ થાય છે. તે નં. ૭૩ સુધી દર્શન કરતાં 'પ્રદક્ષણા' પૂર્ણ થાય છે. એટલે છેલ્લે પુંડરિકજીની જમણી (દક્ષિણ) તરફ આ-વીએ. હવે પુંડરિકજી પાછળ ભમતિની ૧૨ દહેરીઓ છે. તે પુંડરિકજીની પ્રદક્ષણા મોટીમાં જાણવી.

રાજાદનિ (રાયણ) વૃક્ષઃ

મૂળનાયકના દહેરાની પાછળ ભમતિના એક ખુણા ઉપર ભોંયતળિયામાં આરસની એક દહેરી સ્થાપીને તેમાં અંચળગચ્છાધિપતિ શ્રીજી ભટ્ટારક 'કલ્યાણસાગરજી' આચાર્ય મહારાજની મૂર્તિ પધરાવી છે. અને બીજે ખુણે રાયણવૃક્ષને રોપીને એક સુંદર આરસની દહેરીમાં મૂળ-નાયક શ્રી આદિનાથના ચરણ–પગલાં પ્રતિષ્ટાપૂર્વક સ્થાપન કરેલાં છે. (આરસની નકશીદાર દહેરી) જેથી યાત્રુ દર્શ-નિકોને તિર્થાધિરાજની પ્રાયઃ શાશ્વતિ રાયણનું સ્મરણ થાય છે.

પુંડરિકજીના દહેરાની નિચેની ડેલીમાંના પગથિયાં-ની અધવચ્ચ ભિંતે, આપણા જમણા હાથ તરફ (દહેરામાં જતાં) એક ગોખ જાળીવાળો છે, તેમાં શ્રીમાન્ મહામુનિ **મોહનલાલજી** મહારાજની મનોહર મૂર્તિ પધરાવી છે. ત્યારે હાલમાં તે ડેલીની બહાર એક સુંદર મંડપ બાંધીને

તેમાં ભવ્ય રોનકદાર આરસની દહેરીમાં ખરતરગચ્છવાળા પ્રસિદ્ધ દાદાસાહેબ ભટ્ટારક શ્રી જિનદત્તસૂરિજી જૈનાચાર્યની પ્રતિમા-મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત થવાની છે.

દહેરાંનું વિશેષ શોભાપણું.

દહેરાંના તળિયે આરસ અને ટાઇલ જે ચોડીને ચકચકિત કર્યું છે, તે જાણે વિવિધ રંગના 'ગાલિચા' પાથર્યા હોયની શું!! તેવી દરેક જગ્યે કિનાર બાંધીને જૂદી જૂદી ચોકડીઓ પાડી છે. અને દરેક દેવકુલિકા તથા દરવાજા-પોળની ભીંતો તથા સ્થંભોમાં નાના પ્રકારના રંગવાળી તેમજ નકશીવાળી ટાઇલની શોભા અને ઉજલામણનો ભાસ આંખને આનંદ આપે છે ને અંતરને આલ્હાદ ઉપજાવે છે. આત્માને શિતળ શાંતિ પ્રગટે છે.

આ મહેતાબવસી યા ધનવસીની મુખ્ય ડેલી-દરવાજાના પાસે ઉભા ઉભા લાંબી નજર ફેંકીએ તો ભાતાતળેટી સુધીના રસ્તામાં આવતા જતા માણસોની ખબર પડી શકે છે. આ ડેલી પોળના પરથાર ઉપર પથિકજનો વિશ્રામ લે છે, તો તેનો પરિશ્રમ દૂર થાય છે, તેવી શીતળતા શરીરમાં પ્રગટે છે. આ દહેરાની ટેકરી કંઇ પણ ઉંચાણમાં નથી. તથા આજુબાજુ નજીકમાં કોઇ વૃક્ષ કે ઝાડપાનનો ભાગ નથી, તેમજ જલઝરણું નથી. છતાં આનંદાશ્ચર્ય એજ છે કે આ

ભાગની સ્વચ્છ-નિર્મળ હવા એવી અવારનવાર છૂટે છે કે રોગીને નિરોગી બનાવે છે એ અનુભવસિદ્ધ છે.

આ દહેરાવાળી ટુંક બંધાવવા પાછળ લાખ્ખો રૂપિયા ખુદ બાબુસાહેબે ખરચ કર્યો છે. બાદ દેવકુલિકા, પ્રતિમા અને બોલીના ઘીની નકરા તથા ઉપજમાંના વધારા વડે લાખો રૂપિયા ખર્ચાયા છે, અને હમેશાં નવા નવા કામ નાના-મોટા ચાલુ રહે છે, તેથી સ્વચ્છતા તથા પવિત્રતા પૂર્વક નવરંગ આ ટુંક બની છે તે મી. ચિંડાલિયા બાબુ મેનેજરની નિર્લોભી ધર્મબુદ્ધિ !!

લક્ષ્મીને ગુણકા જેવી માનનારા બુદ્ધિવંત બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી દુગડ.

આપણે જાણીએ છીએ કે જીવ ઉત્તમ ગતિમાંથી આવીને ઉત્તમ વૈભવ, દાન, પુણ્ય અને યથાશક્તિ તપ-નિયમ કરીને ફેર ઉત્તમ ગતિમાં જનારા જીવોની બુદ્ધિ હમેશાં સન્મુખ રહે છે. તેથી પરને પીડા ઉપજાવવા અને પોતાના સ્વાર્થને સાધવાનું મન થતુંજ નથી. આ મહા મહોત્સવમાં માહ શુદ ૧૩ અને શુદિ ૧૦ એમ બે મુહુત લગ્નશુદ્ધિમાં હતા. જો તેરશ રાખે તો મનુષ્યની હાનિ, અને દશમ રાખે તો દ્રવ્યની હાનિ પહોંચે. તો બુદ્ધિમાન બાબુસાહેબે ચપળ લક્ષ્મિને લાખી ગણિકા સમજીને

અને પરજીવહાનિને પોતાના પ્રાણ કરતાં વિશેષ માનીને, ખાસ દશમનું મુહુર્ત રાખ્યું. કહો, કેટલો બધો મનુષ્ય પર પ્રેમ અને દયાર્દ્રતા ! નિજ નામને સાર્થક કરનારા આવા રત્નવડે 'રત્નગર્ભા' આ પૃથ્વિ મનાય છે.

શ્રી અંજનશલાકા કરાવવા સંબંધે શ્રીમતિ રાણી મેનાકુમારીને આવેલ ચમત્કારી સ્વપ્ન.

કારણ પરત્વે શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ પાલીતાણેથી થોડા ગાઉ ઉપર વિહાર કરી ગયા. તે રાત્રે રા. બ. બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજીના સુપત્નિ શ્રીમતિ રાણી મેનાકુમારીને મધ્યરાત્રિ વિત્યા પછી સ્વપ્ન આવ્યું કે–'હે શ્રીમતિ ! અંજનશલાકા વિધિ, પ્રતિષ્ટાવિધિની ક્રિયામાં મહા પવિત્ર સાધુ મોહનલાલજીને સાથે રાખીને કામ લેવું ઉત્તમ છે.'

આ પ્રમાણે સાંભળી આંખ ખુલ્લે છે તો પ્રકાશ બંધ થયો. પાછલી રાત્રિ જાગરણ ધર્મક્રિયા કરી પ્રભાતમાં બાબુસાહેબને સંભળાવ્યું. બાબુસાહેબે પુત્રરત્ન નરપતસિંહજીને કહ્યું, કે મોહનલાલજી મહારાજ પાસે જાઓ. એટલે ગાડી લઈને કુમારશ્રી નરપતસિંહજી જે ગામ મહારાજ વિચરી ગયા હતા, ત્યાં ગયા ને મહારાજ સાહેબને વંદન કરી સ્વપ્નની વાત કરી. એટલે મહારાજ મોહન-

લાલજીએ ક્ષયોપશમ પ્રમાણે જ્ઞાનબળથી જોતાં જવાની જરૂર જાણી. એટલે બાબુસાહેબે હા પાડી અને અંજનશલાકા પ્રતિષ્ઠાની ક્રિયામાં છેલ્લે સુધી હાજર રહ્યા.

અંજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ.

બે માસ અગાઉથી સહકુટુંબ બાબુસાહેબનું આવવું.

બંગદેશના પુરાતન શહેર 'મુર્શિદાબાદ' નિવાસી જૈન જમીનદાર રાયબહાદુર બાબુસાહેબ 'ધનપતિસિંહજી' પોતાના રાજવંશી સરકારી રસાલા સાથે લગભગ બે માસ અગાઉથી પાલીતાણામાં આ મહા મહોત્સવ નિર્વિઘ્ને પસાર કરવાને સહકુટુમ્બ પધાર્યા. અને શ્રીમાન્ શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી તથા શહેરના સ્થાનિક સંઘના પાસે કામકાજમાં મદદ મળવા માગણી કરી. તેથી કેટલીક ગામ મહાજનની મદદથી મહોત્સવનું કામ શરૂ કર્યું.

જે જગ્યાએ દહેરાસર છે, તે જગ્યામાં અંજનશલાકાના બિંબોની **મંડપરચના** હતી. અને બાજુમાં વિધિ-વિધાન કરાવનારાની બેઠક, અને તેનાથી નિચે જયતલેટી સુધી પ્રેક્ષક યાત્રીકોનો સમિયાણો બાંધ્યો હતો. ક્રિયા-વિધિ કરાવનારા ખરત્તરગચ્છના શ્રીપૂજ્યજી તથા તપાગચ્છના શ્રીપૂજ્યજી વિજયરાજસૂરિ તથા જિનભદ્રસૂરિ વિગેરે

ત્રણ શ્રીપુજ અને સર્વસૂરિ તથા મોહનલાલજી વિગેરે સાધુ, સાધ્વી, યતિ અને શ્રાવક વર્ગ હતો. પ્રતિષ્ટાના બે દિવસ અગાઉ ભારે ભીડ જામી હતી. બાબુસાહેબે પોતાના ૬૦૦ છસો જિનબિંબો તદ્દન નવા કરાવીનેજ અંજનમાં મૂકયા હતા. અને સંખ્યાબંધ જિનબિંબ નાનાં-મોટાં બહારથી આવ્યા હતા. અને એક મહિના અગાઉથી દેશોદેશ કંકોત્રિયો પહોંચી હતી. તેથી જયપુર શહેરથી કારિગર સલાટ વિગેરે મોટી-નાની પ્રતિમાઓ ઘડી-બનાવીને લાવ્યાથી સાધારણ ભાઇઓએ (જૂજ કિંમત હોવાથી) ખરિદીને અંજનશલાકામાં મૂકી.

બાબુસાહેબની ઉદારતા.

કંઇપણ નકરો લીધા વગર, જે જે લોકોએ અંજનશલાકા કરાવી તેને ઉલટો ધન્યવાદ આપ્યો. બિંબ ભરાવનાર ભારે ખુશી થયા. અને બાબુસાહેબની લક્ષ્મિ અને ઉદારતાના ગુણની પ્રશંશા કરવા લાગ્યા. આ બિના યથાર્થ છે.

પાલીતાણામાં છેલ્લા ત્રણ અંજનશલાકા ૫૬ વર્ષમાં ત્રણ થયા. સં. ૧૮૯૩ ના મોતીશાશેઠના સુકિર્ત્તિને ફેલાવનારા પ્રશંશનિયપણે નિર્વિઘ્ને પસાર થયા હતા. જે વેળા ૬૦૦૦૦ સાઠ હજાર માણુસ બાવન સંઘનું મળીને

તે ટાંકણે હાજર હતું. અને ત્યારપછી ૨૮ વર્ષે એટલે સં. ૧૯૨૧ માં કચ્છી શેઠ કેશવજી નાયકના થયા. તેમાં જૈનો કરતાં ભિક્ષુક વર્ગ મોટી સંખ્યામાં એકઠો થયો હતો. પરંતુ મુહુર્ત્ત અશુભ-સારૂ નહિં હોવાથી કોલેરાની ઉત્પત્તિ થઈ. તેમાં સેંકડો જૈનો અને હજારો ભિક્ષુક મરણ પામ્યાથી કેર કહેવાઇ ગયો. તેથી ૨૮ વર્ષે આ રાય બહાદુર બાબુસાહેબના અંજનશલાકા છે. તેના શુભ મુહુર્ત્તના ખબર દેશાવરમાં પહોંચી વળ્યાથી અને ઋતુ સારી હોવાથી ૧૫૦૦૦ પંદર હજાર અધિક જૈન યાત્રુ અને પાંચ હજાર આશરે જૈનેતર પ્રેક્ષક વર્ગ એકઠો થયો હતો. બાબુસાહેબ એક મહારાજા છતાં આ મહોત્સવમાં જાતે ઘણો ભાગ લઇ નિર્વિઘ્ને પસાર કર્યો. 'મહા શુદ ૧૦' ના મૂળનાયકને ગાદિએ બિરાજમાન કર્યા. સં. ૧૯૪૯ આ દિવસે બાબુસાહેબે સારી રીતે દાન-દક્ષણા અને પહેરામણી કરી. હવે આ દિવસ 'વર્ષગાંઠ' નો સ્થાપન થયો. ફિરબહુના !

卐

કિરણ ૨ જું.

શ્રીમતિ મહેતાબકુમારી જિનેંદ્ર પ્રાસાદનું યથાર્થ વર્ણન.

આ જિનેંદ્રપ્રાસાદ ત્રણ મંડપથી નવ દ્વારનો બાંધવામાં આવેલ છે. તિર્થાધિરાજ શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપરની વર્ત્તમાન નવ ટુંકોમાં આવો નવદ્વારનો જિનેંદ્રપ્રાસાદ નથી. તેથી તિર્થાધિરાજની શોભામાં આ શ્રી મહેતાબકુમારી જિનેંદ્રપ્રાસાદે બહુજ અભિવૃદ્ધિ કરી છે.

આ પ્રાસાદ–દહેરાસરમાં ગર્ભદ્વાર, રંગમંડપ અને તેની ભીંતે ચોતરફ આવેલ મોટા–નાના ગોખમાં બિરાજતા જિનપ્રતિમાઓનું વર્ણન.

શ્રી આદિનાથજીનો મુખ્ય ગભારો.

૧ મૂળનાયક શ્રી આદિશ્વર ભગવાન—સં. ૧૯૪૯ ના માહ શુદિ ૧૦ ના શુભ દિવસે આજિમગંજ બાલૂચર નિવાસી રાયબહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી પ્રતાપસિંહજી દુગડે અંજનશલાકા પૂર્વક પ્રતિષ્ટા કરી. પરઘર સહિત પ્રતિમા સફેદ મકરાણા આરસપહાણની ઉંચાઇ ઇંચ ૬૦

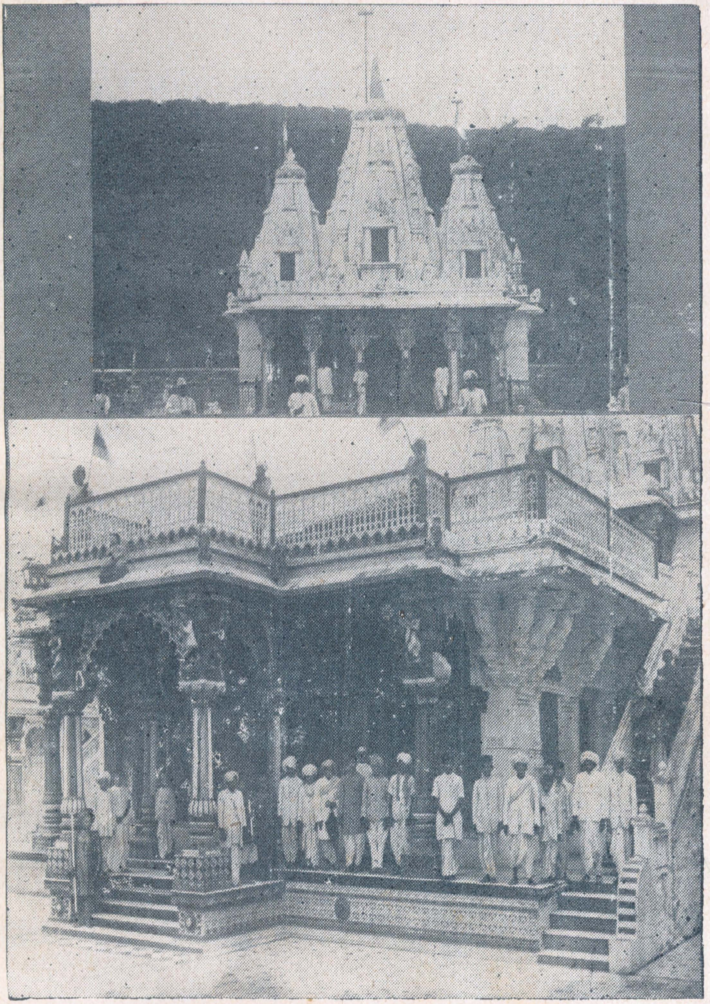

શ્રી શેત્રુંજયતિર્થ તળેટીમંડન શ્રી ઋષભદેવજીના
મુખ્ય દેવાલયના સન્મુખ તથા મેડા ઉપરના
ચોમુખજીના ત્રણ શિખરનો દેખાવ.

૨ શા. છગનલાલ ઘેલા—ભાવનગરવાળા. સં. ૧૯૫૭ (આદિજીન).

૩ વર્ધમાન ગોબર—ઘેટીવાળા સં. ૧૯૫૮ (શીતળ).

૪ શા જીવણ કરશન—ભાવનગરના સં. ૧૯૫૫ (પાર્શ્વ).

૫ શા. છગનલાલ ઘેલા—ભાવનગરના સં. ૧૯૫૭ (અજિત)

૬ ,, ,, ,, ,, (સંભવ)

૭ શા. કૃષ્ણાજી કપૂરાજી—પોથાવાડા સં. ૧૯૫૬ (ચંદ્ર૦)

૮ શા છગનલાલ ઘેલા—ભાવનગર. સં. ૧૯૫૭ (પાર્શ્વ)

૯ મોદી મગનલાલ ત્રીભોવન—ઉંઝાવાળા સં. ૧૯૫૯ પ્ર૦ ૧ (અરજિન).

એ રીતે મૂળનાયકજીના ગભારામાં ગોખ આઠમાં ઉપર મુજબ ક્રમસર પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠીત બીરાજમાન જાણવી.

મંડપ (ગભારો) બીજો.

મૂળનાયકશ્રી **પાર્શ્વનાથજી** સાથે બીજા પ્રતિમા ૫ (કુંથુ, ધર્મ, સુવિધિ, વીર, સુમતિ.) શ્રી જયપુર સીટીવાળા શ્રેષ્ટી નથમલજી ગુલેચ્છાએ સં. ૧૯૫૯ માં પ્રતિષ્ટા કરી. મૂળનાયકની ઉંચાઇ ઇંચ ૩૪ છે.

મંડપ (ગભારો) ત્રીજો.

મુળનાયકશ્રી પાર્શ્વનાથજી ઇંચ ૪૩ વાળા સફેદ સં.

૧૯૬૨ માં બિકાનેર નિવાસી શ્રેષ્ઠી જૂહારમલજી સમિરમલજી સામસુખા. પ્ર૦ ૧ પ્રતિષ્ટા કરી.

સભામંડપમાં દહેરી બે આરસની.

જમણી તરફની આ મોટી નકશીદાર દહેરીમાં **ડીપોલી** વાળા બાઇ ઉજળીએ પ્રતિમા ૬ ની સં. ૧૯૫૬ માં પ્રતિષ્ઠા કરી. (અનંત, વાસુપૂજ્ય, વિમળ, સુપાર્શ્વ, ચંદ્રપ્રભ અનંત) ડાબી તરફ દહેરીમાં પાટણવાળા શા. ચુનીલાલ ખીમચંદની સ્ત્રીએ સં. ૧૯૬૨માં પ્રતિમા ૨ સ્થાપ્યા. (ઋષભ, અભિનંદન.)

મોટા ૮ ગોખની વિગત.

શ્રી મહેતાબકુમારી જિનેંદ્ર પ્રાસાદના સભામંડપમાં ચારે બાજુની ભીંતે મોટા બેવડા ગોખ નં. ૮ અને નાના ગોખ ૨૨ આવેલા છે. તેમાં બિરાજતા પ્રભુજીના નંબર ઉપરથી ક્રમસર ગણવાંથી નીચે લખ્યા ધણીની પ્રતિમા જાણવી.

મોટા ગોખ નંબર ૧ લો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ શા. દેવચંદ હર્ખચંદ પુનાવાળા. સં. ૧૯૫૧ માં (સુવિધિ) સ્થાપ્યા.

૨ .... પરોણા.

૩ .... પરોણા.

૪ બાઇ દીવાળીએ ચંદ્રપ્રભુ સ્થાપ્યા.
૫ .... પરોણા.
૬ બાઇ જીવી. વીજાપુરવાળા (સુમતિનાથ)
૭ બાઇ જમના. કટોસણાંના (મહાવીર).
૮ શા. ત્રીકમ વર્ધમાન. ભાવનગરના સં. ૧૯૫૧ (ચંદ્ર).
૯ .... પરોણા.
૧૦ બાઇ હેમકોર. પુનાવાળા સં. ૧૯૫૧ (પાર્શ્વ)
૧૧ શા. હેમચંદ રામચંદ. પુના સં. ૧૯૫૧ (શિતળ).
૧૨ શા. લલ્લુભાઈ દેવચંદ. કંણેજ સં. ૧૯૫૧ (સુપાસ)
૧૩ .... પરોણા.
૧૪ રાયચંદે .... (સંભવજિન) સ્થાપ્યા.
૧૫ .... પરોણા.
૧૬ મગનલાલ ધર્મચંદ. સં. ૧૯૫૧ (શાંતિનાથ.)
૧૭ .... પરોણા.
૧૮ બાઇ જડી ગોઘાવાળા. સં. ૧૯૫૨ (સુપાર્શ્વ).
૧૯ બાઇ જેઠી. ખેડાવાળા સં. ૧૯૬૨ (નેમનાથ).

ગોખ નં, ૨ જો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ બાઇ ધની સાણુંદવાળા સં. ૧૯૪૯ (સુવધિ).
૨ બાઇ સૂરજ સાણુંદ સં. ૧૯૪૯ (પાર્શ્વ).
૩ લક્ષ્મિબાઇ વીસનગર સં. ૧૯૪૯ (શાંતિનાથ).

૪ દિવાળીબાઇ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (પદ્મપ્રભ).
૫ શમુબાઇ વીસનગર સં. ૧૯૪૯ (.પાર્શ્વ).
૬ નર્મદાબાઇ બલોલ સં. ૧૯૪૯ (વીરજીન).
૭ સૂરજબાઇ હિમજ સં. ૧૯૪૯ (પાર્શ્વ).
૮ .... પરોણા.
૯ .... પરોણા.
૧૦ .... પરોણા.
૧૧ મોંઘીબાઇ ગોઘા સં. ૧૯૫૦ (અજિત).
૧૨ બાઇ મુળી ગોઘા સં. ૧૯૫૦ (વીર).
૧૩ .... પરોણા.
૧૪ .... પરોણા.
૧૫ બાઈ જીની ચીકણી અમદાવાદના સં. (આદિ).
૧૬ બાઈ દીવાળી અમદાવાદ સં. ૧૯૪૯ (શાંતિ).
૧૭ બાઇ વીજી હાટકી અમદાવાદ સં. ૧૯૪૯ (અભિનંદન).
૧૮ બાઇ નાથી સાણંદ સં. ૧૯૪૯ (વાસુપૂજ્ય).

ગોખ નં. ૩ જો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ શા. અમુલખ ચુનીલાલ પુના સં. ૧૯૫૦ કુંથુ.
૨ „ „ આદિ.
૩ „ „ સંભવ.
૪ રાયચંદ ભુરા વળા સં. ૧૯૬૦ (પાર્શ્વ)

૫ બાઇ વીજી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૧ (સંભવ).
૬ બાઇ ગંગા ઉંઝા સં. ૧૯૫૧ (મુનિસુવ્રત).
૭ બાઇ માણેક સુગડવાળા સં. ૧૯૫૧ (શ્રેયાંસ).
૮ બાઇ મંછી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૧ (ઋષભ).
૯ બાઈ હરકોર અમદાવાદ સં. ૧૯૫૧ (પાર્શ્વ).
૧૦ રાયચંદ ભુરા વળા સં. ૧૯૬૦ (પાર્શ્વ).
૧૧ દલીચંદ પૂંજા અમદાવાદ ૧૯૫૦ (અજિત).
૧૨ બાઈ મંછી ખેડાવાળા સં. ૧૯૫૦ (ચંદ્ર).
૧૩ શા. લક્ષ્મિચંદ ફુલચંદ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૦ (શાંતિ).
૧૪ બાઇ મોંઘી વડાલીવાળા સં. ૧૯૫૧ (સુમતિ).
૧૫ .... પરોણા.
૧૬ શા. દોલાભાઈ નાનચંદ હા. હરકોર (શાંતિ).
૧૭ બાઇ જીવી સાકરચંદ હીરાચંદની પુત્રી આંગલોલ સં. ૧૯૫૧ (શીતળ).
૧૮ .... પરોણા.

ગોખ નં. ૪ થો

પ્રતિમા નંબર.

૧ શા. મુળચંદ પન્નાજી પાલણપુર સં. ૧૯૫૨ (ઇશ્વરજીન).
૨ .... પરોણા.
૩ .... પરોણા.
૪ બાઇ મંછા પાલનપુર સં. ૧૯૫૨ (મુનિસુવ્રત).

૫ બાઇ જવેર અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (શાંતિ).
૬ „ હ. રતન અમદાવાદ „ (મલ્લિ).
૭ „ હ. સૂરજબાઇ „ „ (અભિનંદન).
૮ હા. અંદરબાઈ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (અનંત).
૯ .... પરોણા.
૧૦ બાઈ પ્રેમબાઇ પાલીતાણા સં. ૧૯૫૨ (આદિનાથ).
૧૧ શા. ભીખાભાઈ કાળીદાસ સં. ૧૯૫૨ ખેડાવાળા (વીર).
૧૨ શા. મગનલાલ ખુશાલ સુરત સં. ૧૯૫૨ (આદિ).
૧૩ બાઇ ગંગા જામનગરના સં. ૧૯૬૨ (ચંદ્રપ્રભ).
૧૪ બાઈ ગંગા ખંભાતના સં. ૧૯૫૨ (આદિ).
૧૫ સોનબાઇ હ. લાલજી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (ચંદ્ર).
૧૬ બાઇ પુંજી સાણંદના સં. ૧૯૫૨ (પદ્મ).
૧૭ શા અમૃતલાલ સાકરચંદ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (અજિત).
૧૮ શા. હુકમચંદ નથુભાઇ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (આદિ).
૧૯ .... પરોણા.

ગોખ નં. ૫ મો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ બાઈ જડાવ રૂપાલવાળા સં. ૧૯૫૨ (ચંદ્ર).
૨ શા. ડાહ્યા જેશંગ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (મલિ).
૩ દીઓરા. ડોસા ભુરા પાલીતાણા સં. ૧૯૫૨ (અજિત).

૪ બાઇ હરકોર અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (પાર્શ્વ).
૫ બાઇ પોસી હ. જડાવ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (વાસુપૂજ્ય).
૬ બાઇ નાબુ અમુલખ પાટણ સં. ૧૯૫૩ (શ્રેયાંસ).
૭ બાઇ ભુરી અમદાવાદના સં. ૧૯૫૩ (નેમ).
૮ બાઇ ચંચળ (મંગળ કાળીદાસ) સં. ૧૯૫૩ (શાંતિ).
૯ બાઇ ચંચળ ભાવનગર સં. ૧૯૫૭ (ચંદ્ર)
૧૦ બાઇ સાંકળી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (ચંદ્ર).
૧૧ બાઈ વાલી લલ્લુ ધરમચંદની વિધવા અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (અર.)
૧૨ .... પરોણા
૧૩ .... પરોણા,
૧૪ બાઇ ઘુઘી ગોધા, સં. ૧૯૫૩ (પાર્શ્વ.)
૧૫ બાઈ વીજળી અમદાવાદ, સં. ૧૯૫૩ (સંભવ.)
૧૬ બાઇ મિરાંત વીસનગર, સં. ૧૯૫૩ (સુમતિ.)
૧૭ બાઇ પાર્વતી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (ધર્મ.)
૧૮ બાઇ દીવાળી ઉંમાસર સં. ૧૯૫૩ (સુવિધી.)
૧૯ બાઈ લક્ષ્મી અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (વાસુપુજ્ય.)

ગોખ નં. ૬ ઠો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ બેચર જીવરાજ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૦ (પાર્શ્વ.)

૨ લલ્લુભાઈ નગીનદાસ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૦ (પાર્શ્વ.)
૩ પ્રેમચંદ મુળચંદ ખંભાત સં. ૧૯૫૦ (આદિ.)
૪ બાઈ જડાવ રાધનપુર સં. ૧૯૬૦ (પાર્શ્વ.)
૫ છોટાલાલ મોતીચંદ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૦ (સુપાસ)
૬ .... પરોણા.
૭ બાઈ સમરત ખેડાના સં. ૧૯૬૩ (નેમ.)
૮ .... પરોણા.
૯ બાઈ મોતી ખેડાના સં. ૧૯૬૩ (પાર્શ્વ.)
૧૦ જવેરી પ્રેમચંદ ગોરધન પાલીતાણા સં. ૧૯૬૨ (સંભવ)
૧૧ મોતીલાલ રતનચંદ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૫ (મલ્લી)
૧૨ બાઈ મુનિ. બાપાગામ સં. ૧૯૬૧ (પાર્શ્વ.)
૧૩ પનાજી પ્રેમાજી પુના સં. ૧૯૫૦ (કુંથુ.)
૧૪ બાઇ ચુની પાટણ સં. ૧૯૫૦ (સુપાસ.)
૧૫ બાઇ સુરજ બાદલપુર સં. ૧૯૫૦ (આદિ.)
૧૬ ઉમાજી ખુમાજી મીરજ સં. ૧૯૫૦ (અનંત.)
૧૭ બાઇ જેઠી વીસનગર સં. ૧૯૫૦ (પદ્મ.)
૧૮ બાઇ સંતોક ધોલેરા સં. ૧૯૫૧ (પાર્શ્વ.)
૧૯ પરશોતમદાસ હરગોવીંદ અમદાવાદ સં. ૧૯૫૨ (આદિ)
૨૦ બાઇ રૂપાળી સાણંદ સં. ૧૯૫૨ (ચંદ્ર.)

ગોખ નં. ૭ મો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ બાઇ મંછા અમદાવાદ સં. ૧૯૫૦ (શાંતિ.)
૨ લલ્લુભાઇ નગીનદાસ અમદાવાદ સં. ૧૯૪૯ (અભિ.)
૩ બાઇ જકલ સાણંદ સં. ૧૯૪૯ (આદિ.)
૪ પ્રેમબાઇ મારવાડના સં. ૧૯૫૦ (કુંથુ.)
૫ બાઇ દયાકોર સુરત સં. ૧૯૫૮ (આદિ)
૬ બાઇ ગંગા ખંભાત સં. ૧૯૫૦ (ચંદ્ર.)
૭ બાઇ જયકુંવર અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (આદિ.)
૮ બાઇ જીવકોર નવાગામ સં. ૧૯૫૦ (સુપાસ)
૯ બાઇ ગોદાવરી ભાવનગર સં. ૧૯૫૭ (નેમ.)
૧૦ બાઇ ધની જાવાલના સં. ૧૯૫૭ (સુમતિ)
૧૧ .... પરોણા.
૧૨ કીશોરદાસ કરમચંદ કુવડસડવાળા સં. ૧૯૫૧ (અર.)
૧૩ બાઇ પાર્વતી અડાલજ સં. ૧૯૫૦ (સંભવ)
૧૪ બાઇ આધાર અમદાવાદ સં. ૧૯૪૯ (નેમ.)
૧૫ બાઇ ચંચળ સાપુર અમદાવાદ સં. ૧૯૪૯ (વીર.)
૧૬ કીશોરદાસ કરમચંદ ઉવડસડ સં. ૧૯૪૯ (અભીનંદ)
૧૭ ,, ,, સં. ૧૯૪૯ (શાંતિ.)
૧૮ ,, ,, સં. ૧૯૪૯ ,,
૧૯ બાઈ પાર્વતી. અડાલજ સં. ૧૯૫૩ (અજિત)
૨૦ બાઇ જીવી. દેલંદર સં. ૧૯૬૦ (વીરજી).

ગોખ નં. ૮ મો.

પ્રતિમા નંબર.

૧ શા. મયાચંદ દલીચંદ. રણાસણ સં. ૧૯૫૦ (કુંથુ).
૨ ,, ,, ,, (વાસુપુજ્ય).
૩ ,, ,, ,, (ધર્મ).
૪ હંસરાજજી ખેંગાર. દેલંદર સં. ૧૯૬૦ (આદિ.)
૫ પરશોતમ હીરાઠાર. ભાવનગર સં. ૧૯૫૧ (પદ્મ.)
૬ .... પરોણા.
૭ બાઇ દેવકોર. ગોધરા સં. ૧૯૫૨ (પાર્શ્વ.)
૮ સંઘવી લલુભાઈ કકલ. મેસાણા સં. ૧૯૫૨ (આદિ).
૯ બાઇ માહાકોર. ઉજ્જન સં. ૧૯૫૧ (સંભવ)
૧૦ બાઇ શીવકોર. બુરાનપુર સં. ૧૯૫૦ (કુંથુ.)
૧૧ ,, ,, ,, (શ્રેયાંસ)
૧૨ ,, ,, ,, (વાસુપુજ્ય.)
૧૩ બાઇ ઉજમ. સુન્નેરવાળા સં. ૧૯૫૧ (નમિ૦)
૧૪ સમરતબાઈ. અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (આદિ૦)
૧૫ માણુકબાઈ. શાપુર-દક્ષિણ સં. ૧૯૫૦ (વિમળ૦)
[હા. પાલીતાણાના તારાચંદ શામજી કોરડીયા.]
૧૬ .... પરોણા.
૧૭ બાઇ કંકુ. અમદાવાદ સં. ૧૯૫૩ (પદ્મ.)
૧૮ બાઇ મંછા. વીરપુરવાળા સં. ૧૯૬૦ (સંભવ.)

કિરણ ૩ જું.

સભામંડપમાં આવેલા નાના બાવીશ ગોખની વિગત.

ગોખ નં. ૧ લો—પ્રતિમા ૪

બાઇ રાજબાઇ.	અજમેર	સં. ૧૯૫૦	(શાંતિ.)
,,	,,	,,	(રિષભ.)
,,	,,	,,	(નેમ.)
બાઈ લાડકી.	છાણી	સં. ૧૯૫૧	(ચંદ્ર.)

ગોખ નં. ૨ જો—પ્રતિમા ૭

આલમચંદ કેવલચંદ		સં. ૧૯૫૫	(મલ્લિ).
બાઇ રાજબાઇ	અજમેર	સં. ૧૯૫૦	(પાર્શ્વ).
શા. ચુનીલાલ ખીમચંદ-શીપોર.		સં. ૧૯૫૧	(પાર્શ્વ).
માણેકચંદ વીરજી	મોરબી	સં. ૧૯૫૧	,,
બાઇ અંબા	ચલોડા	સં. ૧૯૫૧	(ધર્મ).
ઘેલાભાઇ ન્યાલચંદ	વીજાપુર	સં. ૧૯૫૯	(પાર્શ્વ).
બાઇ મુંગાબાઇ	ચેલલા.	સં. ૧૯૫૧	(શાંતિ).

ગોખ નં. ૩ જો—પ્રતિમા ૩

બાઇ જીવી.	એકસંબા	સં. ૧૯૫૦	(વાસુપુજ્ય).

બાઇ જીવી.	એકસંબા	સં ૧૯૫૦	(અભિનંદ).
”	”	”	(પદ્મ).

ગોખ નં. ૪ થો—પ્રતિમા ૬

બાઇ દીવાળી.	વીજાપુર	સં. ૧૯૫૯	(પાર્શ્વ.)
અમીચંદ અભેચંદ.	ભરૂચ	સં. ૧૯૫૯	(મલ્લિ૦)
બાઇ ઉજલી.	લાલી	સં. ૧૯૫૯	(નેમ૦)
બાઇ વીજી.	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૯	(સુમ૦)
નાથા દુલભદાસ	વડોદરા	સં. ૧૯૫૬	(નેમ૦)
બાઇ વીજલી.	વડોદરા	સં. ૧૯૫૬	(પદ્મ).

ગોખ નં. ૫ મો—પ્રતિમા ૧૧

મુળચંદ નગીનદાસ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૫	(આદિ).
બાઇ મહાકોર	ભાવનગર	સં. ૧૯૫૫	(વિમલ).
બાઈ લક્ષ્મિ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૫	(પદ્મ).
....	....	પરોણા.	
બાઇ પાર્વતી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(મુનીસુવ્રત).
બાઇ પાર્વતી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(વાસુપૂજ્ય).
બાઇ મહાકોર	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(નેમ).
બાઇ નાથી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(ચંદ્ર).
બાઇ વીજી	વીરમગામ	સં. ૧૯૫૬	(ચંદ્ર).

છગનલાલ શોભારામ	વીસનગર	સં. ૧૯૫૩	(મુનિસુવ્રત).
બાઇ સંતોક	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૭	(સુમતી).

ગોખ નં. ૬ ઠ્ઠો—પ્રતિમા ૭

બાઇ મંછી	ખંભાત	સં. ૧૯૫૧	(નેમ).
અમથાભાઈ ગુલાબચંદ	વડોદરા	સં. ૧૯૫૩	(ચંદ્ર).
બાઈ બેનકોર	માણસા	સં. ૧૯૫૨	(શાંતિ).
ધર્મચંદ સલભાણ	માણસા	સં. ૧૯૬૩	(શાંતિ)
બાઇ જડાવ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૧	(મલી).
બાઇ અંબા	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૨	(મુનિ).
ગફ્લ ઉતમચંદ	સુરત	સં. ૧૯૫૨	(પદ્મ).

ગોખ નં. ૭ મો—પ્રતિમા ૪

વાડીલાલ ભીખાભાઇ	વડનગર	સં. ૧૯૫૩	(પાર્શ્વ).
બાઇ ઉજમ	વડનગર	સં. ૧૯૫૬	(અજીત).
બાઇ ઉમેદકોર	સુરત	સં. ૧૯૫૬	(સુમતિ).
બાઇ કસુંબી	તખતગઢ	સં. ૧૯૬૩	(પાર્શ્વ).

ગોખ નં. ૮ મો—પ્રતિમા ૫

પૂનમચંદ મનજી	સાદરી	સં. ૧૯૫૧	(પાર્શ્વ).
જસીબાઇ	શીવગંજ	સં. ૧૯૬૧	(પાર્શ્વ).
દીપચંદ મેતીચંદ	ખેરાળુ	સં. ૧૯૫૫	(આદિ).

શીવરાજ લાલજી	જખૌ	સં. ૧૯૫૯	(ધર્મ).
બાઇ જુમાબાઇ	ખેરાળુ	સં. ૧૯૫૫	(સુમતિ).

ગોખ નં. ૯ મો—પ્રતિમા ૪

ગંગાબાઇ	ચેવલા.	સં. ૧૯૪૯	(વાસુપુજ્ય).
બાઈ ચંદન	અમદાવાદ	સં. ૧૯૪૯	(વીર)
બાઇ ઉજમ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(ચંદ્ર).
બાઇ આધાર	ઉવડસડ	સં. ૧૯૫૦	(આદિ).

ગોખ નં. ૧૦ મો—પ્રતિમા ૩

બાઇ મોતી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૦	(સુમતિ).
સંવજી વેલજી	મુળી	સં. ૧૯૫૦	(નેમિ).
બાઇ ચંદન	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૦	(આદિ).

ગોખ નં. ૧૧ મો—પ્રતિમા ૪

બાઇ બાપી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૩	(નેમ).
બાઇ વીજી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૯	(સુમતિ).
બાઇ આધાર	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૯	(ચંદ્ર).
બાઇ દીવાળી	વીજાપુર	સં. ૧૯૫૯	(પાર્શ્વ).

ગોખ નં. ૧૨ મો—પ્રતિમા ૭

બાઇ મેના	કામલપુર	સં. ૧૯૫૯	[નેમ].
બાઇ જડી	કામલપુર	સં. ૧૯૫૮	[શાંતિ].

શા. હીરાચંદ તલકચંદ	લોદ્રા	સં. ૧૯૫૯	
શા. ત્રીભોવન બેચર	ગવાડા	સં. ૧૯૫૪	[સુપાર્શ્વ].
બાઇ જમના	વળા	સં. ૧૯૫૪	[આદિ].
બેચર ખીમા	વળા	સં. ૧૯૫૪	(ધર્મ.)
જીવન બેચર	વળા	સં. ૧૯૫૪	(ચંદ્ર.)

ગોખ નં. ૧૩ મો—પ્રતિમા ૩

અમથા ઉગરચંદ	લોદ્રા	સં. ૧૯૫૦	(પદ્મ.)
પાર્વતીબાઇ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૧	(સંભવ.)
વીજીબાઇ	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૧	(મલ્લી.)

ગોખ નં. ૧૪ મો—પ્રતિમા ૬

બાઇ જીવી	કરાડ	સં. ૧૯૫૬	(અનંત)
બાઇ કપૂરી	મહુવા	સં. ૧૯૫૫	(શાંતિ.)
માનચંદ વાલચંદ	કરાડ	સં. ૧૯૫૬	(મુનિસુ.)
બાઇ લાખી	પાટણ	સં. ૧૯૫૫	(મુનિસુ.)
બાઇ લાખી	પાટણ	સં. ૧૯૫૫	(પદ્મ.)
બાઇ લાખી	પાટણ	સં. ૧૯૫૫	(આદિ.)

ગોખ નં. ૧૫ મો—મૂર્તિ યુગલ.

બાબુસાહેબ પ્રતાપસિંહજી દુગડ અને તેમના ધર્મપત્નિ મહેતાબકુમારી બાલૂચર અંજિમગંજ સં. ૧૯૪૯

ગોખ નં. ૧૬ મો—મૂર્તિ યુગલ.

રા. બા. બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી તેમના ધર્મપત્નિ શ્રીરાણી મેનાકુમારીસં. ૧૯૪૯ અંજિમગંજ બાલુચર.

ગોખ નં. ૧૭ મો—પ્રતિમા ૩

બાઇ રતન.	પાલીતાણા	સં. ૧૯૫૫	(શ્રેયાંસ).
દીયોરા પરશોતમ બેચર	,,	સં. ૧૯૫૬	(શાંતિ૦)
બાઇ જીવી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૭૧	(સંભવ.)

ગોખ નં. ૧૮ મો—મુર્તિ ૧

રા. બ. બાબુસાહેબ લક્ષ્મિપતસિંહજી અજીમગંજ બાલુચર સં. ૧૯૪૯

ગોખ નં. ૧૯ મો—પ્રતિમા ૩

મુલજી બાવા	ભાવનગર	સં. ૧૯૫૫	(પાર્શ્વ૦)
બાઇ માકુ.	ગોઘા	સં. ૧૯૫૭	(શાંતિ૦)
,,	,,	,,	(પાર્શ્વ૦)

ગોખ નં. ૨૦ મો—પ્રતિમા ૭

કંદોઇ ઝવેર ભાણા	પાલીતાણા	સં. ૧૯૫૪	(ધર્મ૦)
,,	,,	,,	(નેમ૦)
,,	,,	,,	(સુમતી૦)
બાઇ ગુલાબ	જામનગર	સં. ૧૯૫૭	(શાંતિ.)

ટોકરશી પરશોતમ	ગવાડા	સં. ૧૯૫૬	(સંભવ.)
બાઈ સુરજ	માણુસા	સં. ૧૯૫૬	(ચંદ્ર.)
સરૂપચંદ ધરમચંદ	ગવાડા	સં. ૧૯૫૬	(આદિ.)

ગોખ નં. ૨૧ મો—પ્રતિમા ૩

બાઈ જીવી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૯	(અજિત.)
મગનલાલ જેઠા	વીસનગર	સં. ૧૯૫૯	(અદિ.)
બાઇ નાની	ધોલેરા	સં. ૧૯૫૪	(શાંતિ.)

ગોખ નં. ૨૨ મો—પ્રતિમા ૧૧

બાઇ જવેર	ખેડા.	સં. ૧૯૫૭	(પદ્મ.)
મોહન ગોકીદાસ	ડભોઇ	સં. ૧૯૫૫	(સંભવ.)
બાઇ સમરત	વીસનગર	સં. ૧૯૫૭	(ચંદ્ર).
બાઇ પરસન	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૫	(અભિ.)
બાઈ દીવાળી	અમદાવાદ	સં. ૧૯૫૫	(અભિ.)
પીતાંબર ભાઇચંદ	ગોધા	સં. ૧૯૫૪	(શાંતિ.)
,,	,,	,,	(અજિત.)
ચીમનલાલભાઇ	સુરત	,,	(અજિત.)
મેતા મંગળજી જેચંદ	પાલનપુર	સં. ૧૯૬૩	(પાર્શ્વ.)
,,	,,	,,	(પાર્શ્વ.)
કેવળદાસ પ્રેમચંદ	,,	,,	(વાસૂપુજય.)

કિરણ ચોથું.

સભામંડપની બહારની ભિતે ગોખનું વર્ણન.

ગોખ નં. ૧—બાઈ રૂખી વડનગર સં. ૧૯૭૪ (સુમતિ.)
ગો. નં. ૨—રૂપચંદ મયાચંદ વીજાપુર સં. ૧૯૬૩ [પાર્શ્વ]
ગો. નં. ૩—બાઈ ફૂલી પાલનપુર સં. ૧૯૬૩ [અનંત.]
ગો. નં. ૪—બાઈ દીવાળી આંકલાવ સં. ૧૯૬૩ [પદ્મ.]
ગો. નં. ૫—બાઈ કંકુ પાટણ સં ૧૯૬૬ [અનંત]
બાઈ ઉજમ અંકલેશ્વર સં. ૧૯૬૬ [આદિ.]
ગો. નં. ૬—ખીમચંદ ઘેલચંદ પાટણ સં. ૧૯૬૪ [ધર્મ]
બાઈ જુઠી ભાવનગર સં. ૧૯૬૪ [શીતળ]
ગો. નં. ૭—બાઈ માણેક પાટણ સં. ૧૯૬૭ [સુવીધી.]
ગો. નં. ૮—કસ્તુરચંદ લૂણીયા ફલોદી સં. ૧૯૭૦ [વીર]
'નં. ૯ થી ૧૬ સુધી હાલ તદન ખાલી'
ગો. નં. ૧૭—બાઇ સુની કાલંદ્રી સં. ૧૯૭૬ [આદિ]
બાઇ તેજબાઇ સરિયદ સં. ૧૯૬૬ [સુમતિ.]

મેડા—માળ ઉપરના મંડપોનું વર્ણન.

ગભારા ૧ પૂર્વતરફ—ગોવીંદજી કાનજી જખો સં. ૧૯૬૮
ચોમુખની પ્ર૦ ૪ (સંભવ) [અભિનંદન] (શાંતિ) [આદિ]

ગભારા ૨ વચલા—કર્ણીદાનજી ધાડીલાલ નાગપુર સં. ૧૯૬૮ ચોમુખની પ્રતીમા ૪ [મલ્લી] [પદ્મ] (સંભવ) [વીર]

ગભારા ૩ છેલ્લા—ખાલી પરોણા શાશ્વતાજીનના.

ભમતિના ચોક નીચેની વિગત.

આરસની નકશીદાર દહેરી-અંચળગચ્છાધિપતિ કલ્યાણ સાગરસૂરિની મૂર્તિ ૧ બાઈ લીલાબાઇ વરાડીયાવાળે સ્થાપી સં. ૧૯૭૫

આરસની નકશીદાર દહેરી—મુલનાયક શ્રી ઋષભદેવજીના રાયણ પગલાં પગલાં જો. ૧ સં. ૧૯૪૯ માં રા. બ. બાબુસાહેબ ધનપનસિંહજીએ પ્રતિષ્ટા કરી સ્થાપ્યાં. એ રાયણવૃક્ષ નીચે સ્થાપન કરેલ છે.

આરસની નકશીદાર દહેરી—સુખડીઆ બાઇ રૂખમણી સુરત વાળાએ પ્રતિમા ત્રણ [આદિ] [ધર્મ] અને [સુવિધી] ત્રણે પ્રભુ સં. ૧૯૮૮ માં સ્થાપ્યા.

શ્રી પુંડરિકજીના દરવાજા નીચે પગથિયે.

ગોખ ૧ પૂર્વનો—બાપુભાઇ ફૂલચંદ-ડભોઇ ધાતુની આદિજિન મોટી પ્રતિમા. સં. ૧૯૭૩

ગોખ ૨ પશ્ચિમનો—શ્રી મોહનલાલજી મહારાજની મૂર્તિ સં. ૧૯૬૭ શ્રી કલ્યાણમુનિના ઉપદેશથી સ્થાપી.

બીજા ચોકમાંની ભીંત સામે ગોખ.

કવડજક્ષ— ચક્કેસરીમાતા— મણિભદ્રજી—	}	રા. બ. બાબુસાહેબ ધનપત- સિંહજીએ પ્રતિષ્ઠા કરી. સંવત ૧૯૪૯

વચલા દરવાજા પાસે ઓરડીમાં મોટા-નાના આરસના
પરોણા છે.

શ્રી પુંડરિકસ્વામીના દહેરાસરની વિગત.

ગભારામાં—પ્ર૦ ૧૩

મૂળનાયક શ્રી પુંડરિકજી સં. ૧૯૪૯ ના માહ શુદિ ૧૦ ના દિને શ્રીમતિ શેઠાણી મહેતાબકુમારીના નામે ત-ત્પુત્ર રા. બ. બાબુસાહેબ શ્રી ધનપતસિંહજીએ સ્વહસ્તે પ્રતિષ્ઠા કરી.

પ્રતિમા નંબર.

નં. ૧ **સંભવજિન**—ખેડાવાળા ગુલાબચદે સં. ૧૯૬૦ માં સ્થાપ્યા.

નં. ૨ **સુપાર્શ્વ**—વીસનગરના સૂરચંદ હરીચંદે સં. ૧૯૫૯ માં સ્થાપ્યા.

નં. ૩ **પાર્શ્વ**—બાઇ જીવી દેલંદરના સં. ૧૯૬૦ માં સ્થા.

નં. ૪ **પદ્મજિન**—ભીખા શામજી ભાવનગર સં. ૧૯૫૧ માં સ્થાપ્યા.

નં. ૫ **આદિનાથ**—ગોરધન ગાંગજી ભાવનગર સંવત ૧૯૫૧ માં સ્થાપ્યા.

નં. ૬ **પાર્શ્વ**- ઝવેરી જીવણ હેમરાજ ભાવનગર સં ૧૯૫૭

નં. ૭ **શ્રી પું૦** ગણધરમાં મૂળનાયકજી છે. ઇંચ ૩૬ નું ભવ્ય બિંબ છે.

નં. ૮ **નેમિનાથ**—બાઇ સમરત. વીજાપુર સં. ૧૯૫૯

નં. ૯ **પાર્શ્વ**—બાઇ માહાકોર. અમદાવાદ સં. ૧૯૫૯

નં. ૧૦ **પદ્મજિન**- બાઇ આધાર. અમદાવાદ સં. ૧૯૬૦

નં. ૧૧ ,, ભવાન ફતેચંદ કાગવાડ સં. ૧૯૬૦

નં. ૧૨ **અજિતજીન**—બાઇ સુંદર કાગવાડ સં. ૧૯૬૦

નં. ૧૩ **ધર્મજીન**—આસારિયા વલભદાસ ચેવલા સં.૧૯૬૦

શ્રી પુંડરિકજીની ચોકીમાં બહારના ગોખનું વર્ણન.

શરૂ પશ્ચિમ તરફથી

ગોખ નં. ૧ **આદિનાથ**—બાઈ લખુ અમદાવાદ સં.૧૯૮૨

ગોખ નં. ૨ **શાંતિનાથ**—બાઇ આધાર ,, સં. ૧૯૭૯

ગોખ નં. ૩ **નેમિનાથ**—ભગાજી છત્રાજી માણસા. ૧૯૬૨

પ૦ ૬ **અજિત૦**—બાઈ સાંકલી અમદાવાદ. ૧૯૬૧

આદિનાથ-બાઇ કેસર લુણાવટ. સં. ૧૯૬૨

મુનિસુ૦—બાઇ સરૂપી રાધનપુર. સં. ૧૯૬૧
આદિનાથ—બાઇ નાની. „ સં. ૧૯૬૧
મુનિસુ૦—બાઇ નાની અમદાવાદ. સં. ૧૯૬૧
ગોખ નં. ૪ ધર્મનાથ—બાઇ હરકોર વડોદરા. સં. ૧૯૬૧
ગોખ નં. ૫ પદ્મજિન–છોટાલાલ ઘેલાભાઇ પાટણ. „
ગોખ નં. ૬ ડહેલાઇવાલાના ધાતુના પ્રતિમા નંગ ૩ છે.
ગોખ નં. ૭ ચંદ્રપ્રભુ-બાઇ લાલબાઇ. કોટડો સં. ૧૯૮૧

કિરણ ૫ મું.

નંબરવાર 'ભમતિ' ની દહેરીઓ.

નંબર.	સંવત.	ધણીનું નામ.	ગામ.		પ્રતિમાનું નામ.
૧	૧૯૬૧	જ્ઞાનચંદ ડીકા	ચેવલાં	પ્ર૦ ૪	(ધર્મ, અજિત, અનંત, પાર્શ્વ.)
૨	૧૯૬૪	ઉત્તમચંદ દુર્લભ	ચેવલા	પ્ર૦ ૩	(અનંત, અર, ચંદ્ર)
૩	૧૯૬૦	અમીલાલ જાદવજી	માંગરોલ	પ્ર૦ ૩	(પાર્શ્વ, આદિ, અભિ.)
૪	૧૯૬૨	છોટાલાલ મોતીચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૭	(ચંદ્ર, પદ્મ, ધર્મ.) વીર, નેમ, બે પાર્શ્વ.)
૫	૧૯૬૪	લાઠુ નાગર હા. મેના	કામલપુર	પ્ર૦ ૩	(મલ્લિ, સુમતિ, વિમ.)
૬	૧૯૬૭	માણેકચંદ ખીમચંદ	પાટણ	પ્ર૦ ૧	(ચિંતામણી પાર્શ્વ.)
૭	૧૯૬૭	ચમનભૂલમલ ડુંગાજી	આહોર	પ્ર૦ ૩	[મલ્લિ, આદિ, સુવિ.]
૮	૧૯૬૭	શેઠ લલ્લુ હરજીવન	વડનગર	પ્ર૦ ૪	[આદિ, શાંતિ, વીર, પાર્શ્વ.]

૯	૧૯૬૬	શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ હા. ગંગામા	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	[શિતળ, વાસુ, વીર.]
૧૦	૧૯૬૭	કસ્તુરચંદ લલ્લુ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૬	[પાર્શ્વ સુમતિ, મલી, અભિ, ધર્મ, પદ્મ]
૧૧	૧૯૬૬	ઉત્તમચંદ ખીમચંદ	પાટણ	પ્ર૦ ૫	(વિમળ, અજિત, પદ્મ, મુનિ, અનંત.)
૧૨	૧૯૬૬	ખીમચંદ હુકમચંદ	જરમઠ	પ્ર૦ ૩	(શાં. ને. અ.)
૧૩	૧૯૬૬	ટોકરશી વસનજી	વરાડીયા	પ્ર૦ ૩	(વિ. અ. સુ.)
૧૪	૧૯૬૬	નગીનદાસ હીરાચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	(નેમ. સુ. શાંતિ.)
૧૫	૧૯૬૬	હુકમચંદ ઉકા	ભાવનગર	પ્ર૦ ૩	(વિમળ ન. વીર.)
૧૬	૧૯૬૮	બાઈ અંધાર	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	(શાં. વિ. ન.)
૧૭	૧૯૬૬	ડાહ્યાભાઈ સાકળચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	(શાં. પા. સુ)
૧૮	૧૯૬૭	નાગાજી ભુતાજી	વાગરા	પ્ર૦ ૩	(પા. આ. વી.)
૧૯	૧૯૬૭	સેનાજી ડુંગાજી	વાગરા	પ્ર૦ ૩	(અ. શાં. પ.)
૨૦	૧૯૬૯	ભીખાજી કપુરચંદ	સિયાણા	પ્ર૦ ૩	(ને. આ. વાસુ.)
૨૧	૧૯૬૬	માલશી લધા	બિદડા	પ્ર૦ ૩	(સુ. સુમ. શાં)

૨૨	૧૯૬૯	મોતીજી દલાજી	વાગરા	પ્ર૦ ૩	(સુ. આ. અ.)
૨૩	૧૯૬૬	લલ્લુ ગોવીંદજી	કુંભોજ	પ્ર૦ ૩	(પ. આ. અ.)
૨૪	૧૯૭૬	ભગવાનજી કસ્તુરજી હા. રાજી		પ્ર૦ ૩	(પ., આ. શાં.)
૨૫	૧૯૭૫	ચુનીલાલ નરોત્તમ	ડભોઈ	પ્ર૦ ૩	(આ. શિ. ને.)
૨૬	૧૯૭૧	વોરા ગાંડા ગણેશ હા. બેચર તથા પાનાચંદ	પાલીતાણા	પ્ર૦ ૩	[શિતળ. શાંતિ, સંભવ.]
૨૭	૧૯૭૨	શમુ ભીખા દોલતરામ	વડનગર	પ્ર૦ ૧	[પાર્શ્વ]
૨૮	૧૯૭૬	હુકમચંદ વલ્યમજી	મોરબી	પ્ર૦ ૧	[અજિતનાથ]
૨૯	૧૯૭૫	ઘેલાભાઇ માણેક	વરાડીયા	પ્ર૦ ૩	[આદિ, શિતળ નેમ]
૩૦	૧૯૭૨	ભીમજી ખીમજી	તેરા	પ્ર૦ ૩	[નેમ, પાર્શ્વ, શિતળ]
૩૧	૧૯૭૫	પૂજાભાઇ ખિયસી	વરાડીયા	પ્ર૦ ૩	[કુંથુ, ધર્મ, શિતળ]
૩૨	૧૯૬૯	કાળીદાસ મલીચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	[કુંથુ, વાસુપુજ્ય, વિમલ]

૩૩	૧૯૬૯	રતનશી ઉકેડા	કોઠારા	પ્ર૦ ૧	[આદિ૦]
૩૪	૧૯૭૦	મંગળદાસ છગન	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૧	,,
૩૫	૧૯૭૩	પ્રેમચંદ ઝવેરચંદ	પાટણ	પ્ર૦ ૧	[ચંદ્રજિન]
૩૬	૧૯૭૬	લાલચંદ હંસરાજ	જાવાલ	પ્ર૦ ૧	[શાંતિજીન]
૩૭	૧૯૭૧	ચમનલાલ ખુમાજી	લાસ	પ્ર૦ ૧	[ચંદ્રજીન]
૩૮	૧૯૭૧	નગાજી તથા ભગાજી	તખતગઢ	પ્ર૦ ૩	[અજિત,આદિ ચંદ્ર]
૩૯	૧૯૭૫	કસ્તુર તથા લલુ નાનચંદ	રૂપાલ	પ્ર૦ ૩	[શાંતિ, વિમળ અભિ૦]
૪૦	૧૯૬૮	મોદી મનસુખ હુકમચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	[વાસુ. એ સુમ.]
૪૧	૧૯૬૮	મોહન વર્ધમાન	,,	પ્ર૦ ૩	[વાસુ. સુ. અ.]
૪૨	૧૯૭૮	ઘાસીરામ ભગાજી	સાયલા	પ્ર૦ ૩	[વિ. સં. ધ.]
૪૩	૧૯૭૩	રતનજી તથા નરપાળ પાતુ	નળીયા	પ્ર૦ ૩	[વીર, આ. પા.]
૪૪	૧૯૬૮	હુકમચંદ મુલચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	[વીર, ધ. પા.]
૪૫	૧૯૬૮	બાઈ જમનાબાઈ	નાગપુર	પ્ર૦ ૩	[નેમ, પ. ને.]

૪૬	૧૯૭૨	ભોગીલાલ તથા નગીનદાસ	પુના, વીજાપુર.	પ્ર૦ ૬	[પા. શિ. ચંદ્ર શાંતિ, પાર્શ્વ]
	૧૯૮૮	અમથી			[મુનિ સુવ્રત]
૪૭	૧૯૬૪	ગુલાબચંદજી શે૦ સાંકલા	મેડતા	પ્ર૦ ૩	[ધર્મ. આદિ, કુંથુ].
૪૮	૧૯૬૪	લલુ રાયચંદ, ઝીણીબાઇ	પાટણ	પ્ર૦ ૩	[સુમ. મ. સુ.]
૪૯	૧૯૬૪	ઉત્તમચંદ દોલત	”	પ્ર૦ ૩	[પ. વિ. સં.]
૫૦	૧૯૬૩	શેઠ ઉકા ભગા હા. રતન.	પાલીતાણા	પ્ર૦ ૩	[શિ. વીર સં.]
૫૧	૧૯૬૩	કુબેર શા. હા. જમના.	લુણાવાડા	પ્ર૦ ૩	[આ. ને. સુ.]
૫૨	૧૯૬૨	પુંજીરામ પાનાચંદ	પેઢામલી	પ્ર૦ ૪	[વિમળ, અર, આદિ, અભિ.]
૫૩	૧૯૬૨	બાપુ માણેક, સુરજ ને અંબા	સોજિત્રા	પ્ર૦ ૯ ૪+૫	[નેમ, વીર, અભિનં. સુ. સુ.]
	૧૯૬૪	બાઇ લક્ષ્મિ	ભાવનગર		[ધર્મ]
	૧૯૬૯	હર્ષચંદ ભુરા	વળા		[પાર્શ્વ એ.]
	૧૯૭૩	પોલા નથુ	માનગઢ		[ચંદ્ર]

	૧૯૭૫	બાઇ નવલ	ભાવનગર		[મુનિસુવ્રત]
૫૪	૧૯૬૧	ત્રીભોવન ઉગરચંદ	પાલનપુર	પ્ર૦ ૩	(આ. પા. શાં.)
૫૫	૧૯૬૨	મોદી જસરાજ ખોડા હા. ધરમસી.	પાલીતાણા.	પ્ર૦ ૫	(પાર્શ્વ, અભિ. ચંદ્ર, ધર્મ, પાર્શ્વ.)
૫૬	૧૯૯૦	રતનસી આસારીયા	પ્રજાઉ	પ્ર૦ ૩	(નેમ, આ. નમિ.)
૫૭	૧૯૬૧	શિવજી કમળશી	વરાડીયા	પ્ર૦ ૩	(શાં. આ. અર.)
૫૮	૧૯૯૦	ભારમલ દેવસી	વારાધપર	પ્ર૦ ૩	(નેમ, આદિ સુ)
૫૯	૧૯૫૮	મેતા છગનલાલ મુળજી હા. મણી	વળા	પ્ર૦ ૩	(સુમતિ, શાંતિ, આદિ.)
૬૦	૧૯૫૮	વોરા ખોડીદાસ રણછોડ	ભાવનગર	પ્ર૦ ૯	
૬૧	૧૯૫૮	ઘેલાભાઈ રતનચંદ	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૪	(વિમળ, અજિત, શિતળ, પદ્મ.)
૬૨	૧૯૫૬	ખીમજી હંસરાજ	મંજલ રેલડીયા	પ્ર૦ ૭	(ત્રણ પાર્શ્વ, ધર્મ, શાંતિ, ચંદ્ર, વિમ.)
૬૩	૧૯૫૭	બાઇ કેવલબાઇ	નવાગામ ખેડા	પ્ર૦ ૫ (૩+૨)	(કુંથુ, આદિ; મુ૦)

	૧૯૫૭	જવેરી દી૦ હેમરાજ	ભાવનગર		(મુનિસુવ્રત.)
	૧૯૫૯	બાઇ સરૂપી	દસાડા		(સંભવ.)
૬૪	૧૯૬૧	માલસી દેવસી	રાજપર	પ્ર૦ ૩	(અભિ. અર. સુપા.)
૬૫	૧૯૫૨	વાલજી ભંડારી	વડાલી	પ્ર.૧૦	(એપાર્શ્વ, અ. આ.)
	૧૯૫૫	બેન કુવર	માણુસા		(શાંતિ.)
	૧૯૫૫	ફૂલચંદ માણેક	અમદાવાદ		(નેમજી)
	૧૯૫૫	સીવકોરબાઇ	લીમોદરા		(ત્રણ અર, સુમતિ.)
૬૬	૧૯૫૫	મગન ખીમચંદ હા. ગંગા.	પુના	પ્ર૦ ૮	(અનંત, સુપાસ, વીર, સંભવ, નેમ, ધર્મ, પાર્શ્વ, ચંદ્ર.
૬૭	૧૯૬૬	લાલભાઇ વૃજલાલ	વડોદરા	પ્ર૦ ૩	(મલ્લિ, પાર્શ્વ, નેમ.)
૬૮	૧૯૬૮	ધર્મચંદ મોતી	ચલોડા	પ્ર.૧૦	(૩ આદિ, ૪ વાસુ. વીર, ચંદ્ર, પાર્શ્વ.)
		તલક વસ્તારામ	જુનેર		
૬૯	૧૯૫૫	ભોગીલાલ દગડુશા	આમલનેર	પ્ર૦ ૫	(વીર, કુંથુ, નેમ, અજિત, વિમલ.

૭૦	૧૯૫૨	મુળચંદ નેમીદાસ	ચેવલા	પ્ર૦ ૬	(વાસુ, સુવિધિ, સુમ. પાર્શ્વ, એ આદિ.
૭૧	૧૯૫૨	રૂપચંદ મોહનલાલ	આમલનેર	પ્ર૦ ૮	(આદિ, શિતળ, સુ-પાર્શ્વ, શાંતિ, પાર્શ્વ, મુનિસુવ્ર, એ ધર્મ.
૭૨	—	નંબર હાલ ખાલી છે.			
૭૩	૧૯૮૫	ગોખમાં રાધનપુરવાળા ભિલોટા જેઠીબાઇએ પાર્શ્વજીના કાઉસગ્ગ પ્ર૦ ૧ સ્થાપી.			

શ્રી પુંડરિકજીના પાછળની દહેરીઓ.

૭૪	૧૯૮૧	દામોદર ભીમજી	વેરાવળ	પ્ર૦ ૩	[વિ. નેમ, આદિ]
૭૫	૧૯૭૪	ન્યાલચંદ મયાચંદ	પાટણ	પ્ર૦ ૧	(ચંદ્રજિન.)
૭૬	૧૯૬૩	રાજારામ	કડોલીવાળા	પ્ર૦ ૪	(વીર, આદિ, નેમ સંભવ.)
૭૭	૧૯૫૨	શામજી માલશી	નળીયા	પ્ર૦ ૫	(અનંત, શિતળ, પાર્શ્વ, ચંદ્ર, ધર્મ.)

૭૮	૧૯૫૯	લખમસી લાલજી	કોઠારા	પ્ર૦ ૩	(મુનિસુ. વાસુ. અ.)
૭૯	૧૯૬૯	બાઈ નાજુ	પાડલી	પ્ર૦ ૩	(બે પાર્શ્વ, અજિત)
૮૦	૧૯૬૭	ઓખાજી ડુંગાજી	તખતગઢ	પ્ર૦ ૩	(અનંત, ચંદ્ર, પદ્મ)
૮૧	૧૯૬૭	બાઇ કૃષ્ણી	વીલપુર	પ્ર૦ ૩	(વીર, શાંતિ, આદિ)
૮૨	૧૯૭૬	મોહન હઠીની સ્ત્રી મોતી	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૧	(આદિજિન.)
૮૩	૧૯૭૬	સરૂપચંદ રાજાજી	સિયાણા	પ્ર૦ ૩	(ચંદ્ર, બે આદિ.)
૮૪	૧૯૭૯	ભાઇચંદ તારાચંદની સ્ત્રી મણી	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૩	(અજિતાદિ.) પરોણા બાહુબળજીના છે.
૮૫	૧૯૭૨	છોટાલાલ ઘેલા	અમદાવાદ	પ્ર૦ ૧	(આદિજિન.)

(એવી રીતે નંબરવાર દહેરીઓ છે. દરેક દહેરી ઉપર મુળ ધણીના નામ કોતરવામાં આવ્યા છે.)

ઉપર મુજબ ધનવસી ટુંકમાં જિનબિંબ પાષાણુના છે. તદુપરાંત 'સ્ફટિક રત્ન'ના સુંદર પ્રતિમા ૧૨ તથા પંચધાતુના એકલવા પ્રતિમા ૨૧ તથા પંચ તિર્થી, ધાતુના ચોમુખજી ૧ તથા ચાંદીના સિદ્ધચક્રજી ચોડીને સ્થાપી દીધા છે બાકી ધાતુના ઘણા છે, જેમને જોઇએ તેમણે બાબુસાહેબના આ દહેરાંની ટુંકના મેનેજર સાહેબને મલ્યાથી પંચતિર્થી મળશે.

ધનવસીમાં પેસતા (ઓફીસ સામે) ભવ્યમંડપમાં બંને દાદાસાહેબની મૂર્તિઓ અને ચરિત્ર.

શાસનપતિ શ્રી મહાવીરજીની પાટ ઉપર થયેલા શ્રુતકેવળી અને યુગપ્રધાન તથા ધર્મધુરંધર પ્રખર પંડિત મહાન્ આચાર્યો થયા. જેમાં કેટલાક મહા ચમત્કારવાળી વિદ્યાના જાણુ અને ઉગ્ર તપસ્વીઓ હતા. પરંતુ વિક્રમની અગીયારમી શતાબ્દિ સુધીમાં 'दादासाहेब' નામ કોઈ પણ આચાર્યે શ્રી સંઘને પરછા બતાવીને નિજ નામને માનનાર નિજ સંઘને વિશેષપણે સુખદાતા થયા હોય તો ખરત્તર ગચ્છના આચાર્ય **૧ જિનદત્તસૂરિજી** અને **૨ જિનકુશળસૂરિજી** એ બંનેએ સ્વર્ગવાસ કરી દેવ-ગતિમાં ગયા. ત્યાંથી આ ફાનિ દુનિયા પર આવી નિજ ભક્તોની ભીડ ભાંગવા લાગ્યા. અને સંઘને જાહેર કર્યું કે ઉપરોક્ત બંને આચાર્યોને દાદાસાહેબના નામે ઓળ-ખવા. તે ટાઇમથી હિન્દભરમાં દાદાસાહેબના ચરણની સ્થાપના શરૂ થઇ. અને ઘણાં ગામ શેહેરોમાં દાદાવાડી યા બગીચાની ઇલાયદી જગ્યાથી ઓળખાય છે.

આ બંને મહાપુરૂષ સાધુપણામાં, તપ–જપ અને મંત્ર ઘણી વિદ્યા સિદ્ધ કરી હતી. તો તેમાંથી ફક્ત તદ્દન ટુંકા-ણમાં થોડીકની નિશાનિ રૂપે અત્રે નીચે મુજબ જગજાહેર છે.

શ્રી જિનદત્ત સૂરિજી—કાઠીયાવાડ (સોરઠ) ના ના **ધંધુકા** ગામમાં માતા બહાડદેવી, અને પિતા વાછિગમંત્રી ઘેર સં. **૧૧૩૨** માં જન્મ્યા. ૯ નવ વર્ષની ઉમરે દિક્ષા લીધી. ૨૮ અઠાવીશ વર્ષનો દિક્ષા પર્યાય થતાં આચાર્ય પદવિ મળી. નાના પ્રકારના તપજપ કરી આત્મકલ્યાણ સાથે ઘણી વિદ્યાઓ સિદ્ધ કરી. ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતાં જિનશાસનની ઘણી સેવા કરી. એકદા **અજમેર** શહેરમાં ગુરૂ આવ્યા છે, તે વેળા ચૌદશના દિને સંઘ સહિત **પાખખી** પ્રતિક્રમણ કરતા હતા. તેમાં વારંવાર **વીજળી** ઝબુકવા લાગી એટલે ગુરૂએ તેને પકડીને પાત્ર નિચે ઢાંકી રાખી. જ્યારે પ્રતિક્રમણ પૂરૂં થયું એટલે પાત્ર નિચેથી કાઢતાંજ બોલી કે–જે માણસ જિનદત્તસૂરિના નામનું સ્મરણ કરશે તેના ઉપર હું પડીશ નહિં. એમ કહી ઉડી ગઇ

વળી એકદા **ઉજ્જન** નગરીમાં વિચરીને ત્યાંના ચિંતામણી પાર્શ્વનાથના દહેરાંના એક થાંભલામાં સિદ્ધસેન દિવાકર મહારાજે **વિદ્યામ્નાયક** નામની પુસ્તીકા (જેમાં સોનાની સહીથી લખાણ હતું.) તે ગુરૂવર્યે ભેદ પામી વિદ્યાબળે મેળવી. તેમાં લખ્યા મુજબ ત્રણક્રોડ હ્રીઁ કારનો જાપ કર્યો. જાપને અંતે ૬૪ ચોસઠ **જોગિણીઓ** છળવા

માટે **કપટશ્રાવિકાઓ** બનીને વ્યાખ્યાનમાં આવી. આ નવી શ્રાવિકાઓને બેસવા માટે પાટિયાં આપ્યા તે ઉપર બેઠી. વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થતાં ઉઠવા ગઇ તો સર્વે પાટિયા સાથે ચોટી ગઇ. પછી મૂળ સ્વરૂપ કરી જોગણીઓએ માફી માગી. પછીખરત્તર ગચ્છના આચાર્યોને છળવા નહિં આવવાનું વચન લીધું; ત્યારે સૂરિજીએ ઉઠાડી. એટલે **સાત-વરદાન** આપીને સ્વસ્થાનકે ગઇ.

વળી **ચોસઠ જોગણી, બાવનવીર** અને **પાંચપીર** ને વશ (તાબે) કર્યા હતા. **વિક્રમપુર** નગરમાં **મરકી** નો ઉપદ્રવ થવાથી ગામના સઘળા લોકોએ ગુરૂ મહારાજને શાંતિ થવા અરજ કરતા મરકીરોગ દૂર કર્યો હતો. એક વેળા કોઈ ભક્ત શ્રાવકના વહાણુ દરિયામાં ડુબતા હતા. તેમાં શ્રાવકે જિનદત્તસૂરી ગુરૂનું સ્મરણ કર્યું. તે ગુરૂવરે વિદ્યા બળથી જાણતાં તેનાં વહાણ સહિસલામત કાંઠે ઉતરાવ્યા હતા. તથા હવે ગિરનારનો **નાગદેવ** નામે બ્રાહ્મણે અઠ્ઠમતપ કરી અંબિકાને સાનિધ્ય કરીને કહ્યું કે આ વેળા કોઇ યુગ પ્રધાન છે ? તો તેના ગુણ વિગેરે મને કહે. એટલે પ્રત્યક્ષ થયેલ અંબિકાએ તે બ્રાહ્મણના હાથમાં એક શ્લોક સોનાના અક્ષરે દેવ ભાષામા લખી આપી કહ્યું કે—જે આ શ્લોક વાંચે તે યુગપ્રધાન જાણવા. પછી

આ નાગદેવ ઉર્ફે અંબડે ઘણાં આચાર્યોને વંચાવ્યો, પરંતુ કોઇ વાંચી શકયા નહિં. છેવટે પાટણમાં તાંણાવાડાના પાડામાં ઉપાશ્રયે ગુરૂ જીનદત્તસૂરી રહ્યા હતા. ત્યાં આવીને અંબડે હાથમાં લખેલો શ્લોક બતાવતાંજ ગુરૂએ સુવર્ણાક્ષરી દેવભાષાનો શ્લોક વાંચીને શિષ્યો પાસે સંઘમાં જાહેર કરાવ્યો. એટલે પાટણ સંઘે શ્રી જિનદત્તસૂરિજી ને યુગપ્રધાન ' પદવિ એનાયત સં. ૧૧૬૯ પછી થોડા સમયમાં કરી. તેઓ અંતિમ ચોમાસુ અજમેર કરીને પંચ પરમેષ્ટીના ધ્યાનમાં કાળધર્મ કરી દેવલોક ગયા. અને ત્યાંથી લોકોના પરતા પૂરે છે. અને દાદાજીના નામે જૈનસંઘ ઓળખે છે,

જિનકુશળસૂરિ—મારવાડના સમિયાણા ગામમાં માતા જૈતસિરીની કુક્ષિથી જીહાગર પિતાને ઘેર સં. ૧૩૩૦ માં શ્રીજિનકુશળસૂરિ જન્મ્યા. ૧૭ વર્ષની ઉમ્મરે દિક્ષા ગ્રહણ કરી. ૩૦ વર્ષ દિક્ષા પર્યાય થતાં પાટણમાં આચાર્યપદવી પામ્યા. ગ્રામાનુગ્રામ વિચરી શાસન શોભાવી સ્વપરના કલ્યાણને કરતાં સં. ૧૩૮૯ માં દેરાઉર ગામે ફાગણ વદિ ૦)) ના કાળધર્મ પામી દેવલોક ગયા. ત્યાંથી આ દુનિયાના ભક્તજનોના નાના પ્રકારે ઉદ્ધાર પરતા પૂરીને કરે છે. તેમણે પહેલવહેલાં દર્શન પુનમને સોમવારે આપ્યાથી ગુરૂ

દેવ વચને પુનમ તથા સોમવારની દર્શનની તથા શ્રી-ફળ વધેરવાની અને મૌન રહેવાની સંઘલોકોએ લહાકાળ-થી શરૂઆત કરી. દાદાજી કુશળસૂરિ પણ બહુ પ્રભાવ-શાળી આચાર્ય હતા. ગામેગામ દાદા કુશળસૂરિજીના ચર-ણની સ્થાપના છે. અને ગૌતમસ્વામીની પેઠે, જિનનામ સ્મરણ કરનારના દુઃખદારિદ્ર દૂર કર્યાનું મારવાડ, પંજાબ, બંગાળ, મધ્યહિન્દ, ગુજરાત અને કાઠિયાવાડ તરફના સંઘમાં પરતા બતાવી, મનોવાંછિત પૂર્યા છે ને પૂરે છે.

ઉપરોક્ત બંને આચાર્ય જૈનસંઘમાં દાદાસાહેબના નામે દેવલોક ગયા પછી ઓળખાવા લાગ્યા છે. તેઓ ખર-ત્તરગચ્છે દિપક સમાન ગણાયા છે. તેમણે હજારો નવા જૈન કર્યા અને લાખોને ધર્મે દ્દઢ કર્યા. ઘણા જિનચૈત્યો અને જિનબિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી અને શિષ્ય સમુદાય પણ વૃદ્ધિ પામતો કર્યો છે.

તિર્થાધિરાજ તળેટીમંડન મેહેતાબ વિહારપ્રાસાદ યા ધનવસી ટુંકમાં દાદાજીની ભવ્યમૂર્ત્તિઓ સ્થાપન કરતાંજ નામ સ્મરીને દર્શન કરતાં મનવંછિત પૂરે છે.

કિમ્બહુના !!!

શ્રી સિદ્ધાચળજીની વર્ત્તમાન જયતળેટીનો લાખોનો સ્થાવર મુકુટ.

મહેતાબકુમારી જિનેંદ્રપ્રાસાદ.

શહેર પાદલિપ્તપુર યા પાલીતાણાના ખાસ મુકુટ રૂપે શ્રી સિદ્ધાચળજીએ સ્થાન લઇ પાલીતાણાને શોભાવ્યું છે, ત્યારે અનંતાનંત જીવોના મોક્ષદાતા તિર્થાધિરાજની વર્ત્તમાન જયતળેટીના બરાબર બંધબેસતા જાણે આબેહૂબ માપ ન લીધું હોય! એવા નવદ્વારવાળા ભવ્ય દહેરાસરના રૂપ બહુમુલા 'મુકુટ'નું માન મહેતાબવસી યા ધનવસીને અર્પણ થયું છે. આ દહેરાસરજીથી તળેટીની શોભામાં અને તળેટીના મુખડાપર આ દેહેરાસરજીની ટુંક બંધાયાથી દેહેરાંની શોભા પણ વૃદ્ધિ પામી છે અને દિનપ્રત્યે અધિક શોભાને પામતી જાય છે.

તિર્થાધિરાજની તળેટીને અદ્યાપિપર્યંત પાદુકા–ચરણોની ભેટ થતી રહી પૂર્વકાળમાં ઘણા પુન્યશાળી રિદ્ધિવંત જીવો હતા અને સંખ્યાબંધ જિનાલયો તેઓએ બંધાવ્યા છે. પરંતુ તળેટીમાં જિનાલય ન હોવાથી વર્ત્તમાન 'પંચમકાળમાં શ્રી વીરશાસનમાં જિનાલય માટે' મહા પ્રભાવશાળી શ્રી પૂજ્યાદિ મુનિરાજ મોહનલાલજી

મહારાજના વિધિ–વિધાનથી મહારાણી વિકટોરીયાના રાજ્યની શિતળ છાયામાં પૂર્વ દેશ બંગાળમાં આવેલા પુરાતન શહેર મુર્શિદાબાદના આજિમગંજ બાલુચર નિવાસી જૈન જમીનદાર **રાય બહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી**એ તિર્થાધિરાજની તળેટીનું ધ્યાન ખેંચ્યુ. તેમાં રાજ્યે ઇનામી જગ્યા દીધી. તેમાં યોગ્ય જિનાલયવડે તળેટીને શણગારમાં મુખ્ય 'મુકુટ' રૂપે નવદ્વારનો શ્રી મહેતાબ કુમારી જિનેંદ્રપ્રાસાદ જિનાલય બંધાવી ઉભય શોભા પમાડી છે. ધન્ય છે તેમને, કુટુમ્બને અને તેમની ન્યાયોપાર્જિત ધર્મરક્ષી લક્ષ્મીને!! કે જેમણે વર્ત્તમાન જય તળેટીને દહેરાંરૂપ 'મુકુટ' ચડાવી પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઉપાર્જ્યું!!!

દુગડ ગોત્રની ઉત્પત્તિ.

તેના મુળ પુરૂષ વીરદાસજીનું ઐતિહાસિક વર્ણન.

મારવાડના અજમેર શહેરની નજદીક 'વીસલપુર' નામના ગામમાં વિક્રમ સંવત ૯૯૪ માં **સીદમોર** નામે ચોહાણવંશી રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેની ગાદીએ થયેલા **મહિપાળ** રાજાને જૈનાચાર્ય જિનવલ્લભસૂરિજીએ જૈન બનાવ્યા. ત્યારથી વીસલપુરના રાજા જૈન ધર્મ પાળવા લાગ્યા. વિ. સં. આશરે ૧૨ ના સૈકામાં મહિપાળની ત્રીજી

પેઢીએ થયેલા રાજા દુગડ અને સુગડ નામે મહાનુભાવ થયા. તેમાં દુગડના નામે ગોત્ર-વંશની સ્થાપના ચાલુ થઈ. પછી થયેલા રાજા દુગડ ગોત્રિય કહેવાયા.

વિ. સં. ૧૬૮૮ માં રાજા **માનસુખજી** થયા. તેમણે વીસલપુર છોડીને **રાજગઢ**માં રહેવાનું પસંદ કર્યું. માનસુખજી રાજા શૂરવીર હતા. દિલ્લિપતિ મોગલ બાદશાહ શાહજહાંને માનસુખજીને પોતાના પાંચહજાર લશ્કરી સૈન્યના સેનાધિપતિ બનાવીને 'રાજા' ની ડીગ્રી એનાયત કરી. બાદ અઢારમા સૈકામાં રાજગઢની ગાદીએ રાજા **ધર્મદાસજી** થયા, તેમના પુત્ર **વીરદાસજી** થયા. રાજા મહિપાળથી ધર્મદાસજી સુધી ક્ષત્રી (રાજપૂત) રીત-રિવાજ નિરાબાધપણે વર્ત્યો અને જૈનધર્મે દ્દઢ રહ્યા. વીરદાસજી દુગડ રાજાએ રાજગઢ છોડીને અજમેરના **કિસનગઢ** શહેરમાં સપરિવાર આવીને વસ્યા-રહ્યા. કિસનગઢમાં જૈનધર્મના પસાયે જૈન મહાજન કોમમાં બહુ માન અકરામ થતું. ને ઓશવંશે વૃદ્ધશાખાના જૈનો જૈનકોમમાં પ્રથમ દરજ્જો ભોગવતા હોવાથી તેના એક અગ્રેસર બન્યા. અને રાજલોભ લક્ષ્મિનો ત્યાગ કરી કિસનગઢમાં વેપારની શ્રૉફી પેઢી ઉઘાડીને વીરત્વ ધારણ કરી પોતાના બહોળા કુટુંબનો નિર્દ્દોષણિયતા પૂર્વક નિર્વાહ વીરદાસજી દુગડ

ચલાવી ધર્મમાં વિશેષ દઢ બન્યા. તેમાં નવપદજી સિદ્ધચક્રજીનું વ્રત–તપ એકરંગી દિલથી કરતા હતા. શ્રીમાન્ દુગડ વીરદાસજીએ પોતાના પુત્ર–પૌત્રાદિ–પુત્રીઓને વીશા ઓશવાળ જ્ઞાતિમાં પરણાવવાની લેવડ–દેવડ શરૂ કરી. તેથી દુગડ કુટુમ્બના મુળ પુરૂષ **વીરદાસજી** થયા.

દુગડગોત્રિય બાબુ કુટુંબનો શ્રી બંગાળદેશ ક્યારથી ?

એકદા તિર્થયાત્રા કરવાનું મન થતાં શ્રીમાન્ વીરદાસજી સપરિવારને લઇ કિસનગઢથી પાર્શ્વનાથ ૐ સમેતશિખરજી તિર્થની યાત્રાએ ગયા. યાત્રા કરીને બંગાળના બાદશાહી પુરાતન શહેર ‘ કાસમબજાર ’ માં આવ્યા. બાળ બ્રહ્મચારી શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના દર્શન કરી આનંદિત થયા. આ સમયનો બહોળો ધંધો–રોજગાર દેખીને એક રાત્રિમાં દઢ વિચાર કરીને વળતે દિને એક મકાન રાખી લઇ શ્રૉફી પેઢી–કોઠીની ઉત્તમ ચોઘડીએ સ્થાપના કરીને વ્યવસાયવડે ખુલ્લી મુકી ને મુર્શિદાબાદમાં નિવાસસ્થાન કર્યું. ત્યારથી આ માનવંત દુગડ કુટુમ્બ બંગાળમાં આવીને વસ્યું; ત્યારથી બંગાળાના વતિન ગણાઇને બાબુ કહેવાવા લાગ્યા અને ત્યારથી પુત્ર–પુત્રીઓ પણ બંગાળામાં પરણાવવા લાગ્યા. જે અદ્યાપિપર્યંત વૃદ્ધિ પામતું કુટુંબ

બાબૂસાહેબ રાજા પ્રતાપસિંહજી દુગડ,
મુર્શિદાબાદ નિવાસી.

જન્મ સં. ૧૮૩૭]　　　　[સ્વર્ગવાસ સં. ૧૯૧૭

પોતાની હયાતિમાં ગંગા નદિમાં પાંચ પાંચ કોશ કોઇ પણ મચ્છિ વિગેરે જીવહિંસા ન કરે તેવો દાબ બેસાડનાર ધર્મિષ્ટ નરરત્ન.

બી. પી. પ્રેસ—પાલીતાણા.

બહોળું અને ધનાઢ્ય મોટી જાગીરદારી (જમીનદારી)વાળું વિશ્વવિખ્યાત છે.

॥ ઇતિ દુગડગોત્ર અને મૂળ પુરૂષોત્પત્તિ સંક્ષિપ્તપૂર્ણ: ॥

બાબૂ સાહેબ, રાજા પ્રતાપસિંહજી દુગડ.

ધનાઢય રાજવંશી વ્યાપારી શ્રીમાન્ વીરદાસજીના પુત્ર બુદ્ધસિંહજી થયા. તેમને 'બહાદુરસીંહજી' અને સિંહ સ્વપ્ને સૂચિત 'પ્રતાપસિંહજી' નામે બે પુત્રો થયા. બહાદુરસિંહજીની શારિરીક શક્તિ અદ્‌ભૂત હતી, તેમની ચાલવાની ગતિ હમેશાની એક હરિણુની માફક કૂદકા ને ભૂસકા મારનારી કુદ્રતિ હતી. શરીરનો બાંધો મજબૂત ઉંચો કદાવર હતો. તેઓ નિર્વંશ ગુજરી જતાં પિતાજીનો સર્વ કારભાર પ્રતાપસિંહજીને મળ્યો. તેમનો જન્મ સં. ૧૮૩૭.

ઉમ્મર લાયક થયેલા વ્યાપાર કળાના કુશળ પ્રતાપસિંહજીએ પોતાની કોઠી-પેઢીનો વહીવટ થોડા ટાઇમમાં તેજસ્વી અને ઉંચા દરજ્જાવાળો દેશ ભરમાં ખ્યાતિવંત કર્યો, આ અરસામાં ગિરાસદાર-જમીનદારો પોતાનો ગિરાસ (ગામસહિત મુલક.) નબળા વખતમાં વેચી શકતા અને મુદત ઠરાવેલ સૂધી ઇજારે તથા ગિરો આપી શકતા

હતા. બંગાળ ભૂમિમાં આ ટાંકણે પ્રતાપસિંહજીની પ્રતિષ્ટા અને સબર આંટે સારો પ્રકાશ પાડયો હતો. તેથી નીચેના જિલ્લામાં ગામો ખરીદિ લઇ જમીનદાર બન્યા.

૧ ભાગલપુર, ૨ પૂરણિયા, ૩ રંગપુર ૪ દિનાજપુર, ૫ માલદહા, ૬ મુર્શિદાબાદ, ૭ અને કુચબિહાર, વિગેરેમાં સારી મોટી સંખ્યામાં ગામ લીધાં, અને કોઠીઓ–પેઢીઓ નાખી સર્વે ગામમાં કચેરીચો પોતાની સ્થાપી. એટલે રૈયત ત્યાં પોતાની ફર્યાદ કરે. અને તેનો નિકાલ આવે તેવું કાયદેસર બંધારણ કર્યું. જ્યારે ગામડામાં ફરવા નીકળતા ત્યારે લોકો તરફથી ભેટ નજરાણાની સારી રકમ આવતી હતી. પોતે રાજકુળ રીત મુજબ પોતાના નામથી ' પ્રતાપ-ગંજ ગામ વસાવ્યું. ને આબાદ કર્યું. દિલ્લિપતિ બાદ-શાહ તથા બંગાળાના નવાબ તરફનું બહુ માન મેળવ્યું. અને ' રાજા ' નો માનવંતો ઇલ્કાબ મેળવવાને ભાગ્ય-શાળી બન્યા હતા. વળી આખા બંગાળાના જૈન સમાજમાં અગ્રસર અને મોટા જમીનદાર ધર્મચૂસ્ત હતા.

વ્યવહારિક ધાર્મિક કરેલા સુંદર કાર્યો.

રાજા પ્રતાપસિંહજી બાબૂ સાહેબે કેટલેક ઠેકાણે દવા-ખાના, સ્કુલો અને સદાવ્રતો સ્થાપ્યાં. સાધારણ વ્યાપારીને સારી મદદ કરતા હતા, જેમાંથી કેટલાકો લખપતિ અને

ક્રોડપતિ બનવા પામ્યા છે. જેમાંથી કેટલાક વિદ્યમાન્ છે. અને રાજા પ્રતાપસિંહજીનો પ્રતાપ માને છે. અને શ્રીમાન્ તિર્થંકર શ્રી ઋષભદેવજીએ સંસાર છોડવા દિક્ષાના નજિક અવસરે પુત્રોને રાજ્યભાગ વહેંચી આપી અલગ કર્યા. તેમ રાજા પ્રતાપસીંહજી બાબૂસાહેબે પોતાનું આયુ થોડા મહિના બાકી રહેતાંજ પોતાના પુત્રોને રાજ્યભાગ-ગામ ગિરાસ વહેંચી આપી અલગ કર્યા.

પોતાના ગામોમાં જરૂર દેખાય ત્યાં એક જિનાલય અને એકએક ધર્મશાળા બંધાવી. અને જરૂરત ન જોવાય ત્યાં ફક્ત એકલી ધર્મશાળાજ બાંધી. કેટલેક ઠેકાણે જૈન-શાળાઓને મદદો કરી. તથા સમેતશિખરજીનો મોટો સંઘ કાઢયો હતો. અને તિર્થાધિરાજ શ્રી સિદ્ધાચળજી અને જ્યાં ભાવિ ચોવીશીના બાવીશ તિર્થંકરોની થનારી મોક્ષ કલ્યાણક ભૂમિ એવા ગિરનાર તિર્થનો દશ વર્ષમાંજ બે વખત છરી પાળતા હજારો યાત્રુને લઇને સંઘ કાઢી સંઘવીપદને ધારણ કર્યું. બંને વખતમાં છ થી સાત લાખ રૂપિયાનો ખર્ચ સત્કાર્યો કરતાં થયો છે. આ વેળાએ પાલીતાણા મહાજન-સંઘમાં અકેક રૂપિયાની પ્રભાવના લ્હાણું સાથે કરી હતી. અને આનંદની વાત તો એ છે કે શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં દર કાર્ત્તિકિ પુનમ ઉપર હજારો ગમે જૈનયાત્રિનો મેળો

ભરાય તે બિનજમણે વિખરાઈ જતો દેખીને-સાંભળીને બહુ લાભ મેળવવાને કાર્તિક વદિ ૧ ના દિને બંને ટંક મિષ્ટ ભોજન (કળીના લાડુ, ગાંઠીયા, અને ચણાનું શાક) ના જમણ નવકારશી ના નામે કર્યો. અને સકળ સંઘના આગેવાન રાજનગર ઉર્ફે અમદાવાદ નગરશેઠ હેમાભાઇ વિગેરેને જણાવ્યું કે 'કાર્તિક વદી ૧ ગુજરાતીના દિવસે કાયમ નવકારશીનું બંને ટંકનું જમણવાર થયા કરશે, અને અમારા તરફથી થાય ત્યાંસુધી બીજા કોઇ સદરહુ દિવસે નવકારશીનો જમણવાર ન કરી શકે.' જે શ્રીસંઘે માન્ય રાખેલો તે અદ્યાપિપર્યંત એક સરખો ઉપરોક્ત મિ-ષ્ટાનથી ચાલ્યો આવે છે ને દર કાર્તિકીએ દશબાર હજાર જૈનો લાભ લે છે, ને સેંકડો જૈનેતરો પણ લાભ જૈનસંઘ પાછળ મેળવે છે. એક સૈકા લગભગથી આ નવકારશી અ ખંડપણે જોવાય છે. ધન્ય છે આ નવકારશીના જમણના બીજક રાજા પ્રતાપસિંહજી બાબુસાહેબને!! વિગેરેમાં તથા નવપદજી વિગેરે વ્રતોના ઉજમણામાં તથા શિરપાવ અને દાન-દક્ષણામાં વિપુલ દ્રવ્ય ખરચ્યું છે.

(મોટી ઉમ્મરે પહોંચ્યા પછી પોતાના પત્નિ મહેતાબ કુમારીને રાયબહાદુર લક્ષ્મિપતસિંહજી અને રાયબહાદુર ધનપતસિંહજી નામના જગદ્વિખ્યાત બે પુત્રો થયા.) રાજા

પ્રતાપસિંહજી બરાબર ૮૦ વર્ષની ઉમ્મરે વિ. સં. ૧૯૭૭ માં સ્વર્ગે ગયા.

છરી પાળતો સિદ્ધાચળજીમાં સંઘ.

(વિ. સં. ૧૮૮૨ પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૯૨)

બહુ દૂર આવેલા બંગાળદેશના મુર્શિદાબાદ જિલ્લે શહેર આજીમગંજ નિવાસી ઉપરોક્ત નામદાર બાબુસાહેબે તિર્થાધિરાજનો સંઘ કાઢયો. તેમાં ઘણા ગાડાં, વહેલો, ઘોડા અને ઘોડાગાડીઓનો જથ્થો મોટો હતો. બાબુ સાહેબ પોતાનો 'મીઠડુ' નામનો હાથી જે દેખાવડો અને નાજૂક સાથે લાવ્યા હતા, તેના ઉપર બેસીને ગામ પાલીતાણામાં પ્રવેશ કર્યો હતો. સંઘમાં યાત્રુવર્ગની સંખ્યા સારી હતી. સંઘનો પડાવ રાણાવાવ પાસે તંબુ–ડેરા નાંખી રક્ષિત કર્યો હતો. શ્રીમાન્ 'ક્ષમારતન' વિગેરે પંડિત મુનિવરો તથા યતિવર્ગ હતો. હવે સં. ૧૮૯૨ માં સિદ્ધાચળ પર ચોમુખજીની ખરત્તરવસીમાં પોતે દેહેરાસર બંધાવીને પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ કર્યો હતો. સંઘ સ્વામીવાત્સલ્ય તથા દાન પુણ્ય પ્રશસ્તપણે થયા હતા. મહાજને તથા શેઠે બહુ માન આપ્યું હતું.

બાબુસાહેબનું નામ ઘણું યશસ્વી અને પ્રાતઃસ્મર-

ણિય ગણાયું છે. તે તેમનાથી થયેલા અને થતા ધર્મ-કાર્યો અને ધર્મકરણીથી થતા પુન્યનું ફળ છે. આ સંઘ તથા બીજા તિર્થોના પોતે કાઢેલ સંઘ તથા બંધાવેલ દેહેરાંઓ, ધર્મશાળાઓ, પાઠશાળા અને સ્કૂલ વિગેરેનું વર્ણન **પ્રતાપચોપાઇ** નામના હિન્દીભાષાના લઘુ પુસ્તકમાં છપાયેલ છે. પૂર્વે ઘણા સંઘ આવ્યા અને પંડિત મુનિવરોની બનાવેલી ઉત્તમ રાગની સ્તુતિ-સ્તવનોની જબરી હારમાળા છે. પણ તે કયારેકજ કોઇ કોઇ બોલે છે. પરંતુ જે 'શ્રી સિદ્ધાચળ ગિરી ભેટ્યારે ધન ભાગ્ય હમારા' તે સ્તવન સવારના પ્રતિક્રમણમાં સિદ્ધાચલના સ્તવનમાં આ કાઠિયાવાડ અને ગુજરાતના મોટા-નાના ગામમાં વિશેષે કરીને ગાય છે. અને દેશી પરદેશી યાત્રુ વ્યક્તિ પણ આદિશ્વર ભગવાનના દેહેરામાં અને રાયણતળે ઘણાં ભાવિકોના મુખથી આ સ્તવનનો રાગ સંભળાય છે. છેલ્લી ગાથા-જુઓ, પ્રભાત સમયમાં ઉચ્ચરાતું બાબુસાહેબનું નામ પ્રાતઃસ્મરણિય નામાવળીમાં ગણાયું તે તેમના તથા તેમને પગલે ચાલનાર પુત્ર-પૌત્રાદિથી થતા સત્કાર્યના ફળ જાણવા. ધન્ય છે! સુપુત્રો ધનપતસિંહજી લખપતસિંહજીના પુન્ય બળને! કે જેમની લક્ષ્મિ તિર્થભૂમિમાં કલ્લોલ કરતી રહી હોવાથી તે લક્ષ્મિને પણ ધન્ય છે.

મુર્શિદાબાદ નિવાસી,

રાયબહાદુર બાબુસાહેબ લક્ષ્મિપતસિંહજી દુગડ.

જન્મ સં ૧૮૯૨] [સ્વર્ગ સં. ૧૯૪૨.

હંમેશાં નવા નવા જૈન જૈનેતરો માટે રસોડાં તથા પાકા સીધાં ખૂલ્લાં મૂકનાર ભક્તિવંત પ્રેમી.

સિદ્ધાચળનું સ્તવન.

સિદ્ધાચળગિરી ભેટ્યા રે, ધન્ય ભાગ્ય હમારા. ॥ એ આંકણી. ॥ એ ગિરીવરનો મહિમા મોટો, કહેતાં ન આવે પાર ॥ રાયણ ઋખ સમોસર્યા સ્વામી, પૂર્વ નવાણું વારા રે. ॥ ધન૦ ॥ ૧ ॥ મુળનાયક શ્રી આદિ જિનેશ્વર, ચોમુખ પ્રતિમા ચાર ॥ અષ્ટદ્રવ્ય સુપૂજો ભાવે, સમકિત મુળ આધારારે. ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥ ભાવભકિત સુ પ્રભુગુણ ગાવે, અપના જન્મ સુધારા ॥ જાત્રા કરી ભવિજન શુભ ભાવે, નર્ક તિર્યંચગતિ વારારે. ॥ ધન૦ ॥ ૩ ॥ દુર દેશાંતરથી હું આવ્યો, શ્રવણે સુણી ગુણ તારા ॥ પતિત ઉદ્ધારણ બિરૂદ તુમારો, એ તિરથ જગ સારારે. ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥ સંવત અઢાર ત્યાસી માસ અષાડા, વદ આઠમ ભોમવારા, પ્રભુકે ચરણ પ્રતાપકે સંઘમેં, ખિમારતન પ્રભુ ધ્યારારે. ॥ ધન૦ ॥ ૫ ॥ ઇતિ સંપૂર્ણ: ॥

રાયબહાદુર બાબુસાહેબ લક્ષ્મિપતસિંહજી દુગડ.

રાજા પ્રતાપસિંહજીના મોટા કુમાર (પુત્ર) ઉપરોક્ત બાબુસાહેબ લક્ષ્મિપતસિંહજી હતા. તેઓ અમીરી સ્વભાવના ઉદાર સમર્થ પુરૂષ હતા. પોતાના તાબાના ગામોમાં સ્કૂલો અને ઇસ્પિતાળ ખૂલ્લા કરી રૈયતને સુખ-

સાધન કરી આપ્યું ઇ સન ૧૮૬૭ વિ. સં. ૧૯૨૩ માં ગવર્નમેન્ટ (બ્રિટિશ સરકાર) તરફથી રાયબહાદુરનો માનવંતો ઇલ્કાબ મળ્યો. સંવત ૧૯૩૨ માં છત્રબાગ ઉર્ફે કટગોળા 'ઉપવન' લાખો રૂપિયા ખર્ચીને બાંધ્યું. જેની બરોબરીનું આખા બંગાળદેશમાં નથી. અને તેમાં ભવ્ય જિનાલય બાંધ્યું. તેના ચિત્રકામ પાછળ અઢળક દ્રવ્ય વાપર્યું છે કે જેનો જોટો નથી. એવું ઉત્તમ કામ અને મકરાણા આરસનું સુશોભિત કર્યું છે. જે જોવા માટે હિન્દ આવતા યુરોપિયનો ઉતરી પડે છે.

વિ. સં. ૧૯૨૬ ઈ. સ. ૧૮૭૦ માં શ્રી સિદ્ધાચળજીનો સંઘ મુર્શિદાબાદથી કાઢી તિર્થમાળ પહેરી. ને પાલીતાણામાં લ્હાણું તથા નવકારસીના જમણવાર કર્યા. રસ્તામાં આવતા ઘણા ગામના રાજાઓની માનપૂર્વક મુલાકાતો થઇ. તેમાં જયપુર મહારાજા સવાઇ રામસિંહજીએ સંઘસહિત રાય બહાદુર લક્ષ્મિપતસિંહજીનું સન્માન કર્યું. ને તે દિવસથી પરસ્પર ગાઢ મિત્રાચારી થઈ. ઘણા ધાર્મિક કાર્યોમાં સારી મદદ કરી. ઇ. સ. ૧૮૮૬ વિ. સં. ૧૯૪૨ માં ૫૦ પચાસ વર્ષની ઉમ્મરે સ્વર્ગવાસ કર્યો.

તેમને એક પુત્રરત્ન કુમારશ્રી છત્રસિંહજી ઈ. સ. ૧૮૫૭ વિ. સં. ૧૯૧૩ માં જન્મ્યા. તેઓએ સારી કેળવણી

મુર્શિદાબાદ નિવાસી

રાયબહાદુર બાબૂસાહેબ ધનપતસિંહજી દુગડ.

જન્મ સં. ૧૮૯૬] [સ્વર્ગ. સં. ૧૯૫૨

ધાર્મિક વ્યવહારિક સત્કાર્યોમાં લાખ્ખો રૂપિયા ખર્ચનાર

પુન્યવંત જૈનરત્ન.

બી. પી. પ્રેસ—પાલીતાણા.

લઈ પોતાની જમીનદારી દિપાવી હતી. બાબુસાહેબ છત્રસિંહજી નિર્ભિક અને સ્વતંત્ર વિચારના હતા. વિ. સં. ૧૯૭૪ ઇ. સ. ૧૯૧૮ માં ૬૧ એકસઠ વર્ષની ઉમ્મરે સ્વર્ગવાસ કર્યો. બાબુસાહેબ છત્રસિંહજીને ૧ શ્રીપતસિંહજી ૨ જગપતસિંહજી નામના બે પુત્રો થયા. શ્રીપતસિંહજી બ્રિટિશ એસોશિએશન ઓફ ઇન્ડીયાના કલકત્તા વિગેરે શહેરોની સંસ્થાના મેમ્બર છે. જગતપતસિંહજીને ચાર પુત્ર-કુમાર હાલ છે. ૧ રાજપતસિંહજી બી. એ. ૨ કમળપતસિંહજી ૩ પ્રજાપતસિંહજી ૪ જદુપતસિંહજી છે. એમ બાબુસાહેબ રાયબહાદુર લક્ષ્મિપતસિંહજીનો પરિવાર છે.

રાયબહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી દુગડનું સંક્ષિપ્ત જીવન વૃતાંત.

ઉપરોક્ત રાય બહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી, રાજા પ્રતાપસિંહજી દુગડ બાબુના બીજા કુમાર હતા. ઇ. સ. ૧૮૪૦ વિ. સં. ૧૮૯૬ માં જયું છીપમાં મોતી ઠવે, તેમ શ્રીમતિ મેહેતાબકુમારીની કુક્ષિથી જન્મ્યા. યોગ્ય કેળવણી લઇ કોઠી તથા જમીનદારીને ઉંચી હદ ઉપર લાવવાને પિતાજી તથા મોટા ભાઈ સાથે રહી કાળજીવંત બન્યા. પિતાશ્રીએ બંને કુમારોને ગામો વહેંચી દીધા બાદ પોતાની

હકુમતવાળા ગામોમાં નહિં હતી ત્યાં નિશાળો અને ઇસ્પિતાળો સ્થાપી. અને બહુ દૂર સૂધી ફેલાચેલ પોતાના ગામ ગિરાસ અને રૈયતના રક્ષણ માટે સારૂ લક્ષ આપતા હતા. અને ધર્મશ્રદ્ધા દિનપ્રત્યે વૃદ્ધિ પામતી કરી હતી.

પિતાશ્રી રાજા પ્રતાપસિંહે, પોતાના ભાગમાં આપેલ ગામોમાં જયાં દહેરાસર અને ધર્મશાળા હતી, તેનો જિર્ણોદ્ધાર કર્યો. અને જરૂર હતી ત્યાં જિનાલયો અને ધર્મશાળાઓ નવિન સ્થાપી-બાંધીને જૈનસમાજને સમકિત પમાડવા બનતું કર્યું છે. કેઇ સ્થાને એકલી ફક્ત ધર્મશાળા બંધાવી છે, ધનપતગંજ ગામ બાંધ્યું. વળી ઘણા વર્ષો સૂધી પાલીતાણા-સિદ્ધાચળજીમાં સંવત ૧૯૪૩ માં ખરતર વસીમાં એક નાનું દહેરૂં, એક પાઠશાળા સ્થાપીને ત્યાંની નાની ટોળીને મદદ કરી હતી. ઘણી જગ્યાએ સાતક્ષેત્રોને પોષી સારી પુષ્ટી કરી છે, કે જે પાછળ લાખો રૂપિયા વાપર્યા. જે સર્વેની પૃથક પૃથક નોંધ લેતા બહુ લંબાણ થવાથી થોકડે સમુચ્ચય લખ્યું છે. જેમાં જૈન આગમ જે અપ્રગટ હતા. તેનો ઘણો ભાગ મુંબઇમાં શ્રાવક ભીમસિંહ માણેક દ્વારા છપાવી દરેકની મોટી સંખ્યામાં નકલો છપાવીને સૂત્રના અભ્યાસીઓને છૂટથી મફત આપવામાં આવેલ છે. તે ઉપકાર વર્ત્તમાન ચતુર્વિધ જૈનસંઘ ભૂલે તેમ નથી.

આજિમગંજ, બાલૂચર, નળહટી, ભાગલપુર, લખી-શરાઇ, ગિરડી, બરાકટ, સમેતશિખર, લછવાડ, કાકંડી, રાજગ્રહિજી, ગુણિયાજી, પાવાપુરી, ચમ્પાપુરી, બનારસ, બટેશ્વર, નવરાહિજી, આબુજી, સિદ્ધાચળજી (પાલીતાણા), તળાજા, ગિરનારજી (જૂનાગઢ), મુંબઇ અને કિસનગઢ. એ પ્રમાણેના સ્થાનોમાં જિનમંદીર અથવા ધર્મશાળા અથવા બંને બહુ સારી સ્થિતિમાં છે. તેમાં પણ સિદ્ધાચળની તળેટીમાં આવેલ-બંધાવેલ દહેરાંની ટુંક વિશેષ ધ્યાન ખેંચનાર છેલ્લા બાર વર્ષથી થઇ પડી છે. કિમ્બહુના !! ઇ. સ. ૧૮૬૫ વિ સં. ૧૯૨૧ માં મહારાણી વિકટોરિયા (બ્રિટીશ સરકાર) તરફથી રાયબહાદુરનો માનવંત ખિતાબ મળ્યો. જ્યાં જતા ત્યાં બાદશાહી રસાલાવાળા ઠાઠમાઠથી નીકળતા હતા. પુર્વજોની પેઠે તિર્થરાજ સિદ્ધાચળજીનો સંઘ કાઢ્યો. અને નવાણું યાત્રા (ઉપર ને ઉપરથી) કરી. તે ઠેકાણે ચરણોની સ્થાપના કરી. ઠેકાણું-કુમારપાળના દહેરાં પાસે. નવકારશી તથા સ્વામીવાત્સલ્યના સંઘજમણ કર્યા હતા. અને પાલીતાણા મહાજનમાં વાસણનું (થાળીનું) લ્હાણું કર્યું હતું. તથા ઝાંપેચોખા સં. ૧૯૨૭ ના મહાન્ જમણવાર કર્યો. જે પછી પાલીતાણામાં ઝાંપેચોખા અદ્યાપી સૂધી નથી થયા. આશ્ચર્યની બિના એ છે કે આ ટાંકણે ભાટ-બારોટ લોકોએ, બાબુસાહેબ રાયબહાદુર

ધનપતસિંહજીને કહ્યું કે વાણિયાને જો આખી થાળી આપી છે, તો અમારી કોમને ૦॥ અર્ધી થાળી મળવી જોઇએ. અમે આપના ભિક્ષુક છીએ. એટલે ઉદાર દિલના દિલાવર રાયબહાદુર ધનપતસિંહજીએ થાળીઓ મંગાવીને દરેકના બરાબર બે કટકા-ટુકડા કરાવીને કોર વળાવીને બારોટમાં અર્ધી થાળીનું લ્હાણું કર્યું. આ અર્ધી થાળી કેટલાક બારોટના ઘરમાં હમણાં પણ જોવાય છે. તથા તેનાં નમુનાની એક થાળી (અર્ધી.) તળેટી દહેરાં ના કારખાનામાં છે.

ઇ. સન ૧૮૮૭ વિ. સં. ૧૯૪૩ માં પ્રથમના પત્નિથી જન્મેલા પોતાના મોટા બે પુત્રો રાયબહાદુર ગણપતસિંહજી, અને નરપતસિંહજીને જમીનદારોનો રાજ્યભાગ આપીને અલગ કર્યા. બંને ભાઇઓ ભેગા રહે છે. આ સિવાય તેમના ત્રીજા પુત્ર મહારાજ બહાદુરસિંહજી શ્રીમતી રાણી મેનાકુમારીની કુક્ષિથી પુત્રરત્ન થયા. અને રાય બ. બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજી મહારાજ બહાદુરસિંહજી ભેગા રહ્યા.

ઇ. સન ૧૮૯૬ વિ. સં. ૧૯૫૨ માં ૫૬ છપન વર્ષ આયુ ભોગવી બહોળું કુટુમ્બ મુકી સ્વર્ગે ગયા. ઇતિ સંપુર્ણ.

રા. બ. બાબૂસાહેબ ગણપતસિંહજી ધનપતસિંહજી

જન્મ સં. ૧૯૨૦] [સ્વર્ગ સં. ૧૯૭૧

પિતામહે સ્થાપેલ શ્રી સિદ્ધાચલજીમાં કાર્તિક વદ ૧ નો
નવકારશીનો મહાન જમણવાર કાયમ ચાલુ રાખનારા
વ્રત પ્રેમી પુરૂષ.

બી. પી. પ્રેસ—પાલીતાણા.

રાયબહાદુર બાબુસાહેબ ગણુપતસિંહજી તથા બાબુસાહેબ રાજા નરપતસિંહજી દુગડનું સંક્ષિપ્ત જીવન.

રાયબહાદુર ધનપતસિંહજીને બે પત્નિ (સ્ત્રી) થયા. તેમાં મોટા પત્નિ (પ્રથમ પરણેલા) ની કુક્ષિથી બે પુત્રો જન્મ્યા. મોટા કુમાર ગણુપતસિંહજી અને પછી બીજા કુમાર નરપતસિંહજી થયા. આ બંને ભાઇઓએ પિતાજીના હાથ નિચે સારી કેળવણી લઇ ઉત્તમ પ્રકારની તાલિમ મેળવી હતી. જેથી પોતાના ગામોની જમીન વધારી હતી. અને પોતાના ગામોની રૈયતના ભણુતા છાત્રોને મદદ આપતા રહી લાયક બનાવવાનું ધ્યાન પ્રશંશાપાત્ર હતું. ધર્મરક્ત પણુ ભારે લાગણીવાળા હતા. ઈ. સન ૧૮૯૮ વિ. સં. ૧૯૫૪ માં બ્રિટિશ સરકાર તરફથી રાયબહાદુર નો ખિતાબ મેળવ્યો. ઇ. સન ૧૯૧૫ વિ. સં. ૧૯૭૧ માં, ૫૧ વર્ષની ઉમ્મરે બીન પુત્રે સ્વર્ગવાસ કર્યો. આ કારણે તેમના ભ્રાતુ-છોટાભાઈ નરપતસિંહજીને તેમની જમીનદારી વિગેરે મળ્યું. બાબુ સાહેબ રાયબહાદુર ગણુપતસિંહજીએ પોતાની જમીનદારીમાં ગણુપતગંજ નામે એક ગામ વસાવ્યું. સિદ્ધાચળ, ગિરનાર ને સમેત શિખર વિગેરે તિર્થોની યાત્રા કરી હતી.

રાજા નરપતસિંહજી દુગડ

ની જમીનદારીના ગામો ૪૦૦ ચારસો મૈલમાં સઘળા નજિક નજિક છે, જેની એકંદર માણસની વસ્તિ ૧૩૦૦૦૦ એકલાખને ત્રીશ હજારની છે. ત્યાં ભાઈએ બાંધેલ ગણપતગંજ ગામ ત્યાંના રાજા થયા. રાજ્યકરતી બ્રિટિશ સરકારે રાજા નરપતસિંહજીને કૈસરેહિન્દનો માનનિય ચાંદ એનાયત કર્યો. પોતાના ગામોમાં જ્યાં સ્કૂલ, દવાખાનાં નહોતા તે બાંધ્યા. ને સ્કોલરશીપનો પણ પ્રબંધ કર્યો. તેમને ત્રણ પુત્રો થયા. તેમાં મોટાપુત્ર (૧) સુરપતસિંહજી છે. તેઓશ્રીને નરેંદ્રપતસિંહજી અને બીજા વીરેંદ્રપતસિંહજી એમ બે કુમાર છે. (૨) મહિપતસિંહજી છે. તેઓશ્રીને જોગેંદ્રપતસિંહજી બારિંદ્રપતસિંહજી, કનકપતસિંહજી અને કીર્તિપતસિંહજી એમ ચાર પુત્રો છે. (૩) ભૂપતસિંહજીને એક પુત્ર રાજેંદ્રપતસિંહજી છે. રાજા નરપતસિંહજીએ સિદ્ધાચળ, ગિરનાર, આબુ, સમેતશિખરજી વિગેરે તિર્થોની અને પાવાપુરી, ચંપાપુરી ને બનારસ વિગેરે કલ્યાણક ભુમિની યાત્રા પણ આત્માને આલ્હાદ પમાડે તેવી રીતે કરી છે. વિ. સં. ૧૯૮૪ માં સ્વર્ગવાસ કર્યો.

પિતાશ્રી રાયબહાદુર બાબુ ધનપતસિંહજીના સ્વર્ગ-

બાબૂસાહેબ રાજા નરપતસિંહજી દુગડ
કૈસરેહિન્દ.

જન્મ સં. ૧૯૨૬]   [સ્વર્ગ સં. ૧૯૮૪

પૂર્વજોને પગલે ચાલનારા ઉદાર દિલના ધર્મરાગી આજિમગંજમાં સંઘ આવે તો પ્રથમ જમણવાર કાયમ આપનાર તથા આસો વદિ ૧ નો સ્વામીવત્સલ કાયમ કરતા રહેનાર રત્ન.

બી. પી. પ્રેસ—પાલીતાણા.

વાસ પછી સર્વ પ્રકારના જમણુવાર કરવાનું તત્પુત્રરત્ન નરપતસિંહજીએ હાથમાં લીધું હતું. તેશ્રી વડા પુત્રરત્ન રા. બ. બાબુ ગણપતસિંહજી તથા રાજા નરપતસિંહજી બાબુસાહેબ તરફથી, સ્થાપેલ નવકારશી અને સ્વામીવત્સલ્યના જમણુવારો દેશ અને પરદેશમાં પૂર્વજોની પેઠે નિયમિત થયા કરે છે. શ્રી સમેતશિખરજીની યાત્રાએ કે બીજા જૈન તિર્થોની યાત્રા કરતો સંઘ (બેથી હજારો યાત્રુઓ) શ્રી આજિમગંજ (મુર્શિદાબાદ.) યાત્રાર્થે પધારે તો તેનો સ્વાગત વાળો પહેલો જમણુવાર થાય, ત્યારબાદ બીજા ગૃહસ્થો જમાડી શકે. દરવર્ષની ઓળીના પારણાનો જમણુવાર પ્રશંશવા લાયક છે. બંગાળ તરફ એકજ ધાન્યની ઓળી કરનારા છે. આ વ્રત કરનારાની સારી સંખ્યા હોય છે. તેઓ સર્વે શ્રીમાન્ બાબુસાહેબ સુરપતસિંહજી અને ભાઇઓ સાથે વિધિપૂર્વક કરે છે. અને તે સઘળા ઓળીયાટાને તથા જૈનસંઘને જમાડીને એકેક રૂપિયો તથા એકેક શ્રીફળની પ્રભાવના આપે છે. આ કુટુમ્બમાં નવપદજીનો મહિમા ધ્યાન ખેંચનારો છે. મંડળ પૂરવા પાછળ સારી રકમ ખર્ચે છે. મંડળપૂજા બહુ ઠાઠથી ભણાવે છે. વ્રત પૂર્ણ થતાં ઉજમણું પણ મહોત્સવ પુર્વક કરે છે. સુપાત્રદાન તથા અનુકંપાદાન આપવાની વિશેષ પ્રથા આ રાજા નરપતસિંહજી બાબુસાહેબના કુટુંબમાં (કુમારોમાં) સારી

જોવાય છે. શ્રાવકના દીકરાની દયા તેથી વિશેષ છે. તેઓ નામદારને આંગણે ગરીબ સ્વધર્મી બંધુ ગયો હોય તો તેને પ્રથમ જમાડીને ગુપ્તદાનની પેઠે જે આપવાનું હોય તે બંધ મૂઠીએ આપી વિદાય કરે છે. અને જૈનેતર યાચકોને યોગ્ય દ્રવ્ય આપે છે. પરંતુ કોઈપણને નિરાશ કરતા નથી. કિમ્બહુના ! !

બાબુસાહેબ મહારાજ બહાદુરસિંહજી દુગડ.

રાય બહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજીના બીજી પત્નિ શ્રીમતિ રાણી મેનાકુમારી એ સિંહણ સિંહને જન્મે તેમ ઇ. સન ૧૮૮૦ વિક્રમ સં. ૧૯૩૬ માં નિર્ભિક બહાદૂર બેટાનો જન્મ આપ્યો, નામ મહારાજ બહાદુરસિંહજી રાખવામાં આવ્યું પિતાશ્રી રાયબહાદુર ધનપતસિંહજીના હાથ નીચે સારી કેલવણી લઇને જમીનદારીમાં પણ એક મોટા રજવાડાના મહારાજાની પેઠે તાલિમ લીધી, જેથી રાયબહાદુર ધનપતસિંહજી પિતાશ્રીની ઉજ્જવલ કીર્તિમા ઉમેરો થાય છે. મહારાજ બહાદૂરસિંહજીએ તિર્થાધિરાજ સિદ્ધાચળજી, ગિરનારજી, સમેતશિખરજી, આબુજી, અને કેસરિયાજી વિગેરે તિર્થોની સહકુટુમ્બ પૂર્વક શાંતિથી યાત્રા કરી છે. વિ. સં. ૧૯૪૯ ના સિદ્ધાચળજીની તળેટીવાળા દહેરાની અંજનશલાકાને

બાબૂ સા૦ મહારાજ બહાદુરસિંહજી ધનપતસિંહજી
દુગડ.

જન્મ સં. ૧૯૩૬] [હાલ વિદ્યમાન

ગવર્નમેન્ટના માનનિય, તથા પૂર્વજોની પેઠે સમેતશિખરાદિ
તિર્થના રક્ષક આગેવાન જૈન જમીનદાર.

પ્રતિષ્ઠા વેળાએ પણ કુટુમ્બ જોડે હાજર હતા. તે સમયે ૧૩ તેર વર્ષની સમજણી ઉમ્મર હતી. આજે સંવત્ ૧૯૯૧ માં મહારાજ બહાદુરસિંહજીની બરાબર ૫૫ વર્ષની ઉંમરે વિદ્યમાન છે. શ્રી સમેતશિખરજી, ચમ્પાપુરીજી વિગેરે તિર્થોનો વહીવટ પ્રશંસનિયપણે હાથમાં અદ્યાપિ સૂધી રાખતા રહી જૈનસમાજનું હિત જાળવે છે.

મુર્શિદાબાદ, વિહાર, વીરભૂમ, હુગલી, બર્દ્ધવાન, રંગપુર, દિનાજપુર, પુરણિયા, સોંતાળપ્રગણા, રાજશાહી, હજારીબાગ, ગયાજી, અને કુચબિહાર જિલ્લાના પોતાના સઘળા ગામોનો વહિવટ કાયદાસર થતો હોવાથી રૈયત અને રાજકર્તા બ્રિટિશ સરકાર, મહારાજ બહાદુરસિંહજીના ઉત્તમ ગુણોની પ્રસંશા કરે છે. નામદાર મહારાજ બહાદુરસિંહજીને અદ્યાપિ છ પુત્રો છે. તેમાં વડાકુમાર તાજબહાદુરસિંહજી, M. L. C. (૨) કુમાર શ્રીપાળ બહાદુરસિંહજી, (૩) કુમાર મહીપાળ બહાદુરસિંહજી (૪) કુમાર ભોપાળ બહાદુરસિંહજી (૫) કુમાર જગત્પાળ બહાદુરસિંહજી અને (૬) કુમાર હાલ છોટા છે.

મહારાજ બહાદુરસિંહજી બાબુસાહેબના વડાકુમાર શ્રી તાજબહાદુરસિંહજી ઈ. સ. ૧૯૨૯ના જુનમાસની

તા. ૬ ના દિવસે બંગાળ લેજિસલેટિવના માનવંત મેમ્બર થયા. આ કુમાર તાજબહાદુરસિંહજી એક અચ્છા ધર્મપ્રેમી યોગ્ય વ્રત નિયમ લઈ નિરતિચારપણે પાળનારા બુદ્ધિવાળા યુવક છે. પુસ્તક વાંચનનો બહુ શોખ છે. વર્તમાન કેળવણીની ઉંચી ડીગ્રી મેળવી છતાં ધર્મચૂસ્ત જૈનકોમના હીરા છે. ઇચ્છીએ છીએ કે શાશ્વત જૈન શ્રીસંઘમાં પ્રશસ્ત અને જરૂરી કામો કરતા રહી પિતાશ્રીના અને દાદાજીના નામને વિશેષ ઝળહળતું કરવા-દિપાવવાને શ્રીમાન્ તાજબહાદુરસિંહજી બનતું કરશે. તેઓ યુવકશ્રીને બે કુમાર-પુત્રો હાલ સગીર વયના છે.

બાબૂસાહેબ ચોથમલજી ચીંદાલિયા.

રાજપૂતાનાના મારવાડ દેશમાં આવેલ શહેર કિસનગઢમાં ઘણા જૈન કુટુંબો વસે છે, તેમાં એક ચીંદાલીયા કુટુમ્બ વસી રહેલ છે. આ કુટુંબના એક જેઠમલજી (ચીંદાલિયા નામે ધર્માનુરાગી ગ્રહસ્થ રહેતા હતા. તેમના લગ્ન-વિવાહ દુગડ કુટુંબના સુપુત્રી ફુલકુમારીબાઈ સાથે થયા હતા, તેમને બે પુત્ર થયા, તે બંનેને મુકી માબાપ દેવલોક ગયા. બન્ને પુત્રો મુર્શિદાબાદમાં રાયબહાદુર ધનપતસિંહજી દુગડને ત્યાં રહ્યા, એક પુત્ર ગુજરી ગયા, અને આયુષ્યમાન બીજા પુત્રનું નામ ચોથમલજી હતું.

કિસનગઢ નિવાસી

બાબૂ ચોથમલજી ચિંડાલિયા.

જન્મ સં. ૧૯૪૦] [હાલ વિદ્યમાન.

મેનેજર—ધનવસી ટુંક.

બી. પી. પ્રેસ—પાલીતાણા.

આ ચોથમલજીના ઉપર રાયબહાદુર બાબુસાહેબ ધનપતસિંહજીના સુપત્નિ રાણી મેનાકુમારીનો એક પુત્રવત પ્રેમ હતો, તેથી કુટુંબના યોગ્યવયવાળા કુમારો સાથે રમત ક્રિડા કરે અને સ્કુલમાં જાય, સ્કુલથી છુટીને ઘેર આવી ઘરના કામકાજમાં વળગે, જેથી ચોથમલજી પર આખા કુટુંબનો પ્રેમ વધતો રહ્યો. પોતાની મિલન પ્રકૃતિ, દયાર્દ્રદિલ, સત્યવક્તા અને હાથમાં લીધેલ કાર્યની સફળતા મેળવવી, વિગેરે ગુણોએ નિવાસ કર્યો હતો. જેથી યોગ્યતાવાળા જોઇ હજારીબાગ વિગેરે જીલ્લાના ગામ ઉપર કામ સોંપ્યું. તેમાં પ્રમાણિકપણુ જોઇ બાબુસાહેબનું આખું કુટુંબ ચોથમલજી પ્રત્યે રાજી રહેતું, ને રાજી રહે છે. પોતાના માતુશ્રી મરણ પામ્યાની ખબર નહોતી તે શ્રીમતી રાણી મેનાકુમારીના સ્વર્ગવાસથી જાણ્યું કે આજેજ મ્હારા માતુશ્રી ગુજરી ગયા. કેટલોક વખત પછી છેલ્લા તેર (૧૩) વર્ષથી બાબુસાહેબ મહારાજ બહાદુરસિંહજી ચોથમલજી બાબુને તીર્થાધીરાજ શ્રી સિદ્ધાચળજીની તળેટીમાં આવેલી પોતાની ધનવસી ટુંકના તથા પાલીતાણામાં મકાનની દેખરેખ માટે નિમણુક કરેલ છે. કે જેનો વહિવટ નિયમિતપણે ચોખ્ખો ને પવિત્ર જોવાય છે.

પોતા હસ્તક વહીવટ લીધા પછી ભંડારખાતાને યોગ્ય પુષ્ટ કરતા રહી ટુંકને ઝળહળતી એવી બનાવી છે. જેની

સુંદરતા, સ્વચ્છતા અને પવિત્રતા તિર્થરાજ ઉપરની ટુંકો કરતાં વિશેષ છે. હમેશાં સાત–આઠ કલાકની તળેટી જિન-મંદિરે ચોથમલજી બાબુની હાજરી રહ્યાથી પૂજારી, પહેરેગિરો અને કપડા પાણીવાળા વિગેરે નોકર માણસો બરાબર પોતાનું કામ સંભાળથી કરે છે. નોકરો ઉપર પોતાની છાપ દાબવાળી અને મીઠી બેસાડવા પામ્યા છે.

ચોથમલજી પહેલાં, પ્રથમ શા. નાથાભાઇ, અને પછી બ્રાહ્મણજ્ઞાતિય નારણજીભાઇ મુનિમપણું કરી ગયા. પરંતુ દહેરાસરજીને વધારે દિપ્તવંત કરવાને અને દર્શનિકો તથા યાત્રુવર્ગને વધારે સગવડવાળું, તથા કેટલાક નવા નવા કામ કર્યાથી તથા કરવા માંડયાથી અને અપૂર્ણ કામ પૂર્ણ કર્યાથી તથા ભંડારની આવક તેજવાળી બનાવવાને ધર્મ-રંગી મેનેજર ચોથમલજી બાબુ ભાગ્યવંત નિવડયા છે. તે સર્વ જૈનધર્મનો અને માતુશ્રી રાણી મેનાકુમારીના અતૂલ પ્રેમનો પ્રતાપ માને છે! તિર્થાધિરાજમાં રહી બનતું આત્મકલ્યાણ કરવાને મહેતાબવસીની શિતળછાંયમાં બનતું હોય તો તિર્થરક્ષક બાબુસાહેબ મહારાજ બહાદુરસિંહજીની કદરદાનવાળી કૃપાનું ફળ છે.

મેનેજર ચોથમલજીએ સિદ્ધાચળજીની નવાણુંયાત્રા કરી નવપદની ઓળી પૂર્ણ કરીને ઉજવી અને મોટા નાનાં સર્વ

તિર્થની યાત્રા કરી, તેમને અન્નદાન દેવાનો કંઇક ભાવ ઉંચો રહેવાથી અને પ્રતિવર્ષ કેરીગાળામાં એક વખત આંબા-કેરીનો રસ કાઢીને મોટી સંખ્યામાં સાધુ-સાધ્વીઓને તથા વ્રતવાળા થોડાક સાધર્મી ભાઇઓને વહોરાવી તથા જમાડીને સુપાત્રદાન અને સ્વામીભક્તિનો મહાન્ લાભ તિર્થાધિરાજમાં લઇ યોગ્ય પુણ્યબંધ કરવાને યથાશક્તિ ભૂલતા નથી. પાવાપુરીમાં દીવાળીના ટાંકણે સારી મોટી ત્રણ દિવસનો મેળો ભરાતા ત્રણે દિવસના જૈન યાત્રુને જમણ અપાય છે. તેમાં એક દિવસનો જમણવાર કાયમ માટે ચોથમલજી ચીંદાલિયા તરફથી થવાને મી. ચોથમલજીએ જોઇતી રકમના રૂપિયા ત્યાંના તિર્થરક્ષણિય કારખાનામાં મુકયા છે. તેઓનો જન્મ ૧૯૪૦ માં છે એટલે હાલ ૫૦ પચાસ વર્ષની ઉમરે પહોંચી ગયા છે. બાળબ્રહ્મચારી ધર્મપરાયણ, સત્યભાષિત, ટેકવંત પુરૂષ છે. વિ. સં. ૧૯૭૬ માં તળેટીના વહિવટમાં દાખલ થયા છે.

પાલીતાણા વસાવનાર આદ્યપુરૂષ-નાગાર્જુન યોગી શ્રાવક અને જૈનાચાર્ય પાદલિપ્તસૂરિ.

ફેંઢી નદીના કિનારે થોડેક દૂર ઝાડ-પાંદડાથી ઢંકાયેલ મહાપ્રતાપવાળી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સન્મુખ રસપારાના સ્થંભન વિદ્યા સિદ્ધ કરનાર યોગિ નાગાર્જુનને ખ-

ખબર મળી કે જૈનાચાર્ય પાદલિપ્તસૂરિ પાસે આકાશમાર્ગે ઉડીને હમેશાં તિર્થ પર્યટન કરે છે. તો તે વિદ્યા મેળવું.

એકદા યોગિને ખબર મળ્યા કે સૂરિજી સિદ્ધાચળની તળેટીમાં છે. તેથી તે ત્યાં આવી ગુરૂને નમન પૂર્વક મળ્યો, અને કહ્યું કે કૃપાળુ! મને આકાશમાં ઉડવાની વિદ્યા શીખવો. ગુરૂએ યોગ્ય જીવ જાણીને કહ્યું કે તું શ્રાવકપણું અંગિકાર કર. એટલે શુદ્ધ મનથી યોગીએ શ્રાવકપણું અંગિકાર કરીને આચાર્યના જોડે ઉપાશ્રયમાં રહે, અને ગુરૂ સ્થંડિલ જઇ આવે ત્યારે તેમના પગ ધોવાનું કામ કરતો એક દિવસે પગે લેપ લગાડીને આકાશ માર્ગે ઉડી ગયા તે તેણે દીઠું.

ગુરૂ આવીને સ્થંડિલ જઈ આવતા પગનાં તળીયાં ખૂબ ઘસીને ધોયાં અને ધોવણ પરઠવી (નાંખી) નહિ દેતાં ભેગું કરી છુપાવ્યું. ગુરૂ બહાર ગયાં એટલે તે પાણીને સુંઘી સુંઘીને તેમાંથી ૧૦૭ જાતની ઔષધીઓ પારખી કાઢીને મેળવી પણ લીધી. પછી ગુરૂ બહાર ગયા. એટલે તેને પાણીમાં વાટીને લેપ બનાવીને પગ તળે લગાવી ઉડવા માંડયું, તો કુકડાની જેમ ઉંચે ઉડે ને પાછો જમીન પર પડે, પણ વધારે ઉંચે ઉડાય નહિ તેથી ધુળથી શરિર ખરડાયું ને લોહી નીકળ્યું. એટલામાં ગુરૂ આવ્યા

ને જુએ છે તો નાગાર્જુનને દેખીને કહ્યું કે હે પલિત ! તેં આ શું કર્યું ? એમ સાંભળતા અધો મુખ કરીને સર્વે સાચી વાત કરી, ગુરૂએ મનમાં તેની બુદ્ધિના વખાણ કરીને પુનઃ બોલ્યા કે પલિત ! ગુરૂગમ નહિ કર્યાનું આ ફળ છે. તે સાઠી ચોખાના ધોવણમાં વાટીને લેપ કરવો જોઇએ. પછી તેમ કરી વિદ્યા સિદ્ધ કરી ગુરૂનો ઉપકાર માન્યો. ને બોલ્યો કે હે પૂજ્ય ! આપના પલિતને એક 'કાનો' આપો એટલે ગુરૂએ આપ્યો તે પલિતના પપા પાસે મૂકયાથી 'પાલિત' થયો.

નાગાર્જૂનને સિદ્ધાચલની તળેટીમાં 'આકાશગામિની' વિદ્યા પ્રાપ્ત થવાથી ઉપકારી ગુરૂ પાદલિપ્તસૂરિના કાયમના નામ સ્મરણ રાખવા માટે તિર્થંતળેટીમાં નજદીક હાથિયાધાર નામની ડુંગરીની ટેકરી પાસે પંચમકાળના છેડા સૂધી નાસ ન ભુંસાય તેવું એક ગામ બાંધ્યું અને તેનું નામ **પાદલિપ્તપુર** રાખ્યું. પાદલિપ્તપુરનું ગુજરાતીમાં પાલીતાણું થાય છે. વળી પોતે પાલિત થયો, તે પાલિતને 'અણુ' લગાડયાથી ગામનું નામ ખાસ **પાલી**-તાણુંજ સ્થાપ્યું.

આ પાલીતાણું ના. ઠાકોરસાહેબ સર બહાદુરસિંહજી સાહેબના હવામહેલની આજુબાજુની જમીન જાણવી. વીર સં. ૩૯૭ માં વસ્યું, જેને હાલ લગભગ અઢીહજાર વર્ષ થયાં.

આ ગામ ભાંગ્યું, એટલે એક માઇલને અંતરે તળેટી શેઠ તરફ 'ધમધમિયા'માં પુનઃ વસાવ્યું. (અટકેશ્વર પાસે) ને પાલીતાણું નામ રાખ્યું. તે પણ તૂટ્યુ-ભાંગ્યું, એટલે ત્યાંથી અર્ધો માઇલ પાછું હઠાવીને ગામ બાંધ્યું, ને પાલીતાણુંજ નામ રાખ્યું. આ વર્ત્તમાન પાલીતાણું ત્રીજીવારનું છે.

હવે આવા મહાપુરૂષ પાદલિપ્તસૂરિજીની એક સુંદર મૂર્ત્તિની પાલીતાણા ગામને જંગી જરૂર છે. તો કોઇ રાજા મહારાજા, શેઠ-શાહુકાર કે પુન્યવંત પ્રાણીને પાલીતાણામાં ઉકત જૈનાચાર્યની મૂર્ત્તિ સ્થાપવી હોય તો પાટણમાં ગોતમ-સ્વામીના દહેરામાં પાદલિપ્તસૂરીની પ્રતિમા છે.

શ્રી પાલીતાણામાં નવકારશી જમણવાર કરનારને

તથા

પોતાના ગામથી શ્રી સિદ્ધાચળનો સંઘ લાવે, અને શ્રી સંઘની પેઢીથી સામૈયું થાય તો સંઘ લાવનાર સંઘવીને પ્રથમ (૧) લું

તિલક કરવાનું માન મોતીશાશેઠને સં. ૧૮૯૩.

શેઠ મોતીશાહ અમીચંદ મુળ વતિન ખંભાતના છે. મુંબઇ જઇને ચીન, જાપાન અને બીજા પરદેશી રાજ્યો સાથે

વ્યાપારમાં વૃદ્ધિ કરતાં લાખોપતિ થતાં આ તિર્થરાજમાં પ્રથમ સં. ૧૮૮૬-૭ માં વિશાળ અને બે ગાળાવાળી ધર્મશાળા બંધાવી. અને પછી તિર્થરાજ ઉપર દેહેરાસર ટુંક વાળુ બંધાવી તૈયાર કરાવ્યું. અને પ્રતિષ્ઠાના વરસમાં સ્વર્ગવાસ કર્યો. તેથી તેમના એકના એક પુત્રરત્ન **શેઠ ખિમચંદભાઈએ** સં. ૧૮૯૩ માં મુંબઇ સુરતથી મોટો સંઘ છરી પાળતો સિદ્ધાચળનો સંઘ લાવ્યા. તેમાં પર બાવન ગામના સંઘના સંઘવી રસ્તામાંથી ભેગા થતા ગયા. ને પાલીતાણામાં, એકીસાથે ૬૦૦૦૦ સાઠહજાર, સર્વ સંઘનું જૈનયાત્રુનો ધામધૂમથી પ્રવેશ થયો.

મહા મહોત્સવ પૂર્વક તદ્દન નિર્વિઘ્ને **અંજનશલાકા** તથા **પ્રતિષ્ટા** માઘ કૃષ્ણ દ્વિતિયા દિને કરી. દાન પુણ્ય અને પહેરામણી પ્રશંશનિય પણે કરી. અને ઘણા દિવસો **નવકારશીના સ્વામીવાત્સલ્ય** લંબાયા હતા. અને સાત (૭) **ઝાંપેચોખાના** જમણો થયા હતા. જેનો દ્દવજાદંડ ફરકાવવામાં આવતો તે ચોતરો તથા અંજનશલાકા વાળી જગ્યા ખેડાણ થયા વિના કાયમ જેમની તેમ તેટલી જગ્યા પળાયા કરે.

સંઘપતિના બિરૂદનું માન.

નગરશેઠ હેમાભાઇની સમ્મતિથી સર્વ સંઘના સંઘવીઓ તથા યાત્રિકોએ મળી શેઠ ખીમચંદ મોતીશાહને સંઘપતિની પદવિ આપી, જે શેઠજીએ બાપને નામે સ્વીકારી. પછીથી પાલીતાણે સંઘ આવતા પેઢી તરફથી સામૈયું થાય ત્યારે સંઘવીને પ્રથમ તિલક શેઠ મોતીશા વાળા કરે. ને એક રૂપિયો તથા શ્રીફળ પણ પ્રથમ પોતેજ આપે વિદ્યમાન પણ તેમજ વર્તે છે.

નવકારશીને માટે પેઢીમાં સંઘ ભેગો કરે. તેમાં સ્થાનિક સંઘના નગરશેઠ નોતરાની રજા આપે, એટલે મોતીશાવાળા જમણ કરનારને તિલક કરે. એટલે પછી ટેલિયો ફરે. કેટલું બધું માન ! બેહદ પુન્યાઇ ! !

કિરણ ૬ ઠ્ઠું.

સકળ સંઘની પેઢી તરફથી જાહેર કરેલો નકરો.

સકળ સંઘ એટલે શ્રી આણંદજી કલ્યાણજી અને નકરો એટલે જમીન વાસણ, ગોદડાં, અને વપરાતી મોટી નાની સર્વ ચીજોનો ઘસારા બદલે લેવાની મુકરર કરેલ રકમ.

ઘણાં વર્ષોથી શેઠ આ૦ ક૦ ની પેઢી તરફથી સ્થાપન કરેલ નકરો શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં ધાર્મિક, અને ધાર્મિક વ્યવહારિક કાર્ય, સંઘ અથવા સંઘ વ્યક્તિ કરે તો લેવામાં આવે છે પણ તે પેઢીના પ્રતિનિધીઓએ સં. ૧૯૭૭ ની આખરે સુધારા વધારા સાથે બહાર પાડેલ છે. જે હરેક જૈન વ્યક્તિને ઘણો ઉપયોગિ જાણીને અમોએ અત્રે ટાંક્યો છે. આ નકરો સિદ્ધાચળજી, તેની પંચ તિર્થી, મોટી નાની પ્રદક્ષણા, અને પાલીતાણામાં લાગુ પડે છે. સુધારો વધારો જેજે કાર્યમાં થયેલ છે, તે ચાલુ આંકડા સાથે જણાવ્યું છે. તે આ પ્રમાણે.

જમણવાર સંબંધિ નકરો.

જમણનું નામ.	હાલ–સં. ૧૯૭૮ થી લેવાતો.	
નવકારશીનું જમણ કરતા	રૂા. ૩૫)	પેઢીમાં ભરવાના.
મોટો સંઘ સ્વામીવાત્સલ્યના	રૂા. ૨૧)	”
નવાણુંની ટોળી જમાડતાં,	રૂા. ૧૧ા	”
મુંગી નવાણુંની ટોળી કરે તો	રૂા. ૧૨ા	”
ચોમાસાની ટોળી જમાડતાં	રૂા. પા	”
ભવપૂજાની ટોળીના જમણમાં	રૂા. ૨પા	”
ચોસઠ પહોરના પોસહ પારણાના	રૂા. ૮)	”
પજુસણનું સવારનું પારણું કરેતો	રૂા. ૨૧)	”
નવપદની ઓળી પારણાનાં	રૂા. ૧૮)	”
વરસી તપના એકવખતના પારણાનાં	રૂા. ૩ા	”
છઠ્ઠ અઠ્ઠમના પારણાના	રૂા. ૩ા	”
સિદ્ધિતપના દર પારણાં ના	રૂા. ૨)	”
માસક્ષમણાદિ તપ પારણાનાં	રૂા. ૨)	”
ઉપધાનના એકાસણાની દરટોળીના	રૂા. પા	”
ઉપધાનના આયંબિલની દરટોળીના	રૂા. ૩)	”

બહારથી આવેલ સંઘ પોતાનો જમાડે તો રૂા. પા નકરાના છે.

નીચેના જમણ થતાં તેમાં જમનારાએ પાસ કઢાવાનો નકરો.

નવાણું ટોળીનો પાસ કઢાવતાં રૂ. ૧ા, ચોમાસી ટોળીના પાસનો રૂ ૧ા, ભવપૂજા ટોળીના પાસના રૂ. ૨ા, વરસીતપ ટોળી પાસનો રૂ. ૧ા અને છઠ્ઠ–અઠ્ઠમના પાસના રૂ. ૧ા≈ા સવાબાવીશ આના નકરો ભરે તો જમણના દરવાજામાં પાસ જોનાર જવા દે છે.

આ પાસથી બીજો લાભ.

જેમને જમણવાર ન કરવો હોય, અને પોતાની મરજી મુજબનું કોઇ પણ ચીજનું લ્હાણું કરવું હોય તો તે વ્રતના પાસ જોઇનેજ વહેંચે છે.

અમારી નોંધ—ઉપરનાં ઘણાં જમણો થતાં જોઇને પેઢીએ તેની રકમ વધારી છે. અને કેટલાક નવા ઉમેરીને દાખલ કરેલ છે, ત્યારે કેટલોક જેમનો તેમ રાખ્યો છે.

વિશેષ–પીરસણાં દેવાતાં, તેના કરતાં હાલ ઘણું વધી ગયું છે. અને દરવર્ષે એકાદ તો જરૂર વધેજ. માટે અતિશય અને નવાનો અયોગ્ય રીતે વધારો નહિં થવો જોઇએ.

વરઘોડા–સામૈયાનો નકરો.

સોના-ચાંદીવાળા રથના રૂા. ૩૫) પાંત્રીશ, ઈંદ્રધ્વજના રૂા ૫ા સવાપાંચ, સુખપાલ–મેનાનો રૂા. ૧ાા દોઢ, કાષ્ટના હાથીનો રૂા. ૧ા સવા, કોંતલના દર ઘોડાના રૂા. ૨) બે, સાદા ઘોડા દીઠ રૂા. ૧) એક અને ચાંદીના ધોકાવાળા છ સિપાઈના રૂા. ૧ાાા પોણુા બે નકરાના છે.

'શાંતિસ્નાત્ર' ભણાવે તો રૂા. ૨૫ા સવાપચીશ, 'અઠ્ઠોત્તરી સ્નાત્ર' ભણાવે તો રૂા. ૧૫ા સવાપંદર, 'રૂપાની નાંદ' મંડાવે તો રૂા. ૧૧ા સવાઅગિયાર અને કાષ્ટની જરી–ભરતના પડદાવાળીના રૂા. સવાપાંચ નકરો આપવો પડે છે.

ઉપધાનનો નકરો.

પ્રથમ પ્રવેશના રૂા. ૧૨) બાર, બીજામાં પ્રવેશ કરનારના રૂા. ૬) છ, ત્રીજામાં પ્રવેશ કરનારના રૂા. ૪) ચાર, અને પહેલું અઢારિઉં એકલું કરવું હોય તો રૂા. ૨ાા અઢી નકરો ભરવો પડે છે.

બહાર ફરવા જતાં—

પંચતિર્થીનો-સંઘ જતાં રૂા. ૫૧) એકાવન, જો તંબૂ લે તો દર તંબૂના રૂા. ૧૦ા સવાદશ, બાર ગાઉ જતાં રૂા. ૨૧) એકવીશ, જો તંબૂ લઈ જાય તો રૂા. ૫ા સવાપાંચ નકરાના છે.

શેત્રુંજા ઉપરનો નકરો.

તિર્થમાળ પહેરવાના રૂા. ૫૧) એકાવન, રથયાત્રા કઢાવવાના રૂા. ૨૫) પચીશ, પૂજા ભણાવવાના રૂા. ૫) પાંચ, સમોસરણ મંડાવવાના રૂા. ૨) બે, મંડળ પુરાવવાના રૂા. ૨॥ અઢી અને જ્યાં જે કોઇ ટુંકમાં કોઈપણ જિનપ્રતિમા પધરાવે તો રૂા. ૧) એક શ્રી આણંદજી કલ્યાણજીને આપણે ભરવો પડે છે.

ઘીની બોલીના ભાવ—મણ એકના રૂા. ૫) પાંચ છે. ફક્ત પજુસણ પર્વમાં સુપનાના, ઘોડીઆના અને પડિક્કમણમાં સૂત્રા બોલીના રૂા. ૨॥ અઢી છે.

વાસણ ગાદલાં ગોદડાં સંબંધી

દર ગાદલાનો હમેશનો રૂ.) ૦॥ અધો આનો, અને ગોદડાં દીઠ રૂ.)૦। પા આનો છે. ને મોટાં વાસણ દીઠ રૂા૦)- એક આનો, અને નાનાં વાસણ દીઠ રૂા૦) ૦॥ અધો આનો હમેશનો નકરો લેવા ઠરાવ કર્યો છે.

તત્સંબંધી ધ્યાન રાખવા

જો એક ગાદલું ખોવાઇ જાયતો રૂા. ૮ આઠ, અને એક ગોદડું ખોવાય તો રૂા. ૪ ચાર ભરવા પડશે. અને વાસણ ખોવાઇ જાયતો તેના વજન પ્રમાણે કિંમત લેવામાં આવશે.

ચોમાસુ અને નવાણું કરનારા માટે બાંધી મુદત ઠરાવી છે. દર ગોદડાં નો આઠ આના, અને દર ગાદલાંના બાર આના નકરો છે. દર મોટાં વાસણ દીઠ એક આનો ને નાનાંનો દર અધો આનો છે.

નોટ—ગાદલું અને ગોદડું કદાચિત યાત્રુએ ગુમાવ્યું યા ગફલતથઇ, તો નોંધ ઉપર ચડેલ રકમ વધારે પડતી જાહેર છે. તો તે સંબંધમા યોગ્ય કિમત રાખવી જોઇએ. જેથી ધર્માદા પેઢીનું અયોગ્યત્વ ન કહેવાય. કિંબહુના !

કિરણ ૭ મું.

શહેર યાત્રાએ-પાલીતાણા.

૧ **મોટું દહેરાસર—શ્રી** આદિશ્વર ભગવાનનું દિવ બંદર નિવાસી રૂપસિંહ ભીમે સં૦ ૧૮૧૭ ના માહશુદી ૨ ના બંધાવીને પ્રતિષ્ટા કરી. આ ગૃહસ્થે, દહેરાંની જોડે આવેલ તપાગચ્છનો ઉપાશ્રય અને તેની જોડેજ શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીનો કેટલોક ભાગ તેજ અરસામાં બંધાવ્યા છે.

૨ **ગોડીજીનું દહેરાસર**—સં. ૧૯૯૦ ના જેઠ શુદિ ૧૧ ના બડા મહોત્સવપૂર્વક પાલીતાણાના સંઘહસ્તે પ્રતિષ્ટા થઇ. આ દહેરૂં બે માળનું સંઘ પેઢી–શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીએ એકલાખ અધિક રૂપિયા ખર્ચીને બંધાવ્યું છે. પહેલે માળે મૂળનાયક અને આજુબાજુના બંને ગભારાના એમ ત્રણે બિંબ પાર્શ્વનાથ મોટા કદના શ્યામવર્ણે ભવ્યકાન્તિ વાળા છે. અને બીજા માળ ઉપર જુના વખતના **અસલી ગોડીપાર્શ્વનાથ** પંચધાતુના સુરતવાળા ભણશાળી હેમકોર બાઇએ ખાસ પોતાના આ જગ્યાવાળાજ મકાનમાં બંગલામાં સં. ૧૮૫૦ માં ઘર દહેરાસરથી સંઘને દર્શન

માટે સ્થાપ્યા. (તે તથા પાષાણુના ત્રણ બિંબો અને ઑઁકાર હ્રીંકાર ના પાટિયા સહિત.) અને બાજુના ગભારે મોટીટોળી તથા નાનીટોળીના પ્રભુ પરોણા સ્થાપન કરેલ છે.

૩ શાંતિનાથનું—ખરત્તરગચ્છના ગોરજીના ડેલામાં મેડી ઉપર ફક્ત પાષાણનું એકજ બિંબ છે. પ્રતિષ્ટા સં. ૧૯૪૯ માં કરી.

ચાર શાશ્વતજિનનું—કચ્છી શેઠ નરસી કેસવજી નાયકે બંધાવી પોતાની ધર્મશાળામાં સ્થાપી પ્રત્તિષ્ટીત કર્યુ. સં. ૧૯૨૧. હાલમાં આ દહેરાંની બાંધણી નવી કરી છે. અને મૂળનાયકનાજ મુખ્ય દર્શન થાય તેમ ત્રણ બારણા મૂકયા છે.

૫ વીરપ્રભુનું—વીરબાઇ પાઠશાળામાં પ્રતિષ્ટીત કર્યું છે.

૬ આદિશ્વરજીનું—સુરતવાળા શેઠ મોતી સુખિયાએ પોતાની ધર્મશાળામાં પ્રતિષ્ટીત કર્યું.

૭ ચિંતામણ પાર્શ્વનું—સુરતવાળા શ્રીમતિ જસકુંવરે પોતાની ધર્મશાળામાં પ્રતિષ્ટીત કર્યું.

૮ સાચાદેવ-સુમતિજિનનું—બાબુ માધવલાભ દુગડે પોતાની ધર્મશાળામાં પ્રતિષ્ટીત કર્યું.

૯ **ચંદ્રપ્રભુનું**—આ દહેરૂ સં. ૧૯૨૮ માં કચ્છી દશા ઓસવાળ જ્ઞાતિના શેઠ નરસી નાથાએ પોતાની ધર્મ-શાળામાં પ્રતિષ્ઠીત કર્યું.

૧ **આદિશ્વરજીનાં પગલાં**—તળાવમાં વસ્તુપાળ તેજપાળે સાડાબારલાખ રૂપિયા ખર્ચીને પાલીતાણામાં વિ-શાળ તળાવ નામે **લલિતાંગ** બારના સૈકામાં પોતે બંધા-વી, તેની પાજ (પાળ) ઉપર દર્શન માટે દાદા આદિશ્વ-રનાં ચરણ ચોતરાવાળી દહેરીમાં સ્થાપ્યાં. જેનો જિર્ણોદ્ધાર સં. ૧૬૫૦ માં તેજપાળ સોનીએ કરાવ્યો છે. તે દહેરી હાલ ફરતાગઢ જેવી એક ઓરડીમાં છે.

૨ **દાદાસાહેબનાં પગલાં**—ગોરજીની વાડીમાં છે. તેને મારવાડી શેઠ પ્રેમકરણજી મરોટીએ પંચના પૈસે એક દહેરાસર જેમ જગ્યાને બનાવીને જૂના ચરણ જોડે ખુદ દાદાસાહેબ-ખરતરગચ્છિય જિનદત્તસૂરિની મૂર્તિ સ્થાપી છે.

૩ **જુની તળેટી**—તિર્થાધિરાજની ચોથી તળેટીને એકહજાર વર્ષ ઉપર થઈ ગયા છે. એક મોટા ચૂનાબંધ ચોતરા ઉપર દાદા આદિશ્વરજીના ચરણની જોડાજોડ બે દહેરીઓ બાંધીને ઉપર રાયણનું વૃક્ષ રોપ્યું અને બંનેમાં પગલાં જોડે ૩ છે. હાલ એક દહેરી તદન ભાંગી નાંખેલ છે. અને પગલાં ઉપર પત્થરા એવી રીતે પડયા છે કે અ-

જાણ્યાની નજર ત્યાં ન જાય. બીજી બાજુ અખંડપણે છે. બાજુમાં બાવાના અખાડામાં દરવાજામાં પેસતાંજ બાવાની દહેરી પાસે આપણી દહેરી ૧ છે. તેમાં દાદા (આદિનાથ) ના પગલાં વિદ્યમાન દર્શનિક છે. ભવિષ્યમાં આ તળેટીની કોઇપણ રીતે નિશાની રહે તેમ સંઘ પેઢીએ ધ્યાનમાં લેવાનું જરૂરનું છે.

૪ **ગોડીજીનાં પગલાં**—એક દહેરીમાં (વિશાળ ચૂનાબંધ ચોતરા ઉપર) ગોડીજીનાં પગલા છે. ચોતરા ઉપર જાળ (પીલુડી) નું વૃક્ષ છે. આ દહેરી, સ્મશાનની પેલી બાજુ થોડે દુર છે. ઓળી કરનારા ધ્વજા ચડાવવા જાય છે. જગ્યા જુના સમયની છે.

આ પ્રમાણે નવ જિનાલયો અને ચાર દહેરીની ચરણોની જગ્યા વંદન દર્શન પૂજન કરતાં 'શહેરનીયાત્રા' પૂર્ણ થાય છે. ત્યારે હાલમાં નવાં ત્રણ જિનાલયો બંધાવા પામ્યાં છે. ૧ સ્ટેશન જોડે ગુરૂકુળમાં, ૨ શ્રાવિકાશ્રમમાં, ૩ બાળાશ્રમમાં રાણાવાવ (ભૂખણવાવ) જોડે જેમાં છેલ્લા બેમાં આવતીસાલે પ્રતિષ્ટા થશે. શ્રાવિકાશ્રમની જગ્યા વેચાણ લઇ બાંધેલ છે. ત્યારે બાકીની બંને સંસ્થા ૯૯ વરસના પટે લઇ બાંધેલ છે.

કિરણ ૮ મું.

શહેર પાલીતાણામાં ધર્મશાળાઓ અને ધાર્મિક સંસ્થાની નામાવળી.

૧ શેઠ મોતીશા ધર્મશાળા, ૨ શેઠ હઠીભાઈની ધર્મશાળા, ૩ શેઠ લલ્લુભાઇની, ૪ શેઠ હેમાભાઇની, ૫ વોરા અમરચંદભાઇની, ૬ શેઠ ભૂખણદાસના સાતઓરડાવાળી, ૭ ભંડારીની, ૮ મસાલિયાની, ૯ દયાચંદજીવાળી, (બદ્રિમલજીની) ૧૦ ઉજમબાઇની, ૧૧ મોતીકડીયાની.

એ પ્રમાણે ગામની ધર્મશાળામાં યાત્રાળુઓ પાંચ નંબર સુધી ઉતરે છે. પછીના નંબરોમાં ક્યાંઈ જગ્યા ન મળી શકે ત્યારે કોઇ કોઈ યાત્રુ ઉતરે. છેલ્લા બે નંબરની ગામની બંને નાનીમોટી ટોળીવાળાની પાઠશાળાઓ છે.

૧૨ રણશી દેવરાજની ધર્મશાળા, ૧૩ નરશી કેશવજી કચ્છીની, ૧૪ ગોઘાવાળી, ૧૫ જામનગરવાળી, ૧૬ મોતીસુખીયાની, ૧૭ ચંપાલાલજીની, ૧૮ ઈંદોરવાળાની, ૧૯ કલ્યાણભુવનવાળી, ૨૦ કંકૂબાઇની, ૨૧ પૂરબાઇની, ૨૨ કોટાવાળાની, ૨૩ પનાલાલ બાબુની, ૨૪ માધવલાલ બાબુની, ૨૫ રતનચંદ પાટણવાળાની, ૨૬ ન્હારબિલ્ડીંગ-

વાળી, ૨૭ જસકુવરવાળી, ૨૮ કોચીનવાળાની, ૨૯ ભાવસારની, ૩૦ મગનમોદીની, ૩૧ હેવસીપુનશીની, ૩૨ નરશીનાથાની, ૩૩ આણંદજી કલ્યાણજીનો વંડો, ૩૪ નગીનદાસ સુરતીની, સૂરજમલ શેઠની (હાલ પાડી નાંખેલ છે.)

એ પ્રમાણે નં. ૧૨ થી ૩૪ સુધીની સર્વે ધર્મશાળા વિશાળ, રોનકદાર છે. ને સડકના કાંઠે બંને ભાગના રસ્તા ઉપરની તળાટીના રસ્તાના માર્ગે નજિક પડવાથી યાત્રુ વર્ગ આ ત્રેવીશ ધર્મશાળામાં ઉતરવા આકર્ષે છે. અને પછી પ્રથમના અગિયાર નંબર સમજવા. બાકી ગામમાં જોરાવરમલજીની ૩૫ મી છે. પણ તે યાત્રુ રક્ષણિય સ્થાન નથી, વળી પીપળાવાળી નાની ધર્મશાળા ૧ છે. તેમાં પેઢીના ગાદલાં ગોદડા ને વાસણ રહે છે. તેથી સંઘને અઠ્ઠાવીશે ધર્મશાળા ઉતરવાને સુખરૂપ જાણવી. ૩૬ ગામના વિશાશ્રીમાળી મહાજનની છે. ૩૭ દશાશ્રીમાળી જૈન જ્ઞાતિની છે.

નોટઃ—યાત્રુને કાર્તિકી તથા ચૈત્રી પુનમના મેળાના દિવસોમાં ઉતરવાને કોઇપણ કારણે અગવડ જણાતાં સ્ટેટ રાજ્ય તરફથી ત્રણ દિવસ સ્કુલોના વિશાળ મકાન ખાલી કરાવીને યાત્રુને ઉતારાય છે.

જાહેરસંસ્થાઓ.

કેળવણીખાતા—૧ ગુરૂકુળ, ૨ બાળાશ્રમ, ૩ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ, ૪ શ્રાવિકાશ્રમ છે. પછી ૫ ગૌરક્ષાખાતું છે.

બાદ ફક્ત ધાર્મિકજ અભ્યાસ માટે મોટી ટોળી હસ્તે ચાલતી "રાયબ. બાબુસાહેબ બુદ્ધસિંહજી દુધેડીયા" જૈન પાઠશાળા તથા કન્યાશાળા, મોટા પાયાપર મોટી સંખ્યામાં એક સરખી અતિ પ્રશસ્ત પણે પંચાવન વર્ષથી ચાલુ છે. વીરબાઇ પાઠશાળામાં અને હેમચંદ્રાચાર્ય પાઠશાળામાં સંસ્કૃત (વ્યાકરણાદિ) અને શ્રેયસ્કર મંડળમાં માગધી (પ્રકરણાદિ) અભ્યાસ કરાવાય છે. નાનીટોળી હસ્તે ફક્ત પ્રતિક્રમણ પ્રકરણાદિ શિખવાય છે.

લાઇબ્રેરી અને પુસ્તક વાંચનમાળા—શેઠ તલકચંદ માણેકચંદ લાઇબ્રેરી, વીરબાઇ પાઠશાળા લાઇબ્રેરી, મોટીટોળી પૂસ્તકાલય, અને સેવાસમાજ લાઇબ્રેરી તથા દેવર્દ્ધિગણી પુસ્તકાલય છે.

રસોડા ખાતું—કચ્છી શેઠ નરશી નાથામાં, કચ્છી પુનશી સામંતમાં, મારવાડી રાજમલજી દુધેડીયા માર્ફત શેઠ મોતીશાનું, શેઠ અમરચંદ દમણીનું. એ ઘણા વર્ષોથી

ચાલે છે. ત્યારે હાલમાં કંકુબાઇમાં ચાલુ જોવાય છે. બાકી ચોમાસુ રહેવા આવનારા કોઇ કોઇ પુન્યશાળીઓ ચારમાસ રસોડાં ખુલ્લાં કરી ગુરૂભક્તિ અને સાધર્મી ભક્તિવડે સુપાત્ર દાનના પુણ્યનો બંધ કરે છે.

ગરમ પાણી—સંઘપેઢી તરફથી વંડામાં થાય છે. સેંકડોની સંખ્યામાં રહેતાં સાધુ સાધ્વી અને વ્રતધારી જૈનોને બારેમાસ મળી શકે છે. બાકી થોડું થોડું વર્ધમાન તપવાળા, અને પનાલાલ બાબુવાળાને ત્યાં થાય છે.

વર્ધમાન તપખાતું—પ્રસંશનિય છે. નિઃરસ ઘણી વસ્તુ આયંબિલમાં ખપે તેવી બનાવીને માનપૂર્વક જમાડવામાં આવે છે.

જયંતળેટી સૂધી બાકીની દર્શનિક જગ્યા.

કલ્યાયણ વિમળની દહેરી—એક ચોતરો બંધાવીને તે ઉપર ઘુમટીદાર દહેરી સંઘે બનાવીને ભિંતને છેડે દહેરીમાં વિમળ સંઘાડાના સાધુના છ જોડ પગલાં સ્થાપ્યાં છે. આ ઠેકાણે **મુનિરાજ કલ્યાણવિમળ** તથા મુનિ **ગજવિમળ** ના દેહને અગ્નિ સંસ્કાર કરીને તે ઉપર સ્તુપ બનાવેલ છે.

મેઘવિજયના પગલા —ની દહેરી એક, રાણાવાવ

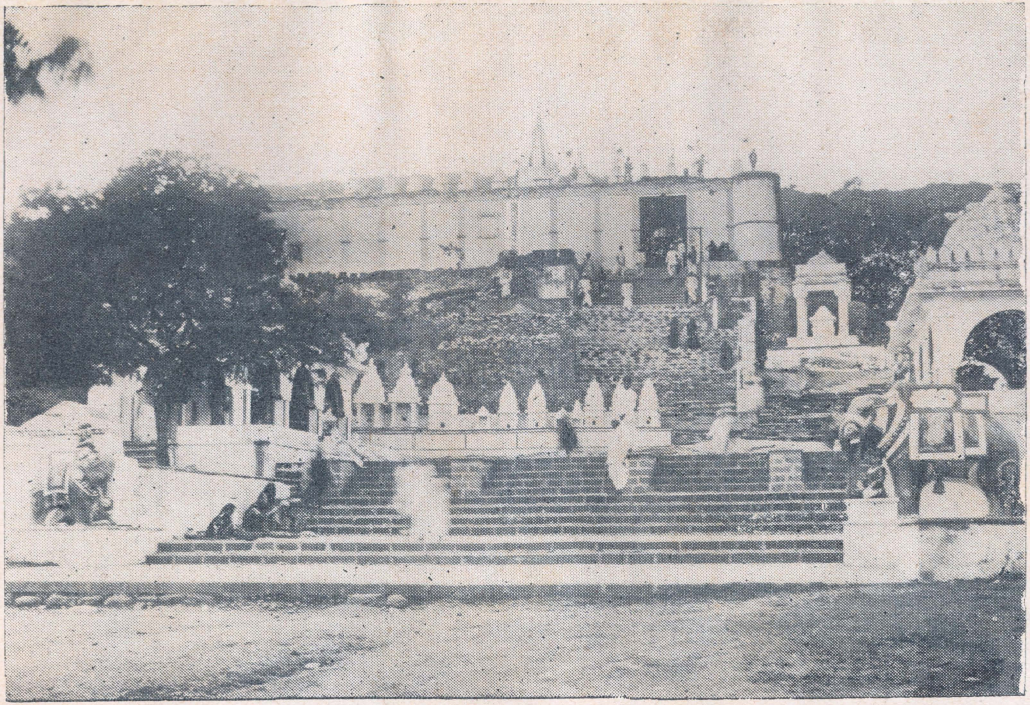

શ્રી જયતલેટી અને તેના મૂગટરૂપ શ્રી મહેતાબકુમારી
જિનેંદ્રપ્રાસાદનો ભવ્ય દેખાવ.

(ભૂખણુવાવ.) ની જોડે છે. આ યતિવર્યના દેહને આ ઠેકાણે અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. તેથી સંઘે તે ઉપર ચરણની સ્થાપના કરી.

પછી ભાતા તળેટી, ફૂલવાડી, શેઠની સતીવાવ, ચબૂતરો, અને તેના સામે મોટા બે વિશાળ ઓટલા, અને તેના પછી આપણા જમણા હાથ ઉપર—

શાંતિદાસ શેઠની દહેરી—એક પરથાર ઉપર છે. તેમાં ગોડીજીના પગલાં સ્થાપ્યા છે. માથે જાળ-પીલૂડીનું વૃક્ષ છે. બાદ એક ચોતરા ઉપર પાવળીઓ છે. અને છેલ્લે દહેરીઓ નં. ૨૮ થી તથા બંને બાજુ ત્રણ ત્રણ ઘુમટીના મોટા મંડપો બાંધેલામાં અકેકી નકશીદાર દહેરીમાં ચરણ છે. આ બંને મંડપને છેડે પત્થરનો અકેક મોટો હાથી છે. તે સર્વે આપણાં બંને બાજુ બાંધેલ ગઢની અંદર આવેલ છે.

સતિ વાવ.

ભાતા તળેટીના જોડાજોડ જે મોટી વાવ પાણીની છે, તે અમદાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસના પુત્ર લક્ષ્મિદાસના પુત્ર સૂરદાસે સં. ૧૬૫૭ માં યાત્રુના સુખ માટે મોગલ બાદશાહના ફરમાન પૂર્વક બંધાવી છે. જેનો શિલાલેખ છેલ્લા મતવાલાના પગથિયા ઉપરના ગોખમાં બેસાડેલો છે.

ભાતું વેહેંચવાની શરૂઆત—

કરાવનારા ઉપદેશક વિમળ સંઘાડાના સાધુ કલ્યાણ-વિમળ છે અને કરનાર મુર્શિદાબાદવાળા બાબુ સિતાબચંદજી નાહારના પિતામહ છે. ઉક્ત સાધુ–મુનિએ યાત્રાએ આવેલ ઉક્ત નાહાર બાબુને બોધ પમાડીને જૈન યાત્રુને શેવમમરાનું ભાતુ વહેંચવું શરૂ કરાવ્યું. આ ભાતું ખાઈને પાણી પીઇને યાત્રુ સંતોષ પામતા. પછી જેની મરજી થાય તે લાડુ અને સેવ આપે એમ પરચુરણ લોકોને ભાતુ વહેંચવાનો લાભ મળતો. પછી ધીમે ધીમે ભાતુ વહેંચવાનું સંઘપેઢીએ હાથમાં લીધું. તેમાં ધીમે ધીમે શેવમમરા નીકળી જઇ કળીનો લાડવો ને ગાંઠીયાનું મુખ્ય ભાતુ થયું. તેમાં આગળ ચાલતા પચીશ વર્ષ ઉપરાંતથી નિત્ય નવિન પકવાનના વિવિધ પ્રકારના મોટા ભાતા હજારો યાત્રુ વચ્ચે આપીને જમાડે છે. જમાનાને અનુકુળ ચા, દૂધ અને સાકરના પાણી પણ ઘણીવાર ભાતા સાથેં આપે છે. યાત્રિકોને પૂર્ણ સંતોષ હાલના તળેટી ભાતાથી થાય છે.

આ પ્રશંશનિય સત્કાર્યની સફળતા આંતરિક બહુ લાભનું કારણ નિહાળી ઘણા ભાગ્યશાળીઓએ પેઢીને રોકડ રકમ આપીને તેના વ્યાજમાંથી એક દિવસ તેના નામનું કાયમ ભાતુ અપાય, આ પ્રમાણે ત્રણસો લગભગ દિવસ

ભરાઇ ગયા છે. અને તેવી રીતે ભાતા ખાતુ હાથ ધરીને તે રકમમાં પેઢી પાસે સારો વધારો થયો છે કે મોટા મોટા પગારો પણ તે ભાતા ખાતાના વધારામાંથી અપાય છે. આથી પેઢી અને યાત્રુ બંનેને લાભદાયિ છે. માટે ઘણું તપો શેઠશ્રી આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી !!

સરસ્વતિજીની ગુફા.

જય તળેટીના ઉપર ચડતા આપણા જમણા હાથ તરફ આશરે ૫૦-૬૦ કદમ દૂર કિનારાપર એક ઘુમટમાં આ ગુફા છે. તેમાં પુરાતન વખતની સરસ્વતિની મૂર્તિ હંસ-વાહિની મયુર વાહને સ્થાપેલ છે. અહીં વિદ્યાર્થીઓ તથા દેશી પરદેશી જૈન જૈનેતરો વિદ્યાવૃદ્ધી માટે શ્રીફળ વધેરી વહેંચે છે. મૂર્તિ ચમત્કારી અને પરછા પૂરનાર મહા વિદ્યાદેવી છે.

અજિતજિન અને શાંતિનાથની સામસામેની દેહરી જોડાજોડ થઇ તે કયે ઠેકાણે ?

શ્રીમાન્ બીજા તીર્થંકર અજિતનાથ પ્રભુ ચોમાસુ રહેવા પધાર્યા ત્યારે રાયણ પાસે થઇ શ્રી ભદ્રકગિરીશ્રૃંગની નીચે તલાવડી આસપાસની ગુફા અને ટેકરી, તથા છુટી જમીનમાં પ્રભુ સાથેના સાધુઓ સ્થિર થયા. અને પ્રભુને માટે એક પ્રસાદ ઇંદ્રે બનાવ્યો. તેમાં પ્રભુ સ્થિર થયા.

ચોમાસુ પૂર્ણ થતા પ્રભુ જ્યાં કાઉસ્સગ્ગે રહ્યા તે ઠેકાણે પુન્યવંત પ્રાણીએ પ્રભુશ્રીના પગલાંની સ્થાપના કરી. પછી તે નિયમાનુસારે ઘણે વખતે તેનો ઉદ્ધાર કરી દેવકુલીકા બનાવીને ચરણની સ્થાપના કરી.

પછી દીર્ઘકાળે સોળમા તીર્થંકર શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ પણ સીદ્ધાચળમાં ઘણા મુનીઓની સાથે. (૧૫૨૫૫૭૭૭) ચોમાસુ રહેવા પધાર્યા. ત્યારે ભદ્રકગિરીશ્રૃંગ નીચે ઘણા મુનિ સ્થિર થયા. અને આ શિખરની વિસ્તૃત ભૂમિના છેડે મારૂદેવા શ્રૃંગ હતું. ત્યાં આગળ પ્રભુને રહેવાને પ્રાસાદ ઈંદ્રે બનાવ્યો, તેમાં પ્રભુ રહ્યા. ચોમાસુ પૂર્ણ થયે પ્રભુ રહ્યા તે જગ્યાએ ચરણ સ્થાપના થઇ. પછી ઉદ્ધારક મહાપુરૂષે દેવકુલિકા બંધાવીને ચરણ સ્થાપના કરી. અજિતનાથ ચરણ દહેરીની સામેજ શ્રી શાંતીનાથ પ્રભુની પગલાની દહેરી બની. એટલે એક દહેરીના દર્શન કરતાં બીજીને પુંઠ પડે. આ રીતે બંધાયેલ દહેરીઓને પડતી પૂંઠ સંબંધે થતી આશાતના લાંબો વખત રહી. દર્શનિકો શું કરી શકે? તેતો દર્શન કરીને ચાલ્યા જાય. આ બંને પ્રભુના ચરણ–પાદુકાવાળી દહેરીઓ, હાલની છ ગાઉની પ્રદક્ષણામાં આવતી ચિલ્લણ તલાવડી પાસે જોડાજોડ છે. તેજ બંને દહેરીઓ સામસામે બંધાયેલી કહેવાય છે.

જયારે બાવીશમા તિર્થંકર શ્રી નેમિનાથ થયા. ત્યારે તેમના નંદીષેણ નામે શિષ્ય સિદ્ધાચળ પધારતાં વચ્ચે ઉપરોક્ત બંને પ્રભુના ચરણની દહેરીઓનું અયોગ્ય-આશાતનાવાળું સ્થાપન જોઇ અજિતશાંતિ સ્તવન બનાવીને તે ભણતાવારજ એક દહેરી ઉઠીને બીજીની જોડાજોડ થઇ ગઇ! તે છ ગાઉમાં આવતી આ દહેરીઓ સમજવી. માટે ભ્રમ દૂર કરવો.

જે છીપાવસીમાં નેમનાથના દહેરાં પાસે રાયણ આગળની છ દહેરીમાં છેલ્લીમાં એકમાં અજિત અને બીજીમાં શાંતિપ્રભુની પ્રતિમાંઓ છે તે દહેરી જોડાજોડ થઇ ગઇ મનાય તો તે તદ્દન્ અસંભવિત છે. (કેવળદાદા વચનાત્).

ચિલ્લણ તલાવડીની ઉત્પત્તિ.

શ્રીમાન્ ચરમ તિર્થંકર શ્રી મહાવીરસ્વામી સિદ્ધાચળ સમવસર્યા. ત્યારે સુધર્મા ગણધરના મહાન્ તપસ્વિ લબ્ધિવંત શિષ્ય ચિલ્લણમુનિ મોટા સંઘના સાથે શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં પ્રભુને વંદન કરવાને આવતા હતા. ત્યારે ઉપર ચડતા ચડતા યાત્રુ લોકોને તૃષા લાગી. એટલે કેટલાક જ્ઞાતાજનોએ ઉક્ત મુનિરાજને પાણીના સાધનતું પૂછયું. એટલે ગુરૂશ્રીએ આંગળી વતિ બતાવ્યું. ત્યારે લોકો ભેગા મળી બોલ્યા. કે હે પ્રભો! ભગવંતનું મુખ

જોયાવિના સંઘલોકોના પાણી વિના પ્રાણ ચાલ્યા જશે. અને આ ખાબોચિયા દેખાતા જળથી સંઘની તૃષા છિપે તેમ નથી. માટે પાણીનું સ્થાન બતાવો. એટલે શાશ્વતુ એવા સંઘનું સાનિધ્ય કરવા ચિલ્લણ મુનિએ લબ્ધિ પ્રભાવે અખૂટ જળવાળી તલાવડી, કાઉસ્સગ્ગ કરવાની સિદ્ધસલ્લા પાસે બનાવી. જેમાંથી જળ પીઇને યાત્રુલોક શાંતિ પામ્યું અને ઉપર ચડી રાજાદનિ નિચે સમવસરણે બિરાજિત દેવાધિદેવ શ્રી મહાવીરપ્રભુને વાંદ્યા–સ્તવ્યા. આ તલાવડીના સાથે ઉપરોક્ત ઉપકારી મુનિના નામને સ્મરણ માટે જોડી દેવામાં આવ્યું, આથી ચિલ્લણ તલાવડીની ઉત્પત્તિ અને નામ જાહેર થયા, જેને લગભગ અઢીહજાર વર્ષ થયા તો પણ મોજૂદ છે.

શ્રી ઘેટીના પાગવાળુ ઘેટીગામ કયારથી છે ?

શ્રીમાન્ પાદલિપ્તસૂરિ મહારાજ ઘેટી ગામે થઇ તળેટીમાં આવીને રહ્યા હતા. અને ત્યારબાદ વિક્રમના સમયમાં ગામની હયાતિ સૂચવે છે, મધુવતિ (મહુવા બંદર) ના સમકાલિનપણાનું ગામ હતું, એ ચોક્કસ છે. કેમકે વિક્રમની પહેલી સદિમાં ભાવડશાહે પોતાના પુત્ર શ્રી જાવડશાહનું વેશવાળ ઘેટી ગામેજ કર્યું હતું. અને ધામધુમથી ઘેટી ગામે પરણાવ્યો હતો. આ વેળા ગામ આબાદ અને

જૈનોના ઘરોથી સુખી હતું. વિ. સં. ૮૦) તો ઘેટી ગામ પણ બે હજાર વર્ષ આશરેનું પ્રાચિન છે. એ સિદ્ધ છે.

ત્રણ ગાથાયુક્ત સિદ્ધાચળજીની ૨૧ નામધારી ટુંક.

વિમલગિરી મુત્તિ નિલઓ, શત્રુંજો સિદ્ધખિત્ત પૂંડરીઓ;
સિરિ સિદ્ધ સેહરોઅ, સિદ્ધપવઓ સિદ્ધરાઓઅ. ॥૧॥

બાહુબલી મરૂદેવો, ભગિરહો સહસવત્ત સચવત્તો;
કુડસય હુત્તરઓ, નગાહિરાઓ સહસ કમલો. ॥૨॥

ઢંકો કઉડિ નિવાસો, લોહિઓ તાલુઝઓ કયંબુતિ;
સૂરનર મુણિકયનામો, સો વિમલગિરી જયઓ તિથ્થં.॥૩॥

શેત્રુંજય મહાત્મ્યમાં ઉપર મુજબ માગધી ત્રણ ગાથામાં તિર્થાધિરાજના મુખ્ય ૨૧ શિખરો વર્ણવ્યા છે. ત્યારે નવાણુ પ્રકારી પૂજામાં અને સિદ્ધાચળ શિખરે ચઢી, એ ચૈત્યવંદનમાં નામ સંકળનામાં થોડો ફેરફાર છે. પણ નામ એના એજ છે. માટે કાવ્યરચના વાળાને અનુપ્રાસ મેળવવાની જરૂરતના લીધે કોઇ નામ આઘું પાછું જોડાવા સંભવ છે. તેથી સંકળના ઉપર મુજબ પ્રાચિનતા સૂચવે છે.

કદંબગિરી તીર્થ.

કાદંબકનગરી ઉર્ફે બોદાનો નેસ.

શ્રી સિદ્ધાચળજીની મોટી ૨૧ ટુંક-શિખર ૧૦૮ પૈકિના છે. તેમાં કદંબગિરી એકવીશમું અને સજીવન શિખર છે. અને તે ઉપર ગઇ ચોવીશીના ચરમતિર્થંકર શ્રી સંપ્રતિ-પ્રભુનાં ગણધર શ્રી કદંબ નામા એકક્રોડ મુનિના સાથે અણસણ કરીને મોક્ષ પામ્યા. આ કાળે શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપર પ્રથમ મોક્ષે શ્રી પુંડરીક ગણધર ગયા, ને તેના નામથી (પુંડરીકગિરી નામે) તિર્થાધિરાજ વધારે ખ્યાતિ પામી ઓળખાયો. તેમ આ બહુ પ્રાચીન સજીવન ટુંકના ઉપર કદંબ ગણધર મોક્ષ જવાથી તે ટુંક યા શિખર તે વખતથી કદંબગીરી નામે જગવિખ્યાત તિર્થ થયું.

ગઇ ચોવીશીથી તે અદ્યાપિ સુધી કદંબગિરી (વિ. સં. ૧૯૮૮ સૂધી) ચરણ તીર્થ રૂપે બાર ગાઉની પ્રદક્ષણામાં જગ જાહેર માનનિય છે. તેને બહુ દીર્ઘ કાળે હાલમાં વિ-સં. ૧૯૮૯ માં તપાગચ્છાલંકાર સંવેગી સૂરિ સમ્રાટ જૈનાચાર્ય શ્રી વિજયનેમીસૂરીશ્વરે જિનેશ્વરના મહાન બિંબો તદ્દન્ નવિન બનાવરાવી અને જિનાલયો બંધાવવા સતત્ ઉપદેશ કરતાં શ્રી સંઘે નવાં કરાવ્યાં ને તેની અંજનશલાકા સહિત મહામહોત્સવ પૂર્વક ફાલ્ગુન શુદી બીજ-ત્રીજના

દિને પ્રતિષ્ઠા કરી. તે વેળા **વીશહજાર** યાત્રુ એકઠું થયું હતું. જેમાં ૨ ઝાંપેચોખા, અને ૧૯ નવકારશી, એમ એકવીશ દિવસના ઉપરા ઉપરીના વિવિધ પકવાનોના જમણુ-વાર થયા હતાં.

કદંબપુરી–નગરીનો ભંગ થયા પછી તે ડુંગરી જગ્યામાં બોદા કામળીયાએ **બોદાનો નેસ** નામે ગામ બાંધેલ છે. જેમાં હાલ ગામમાં ત્રણ ચોવીશી જિનનો **કદંબવિહાર-પ્રાસાદ** નામે મહાન બાવન જિનાલયનું ભવ્ય **દેહેરાસર** બંધાયું છે. ને ડુંગરની અધવચ ઉપરની વિશાળ જગ્યામાં દાદાની ટુંકના જેવા દહેરાસરો ભમતિ–પ્રદક્ષણા વાળા તૈયાર થવા આવ્યા છે. જેની પ્રતિષ્ઠા હવે પછી અંજન-શલાકા પૂર્વક થશે. જિનબિંબોથી ભૂષિત તિર્થ કદંબગિરી થયું તે પૂજયપાદ આચાર્ય મહારાજ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી નો પ્રભાવશાળી પ્રતાપ છે!! **આ ગામમાં થયેલ નવિન દહેરાસર અને ઉપર એટલે ડુંગર ઉપર થયેલ તિર્થના નવિન સઘળાં દહેરાં ઉપર ભાટ લોકો (બારોટ) નો બીલકુલ હક નથી.** ત્યાં મૂકાતી સર્વ વસ્તુ શેઠ જીનદાસ ધર્મદાસની તીર્થ પેઢીમાં જાય છે. અને ડુંગ-રનીટોચ ઉપર આવેલા ચરણ-પાદુકાની જૂની દહે-રીએ મૂકવામાં આવતા ચોખા બદામ ને પૈસા ભાટ

લોકો લઇ લે છે તે પણ ધ્યાનમાં રાખવું. ગુરૂની વિશેષ કૃપા એ થઇ કે–ઘણા ગામના દેશી પરદેશી જનો થોડા ઘણાં જિનબિંબો અંજનશલાકા કરાવાને નવા લાવ્યા હતા. તેમાં જેને પ્રતિષ્ઠા સમયે ગમે ત્યાં સ્થાપન કરી કંઇપણ દ્રવ્ય વાપરવાના હતા, તેવા જૈનોની પ્રતિમાઓની અંજન-શલાકા વિધિ તદ્દન બિન નકરે કરી આપી. અને જેને નકરો ઉપજાવવો હતો, તેવા જૈનો પાસેથી નકરાની રકમ લઇને પેઢીમાં અપાવી. ને પછી તેના પ્રતિમાને પણ અંજન શલાકા કરી આપ્યા હવે આ બોદાનો નેસ હાલ ગામડું છે, પણ તિર્થ થવાથી ગામ વૃદ્ધિ પામતું જશે એ દેખીતું છે. બાલ બ્રહ્મચારી વિજયનેમિસૂરિજીની દરેક બાબતમાં કાળજી કોઇ ઓર છે. દુનિયામાં જવલ્લેજ રત્ન પાકે છે!

કિરણ ૯ મું.

જેવો તેવો સંયમિ; શેત્રુંજે પૂજનિક.

આ સૂત્રમાં એ પ્રશ્ન ગુંથાયો છે કે–જેવો તેવો સંજમિ કહેવો કોને ? તેનો ખુલાસો કરતાં શાસ્ત્રકાર જણાવે છે કે–જેમણે દેશવિરતિપણું ત્યાગી સર્વવિરતી-પણાને અંગિકાર કરી પંચમહાવ્રત ઉચરીને ચારિત્ર સુચા-રિત્ર પાળવાને સાધુત્વ અંગિકાર કર્યું છે. તેવા મજબૂત મનવાળા સાધુઓ મૂળ ગુણને બિલકુલ દુષણ લગાડતા નથી. અને ઉત્તરગુણને દુષણ લગાડે તો તે દુષણથી જે વ્રતનો ભંગ થયો હોય, તેની આલોયણા લેવાથી શુદ્ધ થાય છે. માટે વ્રતને દુષણ લગાડયાથી યા લાગ્યાથી સાધુ-નો સંજમ જતો નથી; કેમકે જ્યાંસૂધી છકાયની દયા છે, તથા વ્રતભંગના પ્રાયશ્ચિતની આલોયણા લેવાને પ્રણામ વર્ત્તે છે, ત્યાં સૂધી તેમને સંજમિ કહીએ. તો આલોયણા લેવાને ખપી તેવાઓને જેવો તેવો સંજમિ કહેલો છે.

શાખ—આ અધિકાર ઠાણાંગ સૂત્રે, તથા ભગવતિ સૂત્રે છે. અને ગિતાર્થ ગુરૂઓથી શ્રવણ પણ તેવીજ રીતે થાય છે.

શેત્રુંજયે પૂજનિક એટલા માટે કહ્યા છે કે હત્યાદિક મહાન્ પાપરાશીને દૂર કરવા, અને સ્વર્ગાપવર્ગ (દેવલોક અને મોક્ષ.) આપવાને જે ઉગ્રપણે ગુણ શેત્રુંજય ધરાવે છે. તેવી મહત્વતા બીજામાં નથી. તો તરણ તારણ તિર્થાધિરાજમાં પડવાઈછતાં પૂજનિક બને એમાં આશ્ચર્ય નથી.

વિશેષ—આ પંચમકાળમાં 'બકુશ અને કુશિલ' એ બે પ્રકારના નિગ્રંથ મુનિઓ સામાયિક અને છેદોપસ્થાનિય એ બે પ્રકારના ચારિત્રથીજ શોભતા સુવિહિત ગિતાર્થ સાધુઓ ચાલુ આરાના છેડા સૂધી જયવંત વર્ત્તશે. અને તે સંજમધારીઓ માર્ગાનુસારી કહેવાશે. લિંગિ લિંગેન્ ભૂષિત ઇતિ વચનાત. એટલે જે સંજમિઓ–લિંગિઆ યથાર્થ **લિંગથી શોભાયમાન** માર્ગે રહેલાઓથી જિનધર્મ ચરમજિન પ્રભુશ્રી વીરનું શાસન ઝળહળી રહ્યું છે. અને તેવા સંજમિઓ શેત્રુંજયતિર્થમાં ભવ્યજીવોને ઉપકારક હોઇ પૂજનિક છે.

વિશેષાર્થ—અનાચારિ, ઉન્માર્ગિ, શીથિળ, તથા પડવાઇ બનેલા ફક્ત વેશ પહેરીને આજિવિકા ચલાવે છે. તેઓને શાસ્ત્રકારે સંજમી કહ્યા નથી. તથા તેમને પડિલાભતા સુપાત્રદાન ગણાતું નથી. અને તેવાઓપર જેવા તેવા સંજમિની ભાવના રાખીને આહારાદિકથી પોષતાં

શાસનની અવગણનામાં ઉત્તેજન આપવા બરાબર છે. માટે તે અનુકંપાથી પોષતાં અડચણ નથી. સુપાત્રદાન એજ કહેવાય કે માર્ગાનુસારે વર્ત્તતા થકા ગ્રામાનુગ્રામ ભવ્યાત્માઓના હિતાર્થે વિચરી રહી શ્રીવીરપ્રભુના શાસનમાં ઉદ્યોતનો યથાશક્તિ પ્રકાશ પાડી રહ્યા છે. તેવાઓને વહોરાવતાં-ભક્તિ કરતાં સુપાત્રદાન કહેલ છે. કિમ્બહુના !

નવકાર મંત્રનો છપ્પો.

ચોદ પૂરવનો સાર, મંત્ર નવકાર ગણિજે;
સકળ મંત્ર સરદાર, ભાવથી નિત્ય ભણિજે.
ચિંતા ચૂરક એહ, વળી વાંછિત પૂરનારો;
વિઘ્ન વ્યાધિ હરનાર, પાપ પ્રલય કરનારો.
ત્રીજગમાં ત્રણકાળમાં, એ સમ બીજો કો નહિં;
સ્થિર ઉપયોગે ધ્યાવતા, સ્વર્ગ મોક્ષ પામે સહી.

卐

કિરણ ૧૦ મું.

પ્રાયઃ એ ગિરિ શાશ્વતો, મહિમાનો નહિં પાર.

તિર્થાધિરાજ સિદ્ધાચળજી શાશ્વતો નથી, એ સત્ય છે. કેમકે જે વસ્તુનું મૂળથી જે સ્વરૂપ હોય, તેજ સ્વરૂપ કંઇપણ ફારફેર વિના કાયમ જ્યારે જોઇએ ત્યારે તે મૂળ પ્રમાણેજ જણાય તેનેજ **શાશ્વત** કહીએ. **મેરૂ પર્વત શાશ્વત** છે.

સિદ્ધાચળ તિર્થરાજ **અશાશ્વત્** પણ નથી, એ પણ બરાબર છે. કેમકે જે વસ્તુ મૂળ સ્વરૂપમાં હોય તે કોઈ વેળા બદલાઇ જઇને બીજા રૂપમાં દેખાય. અને કોઇ વેળા તેનો સર્વથા નાશ પણ થાય તેને 'અશાશ્વત' કહીએ. ત્યારે આ ઉપરોક્ત વાકય પ્રમાણે—

શ્રીમાન્ તિર્થાધિરાજ સિદ્ધાચળજી સદાકાળ-કાયમ 'પ્રાયઃ શાશ્વત્' છે. જે વસ્તુનું મૂળ સ્વરૂપ કાળના વહેવા સાથે વધે અને ઘટે. પરંતુ મૂળમાંથી જેનો નાશ નથી અને પુનઃ ઘટેલો વધે તેજ પ્રાયઃ શાશ્વત કહીએ. સિદ્ધાચળજી દરેક અવસર્પિણિએ એંશી જોજનથી સાત હાથ સૂધીનો હોય છે, ત્યારે દરેક ઉત્સર્પિણિએ સાત હાથથી

તે એંશી જોજન સૂધીના પ્રમાણુવાળો છે. એવા માનવાળું બીજું કોઇ તિર્થ નથી. વળી તેના જેવી મોક્ષદાતા ભૂમિ બીજી નથી. અનંતાજીવો, એ પ્રભાવશાળી મહાન્ પવિત્ર અને અનંત મહિમાવાળાને શરણે આવીને મોક્ષ મેળવેલ છે. જેનું વર્ણન તિર્થંકરદેવો પણ પૂર્ણ કરી શકતા નથી. હજાર જિંહ્વાવાળો જ્ઞાનિ હોય તો તે પણ જાણતાં છતાં કહેવાને અસમર્થ છે. તો બીજાની કયાં વાત!! તેથી તેના મહિમાનો પાર નથી.

વીશ કોડાકોડી સાગરોપમમાં ફક્ત 'બે કોડાકોડી સાગર' જેટલા કાળમાં 'ધર્મ' છે. અઢારમાં ધર્મ નથી. અને તે બેમાં અવસર્પિણિના 'ચોથા આરે' અને ઉત્સર્પિણિના 'ત્રીજા આરે' તિર્થંકરોની ચોવીશી હોય. આ વેળાએ સિદ્ધાચળનું માન ૫૦ જોજનના પ્રમાણુનું હોય છે. એમ અનંતાકાળથી ચાલ્યું આવે છે ને આવશે.

હસ્તી ધરાવતી ચોખાખાણ અને રસૌષધિયો.

શેઠશ્રી આ. ક. ની પાલીતાણાની પેઢીના મુનિમ બાબુ ગીરધરલાલે પોતાના વખતમાં ચોમુખજી તરફનો મોટો કિલ્લો થોડોક પડી ગયેલને ફરી કરવા તે ભાગને અંદરથી-પાયામાંથી નવેસર કામ ખોદતાં બે-ત્રણ હાથ જમીનમાં મોટા ચોખાનાજ ઘાટના મોટા-નાના અને જાડા-પાતળા 'સ્ફટિકના ચોખા' ઢગલાબંધ નીકળ્યા. જે ઘણા

યાત્રુ તથા ભાટલોકોએ સારી રીતે ત્યાં જઈને લીધા હતા. જે ચોખો હજુ કેટલાકો પાસે હશે. તેથી 'ચોખાખાણ' વર્ત્તમાનમાં કાચના રૂપમાં પણ પ્રગટે છે.

વ્રહસંરોહણિ ઔષધિ.

નાના નાના વૃક્ષો ઉલખાજળથી તે ચિલ્લણના ગાળા સૂધીમાં અન્ય વૃક્ષના જથ્થા ભેગા ઉગી નીકળે છે, તો તે જાણકાર હોય તોજ લાભે. સં. ૧૯૫૫–૬ ના છ ગાઉ જતાં એક બાઇને ઠેશ વાગ્યાથી પગના અંગુઠાનો નખ નીકળી જતાં લોહીને દૂર કરવા તેવા પાંદડાં ચુંટતા ચુંટતા એક પાંદડું એવું આવ્યું કે અંગુઠા ઉપર લગાવતાં ચોંટી ગયું ને લોહી નીકળતું બંધ થયું. આ બાઇ ડુંગતી ડુંગતી તલાવડીએ આવતા જાણકારોએ પૂછ્યું કે કે બ્હેન કેમ! લોહી બંધ થયું? અમારી પાસે તમાકુ સૂંઘવાની છે, તે દાબો એટલે બંધ થશે. અમને તે વખતે યાદ ન આવ્યાથી ચાલવા માંડયું. બાઇ બીતી બીતી પાંદડા તોડીને લોહી લુંછતી. તેમાં આ એક ખંડિત પાંદડું ચોટેલને ઉખેડી બતાવે છે, તો કાચો જીવતો નખ થોડી વારમાંજ આવી ગયો, જો સાંજ સુધી પાંદડું ઉખેડયું ન હોત તો જરૂર પાકો નખ બંધાઇ જાત. તો ઘા રૂઝાવાની પણ વેલ વૃક્ષૌષધિ છે. તેમજ દવાઇની ઘણી ચીજો શેત્રુંજા ઉપર સાક્ષાત્ છે.

રસ કુંપિકા વાવડી.

ચિલ્લણ તલાવડીની પાછળ ૦ાા ગાઉ આશરે એક વાવ નાની નાજુકને સાંકડી આવે છે. તેવાજ આકારની રસકુંપિ-વાવ પાંચસો કદમ દક્ષિણ દિશામાં આવે છે. આ વાવને છપ્પનીયામાં ઘેટીના એક ખડભારિયા દંપતિને ભેટો થયો હતો. બીજી વખતે તપાસતાં તેને પણ હાથ આવી નહીં. તો આ વસ્તુ નિર્લોભિ અને દયાર્દ્ર દિલનો ગંભિર ધર્મીજીવ હોય તોજ તેને દર્શન આપે. શોધખોળ કરે તો જેટલું જુના ગ્રંથોમાં છે તેટલું આ કાળે અલ્પ, પણ છે છે ને છે.

' એક જ વીર. '

(છપ્પો)

એક જગતમાં વીર અરે મેં નયણે નિરખ્યા,
એક જગતમાં વીર પ્રભુ મેં પ્રેમે પરખ્યા,
એક જગતમાં વીર ધીર અતિ એ જાણું,
એક જગતમાં વીર મહા શૂરવીર વખાણું,
દેવ મનુષ તિર્યંચના, ઉપસર્ગો વેઠ્યા અતિ;
એજ વીર જગ જાણીયે, ' મહાવીર ' શાસનપતિ.

શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપર નવટુંકના કુલ દહેરાં, દહેરીઓ, અને પ્રતિમાજી તથા પગલાંની સંખ્યા.

	દહેરાં,	દહેરી,	પ્રતિમા,	પગલાંજોડ
૧ આદિશ્વરદાદાની ટુંક—				
રતનપોળ—	૨૦	૨૩૪	૩૩૫૦	૧૬૯૫
વિમળવસી—	૩૫	૬૦	૧૪૧૦	૨૧૦
નરસી કેશવજી—	૨	૭૦	૭૦૨	૨
૨ મોતીશા શેઠની ટુંક—	૧૭	૧૫૦	૨૬૦૧	૧૪૫૭
૩ બાલાભાઈની ટૂંક— (અદભુતજી સાથે)	૬	૧૫	૩૦૫	૨
૪ પ્રેમચંદ મોદીની ટૂંક—	૭	૫૧	૪૮૦	૧૪૬૦
૫ શેઠ હેમાભાઇની ટુંક—	૪	૪૪	૩૨૫	૩
૬ ઉજમબાઇની ટુંક—	૩	૬	૨૭૫	૧
૭ સાકરચંદ પ્રેમચંદની ટુંક—	૩	૩૧	૧૫૧	૯
૮ છીપાવસી ટુંક— (પાંડવસાથે)	૫	૫	૧૦૩૬	૧

૯ ચોમુખજીની ટુંક—				
ચોમુખજી—	૧૩	૭૪	૭૦૬	૪૧૫૬
ખરતરવસી—	૧૧	૧	૧૮૦	
નરસી કેશવજી—	૨	૨૦	૨૩૦	
	૧૨૮	૭૬૧	૧૧૭૫૧	૮૯૯૬

એવી રીતે મોટા દહેરાસર સવાસો, દહેરીઓ પોણાઆઠસો, પાષાણના જિનપ્રતિમા પોણા બારહજાર, અને ચરણ–પાદુકા જોડ કંઇકઉણું નવ હજાર છે. તે સિવાય ધાતુની પ્રતિમાઓ, સિદ્ધચક્રો, શેઠ શેઠાણી, મુનિરાજો, દેવદેવી, અને હનુમાન, વાઘ (સિંહ) સર્પ, મયૂર, અને હંસાદિ તિર્યંચોની પણ ઘણી મૂર્તિઓ પાષાણની છે. એ ઉપર મુજબની સંખ્યા મોટા કિલ્લાની અંદર જાણવી.

કિરણ ૧૧ મું.

વિમળવસીમાં ચક્રેશ્વરી માતા.

આ દેવી તિર્થ રખવાળી તથા શાસન રખવાળી કહેવાય છે. પણ પ્રથમ તિર્થંકર દેવાધિદેવ ઋષભદેવ ભગવાનની યક્ષિણી-અધિષ્ટાયિકા દેવી છે. તેનું મૂળસ્વરૂપ અષ્ટ ભુજાળી અને ગરૂડ વાહન છે. ત્યારે હાલમાં તેની મૂર્તિ ચતુર્ભુજા અને સિંહના વાહનની સ્થાપના મોટે ભાગે જોવાય છે. તેનું કારણ સમજાતું નથી. પરંતુ વિદ્વજનો શોધ કરવા બુદ્ધિ વાપરે તો સમજી શકવાને અસંભવ નથી. આ મહાદેવીનું અપરનામ અપ્રાતચક્રા દેવી છે. અને સોળ મહાવિદ્યાદેવી પૈકીની એક વિદ્યાદેવી પણ ગણાય છે. આ દેવીની સ્થાપના પ્રતિષ્ટા ઉદ્ધારકે સં. ૧૫૮૭ માં કરી છે. જાણવા વિચારવા યોગ્ય.

આ દહેરાંના મંડપમાં (જાળીના પગથિયાંથી.) વચ્ચે એક ગજ આશરે ઉંડો ચોરસ ખાડો–કુંડ બનાવેલ છે. તેના ઉપર બંધ બેસતું પત્થરનું ઢાંકણુ બનાવ્યું છે. કે જેથી દર્શનિકોને અડચણ રૂપ ન થાય. આ ઠેકાણે કેટલાક વર્ષોથી બે વખત દરપ્રતિવર્ષ હવન થાય છે. ત્યારે કુંડી ઉઘાડે છે. પ્રથમ હવન આસો શુદિ ૮ નું શ્રી સંઘ શેઠ

આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી કરે છે. તેમાં દાડમ પ્રમુખ ફળ તથા ગુલાબાદિ સુગંધી પુષ્પો કે જે સચિત્ છે. તે હોમાય છે. અને હોમ પ્રાયઃ મુનિમના હાથે કરાય છે. બીજું હવન પાલીતાણા રાજ્ય તરફથી આસો શુદિ ૧૪ ના દિને થાય છે. આ વેળા ગામમાંથી થોડાક દરબારી માણસોને તેના ગોર વિગેરે આવીને તેજ જગ્યામાં હવન કરે છે. અને તે પણ નાળિએર અને પુષ્પાદિ જોઇતી સઘળી ચીજો હોમે છે.

એમ સંઘ તરફથી અને રાજ્ય તરફથી થતાં હવન વગર પ્રસંગે કાયમના પેસી ગયા છે. તે જાહેર છે. ઘણાં આચાર્યાદિ મહા મુનિવરો પણ સારી રીતે જાણે છે.

સિદ્ધાચળ ઉપરની જગ્યામાં હજુ આ સ્થાન અને જોડનું નેમજીની ચોરીનું પ્રગટપણે પ્રાચિનતા સૂચવનારૂં દેખાય છે, તે જોનારની બુદ્ધિ તેને ભાન કરાવે તેવું છે.

હવે અત્રે પણ ચતુર્ભુજા અને સિંહ વાહનવડે માતાજી બિરાજમાન છે. તો ઘણા ડાહ્યા અને અનુભવી સારા ક્ષયોપશમ વાળી સદ્બુદ્ધિ ધરાવતા વિદ્વાનો અનુમાન પ્રમાણથી સિદ્ધ કર્યા પેઠેજ જણાવેલું અને જણાવે છે કે શ્રી મુનિસુવ્રત પ્રભુના શાશનમાં થયેલા 'શ્રીપાળમહારાજા અને મયણાસુંદરી' ને મૂળ રૂપના બદલે આ ચતુર્ભુજા ને

સિંહ વાહનથી યુક્ત દર્શન દીધા હોવાથી તે રૂપે પણ સ્થાપના સંભવે છે.

હાથીપોળ સંબંધી જાહેરખબર.

સં. ૧૮૬૭ ના ચૈત્ર શુદિ ૧૫ ના રોજ સંઘે ભેગા મળી જાહેર કર્યું છે કે–હાથીપોળમાં કોઈએ દહેરાં બાંધવા નહિં. અને જો કોઇ બાંધશે તો તે સંઘનો ખૂની ગણાશે. સંઘે ભેગા મળીને લખ્યું છે. માટે તેની ઉત્તર દક્ષિણ દિશામાં અંદર દેહેરાં બંધાવવા નહિ. સં. ૧૮૬૭ ના ચૈત્ર શુદિ ૧૫ ના રોજે લખ્યું છે. સહી છે.

ભરતચક્રિએ ભરાવેલ બિંબોનો પ્રભાવ.

સિદ્ધાચળના પ્રથમોદ્ધારક આ ચાલુ કાળમાં ભરતચક્રવર્ત્તિ થયા. તેમણે મણિમય જિન પ્રતિમાઓ ભરાવીને પ્રતિષ્ટા કરેલી. તે બિંબો સુવર્ણ ગુફામાં દેવઅધિષ્ટીત પણે હાલ સ્થાપન છે. તે ગુફાનો એક તરફનો મુખ–દ્વારનો ભાગ રાયણના પાસે છે. તો જો તે પ્રતિમાના કોઇ પણ રીતે દર્શન થાય તો તે દર્શનિક જરૂર ત્રીજેભવે મોક્ષપદને પામે છે. કહો કેટલો બધો પ્રભાવ!! (શેત્રુંજયમહાત્મ્ય.)

એકજ લંછનના અષ્ટાપદજીના દહેરાના મૂળનાયક બંને બિંબ.

દાદા ઋષભદેવજીના સ્થુલ દેહને, આ પર્વતની ટોચે જ્યાંથી મોક્ષમાં ગયા તે ભૂમિ ઉપર અગ્ની સંસ્કાર કર્યો, તે જગ્યાએ તેમના પુત્ર ભરત ચક્રિએ ચૈત્ય–દહેરૂં બંધાવીને તેની ચોતરફની પીઠ ઉપર હવે પછી થનારા ત્રેવીશ અને ઋષભદેવ પ્રભુ મળી (૪–૮–૧૦–૨=૨૪) ચોવીશે જિનેશ્વરની માનોપેત પ્રતિમા ભરાવીને સમનાશાએ સ્થાપી. તેજ રીતે જ્યાં જ્યાં અષ્ટાપદજીનું દહેરાસર હોય. ત્યાં તેમજ સ્થાપના વગર માનવાળાં બિંબોથી આ કાળે સ્થાપના પ્રતિષ્ટા હોય છે. સિંહનિષેધ્યા આ દહેરાનું નામ જાણવું,

હવે સિદ્ધાચળજી ઉપરના દહેરામાં ચારે બાજુની મળીને ૨૪ પ્રતિમાં બરાબર છે. પરંતુ મૂળનાયકના બંને બિંબ શ્રી **ધર્મનાથ** પ્રભુના છે. તો ચોવીશમાં કયા પ્રભુની પ્રતિમા નથી? તેની કોઇએ અદ્યાપિ સૂધીમાં શોધ કરી છે? શેઠ આ૦ ક૦ ની પેઢી દફ્તરે તો નોંધ હોયજ માટે તેણે ખુલ્લું કરવું.

કિરણ ૧૨ મું.

શ્રી તિર્થપતિ દાદાનાં દહેરાની હકીકત.

તિર્થાધિપતિ દેવાધિદેવ પ્રથમ તિર્થંકર શ્રી આદિશ્વર પ્રભુનું દહેરાસર તે આખા સિદ્ધાચળ તિર્થરાજનું 'નાક' છે. આ દહેરાસરનું નામ વિક્રમ સં. ૧૬૫૦ થી '**નંદીવર્દ્ધન પ્રાસાદ**' રાખી સંઘને જાહેર કર્યું છે. ખંભાત નિવાસી તેજપાળ સોનીએ કરેલા જિર્ણોદ્ધારના કાર્યની સફળતા મહાન્ ઉદ્ધારકની પેઠે માની અગણિત દ્રવ્ય ખરચ્યું. સોની મજકુરે જિર્ણોદ્ધાર મહોત્સવ માટે ખંભાતથી શ્રી સિદ્ધાચળજીનો સંઘ, તપાગચ્છાધિપતી, મોગલ પાદશાહ પ્રતિબોધક શ્રી વિજયહીરસૂરિશ્વરજી ગુરૂવર્યના ઉપદેશથી લાવ્યા. ત્યારે તેના ભેગા ૭૨ ગામના સંઘ હતા. તેનો એકંદર ૧૨૫૦૦૦) સવાલાખ યાત્રિકો હતા. સંઘનો પડાવ લલિતાંગ સરોવરની પાળ–પાજ ઉપર તંબુ ડેરા પૂર્વક નાંખ્યો હતો. આશ્ચર્યની વાત એ છે કે સવાલાખ યાત્રુ એક રસોડે જમતું, ગુરૂ કૃપાનું એ ફળ કોઇ અપૂર્વ છે. આ વખતે પાલીતાણાનો દેખાવ રોનકદાર થઇ રહે તેમાં આશ્ચર્ય નથી. ઉપરોક્ત સઘળી હકીકત દાદાના દહેરાના બહાર જ્યાં બે બાજુ મોટા ઘંટ છે. તેની

બંને બાજુ મોટા ‘શિલાલેખ’ છે, તે એક વર્ત્તમાન ઉદ્ધારક કર્માશાહનો છે. અને બીજો તેજપાળ સોનીના જીર્ણોદ્ધારનો છે તેમાં કોતરેલ છે.

વળી દાદાના દહેરાંનાં શિખર જેવું રચનાત્મક શિખર પણ કોઇસ્થાને હાલસુધી જણાયું નથી. દહેરાંના ચોકના તળથી (૫૨) બાવન હાથ ઉંચાઇએ છે. તેના ઉપર ૧૨૪૫ કુંભ-કળશ મૂકયા છે. ૨૧ સિંહ, ૪ યોગિણીઓની મૂર્તિ ચારેદિશે મુકી છે. યથાસ્થાને સ્થાપિત કરેલા ૧૦ દિગ્પાળ છે, ૩૨ પૂતળીઓ છે. ૪ મોટા ગોખ છે. અને સુંદર નકશીવાળા ૩૨ તોરણથી અલંકૃત છે. દહેરાને ફરતી ચોમેર દેવકુલિકા છે તે સર્વે જિનપ્રતિમાઓથી ભૂષિત છે. વળી બધા મળીને ૭૪ સ્થંભો લાગેલા છે. દહેરાસર બે માળનું દર્શનિક છે.

તિર્થપતિ દાદાનું દહેરાસર વિ. સં. ૧૦૮ માં કાઠિયાવાડના મહુવાબંદર-મધુવતિ નિવાસી જાવડશાહે બંધાવીને તેરમો ઉદ્ધાર કર્યો છે. જેને આજે ત્યાસી અધિક આઢારસો (૧૮૮૩) વર્ષો થયાં. તેજ દહેરાસરમાં વર્ત્તમાન સોળમા ઉદ્ધારક ચિત્તોડ નિવાસી શેઠ કર્માશાહ તોલાશાહે સં. ૧૫૮૭માં પ્રથમ તિર્થંકર શ્રી આદિશ્વર ભગવાન ઉર્ફે શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુની મહાન પ્રતિમા ગુજરાતી વૈશાખ વદિ ૬ એટલે મારવાડી જેઠવદિ ૬ ના દિને

પ્રતિષ્ઠીત કરી આખા તિર્થંરાજના પતિ મુળનાયક જાહેર કર્યા છે. તેને આજે ચાર અધિક ચારસો (૪૦૪) વર્ષ થઇ ગયા, અને જે તેમની વર્ષગાંઠ આખા ભરતખંડના ગામે-ગામના જૈન સંઘે યથાશક્તિ પાળવી-ઉજવવી જોઇએ. આ દિવસને જૈન તહેવાર ગણીને એટલે સાચાને સાચું માન આપીને આપણી સંઘની 'આણંદજી કલ્યાણજી' ની અમદાવાદની મુખ્ય પેઢી તરફથી સં. ૧૯૭૦ માં જાહેર ખબર પ્રગટ કરવામાં આવી છે. તે આ પ્રમાણે.

જાહેરખબર.

તિર્થાધિરાજ શ્રી આદિશ્વર ભગવાનની વર્ષગાંઠનો દિવસ વૈશાખવદ ૬ નો છે. તે દિવસ જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવાની જરૂર છે. માટે આ પેઢીના વહિવટ કરનારા પ્રતિનીધીઓની કમીટીએ ઠરાવ કર્યો છે કે વૈશાખવદ ૬ (મારવાડી જેઠવદ ૬) નો દિવસ આદિશ્વર ભગવાનની વર્ષગાંઠનો છે. માટે તે દિવસ જાહેરતહેવાર તરીકે પાળવા ગામે ગામના સંઘને ખબર આપવામાં આવે છે, જે મજકુર દિવસે જાહેર તહેવાર દરેક ગામના સંઘે પાળવો.

શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી
ની ઓફીસ.
ઝવેરીવાડા—અમદાવાદ
સં. ૧૯૭૦ ના જેઠ શુદ ૫ શનિ.
તા. ૩૦-૫-૧૯૧૪

સહી.
મુળશંકર જેઠાભાઇ
મેનેજર.

નોટઃ—જો તમો શ્રી સકળ સંઘને તિર્થરાજ પ્રત્યે સાચું માન અને સાચી લાગણી હોયતો પર્વરાજ સંવત્સરીના પેઠેજ વૈશાખવદિ ૬ જરૂર આખો દિવસ પાળીને પેઢીનું અને તિર્થરાજનું બહુમાન વધે તેમ પોતાના ગામમાં બંદોબસ્ત કરશો.

અંદરથી ભમતિનો પુરાવો.

દાદાના દહેરાંને બંધાયા હાલ 'ત્યાસી અધિક અઢારસો' વર્ષ થયાં છે તો તેની મુળ સ્થિતિ નથી. કેમકે પંદરમા ઉદ્ધારક શેઠ સમરાશાહના સ્થાપિત મુળનાયક તિર્થપતિ દાદાનું બિંબ ગાદી ઉપરથી ઉઠયું–ખસ્યું નથી. આ વખત સૂધી મુળરૂપે ગર્ભદ્વાર હતો. એટલે અંદરથી એક ભમતિ સ્થાપનની નિશાનીમાં દાદાની જોડમાં ઘરઘર તરફ બંને બાજુ અકેક ઉંડાણુવો ગોખ પ્રતિમા સહિત છે. તેથી ગભારો વિશાળ અને ભમતિવાળો સિદ્ધ છે. હવે મુળનાયક દાદા સમરાવાળુ ચમત્કારિ બિંબ નહિં ઉઠયાનો ચોક્કસ પૂરાવો તો એ છે કે મુળનાયકના મસ્તકના બરાબર ભાગમાં મથાળે શિખર યા ઘુમટ આવે. તો હાલના મુળનાયકના મસ્તકથી શિખર કાંઇક છેટે છે. એટલુંજ નહિં પણ ઉપરના ચોમુખજી પણ તેટલેજ અંતરે છે. ને તે ચોમુખની સ્થાપના પંદરમા ઉદ્ધારના પ્રભુજી ઉપર છે. જે

માપથી જોઇએ તો વર્ત્તમાન મૂળનાયક દાદા ઉપર નથી તે સિદ્ધ છે તે આપણુનેજ આપણી નિર્મળપણાની બુદ્ધિથી બિનસંદેહે માલુમ પડે તેમ હજુ થોડુંક રચનાત્મક રહ્યું છે. તે પુરાતનની સાક્ષાત્ નિશાનિ છે. સદરહુ બાબતમાં વર્ત્તમાન ઉદ્ધારકને અધિષ્ટાયિકા ચક્રેશ્વરીદેવીએ ચમત્કારી પરછો બતાવ્યા બાદ પ્રથમના મુળનાયકના આડી શિલા-પાટ સળંગ જડી દીધી એટલે ગભારો ટુંકો થયો અને તેના ઉપર પબાસણ અને પરઘર હાલ બિરાજતા દાદા માટે સ્થપાયા. મસ્તકના મથાળ ઉપર અદ્યાપિપર્યંત માળ ઉપર કંઈ નિશાની જણાતી નહોતી. તેની ખબર જ્યારે ધ્યાન ખેંચનારી પેપરો અને વર્ણનાદિમાં પ્રગટ જોવાણી. અને વેણીચંદ સૂરચંદ જેવાએ માપ્યા પછી હાલના વર્ત્ત-માન આદિશ્વર ભગવાનની ભવ્ય પ્રતિમા જે તિર્થાધિરા-જના પતિ–રાજા છે. તેમના બરાબર મસ્તકના મધ્યભાગે મેડા–માળ ઉપર કમ્મરપુર કાષ્ઠનો કઠેડો સ્થાપ્યો છે. લગભગ પચીશ વર્ષને આશરેથી આ પણ એક જાતની મહાન્ આશાતના દુર થઇ. જોવા ઇચ્છનારે દાદાના દહે-રાના બીજે માળે ચડીને જોવું. કિમ્બહુના!!

દાદાના ચોકનું તળિયું—(જ્યાં રથયાત્રા કઢાય છે તે.) તેની પણ બાંધણી વિચિત્ર પ્રકારની આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરનાર છે. ઉપરનું પ્રથમ હાલ આરસથી અલંકૃત

કર્યું. સં. ૧૯૪૩ તે આરસની નિચે તે પહેલાં પત્થર અને ચૂનાનું છે. તેની નિચે આશરે બે અઢી ફૂટ ઉંડાઇએ બાંધેલ પત્થર અને ડુંગરી પત્થરા છે. તેને ફોડતાં કોઈ કોઈ ઠેકાણેથી પાણીનો ઝરો નીકળે છે, તે પાણી ઉલેચી નાંખતા નિચેનો અને જોડેનો ભાગ ચૂનાથી બાંધેલો છે. એમ દાદાનાં દહેરાંનાં ચોકનું તળિયું ત્રેવડુ (ત્રણ થરૂં.) બાંધવામાં આવેલુ માલુમ પડ્યુ. આ ચોકમાં લોખંડના બાર સ્થંભોથી છત્રી પહેલી ખંભાત નિવાસી શેઠ પોપટભાઇ અમરચંદે બંધાવ્યા પછી થોડાક વર્ષે એક સ્થંભનું વચમાંથી અકસ્માત રીતે ફાટવું થતાં અને તેમાંથી એક ટુકડો ઉડીને મંડપ છત્રીની બહાર પડ્યો. ત્યાર પછી તે સ્થંભોના ઠેકાણે બીજા સ્થંભો વધારે ઉંડાઈમાં નાંખવાને તળિયું, સ્થંભ નાંખવાના ખાડાને ખોદ કામ કરતાં ઉપર પ્રમાણેનું બાંધકામ જોવાયું છે. જેના જોનારા હાલ ઘણાં માણુસો જીવે છે. તો બાંધનારની બુદ્ધિ અગમ્ય છે. ત્યારબાદ આ નવા લોખંડી મંડપની રચના ચિત્તાકર્ષક શ્રી સંઘને બાહ્યાભ્યંતર શાંતિ પમાડે છે.

રતનચોકના દહેરાં.

ચોકમાં આવેલાં જિનાલયો જૂના વખતના જોવા લાયકના છે. ચોકની જગ્યા પણ ઘણા જૂના કાળથી સ્થા-

વિત્ર થયેલ છે કે તે જગ્યામાં ઘણીવાર દહેરાંઓ બંધાઇ ચુકયા છે. અને હવે પછી પણ બંધાશે. અને તેના વચ્ચે તિર્થંપતિ દાદાનો મહાન્ પ્રાસાદ શોભી રહેશે. એમ દરેક ચોવીશીમાં થયા કરે તેમ ગ્રંથોમાં સુવિહિત પ્રખરપંડિત જૈનાચાર્યો જ્ઞાનિ વચનાનુસારેજ ભાખીને લખી ગયા. તેવા ઉત્તરોત્તર થયેલા મહા ઉપકારી મુનિગણે પણ સ્વહસ્તે લખીને આપણા સંઘને ઉપકારી બનાવેલ છે.

રાયણ.

તિર્થાધિરાજ અનાદિ પ્રાયઃ શાશ્વત્ છે. તેમ **રાજાદનિ** (રાયણ.) પણ પ્રાયઃ શાશ્વત્ છે. અને કાળના વહેવા સાથે તે પણ વધે ઘટે છે. પરંતુ તે રાયણ વૃક્ષનો સર્વથા નાશ થતોજ નથી. તિર્થાધિરાજ ઉપર તિર્થંકરોના માટે **સમવસરણ** ની રચના ફક્ત રાયણ નિચેજ દેવો કરે છે ને કરશે વળી પ્રતિમા છે. તેથી આ રાયણ વંદનિક પૂજનિક માટે છે. આશાતના નહિં કરવી.

દાદા તિર્થાધિપતિની **વૈશાખ વદ ૬ ની વર્ષગાઠનો** શુભ દિવસ હજુ આશરે પંદર સોળ વર્ષ ફક્ત ઉણે પાંચમા એટલે ચાલુ આરાના છેડા સૂધી જયજયકાર પણે વર્ત્તાશે અને કંઇ ઇતિ નહિં નડેતો આ દાદાજી પણ તેટલાજ વર્ષો આપણને-ભવ્યાત્મજનોને દર્શન આપશે.

એટલે દાદાજીની પ્રતિમા, તથા વર્ષગાંઠનો શુભ દિવસ, આજથી (સં. ૨૪૬૧ થી) અઢારહજાર પાંચસો ને વીશ. એટલો કાળ મહિમા પૂર્વક આ તિર્થાધિરાજ સિદ્ધાચળ ઉપર તપશે. (**જ્ઞાનીવચનાત્–રાસાદિશાક્ષી**).

કેટલાકો આ દેહેરૂં સં. ૧૨૧૩ માં ચોદમોદ્ધારક **બાહડમંત્રી** નું બંધાવેલ જણાવે છે. તો ઉપસ્થિત કારણ **કાષ્ટચૈત્ય** બતાવીને ઉંદરે દિવાની દિવેટ લઇ જતો જણાવ્યાનું છે. અને જે બનાવથી બાહડ મંત્રીએ આ પાષાણ ચૈત્ય બાંધ્યુ. પરંતુ આ બાહડ પહેલાં અને પછી થયેલા સત્યશોધક જૈન વિદ્વાન મુનિવરોએ ચરિત્ર અને રાસાદિ સ્વકૃતિમાં દાદાના આ દેહેરાંને જાવડશાહ ભાવડશાહ કાશ્મીર દેશવાળાએ બંધાવ્યું જણાવ્યું છે. કાષ્ટના દહેરાંની ઉંચાઇ બાવન હાથની સંભવતી નથી. અને જાવડશાહ અને તેના પત્નિ **જયસિરી** ધ્વજાદંડ ચડાવતાં શુભ ભાવનામાં તલ્લિન થતાં વાયુ યોગે ઉંચા શ્રૃંગ પરથી પડી જઇ તત્કાળ મરણ પામી ચોથા દેવલોક ગયા. (વજ્રસ્વામી-વચન.) તો સિદ્ધ થાય છે કે વર્તમાન દેહેરાસર ખુદ જાવડશાહનું બંધાવેલ છે. અને બાહડમંત્રીએ જોઇતું રિપેર–સમારે કામ દહેરાનું કરાવીને ઉદ્ધાર કર્યો છે. એ નિઃસંદેહ સમજાય તેમ બાંધણીથી સ્પષ્ટતા થાય છે.

કેટલાકો કહે છે કે તેજપાળ સોનીના જિર્ણોદ્ધારમાં તિર્થપતિ દાદાની પુનઃ પ્રતિષ્ટા હીરસૂરિજી મહારાજે કરી છે. તો તે પણ તેમ નથી. પણ દાદાને ઉત્થાપન કર્યો વિના અડખા પડખાનું રિપેર કામ બહુ ઉપયોગથી દશ મહિનામાંજ પૂર્ણ (કેટલાક નવા કામ પૂર્વક) કરેલ છે. અને પ્રતિષ્ટાનું સૂચવન એટલા પૂરતું છે કે મહાન્ ઉદ્ધારના જેવા આ જિર્ણોદ્ધાર (નાનો ઉદ્ધાર.) થયો છે. તેનું અવિધિ આશાતના થયેલીને દૂર કરવા પૂરતી સમજવી. (પંજાબી વિ. કમળસૂરી વચનાત.) જેની શાક્ષીમાં વર્ષગાંઠ (વૈ૦ વદિ ૬) બદલાય તે બદલાણી જોવાણી નહિં.

તિર્થપતિ દાદા ઉપર વિજળી પડયાનો ચમત્કાર.

સં. ૧૮ ના સૈકામાં સિધ્ધાચળ ઉપર ખુદ આદિશ્વર ભગવાનનાજ દહેરામાં પડી. અને સર્વ શરીરથી દૂર રહીને ફક્ત નાશિકાના ટેરવાને ખંડિત કર્યું. આ વિજળીએ શિખરના ઘુમટને ફાડી માળ ઉપરના ચોમુખના ખુણાના ભાગને ચીરો પાડીને નિચે ગભારામાં ઉતરી. ને નાકને ખંડિત કરીને નીચેના નમણકુંડીના ખાળિયાદ્વારા બહાર નીકળી. જ્યાં જ્યાં બાઈસાહેબ (વિજળી) ફર્યો, તે તે જગ્યાએ ફાટ, ચીરો અને કાળાશનો ભાગ પડી ગયો હતો. જેનો દેખાવ ઘણા વર્ષ રાખ્યો હતો.

સંઘની માન્યતા, ખંડિતપ્રતિમા પૂજાય નહિં.

તેથી તિર્થરક્ષકોએ પાલીતાણાના મહાજન સાથે મળી તેમની જગ્યાએ તેના જેવું બિંબ પધરાવવું. માટે તેને ઉત્થાપન કરવા. પણ પ્રથમ શોધ બિંબની કરતાં સૂરતથી તારાચંદ સંઘવીએ તમામ આપવાને જણાવ્યું. તેથી મૂળનાયક નવા આદિશ્વર, પગલાં, મોટા નાના કાઉસ્સગિયા, ચક્રેશ્વરી, યક્ષ અને શાંતિનાથ આ રીતે પરિવાર પાલીતાણામાં આવ્યો. એટલે મૂળનાયક દાદાને ઉત્થાપન કરવા શરૂ કર્યું.

ચમત્કાર પછી છેલ્લે 'માં' કારો.

પ્રભુના ગોઠણ–ઢીચણ તરફથી ખોદીને કોશને ઢીચણ નિચે ભરાવતાજ કીટિકાનો પોપડે પોપડાવાળો જામેલો અને દોડતો થર નીકળ્યો. આથી બીજા ઢીચણ તરફના ખભા તરફ ખોદીને કોશ ભરાવતા મંકોડાનો ઉડતો સમુહ નીકળ્યાથી સિલાવટ મીસ્ત્રી મજૂર ગર્ભદ્વારમાંથી મંડપમાં આવ્યા. આજે કામ બંધ રાખીને બીજે દિવસે યુક્તિપૂર્વક ઉઠાડવાનો આરંભ થયો. એટલે થોડીવારે 'માં' કારો થયો. પણ કામ શરૂ રાખ્યાથી મોટા અવાજે ભિષ્મ 'માં' કારો થતાંજ જેમતેમ સર્વે માણસો બહાર નીકળી ગયા. આથી શેઠિયા લોકો વિચારમાં પડ્યા !

રાત્રિના સ્વપ્ન.

શેઠને તથા સેવકને અધિષ્ટાયિકાએ સ્વપ્નદ્વારે કહ્યું કે–તમો કોઇ મેહેનત કરશો નહિં. ઉદ્ધારનું બિંબ ઉદ્ધારકથી ઉઠી શકે. અને આ બિંબનું પૂજન હોઇ શકે. માટે તમો નાશિકાના ટેરવાને સોના કે રૂપાથી અલંકૃત કરી તે ભાગને નાશિકા જેવું થવા મોતીનો ઓપ કરો.

વિસ્મય પામેલ સંઘ હર્ષિત થયો. અને પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના કરી સ્નાત્ર ભણાવ્યું. છેવટે નાશિકાનું ટેરવું ઉપર કહ્યા પ્રમાણે થયું. છેલ્લે આ બાબત કેટલાકોએ એવું જાહેર કર્યું કે–નમણ કરતાં નાકને કળશો જોરથી અથડાતાં નાશિકા ખંડિત થઇ; પરંતુ તે જૂઠી વાત. અને વિજળીની સાચી વાત દશ્યો સહિતની છે.

સૂરતથી આવેલ આદિશ્વર ભગવાનનું મહાન બિંબ અને પરિવાર.

"શેત્રુંજા માટે નવા આદિશ્વર ભગવાન આવ્યા." એમ આખા ગામમાં અને નજિક તથા દૂરના ગામોમાં શબ્દ વ્યાપી ગયો. હવે આ મોટા પરિવાર વાળા બાપજી–દાદાને ક્યાં પધરાવવા તેની ચિન્તા થઇ. છેવટે હાલ જ્યાં બિરાજે છે, તે મંત્રી ભાઇઓના દહેરાંમાંહેની પ્રતિમાં બીજે સ્થાપી. અને પબાસણ નીચું ઉતારીને મૂળનાયકને સ્થાપિત કર્યા.

અને પરિવાર સઘળો ત્યાંજ સ્થાપન કર્યો. ફક્ત તેની ચક્રેશ્વરી દેવીને હાલની ચક્રેશ્વરી માતાનું દેવાલય છે, તેની જોડે આવેલ દહેરીમાં પધરાવ્યા છે. કહો વિદ્યુતબાઇ કેવી રીતે આવ્યા. અને કેવી રીતે નીકળ્યા. અને દાદાને નમીને ચાલ્યા ગયા. તે અરસાના ભોળા અને ભદ્રિક શુદ્ધ દિલના શુભેચ્છક જીવોની સંખ્યા સારી હતી; તેથી અધિષ્ટાયિકોની જાગતિ જ્યોત રહેતી, તેથી સંઘ રખવાળા અધિષ્ટાયિકા દેવોએ શાંતિદાયક પૂર્ણ ચમત્કાર સંઘને બતાવ્યો.

આદિશ્વર ભગવાનની નવી પ્રતિમા તિર્થપતિ માટે સપરિવારે શેત્રુંજા ઉપર પધરાવ્યા.

તારાચંદ સંઘવીના સંઘે ધામધૂમથી પાલીતાણામાં પ્રવેશ કર્યા બાદ સઘળી પ્રતિમા શુભદિવસે શેત્રુંજા ઉપર લાવ્યા. ત્યારે મૂળ મૂળનાયક ને ઉત્થાપન કરવાનું ચાલુ થવાને કામ હાથ ધર્યું ન હતું. તેથી આ મોટા પરિવાર વાળા નવા પ્રતિમાજીને મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળ તેજપાળના દહેરાંમાં (નાની નાની પ્રતિમા હતી, તેને બીજે સ્થાને પધરાવીને) પબાસણ ઉતરાવીને તેના ઉપર નવા આવેલ દાદાને પધરાવ્યા. અને પોતાના પડખાના અને પરઘરના કાઉસ્સગિયા પ્રતિમા ગભારાસાંના કરતા મોટા હોવાથી બહાર બારણા પાસે સ્થાપ્યા. અને રંગમંડપમાં એક આ-

ટલા–પીઠિકા ઉપર **શાંતિનાથ** સ્થાપ્યા. અને તેના સામે ઓ-ટલા–પીઠિકા ઉપર **ચરણ** સ્થાપ્યા. અને અધિષ્ટાયિકા **ચક્રે-શ્વરી**દેવીને હાલના ચક્રેશ્વરીના દહેરાંની લેનમાંજ છ–સાત ડગલે છેટી દેવકુલિકામાં સ્થાપન કરી. જે વર્ત્તમાનમાં પણ સઘળું તેમનું તેમ છે.

હવે દાદાજી નહિં ઉઠવાનું જાહેર થયું. એટલે આ નવા મોટા કદના પ્રતિમાઓને સ્થાપન કાયમ કરવાને કોઇ તેવું મોટું દહેરાસર નહોતું. તેથી પબાસણાદિ જગ્યા સુધારીને ત્યાંને ત્યાંજ (હાલ છે તેજ દહેરામાં.) સ્થાપન પ્રતિષ્ઠીત કરવામાં આવ્યા. અને ત્યારથી **નવા આદિશ્વર**ના નામથી સંઘ બોલીને ઓળખવા લાગ્યા. જે હાલ તેમજ તે આદિશ્વર બિંબ અને દહેરૂં ઓળખાય છે.

સં. ૧૯૭૮ માં વિદ્યુત્પાત ખાસ દાદાનાજ દરબારમાં.

ઘણે વર્ષે વળી **વીજળી** તિર્થપતિ દાદાના દહેરાંમાં પડી. અને પૂર્વની પેઠેજ ગભારામાં પડી. અને ભિંતોને ચીરા ફાટ પાડીને થોડું ફરનિચર ફોડી પૂર્વની પેઠે નીકળી જવાને ખાળિયામાં પેઠી. આ વેળાએ નમણ કુંડીનું ભુંગળુ ત્રાંબાનું બનાવીને ગૌમુખીના અંદર ઉતાર્યું હતું. એથી અવિત્ર નમણ કુડીમાં વીજળી ખાઇ પડીને ફાવી શકયા

નહિં. પણ ત્રાંબાના નાળવામાં ફસાઇ જઇને તેમાંજ મળી ગઇ. ફક્ત ૧૫૦ રૂપિયા આશરે નુકશાન થયું હતું. આ વેળા દાદાથી દૂર રહી હતી.

થોડાજ વખતમાં સિદ્ધાચળજીને ભેટો.

ત્રીજીવાર વીજળી પડી. સં. ૧૯૮૫

આ વખતે અદભૂતજીના દહેરા આગળ વીજળી પડી. સહેજસાજ નજિવું નુકશાન થયું હતું. ભિંતે તથા નીચે કાળાશ પડી ગઇ હતી,

ભરતચક્રિના ભરાવેલ જિનબિંબના દર્શનનું ફળ.

ભરતરાજાના પ્રથમોદ્ધારના સ્થાપિત મણિમય જિન-બિંબોને, સગર ચક્રિ–સપ્તમ ઉદ્ધારકે અજીતનાથ પ્રભુના ઉપદેશથી ઉત્થાપન કરીને રાજાદનિ વૃક્ષ પાસેની સુવર્ણ ગુફામાં ભંડારવામાં આવ્યા છે. તે પ્રભુ પ્રતિમાના જો કોઇને કોઇપણ રીતે દર્શન થાય તો તે જીવ, જરૂર ત્રીજે ભવે મોક્ષ પદને પામે. આ પ્રતિમાના દર્શનનું ફળ મોક્ષને તદ્દન નિકટ કરે છે. તો તેવા જીવોને કદાચિત લાભ સંભવે.

પ્રકાશ પહેલો સમાપ્તઃ

પ્રકાશ બીજો.

કિરણ ૧૩ મું.

આખા જૈન ભારતમાં સાક્ષાત્ દષ્ટીએ પડતી પ્રાચિન ચીજો.

સંજ્ઞાએ સૂર્ય ને ચંદ્ર વંશી રાજા.

પ્રથમ તિર્થંકર શ્રી ઋષભદેવજીના મુખ્ય પુત્ર ભરત.તેના પુત્ર સૂર્યયશા થયા. ને બીજા પુત્ર બાહુબળજી. તેના પુત્ર ચંદ્રયશા થયા. આજકાલ સૂર્યવંશી રાજાઓ છે. તેનું મૂળ સૂર્યજશા મહારાજા છે, ને મારવાડમાં જયપુર, બિકાનેર વિગેરેના જાણવા. ને ચંદ્રવંશીની સંજ્ઞાથી ઓળખાતા ભાવનગર, પાલીતાણાના રાજા-

ઓનું મૂળ ચંદ્રજશા મહારાજા છે. આ બંને શ્રી ઋષભદેવજી ના પૌત્રો છે. જેથી અત્યારે તેમનાથી ઓળખાતી સંજ્ઞાએ ક્રોડાક્રોડી વર્ષો થયા છતાં સંજ્ઞા સજીવન છે. તેમ સાક્ષાત દૃષ્ટીગોચર છે. શત્રુંજયમહાત્મ્ય અને ત્રેસઠ શલાકા પુરૂષચરિત્રે ઋષભદેવજીના અધિકારમાં છે.

રામચંદ્ર અને રાવણ જૈનરાજાઓ હતા.

દશરથપુત્ર **રામચંદ્રજીએ** જૈનદિક્ષા લઇને પોતાના લઘુ બંધવ ભરત વિગેરે ત્રણ ક્રોડ મુનિઓ સાથે કેવળજ્ઞાન પામીને ભવ્યોને પ્રતિબોધ આપતા પ્રાંતે કર્મ ખપાવી જૈન તિર્થાધિરાજ શેત્રુંજય ઉપર મોક્ષે ગયા. જેની નિશાનિમાં શેત્રુંજે ચડતાં હનુમાનદ્વાર નિચે બાવળકુંડ યા ભુખણકુંડના પાસે આપણા જમણા હાથ તરફ એક દહેરીમાં પાંચ કાઉસ્સગીઆ મૂર્તિ પૈકિ પહેલી બીજી બંને ભાઇઓની છે. તે રામ કેવળી, વીશમાં તિર્થંકર શ્રી મુનિસુવ્રતના શાશનમાં થયા છે. રામચંદ્રજી જૈનધર્મી હતા. શેત્રુંજા મહાત્મ્ય તથા જૈન રામાયણ ગ્રંથોમાં અધિકાર છે.

રાવણ ખૂદ લંકાધિપતિ પ્રતિવિષ્ણુ રાજા પણ જૈન હતો. અષ્ટાપદપર્વતપર સિંહનિષેધ્યા ચૈત્યમાં રહેલ શ્રી ઋષભદેવજીની ખૂદ ભરતચક્રિએ ભરાવેલ પ્રતિમા પાસે પોતાની સ્ત્રી મંદોદરી સહિત નૃત્ય કરી એકતાનથી વિણા વગાડતાં રાવણે

તીર્થંકરગોત્ર બાંધ્યું. અને આવતી ચોવીશીમાં અન્ય ક્ષેત્રે તીર્થંકર થઇ મોક્ષ પામશે. જૈન રામાયણમાં અને ત્રીષષ્ટી શલાકા પુરૂષ ચરિત્રમાં આ અધિકાર છે. જેને હાલ લાખો વર્ષ થઇ ગયા છે. જેની નિશાનિમાં દશમુખ રાવણની મૂર્ત્તિ વિણા વજાવતી અને મંદોદરી નાચ કરતી શ્રી શત્રુંજય ઉપરના અષ્ટાપદજીના ચૈત્યમાં છે.

હિંસામય યજ્ઞ કરનારાં લોકોને વિઘ્ન નાંખવાથી તે લોકો રાવણને ' રાક્ષસ ' તરિકે ઓળખતા હતા. લંકા નગરીમાં રાવણે જૈનધર્મનો ફેલાવો કર્યો છે. અને જીનેશ્વરદેવની સેવા-પુજા વિના અન્ન-પાણી લેતો નહિ એવો દૃઢધર્મી જૈન રાજા હતો.

અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા.

ખુદ રાવણે પૂજેલી છે. રાવણ એકદા પોતાના વિમાનમાં બેસીને દ્રવિડદેશ તરફ આવતા પોતાના પ્રાઇવેટરક્ષકો માલી અને સુમાલી વિદ્યાધરો અનેરાં કામને લીધે આ વેળા જિન પ્રતિમા લેવાનું વિસરી ગયા. તે ભોજન જમવાનો ટાઇમ પહેલાં યાદ આવ્યું કે હવે શું કરવું ! સ્વામિ જિનપુજા કર્યા વિના ભોજન લેશે નહિ. તેથી બંને વિદ્યાધરોએ ત્યાં વેળુ છાણની ઉમદી પ્રતિમા શ્રી પાર્શ્વનાથની બનાવી. જે રાવણે કોઇ અસલી મનોહર બિંબ દેખી રોમાંચ ખડા

થતાં સૂધી વિધિપૂર્વક વંદી, પૂજી ને સ્તવી. જ્યારે વિમાન ઉપાડવાની તૈયારી કરી, ત્યારે આ બનાવેલ બિંબ વિદ્યાધરે પાસેના તળાવમાં પધરાવી દીધા. નજીકમાં પિંગલપુર ગામ હતું.

સદરહુ પ્રતિમા, પિંગલપુરના રાજા અને રાણીએ કોઢ રોગ ઉપશમ્યાના કારણે તે રાજા રાણીએ અધિષ્ટાયિક દેવના આપેલ સ્વપ્ન પ્રમાણે તળાવમાંથી કાચા સુતર તંતુ વડે બહાર કાઢી પિંગલપુર લઇ જવા ગાડામાં મુકી, લઇ જતાં પાછુવાળી ને જોવાની મનાઇ છતાં જોયું, એટલે એક પનીહારી નીકળી જાય તેટલે ઉચે જમીનથી અધર રહ્યા. જે કાળના વહેવા સાથે નિચે નિચે ઉતરતી ગઇ. જે હાલ અંગલૂછણું નીકળે છે. તે વિદ્યમાન પ્રતિમાને લાખો વર્ષ થયા છે. અંતરીક પાર્શ્વનાથકલ્પે અધિકાર છે.

પ્રાચિન પ્રતિમાઓની ઓળખાણ.

આ ફાનીદુનીયા ઉપર જૈનોની જાગવણી અન્ય જૈનેતરો કરતા વિશેષ આવકારદાયક છે. વિદ્યમાનકાળે પણ ઘણી પ્રતિમાઓ લાખોવર્ષની જયવંત ઘણા સ્થાને છે. તેમાંથી થોડીક જિનપ્રતિમાનો નોંધ આ નીચે વાંચો.

શ્રી કેશરિયાજીની પ્રતિમા.

મુનીસુવ્રત વીશમાતિર્થંકરના શાશનમાં થયેલા શ્રી

નવપદ મહિમાના વધારનારા શ્રી શ્રીપાળમહારાજાએ જે પ્રતિમાનું ઉજ્જનમાં પૂજન કરેલું તે શ્રીઋષભદેવની ચમત્કારિ પ્રતિમા હમણા મેવાડમાં આવેલા શ્રી ધૂળેવાનાથજી યાને શ્રી કેશરીયાનાથજીના નામે જગજાહેર છે.

મુનિસુવ્રતસ્વામીની પ્રતિમા.

અરબીસમુદ્ર તરફના બેટો તરફ કોંકણ દેશના મુખ્ય શહેર **અગાશી** (વસઇ પાસે) માં હાલ જે **મુનિસુવ્રત પ્રભુની પ્રતિમા** છે, તે મુનિસુવ્રત તિર્થંકરના તિર્થના સમયની છે. કોંકણદેશના પ્રથમના રાજા જૈની હતા. તે અરસામાં હજારો જૈન સાધુ વિચર્યા છે. અને ત્યાં આવેલા પર્વતોની ગુફામાં જૈન મુનિઓ વસતા હતા. એમ **નિશીથ સૂત્રની** ચૂર્ણિમાં કેટલાક તે મુનિવરોનું વિવેચન કરેલું છે. વસઈ અગાશીનું રેલ્વે સ્ટેશન **વીરાર** છે. ત્યાંથી મુંબઈની ફી ફક્ત આઠઆના છે.

અષાઢીશ્રાવકની ભરાવેલાપ્રતિમા.

ગોડ-બંગાળાદેશનો શ્રાવક અષાઢી એકવીશમાં તિર્થંકર મોક્ષે ગયા પછી ૨૨૨૨ બાવીશસો બાવીશ વર્ષે ઉપરોક્ત શ્રાવક થયો. જેને હાલ ૫૮૬૬૮૨ વર્ષો થયા છે. તેમણે ત્રણ પ્રતિમા ભરાવેલી પૈકિની એક ચારૂપ ગામના (પાટણ પાસે) દહેરાંના મૂળનાયક છે. બીજી પાટણમાં

છે. અને ત્રીજી ખંભાતમાં સ્થંભન પાર્શ્વનાથની છે. આ પાર્શ્વનાથને તે પહેલાં મહાપ્રતાપવાળી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાથી ઓળખતા, અને આ પ્રતિમાના સામે પાલીતાણા (પાદલિપ્તપુર.) ના વસાવનાર નાગાર્જૂન યોગી શ્રાવકે પારાના સ્થંભનની વિદ્યા સિદ્ધ કરી હતી. તેને પણ બે હજાર ઉપર વર્ષો થઇ ગયા છે. શ્રીમદ્ જૈનાચાર્ય શ્રી વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી ઉર્ફે આત્મારામજી મહારાજે પોતાના બનાવેલ તત્વાર્થનિર્ણયગ્રંથમાં શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર અને પ્રવચનપરિક્ષા ગ્રંથન. આધારે શોધનતાની સ્પષ્ટતા કરીને પ્રકાશ કરેલ છે.

પ્રથમના વખતમાં તિર્થંકરોના સંવત્સર પ્રતિમા ઉપર લખવામાં આવતા હતા. તે આ પ્રતિમાથી સિદ્ધ છે.

મથુરા નગરીમાં વીરપ્રભુ

ની પ્રતિમા ઉપરના લેખમાં સંવત ૯ ને। શિલાલેખ કોતરેલ છે. ને બીજી ઉપર સંવત ૨૦ છે. તે સં. કનિષ્ટરાજાના છે તે ત્યાંથી જોઇ લેવો.

અજારા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા.

પણ નેમિનાથ પ્રભુના સમયની છે. સમુદ્રમાંથી હસ્તગત થયેલા છે. જેને પણ પાંચલાખ અધિક વર્ષો થયાં.

આ ચમત્કારી પ્રતિમા કાઠીયાવાડના ઉના-દીવબંદર પાસે ચાર ગાઉપર છે.

સંખેશ્વરા પાર્શ્વનાથની.

પ્રતિમા ઘણી પ્રાચિન છે. બાવીશમા પ્રભુ શ્રી નેમિનાથના વારે કૃષ્ણ વાસુદેવ અને જરાસંધના મહાયુદ્ધ વખતે બળદેવ બળભદ્રે ધરણઇંદ્ર પાસેથી પાતાળમાંથી નેમિપ્રભુ વચને મેળવેલી. તે સંખેશ્વર ગ્રામે બિરાજવાન છે.

ચાણસમા ગામે **ભટેવા પાર્શ્વનાથ,** ખેડામાં **ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ,** અને **ગોઘામાં નવખંડા પાર્શ્વનાથ** વિગેરે ઘણા ગામોમાં હજારો વર્ષના નોંધવાળા ઘણા જીનબિંબો હસ્તી ધરાવે છે.

મહુવા બંદરમાં **મહાવીરજીની** અને ઘાણેરામાં મુછાલા મહાવીરની પ્રતિમા **જીવીતસ્વામી**થી ઓળખાય છે. ભૂત, ભવિષ્ય ને વર્ત્તમાન કાળની ચોવીશીના તિર્થંકરોના જિનબિંબો જૈનો અગાઉથી પણ જ્ઞાનિ વચને ભરાવે છે. તેથી દીર્ઘકાળના પ્રતિમા પૃથ્વી ઉપર હોવાનું, દેવ અધિષ્ટાયિ બળે મોજુદપણું છે. એમાં આશ્ચર્ય નથી.

નેપાળમાં પુલિંગ પાર્શ્વનાથ

નું દહેરાસર પ્રતિમા સહીત શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીના વખતમાં

હતું. તેઓ તે તરફ વિચર્યા ત્યારે તે સ્ફુલિંગ પાર્શ્વનાથ સામે મંત્ર સાધીને ફુલિંગમંત્રવડે ઉવસગ્ગહર સ્તોત્ર બનાવ્યું. જેના વશથી પઠનાર પાસે દેવ હાજર થતા હતા. તે ગાથા હાલમાં કાઢી નાખી છે.

હિમાલય પર્વતમાં જિનાલયો.

શ્રી છાયા પાર્શ્વનાથ અને મંત્રાધિરાજ પાર્શ્વનાથના દહેરાસરો હિમાલયલ પર્વતની તળેટી યા આસપાસમાં આવેલાં છે. એમ વિવિધ તિર્થકલ્પ ગ્રંથમાં છે. તેમાં બૃહદ્દકલ્પસુત્રથી ઉપરના જિનાલયોની સ્પષ્ટ સંભાવના લખી છે. તો પૂર્વકાળમાં તે તરફ જૈન ધર્મનો પ્રચાર સારો માલુમ પડે છે. આ તરફ ભદ્રબાહુ મહા પ્રાણાયમવિદ્યા સિદ્ધ કરવાને વિચર્યા છે.

અષ્ટાપદ તિર્થની સંભાવનાનો પ્રઘોષ.

શ્રી ભરતચક્રવર્ત્તિનું બંધાવેલ સિંહનિષેધ્યા નામનું ચોવીશી જિનેશ્વરોની માનોપેત મણીમય પ્રતિમાવાળું એકેક જોજનના એકેક એવા આઠ પગથીયાવાળું દહેરાસર યા તીર્થ શ્રીમાન્ આદેશ્વર ભગવાન માટે દેવેંદ્રોએ વિનિતા નગરી વસાવી; કે જે હાલમાં પંજાબમાં ગામડા રૂપે છે. ત્યાંથી પૂર્વદિશામાં બારજોજન દુર અષ્ટાપદ છે એવો

પ્રઘોષ શ્રી સેનપ્રશ્નમાં અકબર બાદશાહ પ્રતિબોધક શ્રી હીરવિજયસૂરિજીએ જણાવ્યો છે.

મૂહરી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા.

તારંગા તીર્થ નજીક ટીંટોઈ પાસે મોરી મુહરી ગામમાં મોરિયા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પણ પ્રાચિન છે. જગચિંતામણી ચૈત્યવંદનના કર્ત્તા ખાસ ગૌતમસ્વામિ છે. તેમણે મુહરીપાસદુહદુરિઅખંડણ. પદ રચ્યું છે. તો તે પહેલાંની આ પ્રતિમાની સિદ્ધતા છે.

બંગાળ અને દક્ષિણમાં જૈનદહેરાં

નું પ્રાચિનપણું હજુ પણ દષ્ટીગોચર છે. શિખરજી ને તેની તરફની નગરિયોમાં પ્રતિમા અને ચરણમંદિરો ઘણા જૂના કાળના છે, તે કલ્યાણક (પ્રભુનાં) થી જણાઇ આવે છે. તેમજ પૂર્વે જાહેજલાલી ભોગવતી જૈન નગરીઓનો નાશ થતા તેની નિશાનિમાં ખંડિયેરો અને ચરણમંદિરો વિદ્યમાન જોઇ શકાય છે. જેને હજારો અને લાખો વર્ષ હાલ થયા છે.

પૂર્વે ઘણા દેશોમાં જૈનધર્મની જાહોજલાલી બાબત.

મૂળ જૈનધર્મ અનાદિકાળનો ચડતી પડતી ઉપર જય-

વંત વર્ત્તે છે. અને સર્વ પ્રલયકાળ સમયમાં છેલ્લે સમયે જૈનધર્મ વિચ્છેદ થાય છે. અને પ્રગટપણાના કાળમાં પણ પ્રથમજ દેખાવ જૈનધર્મનોજ છે.

શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીના સમયમાં ભરતખંડ, અફ્ઘાનિસ્તાન, તુર્કસ્તાન, ચીન, અને મહાચીન દેશોમાં જૈનધર્મનો પ્રચાર મોટો હતો. તેમના પુત્ર **બાહુબળજી**ની રાજધાની **તિક્ષશિલાનગરી** ઉર્ફે હાલનું **ગિજની** શહેર હતું. અને તેમના સવાલાખ પુત્ર–પૌત્રાદિના રાજ્યની સીમા મોટે ભાગે અરબસ્તાન, તુર્કસ્તાન વિગેરે તરફ હતી. એટલે તે વેળાએ એશીયાખંડ સૂધી આર્યદેશ ગણાયો છે. અને ધર્મોનો ફેલાવો આર્ય દેશમાં પ્રથમજ છે.

પ્રથમ તિર્થંકરથી માંડીને નવમા શ્રી પુષ્પદંત ઉર્ફે સુવિધિનાથ સૂધી એક સરખો ધર્મ જૈનધર્મજ હતો. ત્યાં સૂધીના સમયમાં બારવ્રતધારી શ્રાવકો બ્રાહ્મણ–માહણ–મહાન્ શબ્દે પૂજાતા અને ઓળખાતા હતા. પછી તે બ્રાહ્મણો–બ્રામણો એ શબ્દને ઓળખમાં મૂકીને આજિવિકા તથા બીજા સ્વમાનનિય હેતુ માટે પ્રાચિન વેદોને ફેરવીને હિંસા પ્રરૂપિત કર્યા. બાદ શીતલજિનથી તે મુનિસુવ્રતજિન સૂધી જૈનધર્મના રાજાઓ સઘળા જૈનધર્મી હોઈ જૈનદિક્ષા ગ્રહણ કરી સિદ્ધિપદ વર્યા છે. ખૂદ ધનેશ્વર સૂરિજીકૃત શેત્રુંજય–મહાત્મ્ય, અને જૈન રામાયણાદિ

ગ્રંથોની સાક્ષી છે કે રામચંદ્ર, રાવણ, હનુમાન, સુગ્રિવ, વાલી, જનક આદિ તથા શ્રી કૃષ્ણ, પાંડવો, અને ઉગ્રસેનાદિ સર્વે જૈનધર્મી રાજા હતા. આજથી આઠસો વર્ષ લગભગ ઉપર થયેલા શ્રીમાન્ કળીકાળસર્વજ્ઞકૃત ત્રિષષ્ટી શલાકા પુરૂષ ચરિત્રના કર્ત્તા હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ છે. જેમણે સાડાત્રણક્રોડ શ્લોક પ્રમાણ ગ્રંથ રચીને જૈનો-પર પૂર્ણ ઉપકાર કર્યો છે. તે વાંચતા અને જોતાં ધર્મની પ્રાચિનતા માટે શંશય નથી.

જૈનધર્મ માટે ઈતરધર્મની સાક્ષી.

'પાણિનિ' નામના વેદાંતિ આચાર્ય ઇ. સ. પૂર્વે બે-હજાર ને ચારસો વર્ષ ઉપર થયા. તેમણે પોતાનાં નામે બનાવેલ વ્યાકરણમાં લખ્યું છે કે—શાકટાયન જૈનાચાર્યે શાકટાયન વ્યાકરણ બનાવ્યું છે. તેથી તેઓ પાણિનિ ઋષિ કરતાં પ્રાચિન છે. એટલે સાડાચાર હજાર વર્ષ કરતાં અ-ધિક સમયે શાકટાયન જૈનાચાર્ય થયા. શાકટાયન, અમર, જિનેંદ્ર, સિદ્ધહેમ, બુદ્ધિસાગર, ચંદ્રપ્રભા વિગેરે વ્યાકર-ણના કર્ત્તા ખાસ જૈનાચાર્યો છે. તેથી ધર્મનું પ્રાચિનપણું છે.

વિશેષ પ્રાચિન સાક્ષી.

મહાભારતાદિ ગ્રંથોમાં શ્રી ઋષભદેવજી ને સ્વધર્મના આઠમા અવતાર તરિકે માને છે. જે ઋષભજીએ યોગ માર્ગ

પ્રવર્ત્તાવવા જૈનધર્મ સ્થાપી જૈનો બનાવ્યા એમ જણાવ્યું છે. જેને લાખો વર્ષ થઇ ગયા છે. અને તે વેળા શેત્રુંજય (૫૦) જોજનને હતો, એમ લખ્યું છે.

શ્રીઋગવેદાદિની તથા પુરાણની શાક્ષી.

ઋગવેદમાં ચોવીશ તીર્થંકરને નમસ્કાર શરણનો શ્લોક છે. યજુર્વેદમાં નમોઅર્હંન્તોઋષભઃ નો પાઠ છે. વળી નાગ-પુરાણમાં કહ્યું છે કે દશ બ્રાહ્મણને જમાડવાથી જે ફળ મળે, તેટલું ફળ અર્હંન્ત ધર્મના એક સાધુને જમવાનું આપ્યાથી ફળ મળે છે. બ્રહ્મપુરાણ વિગેરેમાં જૈન ધર્મને નમસ્કાર કરેલો છે. એથી સીદ્ધ થયું કે પુરાણોના અગાઉ જૈન ધર્મ સારી રીતે પ્રસરેલો હતો.

તાર્ક્ષવંશી રાજા અને વંશ.

શ્રી પાર્શ્વનાથના સમયમાં ઉત્પન્ન થયો. પાર્શ્વપ્રભુનું ચિન્હ-લંછન **સર્પ** છે. અને સર્પને **તક્ષ** કહે છે. એક વખત કેટલાક લોકો **અમેરિકા**માં વહાણ લઇને ગયા. ત્યાં એક મોટા પર્વતમાં તેઓ ઉતર્યા બાદ પોતાને દુરના પ્રદેશમાં ઓળખાવા માટે તે પર્વતમાં એક મોટો **સર્પ** અને **પદ્માવતિની** મૂર્ત્તિ કોતરી કાઢી, જેથી પાર્શ્વનાથ ના અનુયાયિ છે એમ બીજા જાણે. આ ચિત્ર ઇન્ડિયન રિવ્યુ. ૧૪ મા અંગ્રેજી પુસ્તકમાં છે. જે પ્રમાણે મી. વીર-

ચંદ રાઘવજી ગાંધીએ ત્યાં જોયું તે પ્રમાણેજ વોલ્યમમાં બહાર પડેલ આચાર્ય બુદ્ધિસાગરે દેખ્યું છે. તેથી હાલના પશ્ચિમ દેશના વિદ્વાનો અને શોધકો, પાર્શ્વનાથને જૈનોનાં તિર્થંકર માને છે, તો તે પ્રભુશ્રીને હાલ સત્યાવીશસો (૨૭૦૦) વર્ષ થઇ ગયા છે.

તો હવે ગૌતમ સ્વામીથી જૈન ધર્મ ઉત્પન્ન થયો, અને બુદ્ધ ધર્મની પછીનો શાખા તરિકે માનતા હોય તેમણે ઉપરના સિદ્ધ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને જોઇને શંકા દૂર કરવી અને જૈન ધર્મ અનાદિકાળનો આદિ અનાદિ છે.

ગૌતમ સંબંધી.

ગોતમ (૩) ત્રણ થયા છે. ગૌતમબુદ્ધ (૧) ગૌતમસ્વામી (૨) અને ત્રીજો સોળપદાર્થની પ્રરૂપણા કરનાર ગૌતમ ઋષી થયો. આ ત્રણે શ્રી મહાવીર પ્રભુના સમકાલિન છે. ગૌતમબુદ્ધ તે કંપિલપુરના શુધ્ધોદન રાજાનો પુત્ર હતો. તેની માતાનું નામ માયા અને સ્ત્રીનું નામ યશોધરા હતું.

મહાવીર પ્રભુ રાજગ્રહિ તરફ વિચરતા હતા, ત્યારે ગૌતમબુદ્ધ ગામડામાં ઉપદેશ આપી રહ્યો હતો. રાજગ્રહિના રાજા શ્રેણિકે પ્રથમ બુધ્ધ ધર્મ સ્વીકાર્યો. અને પછીથી ચેલ્લણા રાણીના બોધથી તથા શ્રી મહાવીર પ્રભુના ઉપ-

દેશથી જૈનધર્મ અંગિકાર કરી ધર્મદ્દઢ બની જે મહાવીરજિનના સાચા ભક્ત રાજા શ્રેણીક છે, તેમ જગ જાહેર થયું. જેના પુત્રોએ પ્રભુ શ્રી મહાવીરજી પાસે દિક્ષા લીધી અને આત્મ ઉજવલ કર્યાં છે. જેને હાલ અઢીહજાર વર્ષ થયાં છે (મેઘકુમાર, નંદિષેણુ, અભયકુમાર વિગેરે.) અને તેના સમકાલિન રાજાઓ જેવા કે વિશાળાનગરીના ચેડા મહારાજા, સિન્ધુ તરફના ઉદાયિરાજા, માળવાના ચંડપ્રદ્યોતનરાજા, દશાર્ણ દેશના દશાર્ણભદ્રરાજા, અને કાશી કોશળ દેશના રાજા જૈનધર્મી હોઇ પ્રભુશ્રી મહાવીરના બારવ્રતધારી શ્રાવક તરિકે હતા. જ્યારે પ્રભુ શ્રી મહાવીરે મોક્ષ જવાના અંત વખતે દેશના સોળપ્રહર સૂધી અખંડધારાએ આપી, અને દેહત્યાગનો સમય થયો તે વખતે અઢાર દેશના રાજાઓ પાવાપુરીમાં એકઠા થયા હતા. તેમણે અને ઇંદ્રાદિ દેવોએ નિર્વાણમહોત્સવ કર્યો હતો. જેને હાલ ૨૦૬૧ વર્ષો થયાનો અવાજ દિવાળી પર્વે જાણે તાજેતર હોય તેમ ભાસ–પડઘા હજુ દેખાઇ–સમજાઇ આવે છે.

ચાલીશ ક્રોડની જૈનવસ્તી.

પ્રભુ મહાવીરથી તે વિક્રમના ત્રણ સૈકા સૂધીમાં ૪૦ ક્રોડ જૈનો બહુ દુરના પ્રદેશમાં પણ ધર્મદ્દઢ રહ્યા હતા. તેથી ધર્મનો પ્રચાર–ફેલાવો પણ શાક્ષીભૂત સમજવો.

પ્રાચિનતાની વધુ શાક્ષી 'સાહિત્ય.'

જોકે જૈનો પરસ્પરમાં વિગ્રહ ચલાવી આત્મબળ વિખેરી નાંખે છે. તેવું હાલના સમયમાં જોવાતું રહે છે. પણ જીવનચરિત્રો, કાવ્ય, કોષ, છંદ, ગણિત, જયોતિષ, અને વૈદિક વિગેરેના ગ્રંથો લખાયેલા વડીલોના છે. તેમ યથાશક્તિ તે સાહિત્યોમાં વધારો કરવાને લક્ષ ખેંચાતું રહે છે તે ઘણા આનંદની વાત છે.

જેસલમેર, શીરોહી, પાટણ, ખંભાત, અને અમદાવાદ વિગેરે ઘણા શહેરોમાં આગમો, અને ગ્રંથોના મોટા પ્રમાણમાં જૂના સમયના જ્ઞાનભંડારો જયવંત દ્દષ્ટિગોચર છે. અને તે સંસ્કૃત અને માગધિ ભાષામાં જૈન શાસ્રિય લિપિમાં પત્રાકારે છે.

સંસ્કૃત અને માગધિભાષાનું અવતરણ ગુજરાતિ ભાષામાં ઘણા ઉપયોગિ ગ્રંથોથી બહાર, મુંબઇવાળા ભિમસી માણેક કચ્છી, ભાવનગર જૈનધર્મ પ્રસારક સભાએ અને આત્માનંદ સભા ને અમદાવાદમાં જૈન વિદ્યાશાળા વિગેરેએ છપાવી ફેલાવો પમાડ્યો છે.

શ્રી નંદિસૂત્રમાં પ્રાચિનતાનો ઇશારો.

મહાભારત અને રામાયણની વાત નંદિસૂત્રમાં મૂળપાઠમાં આવે છે. તો સ્પષ્ટ છે કે નંદિસૂત્રના પહેલાં મહા-

ભારત અને રામાયણુ હતા. અઢારપુરાણુ વ્યાસે રચ્યાં એમ કહે છે. તો વ્યાસજી જેને હાલ પાંચહજાર વર્ષો થયા છે. તો તે પહેલાં જૈનધર્મનું અસ્તિત્વ સાબિત થાય છે. માટે પ્રાચિનમાં પ્રાચિન **જૈનદર્શન** વાળો **જૈનધર્મ** છે.

તિર્થરક્ષણુ માટે જૈનોની કાળજી.

પ્રાયઃ કરીને જૈનો આગળ પાછળનો સારી રીતે વિચાર કરીને ધર્મના અને વહેવારના કામ કરે છે. અકબર બાદશાહે જૈનાચાર્ય તપાગચ્છીય શ્રીમાન હીરવિજયસુરિજીને માગણી પુર્વક હિન્દ માંહેના તમામ જૈનતીર્થોનો કબજો અને ભોગવટો શ્રીમાન રાજ માનનિય રાજનગરના નગરશેઠ **શાંતિદાસને** ફુરમાનપત્રો આપીને હવાલે કર્યો. તેમાં શ્રી વિમળશાહના વંશજો ભાઈ મુળચંદજીને આબુજીના તીર્થનું ફુરમાન કરી આપ્યું. તેમાં નીચે પ્રમાણે બિના છે.

અકબર જલાલુદિન મહમદ. દિલ્હિના મોગલ બાદશાહ. મુગટબંધ છત્રપતિ મહારાજાધિરાજ.

ભાઈ મુળચંદ ભણુશાળી. કુચબ શહેનશાહ, પુદન હજારી જોગ—

પ્રભુની કૃપાથી મારૂં સઘળું રાજ્ય શાંતિથી ભોગવું છું. તમો મને વખતો વખત મદદ આપો છો. તે હમેશના

માટે કદિ વિસ્મૃત થશે નહિજ. તમોને મારી તિજોરી વ્યવસ્થા કરવા સોંપેલીમાં મને બહુ સંતોષ અને નિશ્ચિંતપણું છે.

વળી તમને કાજી અને ધોખાની પદવીઓ એનાયત કરતાં ખુશી ઉપજે છે. તેથી તમારા ધર્મના કાર્યના ફડચા સંપૂર્ણ રીતે નિર્વિવાદ ગણાશે. તમારી પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરૂં છું.

જે એસ્ટેટો, દેવળો તમારા પુર્વજોએ અર્પણ કરેલા છે, કે જે આબુ તમારા વડવા વિમળશાહે બંધાવેલ જેની વાર્ષિક આવક રૂા. ૪૫૦૦૦૦૦ પીસ્તાલીશ લાખની છે. તેને કરમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે. તેમજ વળી શ્રી સિદ્ધાચળ પાલીતાણાને તે સંબંધીની એસ્ટેટ કે જેની વાર્ષિક આવક રૂા. ૫૨૦૦૦૦૦ બાવન લાખની છે ને ગિરનારને તેની સાથેની એસ્ટેટ કે જેની વાર્ષિક આવક રૂા. ૫૬૦૦૦૦૦ છપન લાખની છે. તે પણ કરમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે. તે એસ્ટેટો હવે પછી તમારે કબજે અને તમારી દેખરેખ નિચે રહેશે. તે બાબત કોઇ વચમાં હાથ ઘાલી શકશે નહિ અને તેની વચમાં કોઇ આવી શકશે પણ નહિ.

ચારે વર્ણમાં જૈનધર્મ કેવીરીતે પળાતો !

બ્રાહ્મણજૈનોએ ધર્મનું અધ્યયન કરવું. અને અમૂક મંત્ર ગણવા. ક્ષત્રીજૈનોએ દેશ ધર્મના રક્ષણાર્થે

ક્ષત્રીધર્મ પ્રમાણે વર્ત્તવું. ને અમૂક મંત્ર ગણવા. વૈશ્ય જનોએ વ્યાપાર—હુન્નરકળા વિગેરેથી આજિવીકા ચલાવવી. અને અમૂક મંત્ર ગણવા. અને શુદ્રજનોએ (ઢેઢ વિગેરે.) અમૂક મંત્ર ગણવો ને સેવાથી આજિવિકા ચલાવવી. આચારદિનકર ગ્રંથોમાં ચારેવર્ણ તથા જૈન તત્વાર્થ નિર્ણય પ્રસાદ નામના ગ્રંથોમાં ચારેવર્ણના કાર્ય જણાવ્યા છે.

સંપ્રતિરાજા, વિક્રમ સંવત પૂર્વે અઢીસો વર્ષ ઉપર થયેલ છે. ત્યાં સૂધી ઇશુ કે મહમદ પેગમ્બર કોઇનો જન્મજ નહોતો. તેથી એશિયા ખંડની પણ બહાર યુરોપ અમેરિકા તરફ જૈનધર્મનો પ્રચાર થયેલો છે. જે તે તરફના કોઇ કોઇ ઠેકાણેથી જિનપ્રતિમા નીકળતા સાંભળ્યા છે. સંપ્રતિરાજા હમેશાં નવા એક દહેરાંની પ્રતિષ્ટા સાંભળ્યા પછી દાંતણ કરતાં હતાં. તેમણે ૩૬ હજાર જિર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા, સવાલાખ નવાં દહેરાં કરાવ્યા. સવાક્રોડ જિનપ્રતિમા પાષાણના ભરાવ્યા. ૯૫ હજાર પંચધાતુ—પીતળની પ્રતિમા ભરાવ્યા. એકલાખ દાનશાળા, અને હજારો પાંજરાપોળ સ્થાપી. તેના વખતમાં ૪૦ કરોડ જૈનોની વસ્તિ હતી.

આખા પ્રકાશનો સારાંશ.

જૈનધર્મ અનાદિકાળથી ચાલતો આવેલ ક્ષત્રીધર્મ મૂળમાંથી છે. વિક્રમના છઠ્ઠા સૈકા સૂધી તો એક સરખો રાજકિય ધર્મ જૈનધર્મ છે. ગૌતમબુદ્ધનો જન્મ આજથી અઢી હજાર વર્ષ ઉપર શ્રી વીરપ્રભુના સમકાલિનપણામાં છે. તેના સ્થાપેલ બૌદ્ધધર્મનું જોર એકવખત વધ્યું. પણ જૈનો જોડે શાસ્ત્રાર્થ કરતાં હારી જવાથી કરેલ પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે હિન્દુસ્તાનની બહાર સદાને માટે જવું પડયું છે. તે હાલ પણ તેમજ છે. તો અસલથી જૈનતિર્થો જે જૈનોના છે. તેમાં ગયાજી વિગેરે જેવા શહેરમાં ભલે બૌધ્ધોએ જૈનોને ઉખેડી નાંખી પોતાનું તિર્થ કર્યું હોય. પરંતુ શેત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ, સમ્મેતશિખર, ને તારંગા જેવા પર્વત ઉપર તેમનો નિવાસઠામ થયોજ નથી. અને જ્યાં તેમણે ગયાજી પ્રમુખમાં પગપેસારો કર્યો હોય તો તેઓનું પ્રથમ છે. અને તેઓ હિન્દબહાર ગયા ત્યારથી જૈન કે અન્યનું તિર્થ છે. તે પણ સમજવું કે બોલવું ખોટું-જૂઠ છે. વળી વેદધર્મ હિન્દુધર્મ જયારથી રાજયવંશી ધર્મતરીકે ઓળખાયો, અને ક્ષત્રીરાજાઓએ જૈનધર્મનો ત્યાગ કર્યો અને વેદધર્મ હિન્દુધર્મ સ્વીકાર્યો. તે વખતમાં જૈન જિનાલયો નો હિન્દુધર્મવાળાએ જૈનધર્મની જગ્યામાં પેસારો કરેલો અત્યારે પણ જોઇ શકાય છે. પણ કોઇ જગ્યાએ અન્ય ધર્મ

સ્થાનની જગ્યા જૈનધર્મે રોકીજ નથી. કેમકે અસલથી અસલી પ્રથમ પહેલો જૈનધર્મ કાળના વહેવા સાથે પ્રગટ થાય છે. તો પછી બીજા કોઇ પ્રાચિનપણા માટે પોતાના ધર્મનો દાવો કરે તે વિચારવું અયોગ્ય છે.

દુનિયા ઉપર જૈનો જેટલી રિદ્ધિવાળા ઇતિહાસના પૃષ્ટે ચડ્યા છે. તેટલી સંખ્યામાં છે રિદ્ધિસિદ્ધિમાં કોઇપણ અન્ય ધર્મવાળાનું જાહેર નથી. તે વર્ત્તમાન દુનિયામાં જોવાતા મોજૂદ રહેલા કાર્યોથી સિદ્ધ છે. અને ત્રણે કાળ મહાકાળ જૈનો અખૂટ દોલતવાળા ધર્મપરાયણિ બનીને શુદ્ધિ વહેવારને સાચવનારા છે. અને ધર્મ ગુરૂ અને દેવના માટે જૈનકોમ મગરૂર હોઇ દયાધર્મના અવલ દરજ્જાના કાયમિ રક્ષકો છે. માટે સાક્ષી પૂર્વકનું આ પ્રકાશ જૈનધર્મની પ્રાચિનતાનો સંક્ષિપ્તથી પૂર્ણ કર્યો છે. કિમ્બહુના !!

છેલ્લી દોઢ હજાર વર્ષ ઉપરની શાક્ષી.

બૌદ્ધો હિન્દુસ્તાન બહાર.

વલ્લભીપુરના (૧૬ મો શિલાદિત્ય રાજા) શિલાદિત્ય રાજાના વખતમાં **ધનેશ્વરસૂરી** મહારાજે સં. ૪૭૭ શ્રી **શેત્રુંજય મહાત્મ્ય** દશહજાર શ્લોક પ્રમાણે રચ્યું. તે રાજાના વખતમાં જૈનાચાર્ય મલ્લવાદિ અને બોદ્ધો વચ્ચે શાસ્ત્રાર્થ થયો. તેમાં જે હારે તે હિન્દની બહાર જાય.

એવી પ્રતિજ્ઞા હતી. અને સાક્ષીમા રાજા અને પંડિતવર્ગ હતો. તેમાં બૌદ્ધોને મલ્લવાદિ જૈનાચાર્યે હરાવ્યા. જેથી બૌદ્ધ લોકો હિન્દુસ્તાનની બહાર વસવા લાગ્યા. જે હજુ પ્રત્યક્ષ જોવાય છે. વીર સં. ૭૮૪ વિ. સં. ૮૧૪

વિક્રમ સં. ૩ માં જેણે પ્રભુ મહાવીરના ગર્ભને બદલાવ્યો એવો હરિણગમેશી દેવનો જીવ પહેલા દેવલોકથી નીકળીને **શ્રીમાન દેવર્દ્ધિગણિ ક્ષમાશ્રમણ** થયા. તેમણે પણ વલ્લભીનગરીના રાજા છેલ્લા શિલાદિત્યના વખતમાં જૈન આગમોને પુસ્તકારૂઢે લખ્યા. જોકે સં. ૪૭૭ માં વલ્લભીપુર ભાંગ્યું, પરંતુ રાજાઓએ ગાદી બદલી નહોતી. વિક્રમના સંવતના ૧૩૮ વર્ષ સૂધી જૈનધર્મમાં પક્ષ નહોતો પછી દિગમ્બર મત નીકળ્યો.

એનીબિસંટ (મડમ) લખે છે કે—જૈનોએ બીજા દેશોને રાજાઓ પુરા પાડયા ઉપરાંત દક્ષિણમાં તામિલ ભાષાના સ્થાપક પણ જૈનોજ છે. તામિલ ભાષામા જે હાલ વ્યાકરણ છે તે ઘણું સરસ અને શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ પ્રમાણેજ લખેલ વિદ્યમાન છે. તે પણ જૈનોનીજ કૃતિ છે. કાનડીભાષાને પણ જૈનોએ એકહજાર વર્ષ અધિક ખીલવી છે. ને તૈલંગી ભાષામાં મોટો સુધારો કરવાનો ફાળો પણ જૈન પંડીતોનોજ છે. એટલે જૈનોએ અનેક વિષયોમાં અ-

નેક ભાષાથી નાના મોટા અનેક ગ્રંથો લખ્યા છે. જેની બરાબરી કોઇ ધર્મવાળા કરે તેમ નથી. શૈવ વિષ્ણુ અને બૌદ્ધો પોતાના સાહિત્યને અજવાળું પાડવા હમણા કાંઇક વધારે ગ્રંથો બહાર આવતા હશે, જૈનોને જરૂર સિવાયની દરકાર નથી, માટે તેવા શાસ્ત્રો ભંડારમાં રાત્રદિવસ રહે છે. દક્ષિણી ઉપલી ભાષાઓ વિક્રમની સદીના અગાઉ ખાસ જૈનોના હાથમાં હતી.

ટીકા, વૃતિઓ, ભાષ્યો, ચૂર્ણિ અને નિર્યુંકિત વિગેરેથી રચીત પુસ્તકો જોનારા જૈનધર્મને એકે અવાજે ધન્યવાદ આપે છે. ભદ્રબાહુ સ્વામીએ સૂત્રોપર નિર્યુકિત રચી. ઉમાસ્વાતીજીએ તત્વાર્થસૂત્રોના પાંચસો ગ્રંથ રચ્યા. અભયદેવસૂરિજીએ નવાંગિની ટીકા રચી. બુદ્ધિસાગર આચાર્યે સં. ૧૦૮૦ માં બુદ્ધિસાગર નામે વ્યાકરણ રચ્યું છે સિદ્ધસેન દિવાકર અને મલ્લવાદિ આચાર્યોએ ન્યાય વિષયના ઉત્તમ ગ્રંથો લખ્યા—રચ્યા છે. તો તેથી જૈનધર્મનું પ્રાચિનપણું સ્હેજે સિદ્ધ થાય છે.

તિર્થોસંબંધે પ્રાચિનતા.

પહાડ—પર્વતને પૃથ્વિ ઉપર નાનાં પ્રકારનાં જૈનતિર્થો યુગોના યુગથી હસ્તિ ધરાવે છે. તે વર્ત્તમાન જોઈ શકાય છે. શેત્રુંજય, ગિરનાર, આબૂ, સમેતશિખર, અને તારંગા

તિર્થો ડુંગરની છેક ટોચ ઉપર સ્થાપિત છે. અને કેસરિયાજી, સંખેશ્વરજી જમીન ઉપર પ્રાચિનપણે જોવાય છે. વળી અંતરિક્ષજી, મલ્લિનાથજી, પાનસર, ને સેરીસાજી વિગેરે જૂની બહુ પ્રતિમાંઓ જમીન ઉપર ચમત્કાર પ્રગટ કરી ને નવિન તિર્થ રૂપે મોટા ધામ રૂપ થઇ પડયા છે. તો તે સઘળું જોતાં જૈનધર્મનું પ્રાચિનપણું બતાવી આપનાર મોટી નિશાનિઓ જીવતિ જાગતિ છે.

અનેક પ્રકારના તિર્થોમાં મુખ્યતા શ્રી સિદ્ધાચળ તિર્થનીજ છે. અને અસલથી તે મહાપવીત્ર સદાકાળ સઘળા તિર્થોનો રાજા છે. ખાસ તિર્થંકરદેવોએ કહેલા વર્ણનના સારરૂપ શ્રી શેત્રુંજયમહાત્મ્ય વર્ત્તમાનમાં મોજૂદ છે. ચોવીસે તિર્થંકરોએ શ્રી શેત્રુંજયમહાત્મ્ય વર્ણવ્યાનું અને તે તિર્થ ફર્સવાનું પણ સર્વેએ કરેલું છે, જે તિર્થંકર ચરિત્રો વાંચી જોતાં સ્પષ્ટ માલુમ પડે છે કે અસલથી જૈનતિર્થરાજ જૈન શ્વેતાંમ્બર મૂર્તિપૂજક કોમનો છે.

હવે કોઇ એમ સમજનારા કહે કે શ્રી શેત્રુંજય તિર્થ પ્રથમ બોધલોકોનું હતું. અને તે હિન્દુસ્તાનની બહાર જવાથી તે જૈન લોકોના હાથમાં આવ્યું. તો આવું સમજનારાએ જાણવું કે–જો તેમનો વસવાટ થયો હોય તો જતાં વખતે કાંઈપણ નિશાની બોદ્ધોની હોવી જોઇએ. કે-

મકે તેમને ફક્ત પંદરસો વર્ષ હિન્દ છોડયાને થયા છે. તો ટાઇમ લાંબો ન ગણાય. વળી પોતે ગોતમબુધેજ બોદ્ધ ધર્મ સ્થાપ્યો છે. અને શ્રીમાન્ તિર્થંકર મહાવીરદેવની વિભૂતિ જોઇ છે. તે પહેલાં બોધ ધર્મજ ન હતો. તો ભગવાન શ્રી મહાવીર પહેલાના પાર્શ્વનાથ પ્રભુથી તે શ્રી આદિશ્વર પ્રથમ તિર્થંકર સૂધી સર્વે પ્રભુ તે તિર્થને ફરસ્યા છે. ને તેની રાયણ નિચે થયેલા સમોસરણમાં બેસીને દેશના દીધી છે. તો જો બુદ્ધ ધર્મવાળાના હાથમાં આવ્યું હોય તો તે સમયના બારમા ઉદ્ધારનાનું અને વિક્રમ સં. ૧૦૮ ના ૧૩ મા ઉદ્ધારનું મંડિતપણું ખંડિત કરી નાંખેલું જોઇએ. પરંતુ તિર્થપતિ દાદાનું વર્ત્તમાન જિનાલય ખાસ સંવત એકસોઆઠનું છે. જે વેળા બોધોનું જોર હતું. તો બોધોનું તે સમયમાં પણ ઇંટ બીટ શેત્રુંજા ઉપર કંઇ નથી. તો વિક્રમ સં. ૩૧૫ પછી તુર્તજ હિન્દ બહાર જૈનોના હરાવ્યાથી કરેલ પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે નાસવું પડ્યું છે. તો પછી પ્રથમ બોદ્ધધર્મવાળાનો શેત્રુંજો સમજનારે શરમાવું જોઈએ. (જૂઓ, જૈનધર્મની પ્રાચિન અર્વાચિન સ્થિતિ નામની ચોપડી, અને જૈનતત્ત્વાદર્શ, અજ્ઞાન તિમિર ભાસ્કરાદી ગ્રંથો.) બુદ્ધદેવનો દેહત્યાગ પછી તેના ધર્મપંથના લોકોના વખતમાં એટલે વિક્રમના ત્રણે સૈકામાં બોધો જૈનો સાથે સ્પર્ધા કરે તેમ હતા, પણ તેની વસ્તી

જૈનો કરતાં ઘણી ઓછી હતી. તેમ જૈનરાજા પણ ઘણા હતા. ને શેત્રુંજા ઉપર દહેરાં પણ હતા. તો શેત્રુંજા ઉપર ઓઘો નો બિલકુલ કાબૂ નહોતો.

સંપ્રતિરાજાના દહેરાં અને પ્રતિમાઓ.

વીરપ્રભુ પછી ૨૯૦ વર્ષે સંપ્રતિરાજા સુહસ્તિસૂરી ઉપદેશે થયો. અશોકરાજાનો કુણાલ, અને કુણાલનો પુત્ર **સંપ્રતિરાજા** જૈનધર્મધૂરંધર થયો. અશોક પ્રથમ બૌદ્ધધર્મી થયો. ને પાછળથી જૈનધર્મ અંગિકાર કર્યો હતો. આ રાજાઓ શ્રેણીકના વંશજો છે. જૂઓ શ્રેણીકનો પુત્ર કોણિક. તેણે રાજગ્રહીનગરીનો ત્યાગ કરી ચંપાનગરીમાં ગાદી સ્થાપી. કોણિકનો પુત્ર ઉદાયિરાજા તેણે પટણા શહેર વસાવ્યું. તેની ગાદીએ પટણામાં નવ નંદરાજા થયા. છેલ્લા નંદની ગાદીએ ચંદ્રગુપ્તરાજા જૈનધર્મી થયા. અને તેની ગાદીએ **અશોકરાજા** થયો. જે અશોકના લેખો બહુ છે. તેમાં જૈનધર્મનું પ્રાચિનત્વ જણાવ્યું છે.

સંપ્રતિ રાજાના ભરાવેલ જિનબિંબો હજૂસૂધી મોટી સંખ્યામાં મોજૂદ છે. ને તેમના બંધાવેલ દહેરાં પણ ઘણા ગામમાં હસ્તિ ધરાવે છે. જે રાજાએ વ્રતધારી એવા રૂડા શ્રાવકોને સાધુવેશ પહેરાવીને અનાર્ય દેશમાં મોકલાવીને જૈનધર્મનો બહુ મોટો ફેલાવો કર્યો છે. તે સાધુવેશધારી શ્રાવકો પછીથી સાચા સર્વવિરતી સાધુ થઇનેજ વિચર્યા છે.

અશોકે ગંધાર બંદરના એક શિલાલેખમાં કોતરાવ્યું છે કે અહિં બોધિસર્વપાર્શ્વનાથતિર્થંકર થયેલા છે. આ બાબત લોર્ડ કનિંગહામ કૃત અંગ્રેજી પ્રાચિન ભૂગોળમાં વિવેચન સારૂ કરેલ છે.

ગુરૂવર્યના સામૈયામાં શ્રેષ્ટીવર્ગ.

શ્રીમાન્ હેમચંદ્રસૂરિનું કુમારપાળરાજાએ પાટણ આવતાં સામૈયું કર્યું તેમાં અઢારસો તો ક્રોડાધિપતિ સામા આવ્યા હતા. કુમારપાળે ૧૪૪૪ દહેરાસરો બંધાવ્યા છે. શેત્રુંજા, ગિરનાર, આબુમાં છે, પણ જેમાં લોકની નજરે શ્રી તારંગાજીવાળું એક દહેરાસર હાલ પ્રશંશા પામતું જણાય છે. તેનો ઘુમટ પત્થર પાટ અને કેગર કાષ્ટની પાટથી અંદરથી બાંધેલો છે. કેગરના લાકડાનો સ્વભાવ છે કે જો અગ્ની થાય તો તે લાકડામાંથી પાણી છુટવા માંડે છે. (ઘુમટ રચના નાનાનાના ૧૧ માળ છે).

ભેંસાશા શ્રેષ્ઠીએ ગુજરાતના શેઠીયાઓની કાછડીનો આગળનો છેડો છોડાવ્યો.

માંડવગઢના ભેંસાશાશેઠની મા શેત્રુંજાતિર્થે જાત્રા કરવા જતા ત્યાં લાખો રૂપિયા ખર્ચ્યા હતા. વળતા ધોળકા–વૈરાટનગરમાં તેની માએ શરાફી શેઠીઆઓને પોતાની હુંડી સ્વીકારવા કહેતાં તે ડોશીની અને ભેંસાશાહની

ઉલટી મશ્કરી કરવા લાગ્યા. ઘેર આવીને માએ પુત્ર ભેંસાશાને વાત કરતાં ધોળકાના શેઠીયાપર રીસ ચડી. તેથી ભેંસાશાહે અમુક મુદતનું ઘી ખરિદવાને સેંકડો ગુમાસ્તાને અગાઉ રૂપિયા આપી દેવાને ધોળકે રવાના કર્યા. મુદત આવી. સાટા કરેલ પ્રમાણે શેઠીયા ઘી પૂરૂં કરી શકયા ન હતા. પણ તેના પાસે વાસણ નહિં હોવાથી મગરૂરી બતાવી કહ્યું કે લ્યો ઘી. ભેંસાશાહે મશ્કરીનું ફળ દેખાડવાને યુક્તિ કરી હતી. ભેંસાશાહ કરોડાધિપતિ હતા. અને નવલાખ નવલખા તે વેળા હતા. ભેંસાશાહ આ ગામના હતા. તેના પાસે **પારસમણી** હતો. ઘીના કુડલાં તળીએથી કાપીને તળાવમાં મૂકયા. તૈયાર જે ઘી હતું તેથી તળાવ રેલેછેલ થયું. પરંતુ સર્વ ઘી પુરૂં પાડયું નહિં હોવાથી ધોળકાના શેઠિયાઓએ આજિજી કરીને માફી માગી. ત્યારે ભેંસાશાએ ગુજરાતના શેઠીઆઓની કાછડી–ધોતીયાનો આગળનો છેડો છોડાવી નાખ્યો. જે હજુ જોવાય છે તો જયારે ને ત્યારે જૈનો સમયના પ્રમાણમાં પુષ્કળ સંખ્યાએ ધનાઢય છે. અને પ્રાયઃ તેઓ ઉત્તમમાર્ગે અને વટ રાખવાને લક્ષ્મિનો સદ્વ્યય કરતા જોવાયા છે.

ચાંપાનેરના જૈનોનો મૂળ રિવાજ.

રહેવા આવતા નવા શ્રાવક માટે.

જ્યારે કોઇ શ્રાવકકુટુમ્બ બહારથી વસવાટ કરવાને આવે ત્યારે જૈન કોમે ઠરાવ કર્યો કે ચાંપાનેરમાં આપણા વીશ હજાર ઘર છે. તો હરેક ઘેરથી અકેક સોનૈયો અને અકેક ઈંટ તે રહેવા આવનારાને આપવી.

આ રિવાજથી આવનારા ધંધે વળગીને થોડા વખતમાં ધનવાન બનતા હતા. આ સર્વ પુન્યાઇ ને પ્રમાણિકતાનું ઉચ્ચ પરિણામ જૈન કોમ ભોગવે છે.

પ્રતાપરાણો ને ભામાશાહ.

મારવાડનો મોટો ભાગ ખોઈ બેઠેલ રાણોપ્રતાપ કંટાળી જઈને સિંધ તરફ જતાં ભામાશાહે કહ્યું કે શા માટે જાઓ છો. પ્રતાપે કહ્યું કે લશ્કરને પગાર કરવાને હવે મારી પાસે દ્રવ્ય નથી. ત્યારે ભામાશાહે કહ્યું કે-તમારા લશ્કરને બાર વર્ષ સુધી પગાર હું પુરો પાડીશ તો પણ લક્ષ્મિ ખુટે તેમ નથી. માટે પાછા વળો. રાણો પાછા આવીને ભામાશાનીજ મદદ વડે ગયેલું રાજ્ય પાછું કબજે કર્યું હતું, આવા ઘણા જૈન તે તે નગરીઓ અને શહેરોને શોભાવતા રહ્યા હતા. આવી મુશ્કેલી ભરી મદદો જૈનો

સિવાય જૈનેતર બીજી કેમે જ્યારે ને ત્યારે જ્યાંને ત્યાં કરી જોવાતી કે વંચાતી નથી. કદાચિત્ હશે તે બહુજ જુજ.

લક્ષ્મિએ જગડુશાહનું ધાર્મીક જીવન.

તેણે સિદ્ધાચળનો મોટો સંઘ ત્રણવાર કાઢયો. તેમાં હાથીઓ, ઘોડા અને હજારો ચતુર્વિધ સંઘની મેદનીથી ભરપુર હતો. તેમણે ૧૦૮ દહેરાં બંધાવ્યા. તેમાં કચ્છ દેશના ભદ્રેશ્વરનું દહેરાસર વહાણરૂપ વિમાનાકારે બંધાવ્યું છે. તેરનો સૈકો બેસતા ભદ્રેશ્વરમાં જગડુશાહ થયાનું કહેવાય છે. પરંતુ મૂળ તેઓ શ્રીમાળ (ભિનમાળ) નગરના શ્રીમાળીકુળના છે. તેમણે ભદ્રેશ્વર ફરતો કોટ (ગઢ) બંધાવવામાં લાખો રૂપીયા ખર્ચ કર્યો છે. જે દહેરાને ફરતો તેજકોટ વિદ્યમાન જોવાય છે. વિ. સં. ૧૩૧૫ માં દુષ્કાળ પડયો ત્યારે સિંધના રાજા હમીરજીને ૧૨૦૦૦ બારહજાર મુડા અનાજના જગડુએ આપ્યા. તેવી રીતે ઉજયનીના રાજા મદનવર્માને ૧૮૦૦૦ અઢાર હજાર મુડા ધાન્ય આપ્યું. દિલ્હીના બાદશાહ મોજુદ્દિનને ૨૧૦૦૦ એકવીશહજાર મુડા, કાશીના રાજાને ૩૨૦૦૦ બત્રીશહજાર મુડા અને પાટણના રાજા વિસલદેવને ૮૦૦૦ આઠ હજાર મુડા ધાન્ય આપ્યું, જેથી સર્વે દુકાળ ઉતરી ગયા હતા. એકંદર ૯૯૯૦૦૦ નવલાખને નવાણુંહજાર ધાન્યના મૂડા અન્નદાનમાં

એકીસાથે આપ્યા. અને તે તેર પનડોત્તરા કાળમાં ૧૧૨ દાનશાળા–સદાવ્રતો ખૂલ્લાં મૂક્યાં. જેમાં દરરોજ **પાંચલાખ** મનુષ્યો જમતાં હતા. અને **અઢારક્રોડ** દામ આંગણે આવેલા યાચકવર્ગને મોં માગ્યું આપ્યું છે. તેના સત્કાર્યો ને લક્ષ્મિ માટે જગડુચરિત્ર ગ્રંથ વાંચવો.

જાવડશાહ, સમરાશાહ, કરમાશાહ વિગેરે શેત્રુંજા તિર્થરાજના ઉદ્ધારકોની પણ અખૂટ દોલત હતી. પણ આધૂનિક જોઇએ તો મુર્શિદાબાદના જગતશેઠ ક્રોડો-ગમે દોલતના માલિક હતા. કરોડો રૂપિયા અંગ્રેજ સરકારને તેઓ ધીરતા હતા. તેમના પલંગના પાયા-માં લીલા પાના ગોઠવીને પાયાને હીરાજડિત્ર કર્યા હતા. તેમનો એક હુક્કો પાંચ ક્રોડની કિમતનો હતો. તે આલમશાહ જગતશેઠે દહેરાંઓ બંધાવ્યા છે. કસવટી પત્થરનું દહેરૂં બંધાવ્યામાં લાખો રૂપિયા ખર્ચ થયો છે. તેજ શહેરના રાયબહાદુર બાબૂ પ્રતાપસિંહ દુગડે પણ લાખોપતિ હોઇને ઘણા ગામ શહેરોમાં **દહેરાંઓ** અને **ધર્મશાળા** બંધાવેલ જોવાય છે. શેઠ હેમાભાઇ, શેઠ મોતીશા, શેઠ હઠીભાઇ, અને શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ પણ ક્રોડપતિ થઇ ગયા છે. અને નામનાને અમર પણ કરેલી છે, જેનાં ભવ્ય દહેરાંઓ અમદાવાદ, મુંબઇ ને પાલીતાણામાં એકે અવાજે વખણાય છે. કિમ્બહુના!

રાજગ્રહી નગરીમાં ધનાઢયો.

પ્રભુ શ્રી વીરના વખતમાં ઘણા હતા, જેમાં **શાળિભદ્ર શેઠની** રિદ્ધિ દેવતાઇ હતી. એક કૃપણ શેઠ પાસે **અબજોની** દોલત હતી. તેણે નરા હીરા માણેકનો બળદ બનાવ્યો હતો. એક શિંગડું અધૂરૂં હોવાથી રાત્રદિ મહામહેનત કરતો હતો. **મહાસતક** શ્રાવકપાસે ૨૮ ક્રોડ સોનૈયા અને ૮૦ હજાર ગાયો હતી. તેને શ્રીમતી **રેવતી** પ્રમુખ તેર શિલવતિ સ્ત્રીઓ હતી. રેવતી પોતાના પિયેરથી **આઠક્રોડ** સોનામહોર ગાડાં ભરીને લાવી. અને સાથે ૮૦ હજાર ગાયો પણ લાવી હતી. તો મહાસતકના સાસરાને ઘેર પણ અબજો સોનૈયા હતા. તે વેળા વણારસી-**કાશી, સાવથ્થી,** અને **ચમ્પા** નગરીમાં ક્રોડોપતિ જૈન કોમ ધરાવતી હતી. ચરમજિન શ્રી મહાવીર જીનમુખે ચડેલા શ્રાવકોની પાસે કરોડો સાનૈયાની દોલત હતી. અને પાર્શ્વપ્રભુના શ્રાવકો તેથી પણ અધિક દોલત ધરાવનારા પુન્યવંત જીવો હતા. અત્યારના અમેરિકાના અબજોપતિ કોઈ ગણત્રીમાં તે વેળા ન કહેવાય.

વિક્રમ સંવતના અગાઉ ગુજરાતમાં **પંચાસર** અને **વડનગર** એ બે જુના શહેર ખ્યાતિ ભોગવતા હતાં,

---

કલ્પસુત્રની જાહેર વાંચના.

વડનગર શહેરમાં વિક્રમ સં. ૫૨૩ માં થઈ. ત્યાંના રાજા ધ્રુવસેનનો પુત્ર મરણ પામ્યાથી તે જૈન રાજાને શોકથી મુકત કરવાને કલ્પસુત્રની વાંચના સભા સમક્ષ શરૂ થઈ તે વિદ્યમાન પર્યુંષણા પર્વે જોવાય છે. તે પહેલાં ફક્ત સાધુઓ પોતાનામાં વાંચતા હતા.

કાલીકાચાર્યે ચોથની સંવત્સરી કરી.

દક્ષિણના પ્રતિષ્ઠાનપુર ઉર્ફે પેઠણ નગર, કે જે હાલનું પેંઠ ગામ છે ત્યાંના શતવાહનરાજાને ત્યાં પાંચમનો ઈંદ્ર મહોત્સવ હોવાથી ચોથના દિને સંવત્સરીપર્વ પ્રવર્ત્તાંવ્યું. તે અગાઉ સદરહુ પર્વરાજ પંચમિનું થતું હતું. એમ નિશિથસૂત્રની ચુર્ણિ અને પ્રભાવકચરિત્રમાં પાઠ મળી આવે છે.

શંકરાચાર્ય સંબંધી કંઈક.

હિંદના દક્ષિણદેશમાં સં. ૮૦૫ માં શંકરાચાર્યનો જન્મ થયો. તેમણે જૈન ધર્મવાળા સાથે શાસ્ત્રાર્થ કર્યો નથી, પણ સર્વ ઠેકાણે વેદ ધર્મનો પ્રચાર વિશેષ થાય તેમ પુસ્તકો લખવા માંડયા ને શિષ્યો ઉભા કર્યા.

મક્કામાંથી મહુવામાં.

જ્યારે મહમદ પેગમ્બરનો અરબસ્તાનમાં જન્મ થયો ત્યારે મક્કા શહેરમાં જૈન મૂર્તિઓ હતી. તે માંહેની કેટલીક મહુવાબંદરમાં જૈનો અવસર પામીને લાવ્યા છે. તે માંહેની વીરપ્રભુની છે. આ બાબત સમકિત પરિક્ષાના ટબામાં જણાવેલી છે.

જૈનધર્મ તે હિંદુધર્મ નથી.

મીસીસ એનીબિસાંટ કહે છે કે જૈનધર્મ તે હિન્દુ ધર્મની પ્રાચિન શાખા છે. વેદધર્મને હિન્દુધર્મ કહેવામાં આવે છે. અને જૈનધર્મ વેદધર્મથી ઇલાયદોજ છે. માટે તેમ સમજનારે ભૂલ સુધારવી જોઈએ. મદ્રાસના ઉંચી જાતના હિન્દુઓ પ્રાચિન સમયના એટલે અસલી જૈનો સાથે ખાસ ધર્મના કારણે વ્યવહાર બંધ કર્યો હતો. તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જૈનો હિન્દુ નથી. માસ્તર કુંવરજી મૂળચંદે ભાવનગરના જૈનધર્મ પ્રકાશ નામના ચોપાનિયામાં જૈનોને હિન્દુપણુ સ્વીકારવાને ઘણું સખ્ત લખાણ કરેલ છે. તો તેમણે વિશેષ માટે જૈનધર્મની પ્રાચિન અર્વાચિન સ્થિતિનું લઘુ પણ બહુ ઉપયોગી પુસ્તક વાંચવાથી જરૂર શંકારહિત થશે. કેમકે હિન્દુધર્મ વેદધર્મ છે અને રાજવંશી ક્ષત્રીધર્મ જૈનધર્મ છે. કિમ્બહુના!!

ધનો પોરવાડ ને રાણુકપુરજી.

ધના પોરવાડ પાસે કરોડ રૂપિયાની દોલત હતી. તેણે ૮૪ ભોંયરા અને ૧૪૪૪ સ્થંભો ચારે બાજુ મળીને વિશાળ દહેરાસર રાણુકપુરનું બંધાવ્યું. તે સમયે કુંભારાણાએ ધનાને કહ્યું કે મહારીવતી એક થાંભલો તારા દહેરામાં કરાવજે, પછી ધનાએ રાણાજીની વતી એક થાંભલો કરાવ્યો, તેમાં એકલાખ રૂપિયા ખર્ચ થયો. રાણો વિસ્મય પામ્યો. કે ધનો તે ધનની ખાણ છે.

શેત્રુંજા તિર્થરોડપર દ્રશ્યો.

ભરતચક્રીના ચરણ—ધોળી પરબ પાસે એક ઉંચી છત્રીવાલી દહેરીમાં સંવત ૧૬૮૫ માં સ્થાપ્યા છે. થોડે દૂર એક કુંડ પાણીનો સંવત ૧૮૬૧ માં સુરત વાળા ઇચ્છાચંદે બંધાવ્યો, તેના ઉપર દહેરીમાં શ્રી નેમિનાથ અને તેમના ગણધર વરદત્ત તથા શ્રી ઋષભદેવના મળી ત્રણજોડ પગલા છે. તેના મથાળે પાણીનો બીજોકુંડ કુમારપાળ રાજાનો બારના સૈકાનો બંધાવેલ છે, તેના મથાળે હીંગુલાજનો હડો અને તેનું સ્થાનક છે. અહીં એક ઓટલાપરની દહેરીમાં કળિકુંડ પાર્શ્વનાથના પગલાં છે. સં. ૧૮૩૫ માં પ્રતિષ્ટા કરી છે. આખા પહાડ ઉપર આ હડો ચડવાને કઠિણમાં કઠણ છે. તેનો વિસામો અને બાં-

બોરના પગથિયાં અમદાવાદવાળા રાવબહાદુર હરકુંવર શેઠાણીએ બંધાવેલ છે. તેના ઉપર ચડતા છાલાકુંડ નામે પાણીનો ત્રીજો કુંડ સં. ૧૮૭૦ માં બાંધેલ છે. તેના પાસે ચાર શાશ્વતાજિનના ચરણની દહેરી છે. તેના માથે આપણા જમણાહાથ ભણી એક ટેકરી ઉપર તપાગચ્છના શ્રી-પૂજની ટુંકની દહેરી જોવાલાયક છે. ત્યારબાદ ચડતાં સઘળાં દહેરાંના દેખાવનું તળિયું સપાટ છે. ત્યાં પાણીનો ચોથો કુંડ હીરબાઇનો કુંડ તે અમદાવાદના ભંડારી કુટુંબની દીકરીએ નવાણુંવાર સંઘમા આવીને નવાણુંયાત્રા કરી. સં. ૧૮ નાં સૈકામાં કરી. આ કુંડ પાસે કાર્તિકપૂનેમના મહિમાની દહેરી મોટી છે, તેમાં દ્રાવિડ વાલખીલ્ય, અઈમતાજી, ને નારદજીની એમ ચાર કાઉસ્સગિયા મૂર્તિ–પ્રતિમા છે. થોડે દૂર ચડતાં પાણીનો પાંચમો ભૂખણકુંડ યા બાવળકુંડ છે. તેના પાસે દહેરી બેમાં ગજસુકમાળ વિગેરેના ચરણ છે. અને એકમોટી દહેરી છે. તેમાં રામ-ચંદ્રજી, ભરતજી, થાવચ્ચા, શુકરાજ, ને શૈલંકાચાર્યની કાઉસ્સગી પાંચ પ્રતિમા છે. ત્યાંથી હનુમાનદ્વાર આવે છે. ત્યાં એક મોટા ચોતરા ઉપર બે દહેરીમાં પ્રભુના ચરણ છે. અહિંયાથી નવટુંકનો રસ્તો છે. દાદાજીની ટુંકમાં જતાં કિલ્લાની બહાર ડુંગરની ભેખમાં છ–સાત ફુટ ઉંચે ત્રણ મૂર્તિ જાળી, મયાળી ને ઉવયાળી ની કોતરેલી છે.

તે કૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્રો છે, અને જરા આગળ વધ્યા કે તિર્થાધિરાજના મોટા કિલ્લા (ગઢ) માં પ્રવેશ કરવાને મુખ્ય પ્રથમ દરવાજો **રામપોળની બારી** નામે છે.

આ બારીથી છ ગાઉ અને ત્રણ ગાઉની પ્રદક્ષિણાએ જવાય છે. તેમજ શેત્રુંજી નદી ન્હાઇને આવતાં પણ આ બારીમાંથીજ પ્રવેશ થાય છે. આ ત્રિપુટી રસ્તે એક ટેકરી છે. તેમાં દેવકીજીના છ પુત્રોની શ્યામ કાઉસ્સગી પ્રતિમા છે.

વળી ફરતી પ્રદક્ષણામાં ઉલખા જળ, ચિલ્લણતલાવડી, અજિતશાંતિ ચરણદહેરી, ભદ્રકગિરી (ભાડવા ડુંગર.) અને શ્રી સિદ્ધવડ એમ સ્થાનો વાળી છ ગાઉની પછી ત્રણગાઉની અને **રોહિશાળાની** તથા **ઘેટીની પાગની** યાત્રા માટેના માર્ગ છે.

નવટુંકમાંના કેટલાક દશ્યોની હકીકત.

દાદાની મોટી ટુંકમાં વિમળવસીમાં ચક્કેસરીદેવીનું દહેરૂં સં. ૧૫૮૭ માં ઉદ્ધારક કર્માશાહ તોલાશાહે બંધાવ્યું. **નેમજીની ચોરીનું** દહેરૂં સં. ૧૬૭૫ માં બંધાવ્યું છે. આ દહેરૂં ઘણા જૂના વખતનું અને જૂની જગ્યામાં બંધાવ્યું છે. યાત્રુને દર્શન અને પ્રેક્ષકોને જોવા લાયક છે. તે લાઇનમાં શ્રી વિમળનાથ, અજીતનાથ ને ચંદ્રપ્રભુનાં

દહેરાં સં. ૧૬૮૨–૮ ના છે. શાંતિનાથનું સં. ૧૬૭૮ માં, અને કુમારપાળરાજાનું બારના સૈકાનું દહેરૂં છે. તેમાં જે ચંદ્રપ્રભુનું દહેરૂં છે, તે અમદાવાદના ભંડારીનું છે. તેઓ અમદાવાદના ખાસ સૂબા હતા તેથી તેમણે પાંચ વરસ પર્યંત આખા ગુજરાત દેશમાં એક સરખો 'અમારી પડહ' પળાવ્યો હતો. ચોથોકુંડ બંધાવનાર હીરબાઇ, આ ભંડારીની છઠ્ઠી પેઢીએ પુત્રી છે. અને કુમારપાળવાળું આ દહેરાસર 'અસલી સૂર્યકુંડ' ઉપરજ બંધાયું છે. ચંદરાજા કુકડા રૂપે હતો તે તેમાં પડતાંજ તે પાણીના પ્રભાવે મુળરૂપે મનુષ્ય-પણાને પામ્યો. વળી મહાવીરજીના સમોસરણનું સં. ૧૭૮૮ માં સુરતના સોમચંદ કલ્યાણચંદનું, ચિંતામણપાર્શ્વજીનનું અમદાવાદના ભંડારીજીએ સં. ૧૭૯૧ માં, ચંદ્રપ્રભુનું સં. ૧૭૮૮ માં પ્રેમજી રતનજીનું, પાર્શ્વનાથનું સં. ૧૭૯૧ માં જીવણચંદશેઠજીએ, શ્રેયાંસજિનનું સં. ૧૬૭૫ માં જામનગ-રવાળાનું, સંભવનાથના બે સં. ૧૬૮૨ માં અમદાવાદવાળા રીખવદાસ વેલજીનું, અને મહાવીર ચોમુખવાળું સો થંભા-વાળુ દહેરૂં સં. ૧૬૮૬ જોધપુરના મનોતમલ જયમલે બંધાવેલ છે. ત્યારે સં. ૧૮૧૪ થી ૧૮૭૪ સૂધીમાં દશ બાર દહેરાં બંધાવેલ છે. તેમાં લશ્કરવાળાનું દહેરાસર પાર્શ્વનાથનું કે જેમાં ભિંતે સન્મુખ, આરસના 'નંદિશ્વર' અને 'અષ્ટાપદ' આરસના ગોળાકારે છે. ઉમદા કારીગિરી

વાળા સોનેરી જૂના વખતના છે. અને બાજુમાં આરસના સુંદર બે હાથી ઉભા છે. ત્યારે અંદર આરસની બંગલી જેવા ઘાટની તદ્દન આરસની દહેરીમાં પાર્શ્વનાથની નાની પણ મનહર પ્રતિમા છે. જોવાલાયક આ દહેરૂં છે. વળી ઠેઠ શિખર સુધી તદ્દન આારસનુંજ દહેરૂં કપૂરચંદ પટવાએ સં. ૧૮૬૦ માં બંધાવ્યું અને પદ્મપ્રભુની પ્રતિષ્ટા કરી અને સં. ૧૯૨૮ માં કચ્છી શેઠ નરસી કેસવજી નાયકે પંચતિર્થનું દહેરૂં બંધાવ્યું. જેમાં મધ્યમાં શેત્રુંજો, અષ્ટાપદ, મેરૂપર્વત, સમેતશિખર, અને સમવસરણની રચનાવાળું છે. આવું દહેરૂ ડુંગર ઉપર આ એકજ છે. જેણે અંગ્રેજ સરકારને નાણાની અખૂટ મદદ આપીને લાખો રૂપિયાની હુંડી એકજ દિવસે શીકારનાર બંગાળના મુર્શિદાબાદના 'જગતશેઠ' નું બિરૂદધારક 'આલમચંદજી' નું પણ એક દહેરાસર જોવાય છે.

બાદ રતનપોળમાં ખૂદ દાદાના દહેરાં સિવાય એક દહેરૂં સં. ૧૩૭૫ માં પાટણવાળા મોતીચંદભાઈએ બંધાવીને સમોસરણના ચૌમુખની પ્રતિષ્ટા કરી. બાદ ચોકમાં સામસામા બે દહેરાં મંત્રી ભાઈઓ વસ્તુપાળ તેજપાળના બારના સૈકાના, ગંધારીઆ રામજીના શાંતિનાથના ચોમુખનું, મુળશાના મંડપવાળુ સંપઇજિનનું, અને અષ્ટાપદજીનું એ ત્રણે સં. ૧૬૨૦ માં બંધાયા છે.

અષ્ટાપદ સંબંધિ.

ખૂદ પ્રથમ તિર્થંકર શ્રી આદિશ્વર ભગવાનને આ પહાડ ઉપર અગ્નિસંસ્કાર કરીને ભરતચક્રિએ તે ઉપર એક દહેરૂ ચાર દ્વારવાળુ ચોવીશ પ્રભુની માનોપેત પ્રતિમા બે, ચાર, આઠ, ને દશ, એમ સરખી નાશિકા રાખીને ચારે બાજુ પધરાવ્યા. ને ઉંચાઇમાં ત્રણ ગાઉનું કરીને તેને અ-કેક જોજનવાળા ' આઠપગથિયાં ' બાંધ્યા. આ પહાડ ઉપર સ્વશક્તિએ જઇ પ્રભુને ભેટે તો તે ' ચરમશરીર ' વાળા જાણવા. એટલે તેજ ભવે મુક્તિમાં જાય. આ તિર્થ અસલી વિનિતા નગરીથી પૂર્વ દિશે બાર જોજન દૂર છે. એવો પ્રઘોષ છે. એમ ' સેનપ્રશ્નમાં ' છે. રાયણ પગલાનું અને પુંડરીકજીનું એ બે સં. ૧૫૮૭ માં ઉદ્ધારકે બંધાવ્યાં છે. સહસ્ત્રકૂટનું દહેરૂં એક છે. તેમાં ઉંચા ઉભા આરસમાં ચોતરફ નાનીનાની પ્રતિમા ૧૦૨૪ બનાવીને પ્રતિષ્ટીત કરેલ છે. તેના સામે ચોવીશ પ્રભુના ગણધર ૧૪૫૨ તથા પ્રભુ ચોવીશનાં પગલાજોડની સ્થાપના એક મોટા આરસ પહા-ણમાં કોતરી કાઢી છે. મેરૂપર્વત અને સમેતશિખરના દશ્યો છે.

આ આખી રતનપોળમાં રત્નોજ પાથર્યા છે. તદ્દન આરસનીજ આ પોળ જૂનામાં જૂની–પ્રાચિન, આદિ અ-

નાદિવાળી જાણવી. વિગેરે. રતનપોળમાં ' શ્રી આત્મારામજી મહારાજ ' ની દેવસૂરી, હેમપ્રતાપમુનિ વિગેરે જૈનાચાર્યોની મૂર્તિઓ દર્શનિક છે.

મોતીશાશેઠની ટુંક—સં. ૧૮૯૩ ના મહા વદી ૨ ના દિવસે મૂળનાયક ' આદિશ્વર ' પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા શેઠ ખીમચંદ મોતીશાહે કરી. આ ટુંકની વચલી બારીના ગોખમાં બૂટેરાવજી મહારાજના મુખ્ય પટધર શ્રીમાન્ મુળચંદજી મહારાજ ઉર્ફે મુક્તિવિજય ગણિવરની મૂર્તિ સ્થાપિત છે.

બાલાભાઇની ટુંક—સં. ૧૮૯૩ ના દિને ગોઘાબંદર નિવાસી પરી દીપચંદ કલ્યાણ કાનજીએ બંધાવીને શ્રી આદિનાથની પ્રતિષ્ટા કરી છે. દીપચંદભાઈનું નામ બાલાભાઈ હુલામણાનું હોવાથી તે નામ કાયમ રહી ગયું. અદભૂતજીનું દહેરૂં સં. ૧૬૮૬ માં ધર્મદાસે પુનરોદ્ધારકરી સમરાવ્યું. આ પ્રતિમાજી ડુંગરમાંથી કોતરીને લેપમય કરી પ્રતિષ્ટા કરી છે. બારમહીને એકજવાર આખા શરીરે ' પખાળ ' થાય છે. તેવા ઉંચા કદના મોટા બિંબ છે, ફક્ત જમણા અંગુઠે હમેશાં પખાળ તથા પૂજા થાય છે.

પ્રેમચંદમોદીની ટુંક—સં. ૧૮૪૩ માં અમદાવાદ વાળા મોદી પ્રેમચંદ લવજીએ બધાવીને શ્રી આદીશ્વરજીની

પ્રતિષ્ઠા કરી. આ ટુંકમાં 'દેરાણી જેઠાણીના ગોખલા' સુરતના ઝવેરી ઘુસભાઇઓની સ્ત્રીઓએ આબુના દેરાણી જેઠાણીના ગોખલાંના નમુના માટે આરસના ઝીણી નકશી-વાળા બનાવ્યા છે.

શેઠ હેમાભાઇની ટુંક—સં. ૧૮૮૬ માં અમદાવાદના નગરશેઠ હેમાભાઇ વખતચંદ અને તેમના કુટુંબે પ્રતિષ્ઠા શ્રી અજિતનાથની કરી. ટુંક બંધાવનાર ઉક્ત શેઠ 'શાંતીદાસ શેઠ' ના પૌત્રના પુત્ર છે. ને તેઓ ઉદેપુરના શિશોદિયા રાણાજી શ્રી સામતસિંહજી રાણાનોજ પરિવાર છે.

ઉજમબાઇની ટુંક—સં. ૧૮૯૩ માં ઉક્ત શેઠશ્રી-એ બંધાવી પોતાના બ્હેન ઉજમબાઇનું નામ કાયમ કરી 'શ્રીનંદીશ્વરદ્વિપ' ની પ્રતિષ્ઠા કરી.

નંદિશ્વર દ્વિપ સંબંધિ.

આ જંબુદ્વિપથી આઠમો દ્વિપ છે. તેનો વિસ્તાર એક અબજ તેસઠક્રોડ ને ચોરાશીલાખ જોજનનો છે. તેની ચારે દિશાએ ચાર 'અંજનગિરી' પર્વત છે. અકેક અંજનગિ-રીના ચોતરફ ચચાર દધિમુખ પર્વત આવ્યાથી તે સોળ થયા. અને અકેક દધિમુખના બંને પડખે બે વાવડીઓ છે. તે દરેક વાવડીએ રતિકર પર્વતો છે. તે બત્રીશ થયા. એટલે બધા મળીને (૫૨) ચૌમુખવાળું નંદીશ્વરના બાવન

દહેરા થયા. એક અંજનગીરી ચાર દધિમુખ, અને આઠ રતિકર એમ મળીને ૧૩ તેર પર્વતની રચના બાવન ચોમુખની ટુંકાણુમાં સ્થાપે છે. આ દ્વિપે ફક્ત દેવો અને વિદ્યાધરો જઇ શકે છે. તીર્થંકરોના પાંચે કલ્યાણકના દિવસે અહિં આવીને અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ કરે છે.

પાંડવનું દહેરાસર—સં. ૧૭૮૭ માં દલીચંદ કીકાએ યુધિષ્ઠીર વિગેરે પાંચે પાંડવની ઉભી મૂર્તિઓ—પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠીત કર્યાં છે. ને સામસામે બે ગોખમાં કુન્તા માતા અને દ્રૌપદી સતીની પણ મૂર્તિઓ છે. આ દહેરાની પછવાડે સહસકુટનું દહેરૂ છે. તેમાં ભિંતના ઓથારે 'ચૌદરાજલોક'ને પુરૂષાકારે સ્થાપ્યો છે. જાણે છાશ વલોણું તાણતો હોય તેમ બે પગ પહોળા રાખીને બંને હાથ કમરને ટેકાવેલા હોય તેવો દેખાય છે! તે સાતરાજ ઉંચો ને સાતરાજ નિચો છે. વચલોભાગ ત્રિછો છે તે મનુષ્યલોક છે.

છીપાવસીની ટુંક.—સં. ૧૭૯૧ માં શ્રી ઋષભદેવની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ ટુંકના સ્થાપક મૂળ ભાવસાર જૈન છે. અહીંના નેમનાથાદિના ત્રણ દહેરા તેજ સમયના છે.

સાકરશાની ટૂંક—સં. ૧૮૯૩ માં અમદાવાદવાળા સાકરચંદ પ્રેમચદે બંધાવીને પંચધાતુના શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથના મોટા બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરી.

ચૌમુખજીની ટુંક—છે તે અમદાવાદના રહીશ શેઠ જોગીદાસના પુત્રો સવાસોમજીભાઈઓએ સં. ૧૬૭૫ માં પ્રતિષ્ઠા કરી અને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના મહાન ચારે બાજુ બિંબ સ્થાપ્યા. આ દહેરૂં નલિનિગુલ્મ વિમાનનાજ આકારનું છે. આ ટુંકનું દહેરૂં બંધાવતા કુલ 'અઠાવનલાખ રૂપિયા' ખર્ચ સંઘસહિતનો ગણુતાં થયો છે. અને ફકત ચોમુખનું દહેરૂં બંધાવતા છપ્પન હજાર પાઠાંતર છયાશી હજાર રૂપિયાના દોરડાં તુટયા છે. જેની શાક્ષી ઇતિહાસ પૂરી પાડે છે. આ બંને સગા ભાઈઓનો મુળ ધંધો ચીભડા વેચવાનો હતો. તે શ્રી ખરતરગચ્છાધિપતી જિનચંદ્રસૂરિના ઉપદેશથી તેમના કહ્યા પ્રમાણે છોડી દઇને શરાફી તથા ઝવેરાતના ધંધામાં જોડાઇ કોડપતિ થયા હતા. જે તેના શિલાલેખથી સાબિત છે. ને પ્રાચિન લેખ સંગ્રહ ભાગ બીજામાં તેની નોંધ છે. આ ટુંકના બીજા ગાળાને છેડે 'શાંતિનાથનું દહેરૂં' સંપ્રતિરાજાનું બંધાવેલું છે. જેને બે હજાર અધિક વર્ષો થયા છે. અહીં કિલ્લાના અંદરના ગાળે સં. ૧૯૨૧ ની સાલનું કચ્છી શેઠ કેશવજી નાયકનું અભિનંદનપ્રભુની પ્રતિષ્ટા કરી. આ મૂહુર્ત્ત ચોખ્ખુને શુદ્ધ નહોતું. ખરત્તરવસીમાં પણ ચોમુખજીની પેઠે જુના દહેરાં છે. ને બાબુલોકોના છ સાત

દહેરાં સં. ૧૮૮૫ થી ૧૮૯૩ સૂધીના અને કચ્છી ગૃહસ્થ બંનેના ચાલુ સદીના છે.

અંગારશાપીર સંબંધી—શાહબુદિન ગોરી બાદશાહના વખતમા 'અંગારશા' ઉર્ફે હિંઝો પાલીતાણામાં થાણુદાર હતો. તેમણે કેટલોક વખત જૈન લોકોની પણ નોકરી કરી હતી તે ઓલીઓ પંચભુતને કબજે કરવાની વિદ્યામાં પ્રવિણ હતો. તે મરણ પામીને વ્યંતર થયો હતો. કેટલેક વખતે યાત્રાર્થે આવેલ સંઘવ્યકતીઓને ઉપદ્રવ કર્યાથી સાથમાં આવેલ યતિ આચાર્યાદિકે તેને ચમત્કારી રીતે બોલાવતાં છેવટે તેણે કહ્યું કે હું ધોળી ધ્વજા વાળાનો સેવક થઇ સંઘનો રક્ષક થાઉં છું. પણ અહિં તહિં જે આ મારા હાડકા નજરે પડે છે. તે વીણાવી લઇ આ ખૂણામાં દફનાવો અને કબર કરાવો. એમ કહી અદ્રશ્ય થયો. શુદ્ધતા માટે જૂઓ સોરાષ્ટની જુની તવારીખ નામનું પુસ્તક.

કિલ્લાની અંદર પાણીના કુંડ પાંચ દાદાની ટુંકમાં, બે વચ્ચેની ટુંકમાં, અને એક ચોમુખના દરવાજે મળી કુલ આઠ પાણીના કુંડો છે. બાકી પાણીના ટાંકાઓ બાંધેલા છે. ઇત્યાદિ !

प्रकाश २ जो.

કિરણ ૧૪ મુ.

પ્રથમ તિર્થંકરનું સંક્ષિપ્ત ઐતિહાસિક વર્ણન.

જ્યારે જ્યારે ચોવીશી થાય, ત્યારે ત્યારે હરેક તિર્થંકર જ્યાં જ્યાં વિચરે ત્યાં ત્યાં તિર્થાધિરાજ શેત્રુંજયનો અનંત મહિમા વર્ણવે છે. આ જંબુભરતની વર્તમાન ચોવીશીના આદ્ય તિર્થંકર યુગાદિ દેવ શ્રી આદિશ્વર થયા. તેમણે શેત્રુંજાનું મહાત્મ્ય પ્રકાશ્યું તેની રચના, તેમના મુખ્ય ગણધર 'શ્રી ઋષભસેન ઉર્ફે પુંડરિકજી' એ સવાલાખ શ્લોકની કરી. બાદ છેલ્લા—ચરમ તિર્થંકર શ્રી મહાવીરજી થયા તેમના પટધર ગણધર 'સુધર્માસ્વામી' એ સવાલાખમાંથી ઉદ્ધરીને ચોવીશહજાર શ્લોકી શેત્રુંજા મહાત્મ્ય પ્રગટ કર્યું. પછી વિક્રમ સંવત ૪૭૭ માં યુગપ્રધાન

ધનેશ્વરસૂરિ થયા, તેમણે વલ્લભિપુરના રાજા શિલાદીત્યને બોધીને શ્રી શેત્રુંજાનો માનવંતો મહિમા વખાણ્યો, તેથી રાજાએ તિર્થમહિમા સવિસ્તરથી સભા વચ્ચે જાણવાને મરજી બતાવી એટલે આગામિ જીવોના હિતને ખાતર ચોવીશ હજારીમાંથી સાર લઇને દશહજાર શ્લોકી શેત્રુંજા મહાત્મ્ય રચ્યું. જે હાલ જયવંત વર્તે છે. તો તેમાં ચોવીશ તિર્થંકરોનું ચરિત્ર જણાવેલ છે, તેમાંથી સાર સાર લઇને આ પુસ્તકના વાચક વર્ગને બોધ થવા તથા હર્ષ રોમાંચિતવાળા આનંદ આપવાને પ્રયાસ કર્યો છે.

શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનું જીવન.

તિર્થંકરોનો જન્મ આર્યદેશમાંજ થાય છે. આ ભરતક્ષેત્રના બત્રીશહજાર દેશમાં ફક્ત (૨૫॥) દેશ આર્યના છે. તેમાં કોશલ નામે દેશની ,વિનીતાનગરી ' માં છેલ્લા કુલગર શ્રી 'નાભીરાજા' છે તેમને મારૂદેવી નામે સ્ત્રી છે. તે જુગલિયા છે. અને આપણા આ જીવન ચરિત્રના નાયક દેવાધિદેવ શ્રીમાન્ ઋષભદેવજીના પિતા અને માતા છે. આ સમય ચાલુકાળના ત્રીજા આરાના છેડાનો છે. દેવતાઓનું ઉત્કૃષ્ટ સુખવાળું ઉંચામાંઉંચી સ્થિતિનું આયુષ્ય ૩૩ સાગરોપમનું સર્વાર્થસિદ્ધનામા વિમાનમાં છે. ત્યાં શ્રી રૂષભદેવજી રહીને દેવ સંબંધી આયુ પૂર્ણ કરી–ચવીને

'અષાડ વદિ ૪' (ગુજરાતી જેઠ વદ ૪) ની રાત્રિના માતા મારૂદેવીની કુક્ષિમાં આવ્યા. એટલે માતાએ તુર્તજ નિર્મળ ચૌદસ્વપ્નાં દીઠાં તેના નામ આ પ્રમાણે અનુક્રમે આકાશથી ઉતરીને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ થતા જુએ છે. ૧ હાથી, ૨ વૃષભ, ૩ સિંહ, ૪ લક્ષ્મિ, ૫ ફૂલનીમાળ, ૬ સૂર્ય, ૭ ચંદ્ર, ૮ ધ્વજા, ૯ કળશ, ૧૦ પદ્મસરોવર, ૧૧ સમૂદ્ર, ૧૨ દેવવિમાન, ૧૩ રત્નનીરાશી, અને ૧૪ નિધુંમઅગ્નિ. આ પ્રમાણે પર્યુષણા પર્વરાજમાં જે સુપના ઉતારાય છે. તે આ ક્રમ પ્રમાણેજ જૈનસંઘ ઉતારે છે. સુપના દેખીને રાત્રિ જાગરણ કરતાં પ્રભાત થયો એટલે પોતાના સ્વામી શ્રી નાભીરાજાને કહ્યાં, નાભિરાજાએ કહ્યું કે હે પ્રીયા તમને યુગલાધર્મ નિવારક ઉત્તમ પુત્ર થશે. જે સાંભળી મારૂદેવી ખુશી થયાં.

પુત્ર જન્મ અને પ્રભાવ.

મારૂદેવી માતાનું સુતિકર્મ (સુવાવડ) છપનદિશી કુમારિકાઓએ કરી ચૈત્રવદ ૮ (ફાગણવદ ૮ ગુ૦) ના દિને ગ્રહો ઉચ્ચ સ્થાને આવ્યા. સ્વપ્નમાં માતાએ પ્રથમ વૃષભ દેખ્યાથી પુત્રનુ નામ રૂષભ પાડયું. પહેલા દેવલોકમાં સુઘોષા નામની ઘંટા છે. જેની સંકલના બત્રીશલાખ વિમાનિક ઘંટા સાથે કરેલી છે. ત્યાં રહેલા સુધર્માઇંદ્ર પ્ર-

થમ દેવલોકના સ્વામી-રાજા છે. તેનું સિંહાસન કંપાયમાન પ્રભુના જન્માદિ સમયે થાય. તેથી ઇંદ્ર તે જન્મની ખુશાલીમાં સભા ભરે છે. તેના ખબર કરવાને સુઘોષા ઘંટા વગાડતાંજ સર્વ વિમાનોની ઘંટા વાગે છે. અને સર્વે દેવો અવધિ ઉપયોગે ઇંદ્રસભામાં હાજર થાય. ઇંદ્રમહારાજ પોતે પગમાંથી રત્નમોજડીઓ કાઢીને એકસાડી ઉત્તરાસંગ કરી સાતઆઠ ડગલા પાછળ હટીને જે દિશામાં પ્રભુ હોય તે દિશામાં બેસીને શક્રસ્તવન ભણે. બાદ 'પાલક' નામે વિમાન એકલાખ જોજનનું કરાવીને ઇંદ્ર તમામ પરિવારે વિનિતા નગરીમાં આવી પ્રભુને વાંદી રજા લઇ માતાને અવસ્વાપિણી નિદ્રા મૂકીને પંચ રૂપ ધારણ કરી પ્રભુને મેરૂપર્વતે લઇ જાય છે. ત્યાં પાંડુક વનમાં શાશ્વત્ સિંહાસન છે તે ઉપર ઇંદ્ર સુધર્મા પોતે પ્રભુને ખોળામાં લઇને બેસે છે, તેવા સમયમાં ત્રેસઠઇંદ્રો સપરિવારે આવી પહોંચે છે, એટલે બારમા દેવલોકનો 'અચ્યુતિંદ્ર' દેવોને ક્ષીરસમુદ્ર, ગંગા વિગેરેના પાણી લાવવાને હુકમ કરે છે. પછી પ્રભુને આઠજાતના અભિષેક પૂર્વક અઢીસો અભિષેક કરે છે. પછી ઇશાન ઇંદ્ર પ્રભુને ખોળામાં લઇને બેસે છે. એટલે સુધર્મા ઇંદ્ર વૃષભનું સુન્દર રૂપ કરી શિંગડામાંથી ધારા કરી પ્રભુને ન્હવરાવે છે. પછી પ્રભુને તેમને ઘેર માતા પાસે મૂકે છે. અને મૂકેલી નિદ્રા વિગેરે લઇને પ્ર-

ભુના ઘરમાં 'બત્રીશક્રોડ સોનૈયા' ની વૃષ્ટી કરે છે. ને પ્રભુના અંગુઠામાં અમૃત ઠવે છે. ને તેના ઓશીકે રત્નના ગેડીદડો રમવાને મૂકે છે. પછી ચોસઠે ઇંદ્રો પરિવાર સહિત , નંદિશ્વરદ્વિપે' અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ કરીને સ્વસ્વ સ્થાનકે જાય છે. કહો, તિર્થંકરોની કેટલીબધી પુન્યાઇ ! આ દેવતાઈ જન્મોત્સવ પૂર્ણ થયા પછી પ્રભુના પિતાને ખબર પડે અને જન્મમહોત્સવ કરે. હવે પ્રભુના જન્મ થતાં સાતે નર્કે પ્રમાણમાં નર્કના જીવો ને શાતા ઉપજે છે. ને ઉદ્યોત થાય છે. હવે 'પ્રભુના વંશની સ્થાપના' કેમ થઇ તે કહે છે. એકદા નાભિરાજા પ્રભુશ્રીને ખોળામાં લઈ બેઠા છે; એટલામાં હાથમાં શેલડીનો સાંઠો લઇને ઇંદ્ર આવ્યા છે. તે લેવાને હાથ પસાર્યો. તે જોઇને ઇંદ્રે શેલડી એટલે ઇક્ષુ જાણીને પ્રભુનો 'ઇક્ષ્વાકુવંશ , અને 'કાશ્યપ ગોત્ર' ની સ્થાપના કરી. હવે પ્રભુ યોવન વય પામ્યા. અને તેમનો 'વિવાહ મહોત્સવ' કર્યો. 'સુનંદાને સુમંગળા' બે સ્ત્રી પરણ્યા. સ્રીઓ તરફથી ઇંદ્રાણીઅને દેવીઓ વેવાણ થયા. અને પછી પ્રભુ તરફથી ઇંદ્ર વેવાઇ થયા. અને ધામ ધૂમથી પરણાવીને પોંખણાં કર્યા. જે પોંખણાનો રિવાજ વિદ્યમાનકાળે પણ ચાલુ જોવાય છે. હવે 'રાજગાદીની સ્થાપના' પ્રભુજીની એવી રીતે થઇ કે-પડતા કાળને લઇ જુગલિયામાં પરસ્પર લડાઇ થવા માંડી. એટલે ઘણા-

એ આવીને ન્યાય થવા અર્થે નાભિરાજાને અરજ કરી. એટલે નાભિરાજાએ કહ્યું કે 'તમારો રાજા ઋષભ થશે.' આ સાંભળતાજ વિનિત જુગલિયા કમલપત્રમાં જળ લેવા ગયા છે. એટલામાં તો સુધર્મા ઈંદ્ર આવીને પ્રભુને સ્નાત્ર કરી ચંદનાદિ ચર્ચીને આભૂષણો પહેરાવીને સિંહાસનપર સ્થાપન કરી દીધા. બાદ જુગળિયા કમળપત્રમાં જળલઇ ને આવીને જૂએ છે. તો પ્રભુનાં અગે પૂજા થયેલી દીઠી તેથી વિચારમાં પડીગયા કે કયાં પૂજા પ્રક્ષાલન કરવું. તો જમણા પગનો અંગુઠો ઉઘાડો દેખીને ત્યાં પખાળપૂજાદિક કાર્ય કર્યા. તે વિનય જોઇને ઈંદ્ર મહારાજે 'વિનિતા' નગરી નવી વસાવી આપી. તેમાં સર્વે રહેવા લાગ્યા. પ્રભુને રહેવા માટે ૨૧ મજલાનો 'ત્રૈલોકય વિભ્રમ' નામે પ્રાસાદ-મહેલ બાંધી આપ્યો. પ્રભુને સુનંદા રાણીથી 'ભરત ને બ્રાહ્મી' તથા 'બાહુબળને સુંદરી' એમ બે જોડલાં થયા. ને સુમંગલાથી ૪૯ જોડલા-અઠાણુ પુત્રો થયા. એટલે એકસો દીકરા ને બે દીકરી શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનને થયા. તેમાં ભરતને સવાક્રોડ તથા બાહુબળજીને સવાલાખ પુત્રો થયા. મારૂદેવીમાતાએ પોતાની 'પાંસઠહજાર પેઢી' દીઠી. 'રાજનીતિનું બંધારણ' બાંધ્યું કે જે કોઇ ગુન્હો કરે તેને હંઃકારનો દંડ, વધારે ગુન્હેગારને મંઃકારની શિક્ષા, અને છેલ્લી ધિઃકારનો દંડ ઠરાવ્યો. હવે કલ્પવૃક્ષ વિચ્છેદ

ગયાં. એટલે લોકોએ આવીને પ્રભુને કહ્યું કે શાલ પ્રમુખ કેમ ખવાય? પ્રભુએ ઉપાય બતાવ્યો. પણ તે કાચું પેટમાં પચે નહિં. એવામાં અગ્નિનું પ્રગટ થવું અને તેમાં પકાવીને ખાવું. ત્યારે આ ભોળા ભદ્રિકલોકો અગ્નિમાં ધાન્ય નાખે અને પછી કહે કે હવે અમને પાછું આપ. પણ તે તો સર્વે બળીને રાખ થઈ જાય. કંઇ પાછું તે આપે નહિં. એટલે લોકોએ કહ્યું કે તે ભુત એકલોજ ખાઇ જાય છે. અમને કંઇ પણ પાછું આપતો નથી. હવે ‘ કુંભારનું શિલ્પ પ્રથમ બન્યું. ’ તે જુગલીઆ પાસે માટી મંગાવીને હાથીના કુંભસ્થળ ઉપર ભાજન–વાસણ બનાવી આપીને બોલ્યા કે હે ભદ્રે ! આ વાસણમાં પકાવીને ખાજયો. એમ સો શિલ્પ બનાવ્યા. ને રાજનીતિ લોકનીતિ સ્થાપી. પુરૂષની ૭૨ અને સ્ત્રીની ૬૪ કળા પ્રગટ કરી ‘ અઢાર લીપી તથા અંકગણિત ’ પણ બાંધ્યા. વિગેરે સૃષ્ટીનિયંતા તરિકેનો આ વ્યવહાર, અઢાર કોડાકોડ સાગરોપમ જેટલા દીર્ઘકાળે આ ભરતક્ષેત્રમાં શ્રી આદિશ્વર ભગવાને ચાલુ કરાવ્યો કહીએ. એમ ત્યાશીલાખ પૂર્વ સુધી સંસારમાં રહ્યા. હવે ‘ દિક્ષાનો અવસર થયો ’ જાણીને લોકાંતિક દેવો ઉદ્‌ઘોષણા કરતા પ્રભુ પાસે આવી અરજ કરી કે હે ભગવન્! તિર્થ પ્રવર્ત્તાવો. એટલે પ્રભુએ અવધિથી દિક્ષા સમય જાણીને ભરતને ભરતખંડનું,

બાહુબળને બહુલીદેશનું, દ્રવિડને દ્રવિડદેશનું એમ સોએ પુત્રોને રાજ્ય વહેંચી આપ્યા. અને 'સંવત્સરિ દાન' દેવા માંડયું. દિનપ્રતિદિન એકક્રોડ અને આઠલાખ સોનૈયાનું દાન દેતા હતા; તે બરાબર એકવર્ષ સૂધી (૩૬૦ દિન) દઇને ચૈત્ર વદિ ૮ (ગુ૦ ફાગણ વદ ૮)ના દિને પ્રભુ શ્રી આદિનાથ દિક્ષા લેતા હવા. તે વેળા પ્રભુની સાથે કચ્છ અને મહાકચ્છાદિ ૪૦૦૦) ચારહજાર રાજપુત્રોએ દિક્ષા લીધી. તેના માનમાં શ્રી ભરતચક્રવર્તીએ અઠ્ઠાઇમહોત્સવ કર્યો. પ્રભુ તો પંચમહાવ્રત ઉચરીને તુર્તજ વિહાર કરી ગયા. અને સાધુ જે ચારહજાર હતા તે ભૂખ–તૃષાથી પીડાવા લાગ્યા, તેથી જુદા પડ્યા હતા. તે પ્રભુ પાસે જઇને પૂછવા લાગ્યા પણ પ્રભુ મૌનપણે હોવાથી ઉત્તર ન મળ્યો. એટલે સર્વે ચાલ્યા ગયા, પ્રભુ પણ અન્યત્ર પ્રભાત થતા વિચરી ગયા. તાપસ–રૂષીની ઉત્પત્તિ ચારહજાર સાધુથી પરિષહ સહન ન થયો, તેથી વિચારમાં પડયા, કે દિક્ષા છોડીને જતાં લોકોમાં અપમાન થાય માટે આપણે સર્વે વનમાં રહીને ફળફૂલ ખાવાં ને પાંદડા છાલના વસ્રો પહેરવા તેથી તેઓ વનમાં રહેનારા તાપસ થયા. હવે પ્રભુના બે પાળક પુત્રો રાજભાગ વહેંચતી વેળાએ બહારગામ ગયા હતા. તેણે આવીને ભરતને કહ્યું કે પિતાજીએ આપેલ અમારો રાજભાગ આપો ! ત્યારે ભરતે કહ્યું કે પિતાજીએ નથી

આપ્યો પણ હું આપું તે લ્યો. બંને ભાઇએ ના કહી ને જ્યાં પિતાજી છે ત્યાં પહોંચ્યા, અને કહેવા લાગ્યા કે હે પૂજ્ય પિતાજી ! અમારો રાજ્યભાગ આપો. પરંતુ પ્રભુ મોન છે. (કેમકે જયાં સુધી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તિર્થંકરો દિક્ષા લઇને મોનપણે વિચરે છે.) આવા સમયમાં બંને ભાઇઓ પ્રભુના ચાલવાના માર્ગને સાફ રાખતા અને તાતજીની ઉપરજ આસ્તા ધરાવતા પ્રભુની સાથે બંને બાજુ ચાલે છે. પ્રભુ ઉભા રહે તો પોતે ઉભા રહે ને પ્રભુ ચાલે તો પોતે ચાલે. એમ ભક્તિ કરે ને રાજ-ભાગ માગે, આ અવસરે ધરણિન્દ્ર પ્રભુને વંદના કરવા આવ્યો છે. તેમણે આ બંનેની પ્રભુભક્તિ જોઇ કહ્યું કે પ્રભુ મોન છે તે નહિ બોલે માટે તમોને રાજ આપુ તે લ્યો. ત્યારે બંને બોલ્યા કે અમારા ભાઇ ભરતનો આપેલ અમે ન લીધો તો તારો આપેલ કેમ લહીએ. એ તો તાત આપશે ને અમે લઈશું. આ વચનથી ધરણિંદ્ર પ્રભુના શરીરમાં વ્યંતર થઇને મુખેથી બોલ્યો કે જાઓ વૈતાઢય પર્વત ઉપર ઉત્તર શ્રેણીની ૬૦) નગરી, અને દક્ષિણ શ્રેણીની ૫૦) નગરીનું મહાન્ રાજ્ય ભોગવો. એટલે આ નમિ અને વિનમિ બંને જણા ખુશી થઇને વૈતાઢયે ગયા આ બંને ભાઇઓ વિદ્યાધરના મૂળપુરૂષ થયા. પછી ધરણ પ્રભુને વાંદી–સ્તવી સ્વસ્થાનકે ગયો. પ્રભુ દિક્ષા લ-

ઈને વરસ દિવસથી કાંઇક અધિક થયું પણ શુદ્ધ આહાર ન મળ્યો. રસ્તાના ગામના લોકો પ્રભુને ઓળખતા હોવાથી કોઇ હાથી, ઘોડા, તો કોઇ કન્યારત્નો, તો કોઇ મણિમોતી લઇ પ્રભુને આપવા માંડે પણ તે સર્વની ઉપેક્ષા કરતા વિચરતા વિચરતા ગજપુર નગરીએ પહોંચ્યા. આ નગરીનો રાજા બાહુબળનો પુત્ર 'ચંદ્રજશા' છે તેને શ્રેયાંસ નામે પાટવી (વડો) પુત્ર છે. તેને ગઇરાત્રે સ્વપ્ન આવ્યું. તેવું સ્વપ્ન નગરશેઠને આવ્યું. સવારના સર્વે ભેગાં થયા તો રાજસભાએ સાંભળી નિર્ણય કર્યો કે શ્રેયાંશ કુમારને મહાન્ લાભ થશે. હવે પ્રભુ ગોચરી અર્થે ગામમાં આવે છે. ને શ્રેયાંશ પોતાના મહેલના જરૂખામાં બેઠેલ છે. સર્વ લોકો કંઇ ને કંઇ વસ્તુ લઇને પ્રભુને આપે. પ્રભુ ન લે. એટલે લોકોમાં જબરો કોળાહળ થયો. હવે 'શ્રેયાંશ કુમારને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું.' તેથી લોકોને પૂછયું. એટલે મહેલથી ઉતરીને પ્રભુ તરફ આવે છે. તો આ વેશને જોઇ ઉહાપોહ કરતાં કરતાં જાતિસ્મરણ પામ્યા. ને પ્રભુને ઓળખ્યા. કે–'આ ભવથી ત્રીજે ભવે મહાવિદેહમાં પુંડરીકીણી નગરીમાં 'વજ્રસેન તિર્થંકર' તેના પુત્ર 'વજ્રનાભ' નામે આ દાદા 'ચક્રવર્તિ' હતા ત્યારે તેમનો 'સુજશા' નામે હું 'સારથી' હતો. ત્યાંથી પાંચમા અનુત્તરે દેવતા થયા. અને ત્યાંથી આ પ્રભુજી શ્રી આદિનાથ

તે મારા પિતામહના પિતા છે. આમ ઓળખીને તુરત આવેલા શેલડી રસના ૧૦૮ ઘડા ભેટમાં તે લઇને પ્રભુને વહોરાવવા માંડ્યા. પ્રભુજીએ પસલી–ખોબો ધર્યો. તેમાં સર્વ ઘડા શ્રેયાંશ રેડતા ગયા. ને શિખા ઉંચી ચડતી ગઇ. પરંતુ એક બિંદુમાત્ર જમીન ઉપર ન પડ્યું. આ લબ્ધિ પ્રભાવ જાણવો. પ્રભુએ વૈશાખ શુદ ૩ ના દિને પારણું કર્યું. તેથી પ્રથમ પહેલું પર્વ ' અખાત્રીજ ' નામે થયુ. અને ત્યારથી ' સુપાત્ર દાનની રીતિ ' શરૂ થઇ. શ્રેયાંશ કુમારને ત્યાં ' પંચદિવ્ય ' પ્રગટ થયા ને સર્વત્ર જશ વિસ્તર્યો. હવે પ્રભુને કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શનની પ્રાપ્તિ. ' પ્રભુજી એકહજાર વર્ષ છદ્મસ્થ પણું પાળીને ક્ષેપકશ્રેણીપર ચડીને જ્ઞાનાવર્ણી, દર્શનાવર્ણી, મોહની, અને અંતરાય, એમ ચાર ઘાતિકર્મનો ક્ષય કરીને ફાગણ વદ ૧૧ (ગુ૦ માહ વદ ૧૧) ના દિને શ્રી આદિશ્વર પ્રભુને ' કેવળજ્ઞાન ' થયું. તેથી ભૂવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક એમ ચાર નિકાયના દેવોએ મળી જ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો ને 'સમવસરણ' (ત્રગડો ગઢ) રચ્યું. જેમાં બાર પર્ખદા ભરાણી ને પ્રભુ સિંહાસને પૂર્વદિશે બેઠા. એટલે વ્યંતર દેવોએ ત્રણ દિશા તરફ પ્રભુના બિંબ સાક્ષાતરૂપ જેવા બનાવ્યા. જેથી પ્રભુની દેશના ચારે તરફ સમજવી. આ સ્વરૂપ આદ્ય બ્રહ્માનું સમજવું. 'ભરતરાજાને'

વધામણી એકજ ટાઇમે બે ઠેકાણેથી આવી. તેમાં પ્રથમ કેવળજ્ઞાનની વનપાલકે આપી અને પછી આયુધશાળામાં ચક્રરત્ન પ્રગટ થયાની મળી તેથી ક્ષણભર તેનો વિચાર કરીને કેવળજ્ઞાનનો મહિમા કરવો નક્કી કરીને વધામણીઆને બહુ ખુશી કર્યો. હવે 'દાદી મારૂદેવીને લઇને સમોવસરણ તરફ' પોતાને હંમેશા મારૂદેવી ઓળંભા દેતા હતા કે તું મારા રૂષભની ખબર લેતો નથી. તે દુઃખી થતો હશે, આ વાકયને યાદ કરી દાદીને કહ્યું કે 'ચાલો તમારા રૂષભની શોભા દેખાડું' રોઈ રોઇને ગુમાવેલ આંખોવાળા દાદીને હાથી ઉપર બેસાડી સપરિવારે ભરત રાજા ચતુરંગી સેના પૂર્વક સમોવસરણ નજિક આવ્યા અને દેવતાઇ વાજાના અવાજ સાંભળીને ભરતને કહે છે કે–આ બધુ શું છે? ભરત કહે–હે દાદી! એ તમારા પુત્રની રિદ્ધિ છે. આ સાંભળતાં દાદીને વિચાર થયો. હવે દાદીને અંતગડ કેવળ હોઇને મોક્ષના પંથે પુત્રની સેવા ચોસઠ ઇંદ્રો અને કોડો ગમે દેવો કરી રહ્યા છે. ને રૂષભને એક સિંહાસન પર બેઠેલ જાણતાંજ 'અનિત્ય ભાવના' ભાવતાંજ કેવળજ્ઞાન પામી તુર્તજ મોક્ષમાર્ગે પહોંચ્યા. આ ક્ષેત્રમાંથી આ કાળે પ્રથમ પહેલા મોક્ષમાં જનાર મારૂદેવી માતા છે. ઇંદ્રમહારાજે માતાજીનું શરીર ક્ષીર સમુદ્રમાં પરઠવ્યું. હવે પ્રભુની દેશના સાંભળીને રીષભસેન ઉર્ફે

પુંડરિક વિગેરે ભરતના ૫૦૦ પુત્રો તથા ૭૦૦ પૌત્રો મળી બારસોએ દિક્ષા લીધી. તેમાં 'મરિચી' પણ છે. (મહાવીરપ્રભુનો જીવ) તથા બ્રાહ્મીએ પણ ઘણી રાજકન્યા સાથે દિક્ષા લીધી. હવે 'સંઘસ્થાપના' પ્રભુજીએ આ પ્રમાણે કરી. પુંડરિક મુખ્ય ગણધર મુનિ, બ્રાહ્મી આદિ મુખ્ય સાધ્વિ, શ્રેયાંસ આદિ મુખ્ય શ્રાવક અને સુંદરી આદિ શ્રાવિકા સ્થાપી. પછી પ્રભુજીએ 'ત્રીપદી' કહી (૧) ઉપનેવા, (૨) વિઘ્નેવા, (૩) ધ્રૂવેવા. તે સાંભળીને ગણધરો 'દ્વાદશાંગિ'ની રચના લબ્ધિપ્રભાવે કરી. અત્રેની દેશનામાં ઘણા ભૂચર અને ખેચર-વિદ્યાધરોએ દિક્ષા લીધી. કેઇ શ્રાવક વ્રત ઉચર્યા, કેઇ ભદ્રક ભાવિ થયા અને પ્રભુ સાથે જે ચારહજાર દિક્ષા લઇને તાપસ થયા હતા, તેમાંથી બે સિવાય બાકીના સર્વે પ્રભુ પાસે શુદ્ધ મુનિત્વ ધારણ કર્યું. હવે 'બાહુબળજીને કેવળજ્ઞાન અને પ્રભુ પાસે જવું' બાહુબળ દિક્ષા લઇને કાઉસ્સગધ્યાને રહ્યા છે. કેમકે પોતાના નાના ૯૮ ભાઇઓને કેવળજ્ઞાન થયું છે. માટે તેમને વંદન કરવું જોઇએ. તે મારા જેવાને શોભે નહિં. માટે કેવળી થઈને તાતજી પાસે જઉં. આમ ધારીને અભિમાનમાં બારમહિના થઈ ગયા. બાદ પ્રભુજીના કહેવાથી બ્રાહ્મી સુંદરી બ્હેનો તેના પાસે જઇને મોટા અવાજે બોલી કે 'વીરા મોરા ગજ થકી હેઠા ઉતરો, ગજ ચડયા કેવળ

ન હોય.' આ શબ્દો પોતાની બ્હેનોના સાંભળતા નાના ભાઇઓને મનસાથે નમતાં પ્રભુ પાસે જવા પગ ઉપાડ્યો કે તુર્તજ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થયું. ને પ્રભુ પાસે હાજર થયા.

પ્રભુશ્રીનું શેત્રુંજય તિર્થે પધારવું.

પ્રભુજી વિહાર કરતા શ્રી સિદ્ધાચળ પધાર્યા. અને ભરત ચક્રિ છ ખંડ સાધીને વિનિતામાં આવી ગયા. દેવ દેવેંદ્રોએ શ્રી શેત્રુંજાઉપર રાયણનિચે 'સમવમરણ' રચના કરી. ત્યાં પ્રભુ બિરાજમાન થઇને 'તિર્થનો મહિમા' વર્ણવતા હવા. બાર પર્ષદા ભરાણી. ભરત મહારાજા અને સોહામપતિ (ઇંદ્ર) વિગેરે ચક્રવર્તિની રિદ્ધિ લઇને આવેલા છે. તેઓ સર્વ પાસે પ્રભુજીએ તિર્થની શોભા વૃક્ષો, ઔષધીઓ, રત્નખાણો, એને કુંડાદિ જળસ્થાનો વડે વિશેષપણે છે આ તિર્થે અનંતા તિર્થંકરો, ગણધર અને મુનિઓના પરિવારથી સમોસર્યા છે, અને ભાવિ કાળે પદ્મનાભાદિ સમોસરશે. અનંતાજીવો આ તિર્થે મોક્ષ ગયા. ને જશે. અને અનંતા પ્રાણીઓ સ્વર્ગે ગયા છે. અને જશે. ઈત્યાદિ દેશના દેતા શેત્રુંજા મહાત્મ્યનો વિશેષ મહિમા કહ્યો. તેમાં વિમળાચલાદી ૨૧ નામનું વર્ણન કર્યું. તે આ પ્રમાણે ૧ **વિમળગિરી**—એ તિર્થને વાંદે, પૂજે, સ્તવે તો આત્મા કર્મમળ રહિત થાય છે. તેથી વિમળ-

ગિરી નામ પ્રસિદ્ધ પામ્યું. ૨ ' મુક્તિ નિલય '-ભરતની આઠ પાટ સૂધી આરિસાભુવનમાં કેવળી થઇને મુક્તિ વરસ્યે. ૩ ' શેત્રુંજય '— શુકરાજાનો જીવ-જીતારીરાજાએ આ તિર્થેશ્વરની સેવા કરીને છ માસ સૂધી આયંબીલ;તપ-કરી કર્મશત્રુને જીત્યાથી શ્રી શેત્રુંજય નામ પ્રગટયું. ૪ ' સિદ્ધક્ષેત્ર '—આ તિર્થે કાંકરેકાંકરે અનંતા સિદ્ધીપદવર્યા છે. ૫ ' પુંડરિકગિરી '—આ તિર્થે ચૈત્રી પૂનેમના દિને પાંચ ક્રોડ મુનિના પરિવારથી મોક્ષ પાંમશે. વળી સર્વ કમળમાં પુંડરીક કમળ સર્વોત્તમ છે. તેથી તે નામથયું. ૬ ' સિદ્ધશેખરો ' સર્વે કરતાં અહિં ઘણાજ જીવ સિદ્ધિ પામ્યાથી તે નામ પ્રગટયું. ૭ ' શ્રી સિદ્ધપર્વત—સઘળા તિર્થો અને પર્વતોમાં પ્રસિદ્ધ છે. તેથી તેનામ. ૮ ' શ્રી સિદ્ધરાજ '—ઘણારાજા કેવળજ્ઞાન પામી સિદ્ધિ વર્યા. માટે ૯ ' બાહુબળિ '—આ તિર્થે બાહુબળ મુનિશ્વરે કાઉસ્સગ કર્યો. તેથી ૧૦ ' મારૂદેવી ' —ઋષભપ્રભુની માતા મારૂદેવીની ટુંક આ તિર્થે છે, તેથી તે નામ ૧૧ ' ભગિરથ ' ઇંદ્રના વચને સગરચક્રી પાસે સમુદ્રની ખાઇ તિર્થર ખોપા માટે પૌત્ર ભગિરથ પાસે અણાવી. તેથી તે નામ. ૧૨ ' સહસપત્ર '—આ તિર્થની પૂઠે સહસકુટ છે. તેથી તે નામ. ૧૩ ' સચવત્તુ '—આ તિર્થે શેવંત્રાની ટુંક છે.

તેથી તે નામ થયું. ૧૪ ' અષ્ટોત્તરશતકુટ '—આ તિર્થની પૂઠે ૧૦૮ શિખર છે. તેથી ૧૫ ' નગાધિરાજ '—સર્વે પર્વતનો આ તિર્થાધિરાજ રાજા સમાન છે તેથી. ૧૬ 'સહસકમલો'—આ તિર્થની પૂઠે કમળની પેઠે સહસ ટુંક છે. તેથી. ૧૭ ' ઢંકગિરી '—ઢંકનામની ટુંક યા શિખર છે. તેથી તે નામ. ૧૮ ' કોડિનિવાસો '—કવડજક્ષનું દહેરાસર છે. તેથી તે નામ થયું. ૧૯ ' લોહિતગિરી '—નામનો પર્વત આ તિર્થમાં છે. તેથી તે નામ. ૨૦ ' તાલધ્વજગિરી '—નામે પર્વત આ તિર્થમાં છે. તેથી તે નામ. ૨૧ ' કદંબગિરી '—નામે પર્વત આ તિર્થમાં છે. ત્યાં ગઇ ચોવીશીના છેલ્લા સંપ્રતિ પ્રભુના ગણધર ' કદંબ ' એક-ક્રોડ મુનિના સંઘાતે કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ ગયાથી તે નામ વિખ્યાત થયુ. આ ઉપરના સર્વનામ દેવતા, મુનિઓ, અને મનુષ્યો (સંઘ). મળીને કરે છે. ને કરશે. હવે ' શેત્રુંજી નદિનું લાવવું '–બીજા દેવલોકના ઇંદ્ર ઇશાનેંદ્ર ગઇ ચોવીશીના પ્રથમતિર્થંકર ' કેવળનાણી ' ના સ્નાત્ર માટે ગંગાને અહિં ઉતારી. તે જમીનમા વહેતાં વહેતાં શેત્રુંજા પાસે પ્રગટ પણે બહાર નીકળી ને ચોતરફ વહેવા લાગી ત્યાં શેત્રુંજી નદિ નામ પડયું છે. તેની ચારે દિશે ચાર વન છે. પૂર્વ દિશે સૂર્યવન, પશ્ચિમે ચંદ્રવન, દક્ષિણે લક્ષિમવન, અને ઉત્તરે કુસુમવન છે. આ વન અને નદિ

અને વૃક્ષો સર્વે સુખકર અને પાપ હરનાર મહા પ્રભાવિક છે. જેનું ટુંક વર્ણન આગળ આવશે. હવે ભરતરાજા, અને સોરઠદેશના 'શક્તિસિંહજી' રાજાને સાથે લઈને તિર્થરાજની ચોતરફ ફરવા નીકળે છે. એક શિખર દેખીને ભરતેશ્વરે કહ્યું, કે આ શિખર કોનું છે ? શક્તિસિંહે કહ્યું. કે આ તાલધ્વજ પર્વત છે. ને બાહુબળજીએ અહિં કાઉસ્સગ કર્યો હોવાથી તેને બાહુબળી ટુંક પણ કહેવાય છે. વળી બીજું શિખર દેખીને પૂછતાં ઉત્તરમાં કદંબગિરી પર્વત કહ્યો. એ બંનેનો ઉદ્ધાર ભરતે કરાવ્યો. એક જટાધારી તાપસને દેખી ભરતે પૂછ્યું. તો તાપસ કહે કે હે મહારાજા ! મને શ્રી આદિશ્વર ભગવાને કહ્યું છે કે જ્યારે આઠમા તિર્થંકર 'ચંદ્રપ્રભુ' થશે, ત્યારે તું આ તિર્થેજ સિદ્ધિપદ પામીશ. તેથી હું પ્રભુશ્રીનું ધ્યાન ધરતો ઈહાં બેઠો છું. તે સાંભળી તે સ્થાનકે ચંદ્રપ્રભુનો એક પ્રસાદ કરાવ્યો. વળી શેત્રુંજી નદિના સામે એક પર્વત છે. ત્યાં મલેચ્છ લોકોએ રોગ મૂકયાથી ઘણા માણસો મરવા લાગ્યા. તેથી એક ચારણ મુનિએ ભરતને કહ્યું કે આ શેત્રુંજી નદિનું પાણી છાંટતાંજ રોગ મટશે. એટલે તેમ કરતાંજ રોગ મટયો. પણ ભરતરાજાનો એક હાથી મરણ પામ્યો. તેથી ત્યાં હસ્તિનાગપુર (હાથસણી.) ગામ વસાવ્યું ને હસ્તિકલ્પતિર્થ પ્રગટાવ્યું જેને હાલ 'હસ્તિગિરી'

કહે છે. વળી એક શિખરને જોઇ ભરતે જાણુવા માગ્યું. કે અહીં શું છે. શક્તિસિંહે કહ્યું કે સ્વામિન ! શ્રી નમિ-રાજાની ચર્ચા આદિ ૬૪ પુત્રીઓ અણુસણુ કરીને 'ચૈત્ર-વદી ૧૪' ના મોક્ષમાં જવાથી 'ચર્ચગિરી' નામ થયું છે. જ્યારે સંઘ લઇને વિનિતાથી નીકળ્યા ત્યારે રસ્તામાં સંઘભક્તિ, અને તિર્થયાત્રા કરતાં કરતાં તળેટીયે આણું-દથી પહોંચ્યા તેથી તે જગ્યાએ 'આણુંદપુર' ગામ તળે-ટીમાં વસાવ્યું. જે હાલ તારંગા તિર્થથી પાંચ કોશ દૂર વડનગર ગામ પ્રસિદ્ધ છે. તેના પડખે એક 'કુંડ' અને 'પગલાં' જીરણુ થઈ ગયેલા દેખી ભરતે ઇંદ્રને પૂછ્યું, કે આ કોના છે? ઇંદ્રે કહ્યું કે ગઇ ચોવીશીના પ્રથમ તિર્થં-કર 'કેવળનાણી' ના પગલાં છે. ને આ ભરત નામે કુંડ છે. પછી ભરતેશ્વરે તેનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. અને તિર્થ ઉપર ચડીને ઉદ્ધાર નવો કર્યો. જે આ ચોવીશીના કાળમાં પ્રથમ ઉદ્ધાર શ્રી શેત્રુંજયનો બહુ મૂલ્યવાન કર્યો. પ્રભુજીનો મોટો પ્રાસાદ વાર્દ્ધિક પાસે કરાવ્યો. ને પિતાની પ્રતિમા ભરાવી, પુંડરિક ગણુધરની સ્થાપના કરી, રાયણુ નિચે પ્રભુના ચરણુ સ્થાપ્યાં, મારૂદેવીમાતા, સુનંદા, સુમંગળા, તથા નવાણું ભાઈ, અને બ્રાહ્મી તથા સુન્દરી પ્રમુખની યથાયોગ્ય પ્રતિ-મા કરાવીને ભરાવતા હવા. કવડજક્ષને તિર્થનો અધિ-ષ્ટાયિક કર્યો. હવે ઇંદ્રે માળ ભરતરાજાને પહેરાવી એટલે

સંઘ ગિરનાર તરફ ચાલ્યો. હવે પ્રભુજીએ જે રીતે તિર્થં પ્રભાવ કહ્યો તે પ્રમાણે અત્રે ટાંકયો છે. જેમણે સુવર્ણ ચોર્યું હોય. તે જો આ તિર્થે આવી ચૈત્રીપૂનેમનો ઉપવાસ કરી જાત્રા કરે તો શુદ્ધ તે આત્મા બને છે.' 'રત્નની-ચોરી કરનાર કાર્તંકમાસના સાતદિવસ ત્રીકરણશુદ્ધે તપ કરીને યથા શક્તિ આ તિર્થે દાન આપે તો શુદ્ધ થાય છે. 'જેણે વસ્ત્ર ચોર્યા હોય તે સાત આંબિલનો અત્રે તપ કરી જાત્રા કરે તો શુદ્ધ થાય છે. 'મોતી તથા પરવાળાં ચોરનાર અત્રે પંદરદિવસ ત્રિકાળ જિનપૂજા કરતા થકા પંદર આંબિલ કરે તો શુદ્ધ થાય છે.' 'રૂપું, ત્રાંબુ, કાંસુ, ને પીતળના ચોરનારા આ સ્થાનમાં 'પરમાર્ધ્ર' નામનો તપ સાત દહાડા પૃથક પૃથક કરતા શુદ્ધ થાય છે.' વળી ધાન્ય અને જળનો ચોરનાર અત્રે આવીને સુપાત્રદાન દેતાં શુદ્ધ થાય છે. ગાય, ભેંસ, ઘોડા, ને હાથીનો ચોરનારો અહિં આવીને ભક્તિપૂર્વક ઉલ્લાસથી જિનેશ્વરનું ધ્યાન ધરતો થકો શુદ્ધ થાય છે. અને દિક્ષિત સ્ત્રી, કુંવારી, સધ-વા, વિધવા, વટલેલી, ને ગુરૂ યા વડીલની સ્ત્રી સાથે ભોગ ભોગવનાર અત્રે આવી જિનનું ધ્યાન ધરતો છ માસ સૂધી તપ કરે તો શુદ્ધ થાય છે. અને બીજાના ચૈત્ય, ઘર, પુસ્તક, તથા પ્રતિમાદિ વસ્તુ ઉપર દુષ્ટ બુદ્ધિએ આ મારૂં છે, એમ માનતો થકો પોતાનું નામ લખે તો તે માણસ

છ માસ સૂધી અત્રે આવી સામાયિક કરતા શુદ્ધ બને છે. કહો, આવો પ્રભાવ અન્ય કોઇ તિર્થનો કે સ્થાનનો નથી. ધન્ય છે શ્રી સિદ્ધગિરીજીને !! વળી હે ઈંદ્ર ! ફક્ત શેત્રુંજયનું નામ સાંભળવાથી જે મહાન્ ફળ છે, ને તેનું મહાત્મ્ય શ્રવણ્યાથી જે પુણ્ય થાય તેનાં કરતાં ક્રોડ ગણું પુણ્ય તેની સમીપ જવાથી થાય છે. ને નજરે દેખ્યાથી અનંતગણા ફળવાળુ પુણ્ય બંધાય છે. વળી ત્યાં જતાં સંઘની ભક્તિ તથા સન્માન કરે તો છેવટે મોક્ષ પહોંચે છે. હવે શેત્રુંજી નદિનો મહિમા અને પ્રભાવ ભગવાને આ પ્રમાણે કહ્યો. આ નદિના જળ સ્પર્શથી કીર્તિ, લક્ષ્મિ, ને બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. ને સિદ્ધિઓ વશ થાય છે પક્ષીઓ પણ પવિત્ર માનીને પાણી સ્પર્શે તો તેને પણ પાપમેલ ચોટતો નથી. જેઓ શંકા વિના આસ્થા રાખી પાણીને ઉપયોગમાં લેતાં રોગી માણસો નિરોગી બને છે, જો છ માસ સૂધી આ નદિનું પાણી પીએ, અને કાંઠા ઉપરના ખાદ્ય ફળ ખાય તો જરૂર કફ, વાયુ, ને પીતના રોગ મટે છે ને શરીર કાંતિવાનં બને છે. વળી વિદ્યાભ્રષ્ટને વિદ્યા, રાજભ્રષ્ટ ને રાજ, અને સુખ ભ્રષ્ટને સુખ, ક્રિડા માત્રમાં આ નદિ આપે છે, માટે તેમાં સ્નાન કરી શુદ્ધવસ્ત્ર પહેરી જિનેશ્વરનો અભિષેક શુદ્ધભાવે કરતાં મોક્ષ સુખને આપનાર આ નદિ પ્રભાવશાળી જાણવી. હવે

રાયણુનો મહિમા નિચે પ્રમાણે છે. શ્રીમાન્ તિર્થંકર ઋષભદેવથી વર્તમાન કાળે ભૂષિત, દૂધની ધારાને ઝરતી પ્રાયઃ સદા શાશ્વતી આ એકજ રાયણુ છે. મનની એકાગ્રતાથી જો સોના રૂપાથી કે મોતીથી વધાવીને ચંદનવડે પૂજે તો સ્વપ્નમાં આવીને શુભાશુભને કહી આપે છે. ભૂત રાક્ષસાદિથી ભય પામેલ માણસો આ રાયણુને પૂજે તો ભયથી મુક્ત થાય છે. અને એકાંતર, તરીઓ, ને ચોથીઓ તાવ આવતો હોય તો તે ઉતરી જાય છે. વળી બે મિત્રો કે બ્હેનપણીઓ થતાં આ રાયણુને શાક્ષીરૂપ કરે તો તે સારૂં સુખ પામે છે. આ રાયણુની નિચે પડી ગયેલી છાલ, પાંદડા, અને તેના થાળાની માટી લઇને તેનું પાણી કરી શરીરને લગાવે તો દુષ્ટ કુષ્ઠાદિ રોગો નાશ પામે છે. પણુ તે શુદ્ધભાવે અંતરથી સ્મરણુ કરનારને ફળે છે. તેના પાંદડે પાંદડે, દરેક થડે, ને મૂળ સૂધી દેવતાનો વાસ છે. માટે તેની આશાતના નહિં કરવી. પૂર્વ નવાણુંવાર પ્રભુ શ્રી આદિનાથ સમોસર્યા તે આ રાયણુની નિચેજ.

હવે આ તિર્થાધિરાજ ઉપર અનંતા ઉદ્ધારો થઇ ગયા. પણુ હે ઇંદ્ર! આ કાળે મોટા સત્તર ઉદ્ધારો આ પ્રમાણે થશે. ૧ લો ઉદ્ધાર–ભરત ચક્રવર્તિરાજાનો મારા ઉપદેશથી. ૨ જો–શ્રી ભરતની આઠમી ગાદીએ થતા 'દંડવિર્ય રા-

જાને.' ૩ જો-ઇશાનઇંદ્રનો; તે શ્રી સિમંધરસ્વામીના ઉપ-દેશથી. ૪ થો-માહેંદ્રઇંદ્રનો. ૫ મો-શ્રી બ્રહ્મેંદ્રનો, ૬ ઠ્ઠો-ચમરઇંદ્રનો. ૭ મો-સગરચક્રવર્તિનો બીજા શ્રી અજિત-નાથના ઉપદેશથી. ૮ મો-વ્યંતરના ઇંદ્રિનો. ૯ મો-ચંદ્રજશા રાજાનો આઠમા ચંદ્રપ્રભુના ઉપદેશથી. ૧૦ મો-ચક્રાયુધ રાજાનો તે શ્રી સોલમા શાંતિનાથના ઉપદેશથી. ૧૧ મોં-રામચંદ્રજી (દશરથ પુત્ર) નો વીશમા મુનિસુવ્રતના વારે. ૧૨ મો-પાંચે પાંડવનો તે બાવીશમા શ્રી નેમિનાથના ઉપ-દેશથી ઉદ્ધાર આ ચોથા આરાના છેડા સૂધી જાણવા. હવે પાંચમા આરામાંના વિક્રમના સંવત ૧૦૮ માં શ્રેષ્ઠી જાવ-ડશાહ ભાવડશાનો તે તેરમો ઉદ્ધાર થશે. ૧૪ મો-બાહાડ મંત્રીનો વિ. સં. ૧૨૧૩ માં થશે. ૧૫ મો-સં. ૧૩૭૧ માં સમરાશાહ (તેલંગદેશનો સ્વામી સમરસિંગનો) થશે. ૧૬-મો ચિતોડના શ્રેષ્ઠી કર્માશાહ તોલાશાહનો. (જેહાલ વિદ્યમાન વર્ત્તે છે તે.) અને ૧૭-મો વિમળવાહન રાજાનો છેલ્લા યુગ પ્રધાન દુપ્રસહ સૂરિના ઉપદેશથી પાંચમા આ-રાને છેડે થશે. આવા મોટા સતર ઉદ્ધાર દરેક ચોવીશીએ થયા, થાય છે, ને થશે. તેના વચ્ચે નાના ઉદ્ધાર (જિર્ણો-દ્ધાર.) ઘણાજ થયા કરવાના. વિગેરે પ્રકાશ કર્યો. હવે આ તિર્થનો પ્રભાવશાળી મહિમા વિશેષપણે વૃદ્ધિ પામ્યો. જૂઓ, દ્રાવિડ અને વાલિખિલ્લ મુનિઓ દશ (૧૦) ક્રોડ

મુનિના પરિવારે કાર્ત્તકી પૂનેમે મોક્ષ ગયા. અને શ્રી પુંડરિક ગણધર પાંચકોડના પરિવારે ચૈત્રિપૂનેમે મોક્ષ પામ્યાથી તે બે પૂનેમના ભારે મહિમાથી મેળાં ભરાય છે. ને દૂર દૂરના હજારો યાત્રુ વર્ત્તમાનમાં આવે છે. ફાગણ શુદ ૮ ના શ્રી આદિશ્વર ભગવાન ' પૂર્વનવાણુંવાર ' વારંવાર તેજ દિને આવી સમોસર્યાથી તે દિવસે પણ ' મેળો ' ભરાય છે. ને ફાગણ શુદ ૧૦ ના દિને ' નમિ વિનમી ' બે કોડ મુનિના પરિવારથી મોક્ષે ગયા. તથા ફાગણ શુદ ૧૩ ના દિને ' સાંબ પ્રધુમ્ન (કૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્રો.) સાડીઆઠકોડ મુનિના પરિવારથી ભાડવા ડુંગરે (ભદ્રકગિરી.) મોક્ષ ગયા. આ દિવસે છ ગાઉની પ્રદક્ષણાનો સિદ્ધવડ તળેટીમા ' મહાન મેળો ' જમણ ભક્તિ પૂર્વકનો ભરાય છે. વળી પાંચહત્યાના કરનારા, કંડુ જેવા પાપીરાજા, અને ચંદ્રશેખરે પોતાની બેન સાથે ભોગ કર્યો તેવા અધર્મીઓ પણ આ તિર્થ સેવીને મોક્ષે ગયા છે. બાદ ચોથો મેળો અશાડ શુદ ૧૪ નો ચોમાસા માટેનો જાણવો, તથા આસો શુદ ૧૫ ના દિને પાંચે પાંડવો વીશકોડ મુનિપરિવારથી મોક્ષ પામ્યા છે. વળી ૯૧ લાખ નારદ મુનિઓ આખા કાળચક્રમાં મુક્તિ પામ્યા છે. વિગેરે શેત્રુંજય મહાત્મ્યથી વિસ્તાર જાણી લેવો. આવી રીતે શ્રી આદિશ્વરજીએ મહિમા કહ્યો. અને દરેક વેળા ઘણા જીવો

બોધ પામીને સ્વર્ગ અપવર્ગે જતા હવા, એવી દેશના પ્રભુજી દેતા હવા. તેમને ૮૪ ગણધર, ૮૪૦૦૦ મુનિઓ, ત્રણલાખ સાધ્વિ, ત્રણલાખ પાંચહજાર શ્રાવક, ને પાંચલાખ ચોપનહજાર શ્રાવિકાનો પરિવાર થયો. તે ખૂદ પોતાના હાથના વાસક્ષેપથી પોતાનોજ જાણવો. હવે આયુષ્ય નજિક જાણીને અષ્ટાપદ પર્વતે ગયા. એક માસની સંલેષણા કરીને દશહજાર મુનિવરો સાથે મોક્ષે ગયા. તેમને 'ગોમુખ' યક્ષ, અને 'ચક્રેશ્વરી' દેવી–યક્ષિણી–અધિષ્ટાયિક થયા. આદિશ્વરભગવાનનું શાશન ૫૦ લાખક્રોડ સાગરોપમ કાળ સૂધી ચાલ્યું. પછી બીજા તિર્થંકર થયા.

ત્રેવીશ પ્રભુ સિદ્ધક્ષેત્ર પધારતા વેળાનો બનાવ.

શ્રીમાન્ ઋષભદેવ પ્રભુના વંશમા બીજા તિર્થંકર શ્રીમાન્ **અજિતનાથ** થયા. તેઓ શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં સમોસર્યા અને ચોમાસુ રહ્યા. તેમના સમયમાં એક શિષ્યના ઉલખાનું પાણી કાગડાએ ઢોળી નાંખ્યાથી તેને શ્રાપ તે મુનિએ આપ્યો. ત્યારથી તિર્થંરાજ ઉપર 'કાગડાનું આવવું બંધ થયું.' તે અદ્યાપિસૂધી તેમજ વર્ત્તાવ છે. વળી બીજા ચક્રવર્તિ 'સગરરાજા' થયા. તેમણે સમુદ્ર લાવીને તિર્થંરાજથી વીશ ગાઉ દૂર રાખ્યો. અને અષ્ટાપદ પર્વતની

ફરતી ગંગામાંથી પ્રવાહ લઈ ખાઇ ખોદીને પાણી આણ્યું. એમ બંને તિર્થનું રખોપું રક્ષણ કર્યું. તેમના વખતમાં એકી સાથે ૧૭૦ તિર્થંકરો વિચર્યા એવો ઉત્કૃષ્ટ કાળ હતો. પછી ત્રીજા પ્રભુ **સંભવનાથ** થયા. તેઓ સિદ્ધાચળ સમોસર્યા. તેમના પછી ચોથા **અભિનંદન** પ્રભુ થયા. તેમના વખતમાં કવડજક્ષે કાશ્મીર દેશમાં નવો સિદ્ધાચળ શુકરાજાના કારણે રચ્યો. તેનું નામ 'શત્રુંજય' થયું જે વર્તમાનમાં વિશેષપણે વિખ્યાત નામ છે. પછી પાંચમા **શ્રી સુમતિનાથ** પ્રભુ પણ સિદ્ધાચળ સમોસર્યા. પછી **શ્રી પદ્મપ્રભુ** અને સાતમા **શ્રી સુપાર્શ્વનાથ** પણ સમોસર્યા. બાદ આઠમા **શ્રી ચંદ્રપ્રભુ** ને નવમા શ્રી **સુવધિનાથ**, દશમા **શિતળનાથ** અગિયારમાં **શ્રી શ્રેયાંશનાથ**, બારમા **શ્રી વાસુપૂજ**, તેરમા **વિમળનાથ**, ચૌદમા **અનંતનાથ**, પંદરમા **શ્રી ધર્મનાથપ્રભુ** પણ શ્રી સિદ્ધાચળે પધાર્યા હતા. તેમના વખતમાં વિશેષ નવિન જાણવા યોગ્ય નથી. પછી સોળમા **શ્રી શાંતિનાથ** પ્રભુ સમોસર્યા. અને ૧૫૨૫૫૭૭૭ સાધુ સાથે ચોમાસુ રહ્યા. પ્રભુ એકજ ભવે ચક્રવર્ત્તિની અને તિર્થંકરની પદવિ પામીને મનુષ્ય અને દેવકૃત છેલ્લામાં છેલ્લી સાહિબી ભોગવનારા થયા. તેમના વારે 'તાપસગિરી' નામે સિદ્ધાચળનું શિખર પ્રગટ્યું, પ્રભુજી રહ્યા તે ઠેકાણે એક દૂર્ધર સિંહે આવી પ્રભુને મારવા માટે

ફાળ મારી તે ફાળ સિંહ ચૂકયો. એમ ત્રણ ફાળથી ફાવ્યો નહિં, ત્યારે પ્રભુને નમન કર્યું. પ્રભુએ પૂર્વભવ તેનો કહી પ્રતિબોધ્યો. તે મરણ પામીને આઠમા દેવલોકમાં ગયો. ત્યાં અવધિથી જાણ્યું કે મારા ઉપકારી શાંતિનાથ-પ્રભુ છે. તેથી હેવે શાંતિનાથજીનું દહેરાસર કરાવ્યું. ને તે વનનું નામ ‘ સિંહસાવન ’ નામ રાખ્યું. આ શાંતિના-થની પૂજા ભક્તિ કરે તેના મનોવાંછિત દેવલોકે રહ્યો થકો પૂરે છે. પછી સતરમા **શ્રી કુન્થુનાથજી** અને અ-ઢારમાં **શ્રી અરનાથજી** પ્રભુ થયા. આ બંને તિર્થંકરો શ્રી શાંતિજિનની પેઠેજ એકજ ભવ ચક્રવર્તિની અને તિર્થંકરની પદવિ પામ્યા. ને તિર્થાધિરાજમાં સમોસરી ગયા હતા. પછી ઓગણીશમાં પ્રભુ **શ્રી મલ્લિનાથજી** થયા. તે સ્રીવેદમાં ઉત્પન્ન થયાથી અચ્છેરૂ (આશ્ચર્ય) ગણાયું છે. વળી પોતે કુંવારા રહ્યા થકા બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું. એટલે પરણ્યા નહિં. શ્રી સિદ્ધાચળતિર્થે સમોસર્યા હતા. પછી વીશમા તિર્થંકર **શ્રી મુનિસુવ્રત** થયા. તેમના વારે રામચંદ્ર બળદેવ અને લક્ષ્મણ વાસુદેવ તથા રાવણ પ્રતિવાસુદેવ થયા. અને આભા-પુરીનો ‘ ચંદરાજા ’ જેને અપરમાતા વીરમતિએ કુકડો બનાવી દીધો હતો તે સોળ વર્ષે શ્રી શેત્રુંજયના સૂર્યકુંડના જળ પ્રભાવથી પુનઃ પુરૂષ મૂળ રૂપે થયો. વળી **અશ્વાવબોધ તિર્થ** એ પ્રભુનાવારે ભરૂચમાં પ્રગટયું. તેઓ પણ શ્રી સિ-

દ્ધાચળજી આવી સમોસર્યા હતા. બાદ એકવીશમા શ્રી નમિનાથ તિર્થંકર થયા. તેઓ પણ શ્રી તિર્થાધિરાજ શેત્રુંજે સમોસર્યા હતા. પછી બાવીશમા પ્રભુ શ્રી નેમિનાથજી થયા. તેઓ બાળ બ્રહ્મચારી પણે રહીને દિક્ષા લઇને ગિરનાર તિર્થે જઇને જ્ઞાન તથા મોક્ષ, લક્ષ્મિ ને મેળવી. તેઓના વારે બળભદ્ર અને કૃષ્ણ વાસુદેવ તથા જરાસંઘ પ્રતિવાસુદેવ થયા. તેમના વખતમાં અજિતશાંતિ સ્તવન તેમના શિષ્ય નંદિષેણે બનાવ્યું. વળી પાંચ પાંડવો તેમના વારે થયા. તે આસો શુદિ ૧૫ ના વીશ ક્રોડ મુનિઓથી, સાંબપ્રદ્યુમ્ન ફાગણ શુદ ૧૩ ના સાડાઆઠ ક્રોડ મુનિથી, તથા દેવકીજીના છ પુત્રો, શેલંગમુનિ, થાવચા પુત્ર વિગેર સંખ્યાબંધ મુનિ પરિવારે શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપર મોક્ષ પામ્યા છે. વળી પ્રભુના વરદત્ત ગણધર શ્રી સિદ્ધાચળ તળેટી ઉપર આવીને પાછા ગિરનાર તરફ વળ્યા છે. આ ચોવીશીમાં શ્રી નેમિશ્વર એકજ, શ્રી તિર્થાધિરાજે પધાર્યા નથી. બાદ શ્રી પાર્શ્વનાથપ્રભુ ત્રેવીશમા તિર્થંકરના સમયમાં કમઠયોગીના હવનમાં હોમેલ બળતા લાકડામાંથી ખૂદ પ્રભુએ સર્પ બળતો કાઢીને તેમને નવકાર મંત્ર સંભળાવ્યો. તે તુર્ત મરીને નાગકુમાર ભુવનપતિનો 'ધરણિંદ્ર નામે ઇંદ્ર થયો. બાદ પોતાના ભાઇ કાશીના રાજા હસ્તિસેનને પ્રબોધીને શ્રી સિદ્ધાચળજીનો સંઘ કઢા-

ણ્યો, પ્રભુપણ સિદ્ધાચળ સમોસર્યા હતા. બાદ છેલ્લા–ચોવીશમાં પ્રભુ **શ્રી મહાવીરસ્વામી** થયા. તેઓ શ્રી સિદ્ધાચળ પધારી સમોસરણે રાયણ નિચે બિરાજીને બાર પર્ખદા વચ્ચે દેશના દીધી. તેમાં તિર્થમહિમા વર્ણવ્યો, તેમના સમયમાં 'ચિલ્લણ તલાવડી' તેમના શિષ્યના નામે પ્રગટી. તે હજુ વિદ્યમાન જયવંત છે. વળી કંડુનામે રાજા સાતવ્યસનનો શેવનાર પણ સિદ્ધાચળ ઉપર કર્મખપાવી મોક્ષ ગયો. વળી જૂનાગઢનો રાજા પર્ખદામાં બેઠો હોવાથી કહ્યું કે તારા વંશમાં 'મહિપાળ' નામે રાજા કોઢ રોગવાળો દુર્ગંધ મારનારો થશે. તે સૂર્યકુન્ડના પાણીના પ્રભાવે સારો થશે ને તિર્થના શરણે રહી મોક્ષ પામશે, વિગેરે વિગેરે. ચોવીશ પ્રભુમાં પ્રથમનું એક જીવનચરિત્ર અને ત્રેવીશના સમયમાં જાણવાયોગ્ય પૉઇન્ટ બતાવી શ્રી શત્રુંજય મહાત્મ્યમાંના તિર્થંકર ચરિત્રો ઇણવિધ દેખાડયા છે.

આવતી ચોવીશીનાં તિર્થંકરો.

નામ.	કોનો જીવ.	હાલ કયાં છે.
૧ પદ્મનાભ	શ્રેણિકરાજા	પહેલે નર્કે.
૨ સૂરતેજ	સુપાર્શ્વ	ભુવનપતિ
૩ સુપારસજિન	ઉદાયિ	ભુવનપતિ
૪ સ્વયંપ્રભુ	પોટીલ	ચોથા દેવલોક

૫ સૂરદેવ	દૃઢકેતુ	બીજા દેવલોક
૬ દેવશ્રુત	કાતિકશેઠ	પહેલા દેવલોક
૭ ઉદયજિન	શંખ	બારમા દેવલોક
૮ પેઢાલજિન	આણંદ શ્રાવક	પહેલે દેવલોક
૯ પોટીલનાથ	સુનંદા	પંચમ દેવલોક
૧૦ સતકીર્તિ	સતત	ત્રીજી નર્કે
૧૧ મુનિસુવ્રત	દેવકીજી	બારમે દેવલોક
૧૨ અમમનાથ	કૃષ્ણ	ત્રીજી નર્કે
૧૩ નિષ્કષાય	હર્ષકીર્ત્તિ	પંચમ દેવલોક
૧૪ નિષ્પુલાંક	બલદેવજી	પંચમ દેવલોક
૧૫ નિર્મમનાથ	સુલસા	પંચમ દેવલોક
૧૬ ચિત્રગુપ્ત	રોહિણી	ઇશાન દેવલોક
૧૭ સમાધીનાથ	રેવતી	અચ્યુતદેવલોક
૧૮ સંવરજિન	સંભાળ	આઠમે સ્વર્ગે
૧૯ યશોધર	દ્વિપાયન	અગ્નિકુમારમાં
૨૦ વિજય	કોણીક	બારમે સ્વર્ગે
૨૧ મલ્લિનાથ	નારદ	પાંચમે સ્વર્ગે
૨૨ દેવજિન	અંબડ	બારમે સ્વર્ગે
૨૩ અનંતવિર્ય	અમર	નવગ્રૈવેયકે
૨૪ ભદ્રંકર	સ્વયંબુદ્ધ	સર્વાર્થસિદ્ધે

प्रकाश ४ थो.

કિરણ ૧૫ મું.

સ્તવનસમુદાય—

રાગ-કાફી.

હમ જાનત હે તુમ તારોગે. ॥ હમ૦ ॥ નાભીરાયા મારૂદેવીકો નંદન; મેરી ઓર નિહારોગે. ॥ હમ૦ ॥ આદિ-જિનેશ્વર અંતરજામી; સ્વામી કછુન વિચારોગે. ॥ હમ૦ ॥ જગજીવન જગતારક તુમહો; એહી બિરૂદ સંભારોગે. ॥ હમ ૦ ॥ શ્રી જિન સૌભાગ્ય સૂરિંદકુ સાહેબ; ભવજળ પાર ઉતારોગે. ॥ હમ૦ ॥

હોરી-સાવરો, સુખદાઈ દેશી

કંચનગિરી દર્શન પાઇ, મુગતિ મોરી નેડે આઇ. ॥ અંચલી૦॥ રૂષભાદિક જુહારી જય તળેટી સુ વધાઇ; રા૦

ચબહાદુર બાબૂસાહિબ; ધનપતિ ટુંક બનાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૧ ॥ શેઠ મોતીશાની ટુક સુરાજત. રાજત રંગ સવાઈ; ઋષભજિનંદ દયાનિધિ નિરખ્યો, જિનસે તિર્થ બડાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૨ ॥ ટુંક મનોહર મનહર લીનો, નરશી કેશવજીકી ભાઈ; દર્શ કરી ફરી શાંતિ જુહારો, શિવસુખ પદવી પાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૩ ॥ મોતીહાર વિહાર વિમલવશી, ઉર્વશી હસી હસી આઇ; ધસી ધસી નાથ સુનંદાનો નમીયે, ગણધર રાયણ આઇ ॥ મુ૦ ॥ ૪ ॥ ચિત્ત ઉલ્લસી બાલાવશી નમીયે. ભાવ ભલો મનલાઇ; નાભિનરેશ્વર નંદન નીકો, બેઠો તિરથ ઠાઇ. ॥ મુ૦ ॥ ૫ ॥ ગગન મગન ગંગાજલ ગિર ગયો, હેમગિરી બેઠો આઇ; મરૂદેવા અંગજ મંદિર રચિયો, સાકર પ્રેમ કમાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૬ ॥ ટુંકે અજિત જીનેશ્વર રાજા, સંઘપતિ હેમાભાઇ; નંદીશ્વર આજ નયને નીરખ્યો, ધન્ય તું ઉજમ બાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૭ ॥ શેઠ મગનભાઇ ટુંક સુરંગી; પાસ ચિંતામણી પાઇ; છીપાવશી ક્ષણ ક્ષણ મન આવે, શાંતિ અજીત નવાઇ ॥ મુ૦ ॥ ૮ ॥ ખરતર વશી જશ શશીસમ છાયા, પરિકર કિરણા છાઇ; આદિ વિધાતા શાશન કેરો, ચઉવિધ બેઠો બનાઈ ॥ મુ૦ ॥૯॥ કાર્તિક પુનમ વેદ બાણ નિધિ, શશિ વર્ષે નિતુ ગાઇ; કાંતિવિજય આતમ પદ લીનો, કર્મકાટનમેં સહાઇ. મુ૦ ॥ ૧૦ ॥

શ્રી વીરજિન-સમોસરણનું સ્તવન.

આપ બિરાજો ચંદન ચોકમેં—એ દેશી.

મહાવીરસ્વામી સમવસરણે દિએ દેશના. ॥ આંકણી ॥ ઈંદ્રાદિક દેવો મીલી હર્ષે; સમવસરણ બનાવે; વાયુકુમાર સુગંધી વાયુ, પ્રથમ આય ચલાવેરે. ॥ મહાવીર૦ ॥ ૧ ॥ મેઘકુમાર સલીલ સુગંધી, ભાવકરી વરસાવે; જોજન એક ભુમિકે ભિંતર, પંચવર્ણી ફૂલ બિછાવેરે. ॥ મહાવીર૦ ॥ ૨ ॥ જલથલના ઉપન્યા તે ફૂલો, રાયપસેણી બતાવે; અધોવૃંત ઉપરથી હસતાં, જાનુ પ્રમાણ ત્યાં ઠાવેરે. ॥ મહાવીર૦ ॥ ૩ ॥ વ્યંતરના ઈંદ્રે જડી ભૂમિ, ફૂલથકી ફરમાવે; કામદેવને કામબાણુ જયું, છોડદીયા શુભ ભાવેરે. ॥ મહાવીર૦ ॥ ૪ ॥ જોજન એક ભુમીકા વ્યાપી, રૂપાકાગઢ ઠાવે; કંચન કાંગરા માંડી ઉપર, ભુવનપતિ ફળપાવેરે. ॥ મ૦ ૫ ॥ જ્યોતષિ દેવોનો મધ્યે ગઢ, સોનાનો વળી થાવે; રત્નકાંગરા બેઠા તે પર, લોકના શિર નચાવે રે. ॥ મ૦ ॥ ૬ ॥ રત્નશાલ વૈમાનિક દેવો, તીસરો જાઇ અડાવે; મણીકાંગરા કિરણે વ્યાપ્યા, નાના તે રંગ દિખાવેરે. ॥મ૦ ॥ ૭ ॥ મણી પિઠિકા મધ્યે દેવો, ચૈત્ય વૃક્ષ એક વાવે; પાદપીઠ સિંહાસન ઉપર, છત્ર તે તિન લગાવેરે. ॥ મ૦ ॥ ૮ ॥ પૂર્વ તરફના દરવાજેથી સમોસરણમાં આવે; પ્રભુ-

ની આગે રવીમંડલસમ, ધર્મચક્ર વલી ધાવેરે ॥મ૦॥૯॥ પૂર્વદિશા સન્મુખ સિંહાસન, ઉપર સ્વામી સુહાવે; વ્યંતર વિભુના તિનરૂપકરી. તિનદિશી પધરાવેરે. ॥ મ ૦ ॥ ૧૦ ॥ તેહના સમવસરણુની રચના, ધનપતસિંગ કરાવે; રાણી મેનાકુમારી તેહની, મોતીડે પ્રભુને વધાવેરે. ॥ મ ૦ ॥ ૧૧ ॥ સૌનાકા જવ ચાંદી ચાવલ, સ્વસ્તિક લાઇ સજાવે, પ્રભુ ભક્તિ કરે તેહને સાહિબ, શિવલક્ષ્મિ પરણાવેરે. ॥ મહાવીર ૦ ॥ ૧૨ ॥

સમેતશિખરગિરીનું સ્તવન.

એસી વિધ તેને પાઇરે કછુ કરણી કરજા–એ ચાલ. ॥ હોરી ॥

શિખરગિરી સુખકારીરે, જાણી વીશ જિણંદા. ॥ આંકણી. ॥ સાધુ સમુહસહિત ઈહાં આવી, સિધ્યા અણુસણ પાળીરે. ટાળી ભવફંદા. ॥ શિ૦ ॥ ૧ ॥ ચક્રી સગર છખંડ સુખ છાંડી, મુક્તિ વર્યા ઇહાં ત્યારીરે, મહા મોટા મુણિંદારે. ॥ શિ૦ ॥ ૨ ॥ શાંતિનાથ સુતરાજ ઋષિશ્વરે, તે પણ રાજને ટાળીરે; ઈહાં હુવા યોગિંદા. ॥ શિ ૦ ॥ ૩ ॥ ઇત્યાદિક બહુ મુનિવર મોટા, પામ્યા ઈહાં ભવપારી; હુવા શાંત જયું ચંદા. ॥ શિ ૦ ॥ ૪ ॥ રાય ધનપતસિંગ બહાદુર અંગના, રાણી મેના કુમારીરે; ધારી હર્ષ અમંદા.

॥ શિ૦ ॥ ૫ ॥ સંઘ સહિત શામલા જિન પૂજિ, હીરા જડિત સોપારી રે; માની સૂરતરૂકંદા. ॥ શિ૦ ॥ ૬ ॥ મુક્તાફળ સ્વસ્તિક કે ઉપર, અતિ ઉત્તમ ફળ ધારી, તસ હંશ ઠરંડા. ॥ શિ૦ ॥ ૭ ॥

શાંતિનાથનું સ્તવન.

॥ રાગ ભૈરૂ. ॥

આંગણુ કલ્પ ફલ્યોરી હમારે માઇ; ॥ આં૦॥ રિદ્ધિ વૃદ્ધિ સુખ દાયક, શ્રી શાંતિનાથ મિલ્યોરી. ॥ હમારે ૦ ॥ કેસર ચંદન મૃગમદ ભેલી, માંહિ બરાસ મિલ્યોરી. ॥ પૂજત શ્રી શાંતિનાથજી કી પ્રતિમા, અલગ ઉદ્દેગ ટલ્યો રી. ॥ હમારે૦ ॥ શરણે રાખ કૃપાકર સાહિબ, જ્યું પારેવો પલ્યોરી. ॥ સમયસુંદર કહે તુમારી કૃપાસે, હું રહી સ્યું સોહિલોરી. ॥ હમારે માઈ. ॥ આંગણુ૦ ॥

શ્રી આદિનાથનું સ્તવન.

રાગ ભૈરૂં.

દેખોરે આદિશ્વર સ્વામી, કૈસા ધ્યાન લગાયાહે. ॥ કર ઉપર કર અધિક બિરાજે, નાસા ધ્યાન લગાયાહે. ॥ કેવળ નાણુ ઉપાઇ જિનેશ્વર, મુક્તિ રમણીકુ ચાયા હે ॥ દે૦

॥ ૧ ॥ દશ વિધ પૂજા રચના જિનકો, સબમિલ મંગલ-ગાયાહે. ॥ સેવે સોહી લહે સુખસંપદ, સબસંતન મિલ ગાયા હે. ॥ દે૦ ॥ ૨ ॥ સૂરનર મુનિજન ભક્તિ કરતહે, છબી દેખત મન ભાયા હે. ॥ તિન લોકમેં મહિમા તેરી, ચંદખુશાલ ગુણ ગાયા હે. દે ૦ ॥ ૩ ॥

અથ વીરજિન સ્તવન.

રાગ–ભૈરૂં.

વીરપ્રભુ ત્રિભુવન ઉપગારી; જાન શરણ હમ આયે હે. ॥ વીર ૦ ॥ પાવાપુર સ્વામી દર્શન પાયો; દુખ સબ દૂર ગમાએ હે. ॥ વીર ૦ ॥ કેવળ પાયા પાવાપુર આયે, સમવસરણ વિરચાયે હે. ॥। સંઘચતુર્વિધ સ્થાપના કરકે, શિવપુર પંથ ચલાયે હે. ॥ વીર૦ ॥ મહિમંડલ વિચરત જિનવરજી; બહુ ચેતન સમજાયે હે. ॥ તીનલોકમેં અદ્ભુત મહિમા, સૂરનર મુનિજન ગાયે હે. ॥ વી ૦ ॥ ચરમ ચો-માસુ પાવાપુર આયે, કર સબ કર્મ ખપાયે હે. ॥ વીર૦ ॥ સોલે પ્રહરલગ દેશના દેતા, પરમ પરમ પદ પાયે હે ॥ વીર ૦ ॥ ૪ ॥ અમ્રત ધર્મ સુવાચક પ્રભુકે, દરશન કર હુલસાયા હે. ॥ તીસ ક્ષમાકલ્યાણ સુભાવે, શાશન પતિ ગુણ ગાયે હે. ॥ ૫ ॥ વીર૦ ॥

દોઢીયું.

રાગ-ગજલ.

ઘડી ઘડી પલ પલ છિન છિન નિશદિન; પ્રભુકી સ્મ-રણુ કરલેરે. ॥ ઘડી૦ ॥ પ્રભુ સ્મરણુ સબ પાપ કટત હે, અશુભ કરમ સબ હરલે રે. ॥ ઘડી ૦ ॥ મનવચ કાય લગી ચરણુન નિત; જ્ઞાન હૈયે મેં ધરલે રે. ॥ ઘડી૦ ॥ દોલત-રામ પ્રભુ ગુણુ ગાવે; મનવંછિત ફળ વરલે રે. ॥ ઘડી ૦ ॥

અથ સમતાની હોરી.

મેં તો મમતાકુ દૂર ભગાઈ; આજ જિનરાજસે પ્રીત લગાઇ. ॥ મેં૦ ॥ સમતાકી ઢાલ સંવરકા ગોળા, શરધાકી તોપ ચઢાઇ. ॥ મેં ૦ ॥ વિનય બારૂંદ વિવેક પલિતા; તપ તલવાર બનાઇ. ॥ મેં ૦ ॥ શીયલ સન્નાહ સંજમકી સેના; સત્ય સંવેગ સહાઇ. ॥ જ્ઞાન ગજેંદ્ર સુમતિ પટરાણી, મં-ત્રી સંતોષ સવાઇ. ॥ મેં ૦ ॥ દાન ચતુર સુખ ભલેરો, દયાકી ધજા ફરકાઇ. ॥ ભાવ ભુવનમેં ચેતન રાજા, નોબત તપ બજવાઈ. ॥ મેં૦ ॥ પાપ રિપુદળ જેર કરણકુ; એસી કર કે સઝાઇ. ॥ કહત અબીર ભવિક જિનવરસે; હોરી ખેલો ગુણુ ગાઇ. ॥ મેં ૦ ॥ આજ૦ ॥

પાર્શ્વનાથનું સ્તવન.

કૌન રમે ચિત કૌન રમે, વામાનંદ વિના ચિત્ત કૌન રમે. ॥ નેમિરાજી ચિત્ર વિલોકી, અશ્વસેન સુતકામ દમે. ॥ વમ્માનંદ ૦ ॥ પારસ પારસ રસકે દાતા, અહિલંછન સે મુખગમે. ॥ વમ્માનંદ ૦ ॥ નયર બનારસ જન્મ લિયો હે; દર્શન દેખત દુઃખશમે. ॥ વમ્માનંદ ૦ ॥ ઘેબર ખાજાં ભોજન પીરસ્યાં, કુકશ બાકુશ કૌન જમે? ॥ વમ્માનંદ૦ ॥ નીલવરણુ પ્રભુ કાંતિકે આગે, મરકત મણી સવી દૂર ભમે. ॥ વમ્માનંદ૦ ॥ સેવક ચિંડાલીયા અરિહંતને પામી, હરીહર બ્રહ્મા કૌન નમે. ॥ વમ્માનંદ૦ ॥

સિદ્ધગિરી સ્તવન.

સિદ્ધગિરી કો મેરી બંદનારે; તિર્થપતિકો મેરી બંદનારે. ॥ ટેક. ॥ બંદના પાપ નિકંદનારે; તિર્થ ૦ ॥ ભવદુખ વારણુ શિવસુખ કારણુ; દર્શન હુઆ નાભિનંદનારે ॥ તિર્થ૦ ॥ મારૂદેવી માયા રાયણુ પાયા; પ્રણુમું ઋષભ જિણંદનારે. ॥ તિર્થ૦ ॥ અહનિશ ચાહુ ધ્યાન તુમારો; જયું ચાતક મન હે ચંદનારે. ॥ તિર્થ૦ ॥ સેવક ચોથમલ શરણે તુમારે; કર્મ કાટો તળેટી મંડનારે. ॥ તિર્થ૦ ॥

પાર્શ્વજિન સ્તવન.

પ્રભુ પારસ મન હરલિયો હમારોજી; કામણુગારો જી. પ્રભુ ૦ ॥ ટેક. ॥ મનડો વશકર લિયો હમારો, એસો જાદુ ડારોજી. ॥ તુઝબિન નહિં કો દેવ જગતમાં, દુસરો લાગત પ્યારોજી. ॥ પ્રભુ૦ ॥ શિખરજી આકે મહોત બધાર્યો; દેખ્યો રવી દુજો ઉજવાર્યોજી. ॥પ્રભુ૦॥ દિનમેં રૂપ કેઇ તુમહિ પ્રગટે; સબદેવનસે ન્યારોજી. ॥ પ્રભુ ૦ ॥ કેસર ચંદન મૃગમદ ઘસકર, પૂજુ અંગ તુમારોજી. ॥ પ્રભુ૦ ॥ સેવક ચોથમલ યહિ અરજહે, ભવસાગરસે તારોજી. ॥પ્રભુ૦॥

અથ ઋષભદેવની હોરી—

જય બોલો ઋષભ જિનેશ્વરકી; જન્મ અયોધ્યા માતા મારૂદેવા; નાભિનંદન જગતેશ્વરકી. ॥ જય૦ ॥ ધનુષ્ય પાંચસે કાયા જિનકી; લંછન વૃષભં ધરેશ્વરકી. ॥ જય૦ ॥ લખચોરાશી પૂરવ આયુ; કુલ ઇક્ષ્વાકુ કરેશ્વરકી. ॥ જય૦ ॥ દાસ ચૂન્ની પ્રભુ સેવા ચાહે; તારન તરન તારેશ્વરકી. ॥ જય૦ ॥ ૪ ॥

અથ કેસરિયાની ઠુમરી.

વારી જાઉંરે કેસરિયા સાવરા ગુણ ગાઉંરે. ॥ મન-

શુદ્ધ પ્રણામ પખાળ કરાવું; કેશર અંગિયાં રચાઉં રે. ॥ કૃષ્ણાગરકા ધૂપ મંગાવું; કપૂરકી જયોત કરાવું રે. ॥ વારીજાઉ ૦ ॥ ચમ્પાકી કલિયાં ચૂનચૂન લાવું; સેહરા શિશ ગુંથાઉ રે. ॥ વારીજાઉ ૦ ॥ માન રૂપકી યહી અરજ હે; મનવંછિત ફળ પાંઉં રે. ॥ વારીજાઉ૦ ॥

અથ વીરજિન સ્તવન.

રાગ–ચલત.

નાથ કેસે જંબુકો મેરૂ કંપાયો. નાથ ૦ ॥ સિધારથ સુત નામ ધરાયો; ત્રિશલા રાણીનો જાયો. ॥ છપનદિશિ કુમરી મિલ આઇ; સૂચી કર્મ કરાયો. ॥ નાથનો ઇંદ્ર મહોચ્છવ તિહાં પ્રગટયો; મેરૂ શિખર લે આયો. ॥ ઇંદ્ર સિંહાસન લેકે બેઠો; મનસંદેહ ભરાયો. ॥ નાથ૦ ॥ અવધિજ્ઞાનસે તબ તિહાં દેખ્યો; અંગુઠે મેરૂ ચંપાયો ॥ શંશય હરણ ચરણ પ્રભુજી; કલસ ચારૂઢરાયો. ॥ નાથ૦ ॥ સિધારથ ઘેર આય ઠેરે; મંગળચાર ગવાયો. ॥ સુમન અધમકું નિજપદ દીજે; મનવંછિત ફળપાયો. ॥ નાથ૦ ॥

અથ પાર્શ્વજિન સ્તવન.

જયબોલો પાસ જિનેસરકી; જય૦ ॥ મસ્તક મુગટ સોહે મન મોહન; અંગિયા સોહે કેશરકી. ॥ જય ૦ ॥

ત્રિભુવન જયોતિ અખંડિત તિનકો; શ્યામ ઘટા જેસે જળ ધરકી. ॥ જય ૦ ॥ કમઠ ઉડાય વાય જ્યું વાદળ; જીતકરી અપને ઘરકી. ॥ જય૦ ॥ બાલપણુમેં અદ્ભુત જ્ઞાની; કરૂણા કીધી. વિષધરકી. ॥ જય૦ ॥ અષ્ટકરમ દળ સબ ખપાયે; શ્રેણી ચઢેવા શિવપુરકી. ॥ જય૦ ॥ માતા વામા ઉદર જિન જાયો; રાણો અશ્વસેન નરેશ્વરકી. ॥જય૦॥ કહે જિનચંદ મેરે પ્રભુ પારસ; જેસી છાયા સૂરતરૂકી. ॥ જય૦ ॥

શ્રી ઋષભદેવનું સ્તવન.

બીજી અશરણ ભાવના—એ દેશી.

ભરતજી કહે સુણુ માવડી, પ્રગટ્યા નવે નિધાન રે ॥ નિત્ય નિત્ય દેતાંરે ઓલંભડા; હવે જુઓ પુત્રના માન રે. ॥ ઋષભની શોભા શી કહું ॥ અંચલી૦ ॥ ૧ ॥ અઢાર કોડાકોડ સાગરે; વસીયો નગર અનુપરે ॥ ચાર જોજનનું રે માન છે; ચાલો જોવાને ભુપરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૨ ॥ પહેલો રૂપાનો કોટ છે, કાંગરા કંચનસમ રે ॥ બીજો કનકનો કોટ છે; કાંગરા રતન સમાનરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૩ ॥ ત્રીજો રતનનો કોટ છે; કાંગરા મણિમય જાણુરે ॥ તેહમાં મધ્ય સિંહાસને; હુકમ કરે પ્રમાણુ રે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૪ ॥ પૂર્વ દિશીની સંખ્યા સૂણો; પગથિયા વીશ હજારરે ॥ ઇણપરે

ગણતાં ચારે દિશે; પગથિયાં એંશીહજારરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૫ ॥ શિરપર છત્ર ત્રણ જળહળે; તેહથી ત્રિભુવનરાયરે ॥ તીન ભુવનનો રે બાદશાહ ॥ કેવળ જ્ઞાન સહાયરે ॥ ઋષભ૦ ॥ ૬ ॥ વીશ બત્રીશ દશ સૂરપતિ; વળી દોય ચંદને સૂરરે ॥ દોય કર જોડી ઉભા ખડા; તુમ સુત ઋષભ હજૂરરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૭ ॥ ચામર જોડી ચોવીશ છે, ભામંડલ ઝળકંતરે ॥ ગાજે ગગનેરે દુંદુભિ; પુલ પગર વરસંતરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૮ ॥ બારગુણા પ્રભુ દેહથી, અશોકવૃક્ષ શ્રીકારરે ॥ મેઘ સમાણીરે દેશના; અમૃતવાણી જયકારરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૯ ॥ પ્રાતિહાર્યંજ આઠથી; તુમ સુત દિપે દેદારરે ॥ ચાલો જોવાને માવડી; ગયવર ખંધે અસવારરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૦ ॥ દૂરથી વાજાં રે સાંભળી; જોવા હર્ષ ન માયરે ॥ હર્ષના આંસુથી ફાટિયાં; પડલ તે દૂર પલાયરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૧ ॥ ગજવર ખંધથી દેખીઆં; નિરૂપમ પુત્ર દેદારરે ॥ આદર દીધાં નહિં માયને, માય મન ખેદ અપારરે ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૨ ॥ કેહનાં છોરૂને માવડી; એતો છે વિતરાગરે ॥ ઇણપરે ભાવના ભાવતાં; કેવળ પામ્યા મહાભાગરે. ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૩ ॥ ગજવર ખંધે મુક્તિ વર્યાં; અંતગડકેવળી એહરે ॥ વંદો પુત્રને માવડી; આણી અધિક સ્નેહરે ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૪ ॥ ઋષભની શોભાને વરણવી; સમકિતપુર મોજારરે ॥ સિદ્ધગિરી મહા-

રચ્યે સાંભળો; સંઘને જયજયકારરે ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૫ ॥ સંવત અઢાર એંશીએ; માગશર માસ સુહાયરે ॥ દિપવિજય કવિરાયને; મંગલમાળ સવાયરે ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧૬ ॥

શ્રી મહાવીરપ્રભુનું સ્તવન,

વાલા વેગે આવો રે—એ દેશી.

ત્રિશલાના જાયારે; મહાવીર સહાયે આવજોજી. ॥ નહિં આવો તો સેવકનાં થશે બેહાલ. ॥ ત્રિશલા૦ ॥ ૧ ॥ દૈત્ય મહા મોહરે; વહાલા લાગ્યો પીડવાજી ॥ દીધાં દુઃખ કહેતાં ન આવે પાર. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૨ ॥ કામને અજ્ઞાને રે; સત્તા નિજ વાપરીજી ॥ બાળે ક્રોધ ઘડી ઘડી ક્ષણમાંહિ. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૩ ॥ પંથ પાખંડ જાલેરે; વિંટાયો છું વેગથીજી. વિકાર વિષધરની લાગીરે ચોટ. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૪ ॥ પંચમકાળે પૂરોરે; જમ જેવો બેસીઓજી ॥ સૂઝે નહિં ધર્મ મારગની રીત. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૫ ॥ ગાંડો ઘેલો તહારોરે; વહાલા સેવક માનીનેજી ॥ તારો તારો ભવસાગરને તીર. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૬ ॥ ટળવળતો તહારો વાલારે; સેવક હાથ ઝાલીનેજી ॥ નહિં તારો તો જાશે તુમારી લાજ. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૭ ॥ તુંહિ તુંહિ સમરૂં રે; દુઃખીના બેલી આવજોજી ॥ શરણું એક બુદ્ધિસાગરને છે તુજ. ॥ ત્રિ૦ ॥ ૮ ॥

શ્રી સંભવજિન સ્તવન.

સુણો ચંદાજી સીમંધર૦ એ દેશી.

સુણો સંભવજી સુખદાતા સંસારે તુમ સમ કો નહીં; સુણો સંભવજી સર્વ સગામાં શ્રેષ્ટ સગા તુમ તો સહી—એ ટેક. સંસારી સગા સહુ સ્વારથના, તુમે તો પ્રભુ અંતર આતમના; હરતા સહુ સંકટ ભવ ભ્રમણા. સુણો. ૧ પ્રભુ દ્વાદશ ગુણના ધારક છો, અષ્ટાદશ દોષ નિવારક છો; ભવિજનના પ્રભુ તુમ તારક છો. સુણો૦ ૨ દિન દુઃખીયાના પ્રભુ નાથ તમે, ગણધર સુરનર મુનિ પાય નમે; તુમ મૂરત મુજને બહુજ ગમે. સુણો૦ ૩ સુંદર મૂરત તુમ શાંત ખરી, નહીં રાગ નહીં દ્વેશ દિસે જરી; કરૂં જન્મ સફળ પ્રભુ સેવ કરી. સુણો૦ ૪ ભમતા જે જીવ ભવ જંગલમાં, લેપાતા કર્મરૂપી મલમાં; નિર્મલ કરતા પ્રભુજી પલમાં. સુણો૦ ૫ પ્રભુ વિનયપણે વિનતી ઉચ્ચરૂં. તુમકિરપાથી ભવ પાપહરૂં; ઝવેરાત નિજાતમ પ્રગટ કરૂં. સુણો ૬

શ્રી અભિનંદનજિન સ્તવન.

બલિહારી બલિહારી બલિહારી—એ દેશી.

જયકારી જયકારી જયકારી જિનવર પૂજા જયકારી; અભિનંદન સ્વામી સેવક હિજીયેજી. એ ટેક. પૂજા પ્રભુની

પ્યારી, પાપ સંતાપહારી; નિજ સંપદને દાતારી. જિન૦ અભિ૦ ૧ ભક્તિવિણુ ભવમાં ભમિયો, લલનાથી હું બહુ રમિયો; લક્ષ્મિએ લોભાયો બહુ ભારી. જિન૦ અભિ૦ ૨ પુન્યે નરદેહ પાયો, ધર્મજિનંદ ઢાયો; પણુ ન થયો હું-શીયારી. જિન૦ અભિ૦ ૩ નાથ નિરંજન સ્વામિ, માગું હું મસ્તક નામી; સેવા ઝવેર સુખકારી. જિન૦ અભિ૦ ૪

શ્રી સુમતિનાથ સ્તવન.

ગિરૂઆરે ગુણ તુમ તણા--એ દેશી.

મહિમારે પ્રભુ તુમ તણો, સુણી શાંત થયું મન મારૂંરે; મિથ્યા મલ દૂરે ટળ્યો, પામ્યો સમકિત શિવ સુખકારૂંરે; મહિમારે૦ એ ટેક. પ્રિતમ પ્રતિમા તાહરી, દેખી આનંદ મન ઉભરાયરે; આલંબન લેતાં થકાં, સુખે ભવસમુદ્ર તરાયરે. મન૦ ॥ ૧ ॥ સરખો તુજ મુજ આ-તમા, નહીં ફેર સ્વરૂપે લગાર રે; તુમે સિદ્ધપદ પામીયા, હું તો ફરતો આ સંસારરે. મન૦ ॥ ૨ ॥ કર્મ થકી એ આંતરો, પ્રભુ તુજ આગમથી જાણુંરે; એહને હણુવા ના-થજી, ચિત્ત તુમ ચરણમાં આણું રે. મન૦ ॥ ૩ ॥ સુમતિજિન કુમતિ હરી, દિજે સુમતિ મુજ સુખકારીરે; પામું આપ પસાયથી, ઝવેરાત આતમ હિતકારીરે. મન૦ ૪

શ્રી પદ્મપ્રભુ જિન સ્તવન.

જાત્રા નવાણું કરીયે—એ દેશી.

પદ્મપ્રભુ ચિત્ત ધરીયે ભવિક જન, પદ્મ પ્રભુ ચિત્ત ધરિયે. એ ટેક. સુસિમા માત શ્રીધર નૃપનંદન, જન્મ કોશંબી નગરીયે. ભ૦ ૧ અઢીસેં માન ધનુશ શુભ કાયા, રૂપ અનુપમ વરીયે. ભ૦ ૨ વરસીદાન દેઇ જગમાં પ્રભુ, દાળિદ્રતા સહુ હરીયે. ભ૦ ૩ સંસાર ત્યાગી સંજમ સાધી, ઘાતિ કરમ ક્ષય કરીયે. ભ૦ ૪ દૂષણ લેશ નહીં જિનવરમાં, ગુણ અનંતા ભરીયે. ભ૦ ૫ જીવ અનેક જગત પડિબોધી, પહોંચ્યા મુક્તિ મંદિરીયે. ભ૦ ૬ ઉત્તમ એ જિન સેવ કરીને, કહે ઝવેર ભવ તરીયે. ભ૦ ૭

શ્રી સુપાર્શ્વજિન સ્તવન.

ઓધવજી સંદેશો કહેજ્યો શ્યામને—એ દેશી.

શ્રી સુપાર્શ્વ જિનેશ્વર સ્વામિનાથજી, વણારસી નગરીના નૃપ ગુણવાન જો; લક્ષ્મી રાજ્ય તણી ત્યાગી દિક્ષા ગ્રહી, ભવ ભવનાં દુઃખ ભાગ્યાં સહુ ભગવાન જો. શ્રી૦ ૧ વિચરી ઠામોઠામ ધરમ દેઇ દેશના, જગતમાંથી તાર્યાં પ્રાણી નહીં પારજો; યશ કીર્તિ પ્રસરી તુમ ત્રિજગમાં પ્રભુ, જિન તુમ નમતા સુરપતિ મુનિપતિ પાયજો. શ્રી૦ ૨ મન

મારૂં પણ ચાહે છે તુમ ચાકરી, હાનિ કરવા અષ્ટ કરમ દુઃખદાયજો; રાત દિવસ રટના લાગી તુમ નામની, જય જય પામે ઝવેર પ્રભુ સુપસાયજો. શ્રી૦ ૩

શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જિન સ્તવન.

તીરથની આશાતના નહીં કરીયે—એ દેશી.

ચંદ્રપ્રભુની ચાકરી ચિત્ત ચાહો, હાંરે ચિત્ત ચાહો રે ચિત્ત ચાહો; હાંરે લીજે માનવ જન્મનો લાહો, હાંરે તરવા સંસાર. ચં૦ (એ ટેક.) ચંદ્રપુરી નયરી તણા મહારાયા, હાંરે તાત મહસેન વંશ દીપાયા; હાંરે રાણી લક્ષ્મણાના પ્રભુ જાયા, હાંરે શ્વેતવરણી કાય. ચં૦ ૧ ધનુષ્ય દોઢસો માનની પ્રભુ કાયા, હાંરે શુભ લંછન ચંદ્રનું પાયા, હાંરે મુખ ચંદ્ર સમું જિનરાયા, હાંરે મૂરતિ મનોહાર. ચં૦ ૨ સુંદર મૂરત શોભતી અવિકારી, હાંરે દિસે મોહ નહીં તલભારી, હાંરે સમતા રસની શુભ કયારી, હાંરે દેખી હોય આનંદ. ચં૦ ૩ આઠમા જિનની આઠ દ્રવ્યથી સારી, હાંરે પૂજા અષ્ટ કરમ હરનારી, હાંરે ગતિ અષ્ટમીને દાતારી. હાંરે કરીયે ધરી પ્રેમ. ચં૦ ૪ શુદ્ધ હૃદય શુભ ભાવથી ગુણ ગાવો, હાંરે નિજ સંચિત કર્મ ખપાવો, હાંરે ઝવેરાત નિજાતમ પાવો, હાંરે સુખ પામો સાર. ચં૦ ૫

શ્રી સુવિધિનાથ જિન સ્તવન.

ગિરિવર દરસન વિરલા પાવે—એ દેશી.

સુવિધિ જિનેશ્વર જગ જયકારી, જગ પરમેશ્વર જન હિતકારી સુ૦ એ ટેક. મોહક મુદ્રા નાથ તમારી, દેખી સફળ થઇ આંખ હમારી. સુ૦ ૧ જ્યાં ત્યાં જોતો ફરૂં જગમાંહીં, એ સમ જોઉં નહીં મનોહારી. સુ૦ ૨ એહ શું લગની લાગી નિરંતર, પલપલ નામ જપું જયકારી. સુ૦ ૩ ધારક કેવલ જ્ઞાન અનુપમ, અનુપમ કેવલ દર્શન ધારી સુ૦ ૪ રચિત સુરાસુર સમવસરણમાં, બેસી સિંહાસન જગ ઉપગારી સુ૦ ૫ બાર પરષદા આગળ સુંદર, દેશના દેતો જન સુખકારી. સુ૦ ૬ સંસારરૂપી મહા સાગરથી, તાર્યાં અનેક ભવિ નરનારી સુ૦ ૭ દાસ ઝવેર દયા કરી તારો, ચરણકમલ તુમ જાઉં બલિહારી સુ૦ ૮

શ્રી શીતલનાથ જિન સ્તવન.

નાથ કેસે ગજકો બંધ છુડાયો—એ દેશી.

નમું નિત્ય શીતલનાથ જિનંદા, માતા નંદાદેવીના નંદા ન૦ એ ટેક. શીતલ મૂરત દેખત જિનવર, ચક્ષુ શીતલ હમ હોઇ, આજ સફળ હુઆ જન્મ હમેરા, પાપ મચલ સબ ધોઇ. ન૦ ૧ કલ્પતરૂ ઔર ચિંતામણીસે, આપ

અતિ હિતકારી; ઉત્તમ શાશ્વત સુખ અનુપમ, આપહી એક દાતારી. ન૦ ૨ નિર્મલ મનસે ભાવે ભવિ તુમ, નિર્મલ ગુણ ભાવે. ચિંતા સકલ નિજ ચૂરણ કરકે, મન-વંછિત ફળ પાવે. ન૦ ૩ ધન ઇચ્છાસે ધન મિલ જાવે, રોગી નિરોગી થાવે; ડાકણ સાકણ દૂર નસાવે, વિઘ્ન ઉપદ્રવ જાવે. ન૦ ૪ મૈં યાચક તુમ સરણે આયો, રત્ન-ત્રયી મુજ દિજે; અક્ષય આપ ઝવેરી ખજાનો, કિમ કસર કરિજે. ન૦ ૫

નીલુડી રાયણ તરૂતળે સુણ સુંદરી, પીલુડા પ્રભુના પાયરે, ગુણમંજરી. ઉજ્જવળ ધ્યાને ધ્યાઇએ. સુણ૦ એ-હીજ મુક્તિ ઉપાય રે ગુણ૦ શીતળ છાયડે બેસીએ સુણ૦ રાતડો કરી મન રંગરે. ગુણ૦ પુજીએ સોવન ફુલડે સુણ૦ જેમ હોય પાવન અંગરે. ગુણ૦ ખીર ઝરે જેહ ઉપરે સુણ૦ નેહ ધરીને એહરે ગુણ૦ ત્રીજે ભવે તે શીવ લહે સુણ૦ થાયે નિરમળ દેહરે ગુણ૦ પ્રીત ધરી પ્રદક્ષિણા સુણ૦ દીએ એહને જે સારરે. ગુણ૦ અભંગ પ્રિતી હોય તેહને સુણ૦ ભવ ભવ તુમ આધાર રે ગુણ૦ કુસુમ પત્ર-ફળ મંજરે સુણ૦ શાખા થડને મુળરે ગુણ૦ દેવતણા વાસાય છે સુણ૦ તીરથ ને અનુકુલ રે ગુણ૦ તીરથ ધ્યાન ધરો મુદા, સુ૦ સેવો એહની છાંયરે, ગુણ૦ જ્ઞાન વીમલ

ગુણુ ભાખીયો સુણુ૦ શેત્રુંજા મહાત્મ્ય માંહ્યરે. ગુણુ મં-
જરી. ॥ ઇતિ. ॥

શ્રી પુંડરીકજીનું સ્તવન.

એક દીન પુંડરીક ગણુધરૂ રે લાલ, પુછે શ્રી આદી-જીણુંદ સુખકારી રે, કહીએ તે ભવજળ ઉતરી રે, લાલ પામીશ પરમાનંદ ભવવારીરે. એક૦ ૧ કહે જીન ઇણી ગિ-રી પામશો રે લાલ; જ્ઞાન અને નીરવાણુ જયકારીરે; તીરથ મહીમા વાધશે રે લાલ, અધિક અધિક મંડાણુ નીરધારી રે. એક૦ ૨ ઈમ નીસુણીને તિહાં આવીયારે લાલ, ઘાતિ કરમ કર્યાં દુર તમ વારી રે, પંચક્રોડ મુનિ પરીવર્યા રે લાલ, હુઆ સિદ્ધિ હજુર ભવવારીરે. એક૦ ૩ ચૈત્રી પુનેમ દીન કીજીએરે લાલ; પુજા વીવીધ પ્રકાર દીલધારીરે, ફળ પ્રદ-ક્ષિણા કાઉસગ્ગા રે લાલ, લોગસ્સ થુઇ નમુક્કાર નરનારીરે. એક૦ ૪ દશ વીશ ત્રીશ ચાલીશ ભલારે લાલ, પચાસ પુષ્પની માળ અતિસારી રે; નરભવ લાહો લીજીએ રે લાલ, જેમ હોય જ્ઞાન વીશાળ મનોહારી રે. એક૦ ॥ ૫ ॥

આદિશ્વર પ્રભુકા સ્તવન.

દેશી બનજારી.

માસુ મોઢે બોલ બોલ આદેશ્વર વાલા, કાંઇ થારી મરજીરે. માસુ૦ ॥ ટેક ॥ મારૂદેવી વાટ જોવંતા, ઇન્તરે વધાઇ આઇરે; આજ ઋષભજી ઉતરયા બાગમેં ગુણ હરખાઈ રે ॥ મા૦ ૧ ॥ નાય ધોયને ગજ અસવારી, કરી મારૂદેવી માતા રે ॥ જાય બાગમેં નંદન નીરખી પાઇ શાતારે ॥ મા૦ ॥ રાજ છોડ નીકળ્યો રિખબો આ લીલા અદ્ભુતી રે ॥ ચમર છત્રને ઓર સીંઘાસણ, મોહની મૂર્તિ રે. ॥ મા૦ ૩ ॥ દીન ભર બેઠી વાટ જોવંતી, કબ મારો રીખબો આવે રે ॥ કહેતી ભરતને આદીનાથકી ખબરાં લાવે રે. ॥ મા૦ ૪ ॥ કીસી દેશમેં ગયો વાલેસર, તુજ વીના વનીતા સુનીરે ॥ વાત કહો દીલ ખોલ લાલજી. કીઉં બણ્યા મુની રે. ॥ મા૦ ૫ ॥ શ્યામ જેમેં હો સુખ શાતા, ખુબ કીયા દીલ છાયા રે ॥ અબ તો બોલ આદેશ્વર માસુ, કલ્પે કાયા રે. ॥ મા૦ ૬ ॥ ખેર હુઈ સો હોગઇ વાલા, બાત ભલી નહીં કીનીરે ॥ ગયા પછી કાગદ નહીં દીનો, મારી ખબર ન લીની રે ॥ મા૦ ॥ ઓલંભા મેં દેઉ કટાલગ, પાછો કીઉ નહીં બોલેરે ॥ દુઃખ જનનીનો દેખ આદેસર, હીવડે તોલે રે ॥ મા૦ ૮ ॥ અનીત્ય

ભાવના ભાઇ માતા, નીજ આતમને તારી રે ॥ કેવલ પામી મુક્તિ સીધાયા, જયાને વંદણા હમારીરે. ॥ મા૦ ૯ ॥ મુક્તિકા દર્વાજા ખોલ્યા મોરાદેવી માતારે, કાલ અસંખ્યા રહ્યા ઉઆડા, જંબુ દે ગયા તાલા રે. ॥ મા૦ ૧૦ ॥ સાલ બહોત્તર તીર્થ ઓસીયા, ગયવર પ્રભુ ગુણ ગાયારે મુની મનોહર પ્રથમ જીનન્દકી, પ્રણમું પાયારે ॥ મા૦ ૧૧ ॥

શ્રી સિદ્ધાચલજીનું સ્તવન.

દેશી લાલનની.

સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો ભવિકા, સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો; ઘર બેઠાં પણ બહુ ફલ પાવો ભવિકા, બહુ ફલ પાવો ॥ એ આંકણી ॥ નંદીશ્વર યાત્રાએ જે ફલ હોવે ॥ તેથી બમણેરું ફળ કુંડલગિરિ હોવે ॥ ભ૦ ॥ કું૦ ॥ ૧ ॥ ત્રિગણુ રૂચકગિરિ, ચોગણુ ગજદંતા ॥ તેથી બમણેરું ફળ જંબુ મહંતા ॥ ભ૦ ॥ જં૦ ॥ ષટગણુ ધાતકી ચૈત્ય જુહારે ॥ છત્રીશગણું ફળ પુખ્ખલ વિહારે ॥ ભ૦ ॥ પુ૦ ॥ ૨ ॥ તેથી તેરસગણું મેરૂ ચૈત્ય જુહારે ॥ સહસ ગણેરૂં ફલ સમેતશિખરે ॥ ભ૦ ॥ સ૦ ॥ લાખ ગણેરૂં ફલ અંજનગિરિ જુહારે ॥ દશલાખ ગણેરૂં ફળ અષ્ટાપદ ગિરનારે ॥ ભ૦ ॥ અ૦ ॥ ૩ ॥ કોડ ગણેરૂ ફળ શ્રી સિદ્ધા-

ચળ ભેટે ॥ જેમરે અનાદીનાં દુરિત ઉમેટે ॥ ભ૦ ॥ દુ૦ ॥ ભાવ અનંતે અનંત ફળ પાવે ॥ જ્ઞાનવિમલસૂરિ એમ ગુણ ગાવે ॥ ભ૦ ॥ એ૦ ॥ ૪ ॥

શ્રી સીમંધરસ્વામીનું સ્તવન.

પુખ્ખલવઇ વિજયે જયોરે, નયરી પુંડરગિણી સાર શ્રી સીમંધર સાહિબા રે, રાય શ્રેયાંસ કુમાર ॥ જિણું-દરાય; ધરજો ધર્મ સ્નેહ ॥ એ આંકણી ॥ ૧ ॥ મોટા નાહના આંતરો રે, ગિરૂઆ નવિ દાખંત ॥ શશિ દર્શન સાયર વધે રે, કેરવ વન વિકસંત ॥ જિ૦ ॥ ૨ ॥ ઠામ કુઠામ ન લેખવે રે, જગ વરસંત જલધાર ॥ કર દોઈ કુસુમે વાસીએ રે, છાયા સવિ આધાર ॥ જિ૦ ॥ ૩ ॥ રાયને રંક સરિખા ગણે રે, ઉદ્યોતે શશી સૂર ॥ ગંગા-જળ તે બિહુંતણા રે, તાપ કરે સવિ દુર ॥ જિ૦ ॥ ૪ ॥ સરિખા સહુને તારવા રે, તિમ તુમે છો મહારાજ ॥ મુ-જશું અંતર કિમ કરો રે, બાંહે ગ્રહ્યાની લાજ ॥ જિ૦ ॥ ૫ ॥ મુખ દેખી ટીલુ કરે રે, તે નવિ હોય પ્રમાણ ॥ મુજરો માને સવિતણો રે, સાહિબ તેહ સુજાણ ॥ જિ૦ ॥ ૬ ॥ વૃષભલંછન માતાસત્યકીરે, નંદનરૂક્મિણી કંત ॥ વાચકજશ ઇમવિનવે રે, ભયભંજન ભગવંત. ॥ જિ૦ ॥૭॥

શ્રી જીનપૂજન સ્તવન.

(ચાલ નાટક, ધન વો જગમેં)

ધન ધન વો જગમે નરનાર, પૂજા કરન કરાનેવાલે ॥ એ આંકણી૦ ॥ રાયપસેણી સૂત્ર મઝાર, પુજા વરની સતરાં પ્રકાર ॥ સૂર્યાભ દેવતા કરણુહાર, શ્રી ગણધર ફ-રમાનેવાલે ॥ ધન૦ ॥ ૧ ॥ જીવાભિગમ સૂત્ર હૈ સાર, વિજય દેવતાકા અધિકાર ॥ શાશ્વત જિનમંદીર વિસ્તાર, જૈન સિદ્ધાંત બતાનેવાલે ॥ ધન૦ ૨ ॥ આનંદ સાતમે અંગ વિચાર, જ્ઞાતા ઉવાઇ ભગવતી ધાર ॥ દ્રૌપદી અરૂ અંબડ અનગાર, યે સબ મોક્ષકે જાનેવાલે ॥ ધન૦ ॥૩॥ ઇત્યાદી જૈન શાસ્ત્ર રસાલ, જિન પ્રતિમાકા વર્ણન ભાલ ॥ પૂજા કરે તુમ દીનદયાલ, હૈ મુક્તિફલ પાનેવાલે ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥ આતમ આનંદ રસમેં લીન, કારણ કારજ સમજ યકીન ॥ વલ્લભ પ્રભુકે હૈ આધીન, પ્રભુકો સીસ નમાનેવાલે ॥ ધન૦ ૫ ॥

શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત સ્તવન.

નિદ્રડી વેરણ હુઇ રહી—એ દેશી.

ઋષભ જિણંદશુ પ્રીતડી, કીમ કીજે હો કહો ચતુર વિચાર; પ્રભુજી જઈ અલગા વસ્યા, તિહાં કિણે નવિ હો કોઇ વચન ઉચ્ચાર ॥ ઋષભ૦ ॥ ૧ ॥ કાગળ પણ પહોંચે નહિ, નવી પોહોંચે હો તિહાં કોઇ પરધાન; જે પહોંચે તે તુમ સમો, નવી ભાખે હો કોઇનું વ્યવધાન ॥ ઋષભ ॥ ૨ ॥ પ્રીતિ કરે તે રાગીયા, જિનવરજી હો તુમે તો વીતરાગ; પ્રીતડી જેહ અરાગીથી, ભેલવવી હો તે લોકોત્તર માર્ગ ॥ ઋષભ૦ ॥ ૩ ॥ પ્રીતિ અનાદિની વીષ ભરી, તે રીતે હો કરવા મુઝ ભાવ; કરવી નિવિત્ર પ્રીતડી, કિણ ભાંતે હો કહો બને બનાવ ॥ ઋષભ૦ ॥ ૪ ॥ પ્રીતિ અનંતી પરથકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ; પરમ પુરૂષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાખી ગુણ ગેહ ॥ ઋષભ૦ ॥ ૫ ॥ પ્રભુજીને અવલંબતા, નિજ પ્રભુતા હો પ્રગટે ગુણરાશ; દેવચંદ્રની સેવના, આપે મુઝ હો અવિચલ સુખ વાસ ॥ રૂષભ૦ ॥ ૬ ॥

શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

વીર કુમરની વાતડી કેને કહીયે, હાંરે કેને કહીયે રે કેને કહીયે ॥ નવિ મંદિર બેસી રહીયે, હાંરે સુકમાળ શરીર ॥ વીર૦ ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ બાલપણાથી લાડકો નૃપ ભાવ્યો, હાંરે મળી ચોસઠ ઇંદ્ર મલ્હાવ્યો ॥ ઇંદ્રાણી મળી હુલરાવ્યો, હાંરે ગયો રમવા કાજ ॥ વીર૦ ॥ ॥ ૨ ॥ છોરૂ ઉછાંછલા લોકના કેમ રહીયે, હાંરે એની માવડીને શું કહીયે ॥ કહીયે તો અદેખાં થઇયે, હાંરે નાશી આવ્યા બાલ ॥ વીર૦ ॥ ૩ ॥ આમલકી ક્રીડા વિષે વીંટાણો, હાંરે મોટો ભોરિંગ રોષે ભરાણો ॥ વીરે હાથ ઝાલીને તાણ્યો, હાંરે કાઢી નાખ્યો દૂર ॥ વી૦ ॥ ૪ ॥ રૂપ પિશાચનું દેવતા કરી ચલિયો, હાંરે મુજ પુત્રને લેઈ ઉછળીયો ॥ વીરે મુષ્ટિ પ્રહારે વળીયો, હાંરે સાંભળીએ એમ ॥ વી૦ ॥ ૫ ॥ ત્રિશલા માતા મોજમાં એમ કહેતી, હાંરે સખીઓને ઉલ્લંભા દેતી ॥ ક્ષણ ક્ષણ પ્રભુ નામજ લેતી, હાંરે તેડાવે બાળ ॥ વી૦ ॥ ૬ ॥ વાટ જોવંતા વીરજી ઘરે આવ્યા, હાંરે માતા ત્રિશલાએ ન્હવરાવ્યા ॥ ખોળે બેસારી હુલરાવ્યા, હાંરે આલિંગન દેત ॥ વી૦ ॥ ૭ ॥ યૌવન વય પ્રભુ પામતાં પરણાવે, હાંરે પછી સંજમશું દીલ લાવે ॥ ઉપસર્ગની ફોજ હઠાવે, હાંરે લીધું કેવલનાણ ॥ વી૦ ॥૮॥

કર્મ સૂદન તપ ભાખીયું જિનરાજે, હાંરે ત્રણ લોકની ઠકુરાઇ છાજે ॥ ફળ પુજા કહી શિવ કાજે, હાંરે ભવિને ઉપઆર ॥ વી૦ ॥ ૯ ॥ શાતા અશાતા વેદની ક્ષય કીધું, હાંરે આપે અક્ષય પદ લીધું ॥ શુભવીરનું કારજ સીધું, હાંરે ભાંગે સાદિ અનંત ॥ વીર૦ ॥ ૧૦ ॥

શ્રી સિદ્ધાચલનું સ્તવન.

આજ આપણ ચાલો સહિયાં, સિદ્ધાચલગિરી જઇયે સિદ્ધાચલગિરિ જઇએ, બેહની વિમલાચલગિરિ જઇએ રે આજ૦ સુણ બેહની એ ગિરિનો મહિમા, આદિ જિણંદ ઇમ ભાખી; ભરતાદિક નૃપતિની આગલ, ઇંદ્રાદિક સહુ સાખીરે ॥ આ૦ ॥ ઇણ ગિરિવરીયે કાલ અનંતે, સાધુ અનંતા સિધ્યા; જન્મ મરણના દુઃખ છોડીને, અમલ અખય ગુણ લીધારે. ॥ આ૦ ॥ ઈણગિરિ સનમુખ પગલાં ભરતાં, આતમ શુદ્ધ સુભાવે, કોડીભવારા પાતિક કીધા, એક પલકમેં જાવેરે. ॥ આ૦ ॥ શાશ્વતતિરથ એ શેતરૂંજો, જોતાં લાગે મીઠો; તીન ભુવનમેં ઇણગિરિ તોલે, બીજો કોઇ નહિ દીઠોરે. ॥ આ૦ ॥ નિરંજન શું નેહ ધરીને, આલગ ઓલગ કરશ્યાં, અદ્દભુત આદિ જીણેસર નિરખી, પ્રેમ સુધારસ પીશ્યારે. ॥ આ૦ ॥ પુષ્પ સુગંધા લેઈ

પચરંગા, હાર સુગંધા ગુંથી, પહેરાવી પ્રભુ કંઠે લહિશ્યા, શીવ મારગની સુંથીરે. ॥ આ૦ ॥ ગહીરસ્વરે જીનવર ગુણ ગાતાં, જાત્રા નવાણું કરીએ; મનગમતી ભમતી વિચ ભમતાં, ભવસાગર નિસ્તરીયે રે. ॥ આ૦ ॥ પૂરવનવાણું વાર પ્રથમ જીન, રાયણ રૂખે આયા; એ તીરથ શુભ ભાવે ફરસી, કરીએ નિરમલ કાયારે. ॥ આ૦ ॥ લાભ ઉદય એ ગિરિવર લહીએ, કહે એમ કેવલનાણી; શ્રીજીનચંદ સદા હિતવચ્છલ, પ્રેમ ઘણે ચિત્ત આણીરે. ॥ આજ૦ ॥

રાગ–ધુમર.

આદિ જીણંદ નિત પૂજયે એ તો વિમલાચલ ગિરિ રાયો એ માય. ॥ નાભિરાયા કુલચંદલો, એ તો મરૂદેવી કુખે જાયો એ માય. ॥ આદિ૦ ॥ નગર વિનીતાનો ધણી એ તો આદીશ્વર સુખકારી એ માય. અષ્ટાપદે મુગતે ગયા, એ તો ભવિજન કાજ સુધારી એ માય. ॥ આદિ૦ ॥ પ્રભુ દર્શન જલધારસે, ભવિ સારંગ નિત ઉલસાવે એ માય, દર્શન વિણ કિરીયા સહુ, એ તો શિવસાધન નવિ થાયે. એ માય. ॥ આદિ૦ ॥ સજી શણગાર મનોહરૂ એ તો ગોરી મંગલ ગાવે એ માય. દ્રવ્યભાવ જીનરાજની, એ તો પૂજા કરી સુખ પાવે. એ માય. ॥ આદિ૦ ॥ વસુદિન

ઓચ્છવ રંગ શું એ તો દીન દીન સંઘ સવાયો એ માય. ॥ પંચમ અંગ પૂરણ કરી એ તો, કૃપાચંદ્ર ગુણ ગાયો. એ માય. ॥ આદિ૦ ॥

અથ શ્રી પાર્શ્વનાથજી સ્તવન.

તુમેરે મનમેં પ્રભુ તુમેરે દીલમેં ધ્યાન ધરૂં પલ પલમેં ॥ તુમેરે ॥ પાસ જીનેસર અંતરજામી સેવ કરૂં છીન છીનમેં ॥ તુમેરે ॥ ૧ ॥ કાહુકો મન તરૂણીસે રાચ્યો કાહુકો ચિત્તધનમે ॥ તુમેરે ॥ મેરો મન તુમહીસે રાચ્યો, જ્યું ચાતક ચિત્ત ઘનમેં ॥ તુમેરે ॥ ૨ ॥ જોગીસર તેરી ગતિ જાણે અલખ નિરંજન છીનમેં ॥ તુમેરે ॥ કનકકીર્તિ સુખસાગર તુહિં સાહિબ તીન ભુવનમેં ॥ તુમેરે૦ ॥ ૩ ॥

રાગ ખમાચ.

આદિજીનંદા મુખ અનુપમચંદા મોહ્યા સહુ સુરનર મુનિઈંદા આદિજીનંદા ॥ નિત્યોદય એહનો યથા છંદા. મોહાંધકારકું દુર કરિંદા ॥ આદિ૦ ॥ ૧ ॥ એહને રાહુ ગ્રહ નહિ મંદા આચ્છાદન ન કરે વારિંદા ॥આદિ૦ ॥ ૨ ॥ અદ્‌ભૂત એહની કાંતિ સોહિંદા એહ અપૂર્વ શ-

શાંક કહિંદા ॥ આદિ૦ ॥ ૩ ॥ અનુભવ અમૃત વરસત ચંદા ભવિક કુમૂદ મિલન કરિંદા ॥ આદિ૦ ॥ ૪ ॥ હેરખ અધિક આજ ઉદયો દિણુંદા કૃપાચંદ્ર પ્રભુ ચરણોંદા બંદા ॥ આદિ૦ ॥ ૫ ॥

શ્રી ચક્રેશ્વરી માતાજીનું સ્તવન.

હાંરે મા ચક્રેશ્વરી સીદ્ધાચળ વસીઆરે જીન રખેવાલની ॥ એ આંકણી ॥ હાંરે મા દેવી મા મોટી દેવી ॥ મા ઈંદ્રાદીક જક્ષે સેવી ॥ હાંરે માની અકલ સરૂપ કહીએ સેવી ॥ મા ચકેસરી ॥ ૧ ॥ હાંરે મા બુડતા વહાણુ ઉગારે છે ॥ સેવકના કાજ સુધારે છે હાંરે માની જાત્રા કરે તેને તારે છે મા ચકેસરી ॥ ૨ ॥ હાંરે માની જાત્રા સઉ કોઇ આવે છે ॥ ચુંદડીઓ શ્રીફળ લાવે છે ॥ હાંરે માની ભક્તિ કરે તેને તારે છે મા ચકેસરી ॥ ૩ ॥ હાંરે મા મસ્તક મુગટ બીરાજે છે. માને કાને કુંડળ છાજે છે હાંરે માને ગોફણે ઘુઘરી ગાજે છે ॥ મા ચકેસરી ॥ ૪ ॥ હાંરે માને કુમકુમ ચુડલા ખળકે છે ॥ માને જડાવ ઝુમણા ઝળકે છે ॥ હાંરે માને કોટે પુતળીઆ લટકે છે ॥ મા ચકેસરી૦ ॥ હાંરે માને લક્ષણ કર્માવર્તબાણું ॥ મા ચક્ર પાંચસોએ નીરવાણું ॥ હાંરે ઉગ્યો જાણે શશીયણ ભાણું

॥ મા ચકેસરી ॥ ૬ ॥ હાંરે મા વામ ભોજ એક ધન આપે ॥ મા વજ્ર ચક્ર અંકુશ શોભે ॥ હાંરે મા સહુ સેવકના સુખ શોભે ॥ મા ચકેસરી ॥ ૭ ॥ હાંરે માને જાળીઓને ગોખ બીરાજે છે, મા ઘંટ ઘડીઆળા વાજે છે; હાંરે મારી માજીનો ગોફ ગાજે છે ॥ મા ચકેસરી ॥૮॥ હાંરે મા કેશર શંકર તમે સઇ કરજો ॥ મા દેવી સેવીને શરણે રહેજો ॥ હાંરે માની ભકિત કરે તેને ફળ દેજો ॥ મા ચકેસરી ॥ ૯ ॥

જાત્રા નવાણું કરીએ વીમળગિરી જાત્રા નવાણું કરીએ. પુરવ નવાણું વાર શત્રુંજય ગીરી ઋષભજીણંદ સમોસરીએ. વી૦ યા૦ ॥ ૧ ॥ કોડી સહસ ભવ પાતક તુટે, શતરૂંજા સામાડગ ભરીએ ॥ વી૦ યા૦ ૨ ॥ સાત છઠ દોય અઠમ તપસ્યા, કરી ચઢીએ ગીરીવરીએ, વી૦ યા૦ ॥૩॥ પુંડરીક પદ જપીએ મન હરખે, અધ્યવસાય શુભ ધરીએ, વી૦ યા૦ ॥૪॥ પાપી અભવ્ય ન નજરે દેખે, હીંસક પણ ઉદ્ધરીએ વી૦ યા૦ ॥૫॥ ભુમી સંથારો ને નારી તણો સંગ, દુર થકી પરીહરીએ વી૦ યા૦ ॥ ૬ ॥ એકલ આહારી ને સચીત પરીહારી, ગુરૂ સાથે પદ ચરીએ વી૦ યા૦ ॥૭॥ પડીક્કમણા દોય વીધીશું કરીએ; પાપપડલ પરીહરીએ, વી૦ યા૦ ॥૮॥ કલીકાલે એ તીરથ મોટું પ્રવ-

હણુ જેમ ભરહરીએ વી૦ યા૦ ॥૯॥ ઉત્તમ એ ગીરીવર સેવંતા પદ્મ કહે ભવ તરીએ વીમલગીરી જાત્રા નવાણું કરીએ. ॥ ૧૦ ॥

શ્રી ઋષભદેવનું સ્તવન.

માતા મરૂદેવીના નંદ, દેખી તાહરી મુરતી મારૂં મન લોભાણું જી મારૂ દિલ લોભાણુંજી દેખી. ॥ ૧ ॥ કરૂણા નાગર કરૂણા સાગર કાયા કંચનવાન, ધોરી લંછન પાઉલે કાંઇ ધનુષ્ય પાંચસે માન. માતા૦ ॥ ૨ ॥ ત્રીગડે બેસી ધર્મ કહંતા સુણે પર્ષદા બાર, જોજન ગામની વાણી મીઠી વરસંતી જળધાર. માતા૦ ॥ ૩ ॥ ઉરવશી રૂડી અપચ્છરાને રામા છે મનરંગ, પાયે નેપુર રણઝણે કાંઇ કરતી નાટારંભ. માતા૦ ॥ ૪ ॥ તુંહી બ્રહ્મા, તુંહી વિધાતા, તું જગ તારણહાર; તુંજ સરીખો નહીં દેવ જગતમાં, અડવડીયા આધાર. માતા૦ ॥ ૫ ॥ તુંહી ભ્રાતા તુંહી ત્રાતા તું જગતનો દેવ, સુરનર કીન્નર વાસુદેવા; કરતા તુજ પદ સેવ. માતા૦ ॥ ૬ ॥ શ્રી સિદ્ધાચળ તીરથ કેરો, રાજા રીષભ જીણંદ, કીર્તિ કરે માણેકમુનિ તાહરી, ટાળો ભવભય ફંદ. માતા૦ ॥ ૭ ॥

પ્રથમ જીનેશ્વર પ્રણુમીએ જાસ સુગંધી રે કાય; કલ્પવૃક્ષપરે તાસ ઈંદ્રાણી, નયન જે ભ્રંગપરે લપટાય૦ ॥ ૧ ॥ રોગ ઉરોગ તુજ નવિ નડે, અમૃત જે આસ્વાદ; તેહથી પ્રતીહત તેહ માનું કોઇ નવી કરે, જગમાં તુમ શું રે વાદ, વગર ધોઇ તુજ નિરમળી, કાયા કંચનવાન; નહીં પરસ્વેદ લગાર તારે તું તેહને, જે ધરે તાહરૂં ધ્યાન. ॥ ૩ ॥ રાગ ગયો તુજ મન થકી, તેહમાં ચિત્ત ન કોઇ, રૂધીર આમીષથી રોગ ગયો તુજ જન્મથી, દુધ સહોદર હોય. ॥ ૪ ॥ શ્વાસોશ્વાસ કમળ સમો, તુજ લોકોત્તર વાદ; દેખે ન આહાર નીહાર ચરમચક્ષુ ધણી, એવા તુજ અવદાત. ॥ ૫ ॥ ચાર અતીશય મુળથી, ઓગણીશ દેવના કીધ; કર્મ ખપ્યાથી અગ્યાર ચોત્રીશ ઇમ અતીશયા; સમવાયંગે પ્રસિદ્ધ. ॥ ૬ ॥ જીન ઉત્તમ ગુણ ગાવતાં, ગુણ આવે નિજ અંગ; પદ્મવિજય કહે એહ સમય પ્રભુ પાળજો, જેમ થાઉં અક્ષય અભંગ. પ્રથમ૦ ॥ ૭ ॥

પ્રથમ જીનેશ્વર પૂજવા સૈયર મોરી, અંગ ઉલટ ધરી આવહો; કેસર ચંદન મૃગમદે. સ૦ સુંદર આંગી બનાવહો, સહેજ સલુણો મારો, શીવસુખ લીનો મારો, જ્ઞાનનો ભીનો મારો; દેવમાં નગીનો મારો, સાહીઓ. સ૦ જયો જયો પ્રથમ જીણુંદ હો, ધન્ય મારૂદેવા કુખને. સ૦

વારી જાઉં વાર હજાર હો, સ્વર્ગ શિરોમણીને તજી. સ૦ જીહાં લહે પ્રભુ અવતાર હો. સેહે૦ ॥ ૧ ॥ દાયક નાયક જન્મથી સૈ૦ લાજ્યો સુરતરૂ વૃંદ હો, યુગલા ધર્મ નીવારણો. સૈ૦ જે થયો પ્રથમ નરીંદ હો, સહજ. ॥ ૩ ॥ લોક નીતિ સવી શીખવી, સૈ૦ દાખવા મુક્તિનો રાહ હો, રાજ્ય ભળાવી પુત્રને, સૈ૦ થાપ્યો ધર્મ પ્રવાહ. હો૦ સહેજ૦ ॥ ૪ ॥ સંજમ લેઇને સંચર્યા, સૈ૦ વરસ લગે વીણુ આહાર હો, શેલડી રસ સાહે દીઓ, સૈ૦ શ્રી શ્રેયાંસને સુખસાર હો. સહેજ૦ ॥ ૫ ॥ મોહોટા મહંતની ચાકરી, સૈ૦ નિષ્ફળ કદીએ ન થાય હો, મુનિપણે નમી વિનમી કર્યાં, સૈ૦ ક્ષણમાં ખેચર રાય હો સેહેજ૦ ॥ ૬ ॥ જનનીને કીધું ભેઢણું, સૈ૦ કેવળ રત્ન અનુપ હો, પહેલાં માતાજીને મોકલ્યાં સૈ૦ જોવા શીવવહુ રૂપ હો. સેહેજ૦ ॥ ૭ ॥ પુત્ર નવાણું પરીવર્યા સૈ૦ ભરતનાં નંદન આઠ હો, અષ્ટ કરમ અષ્ટાપદે; સૈ૦ યોગ્ય નિરૂધ્ધે નષ્ઠ હો. સેહેજ૦ ॥ ૮ ॥ તેહનાં બિંબ સિદ્ધાચળે; સૈ૦ પૂજો એ પાવન અંગ હો, ખીમાવિજય જીન નિરખતાં, સૈ૦ ઉછળે હર્ષ તરંગ હો. સેહેજ૦ ॥ ૯ ॥

સમાપ્ત.